UČITEĽSKÉ NOVINY

4/2012, 8. november 2012 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LIX

Tvorivosť

Vyskúšali ste niekedy ďalekohľad? My máme jeden doma. Manžel ho zmontoval,postavil na stojan, zaostril a na Mesiac sme hľadeli ako na vankúš. Už ho len vziať a položiť pod hlavu. Krása! Skrsla vo mne myšlienka zaostriť si ďalekohľad na školu. Čo sa tam deje, kým ja „relaxujem“ na materskej dovolenke.

Pri pohľade na školu zbadám presklené dvere pozývajúce dnu i otvorené okná. Tie by mali byť otvorené stále, aspoň jedno, aby s čerstvým vzduchom vletel dnu dobrý nápad a s ním i dobrá nálada. Na koho si nápad sadne, nechám už naň. I vŕzganie žiackych stoličiek má teraz pre mňa isté čaro. Nie je to ária, čo si budeme nahovárať, no patrí ku škole. Nesmiem zabudnúť na nerozlučné kamarátky tabuľu a kriedu. Ktorý učiteľ by im nebol vďačný za spoluprácu?

Potom si zapnem röntgenové videnie a učiteľ vo mne sa raduje. Tam sú, učitelia i žiaci pospolu. Kooperujú, učia sa jedni od druhých, načúvajú si, chápu sa; jednoducho výchova a vzdelávanie, ako má byť. Aha, zasmiali sa! To je dobré. Verím, že aj pán Komenský by sa potešil. Prechádzam po triedach, pozorujem skúsených pri práci a mám chuť niektorým udeliť vyznamenanie Rad obetavého učiteľa. Vďakabohu, že sú medzi nami učitelia, pre ktorých učiť je životným poslaním. Vďaka, že ste sa nezľakli ani polien nechápavosti okolia, podceňovania, odmietnutia či závisti. Avšak v triedach som zazrela aj takých, ktorí neprijali fakt, že deťom už dávno nestačí len počúvať. Stráviť 45 minút hovorením je dopredu odsúdený a premárnený čas. Deti chcú konať, objavovať, smiať sa a hrať. Pusťte tvorivosť k deťom! Niekto by mi možno oponoval, že na to nemá vybavenú učebňu. To však vôbec nevadí! Práve naopak! Je krásne pozorovať prácu detí pri vyrábaní pomôcok. Nielenže sa aktívne niečo nové naučia, ale formujú svoje osobnosti pri spolupráci s kamarátmi viac či menej obľúbenými. Preto je nádherné byť učiteľom. A vtedy, keď z času na čas niekto hodí jedno či dve polienka pod nohy, treba len poskočiť a tvoriť ďalej. Veď drevo sa musí jedného dňa minúť.

Počas mojej niekoľkoročnej praxe som spoznala pár tvorivých učiteľov. Okrem obrovskej dávky odvahy a fantázie ich spoločnou vlastnosťou bola skromnosť, dobrosrdečnosť, pravdovravnosť, ochota pomôcť iným, brániť slabších a úsmev na každý deň. Nemyslím hollywoodsky úsmev číslo 7, ale ten, ktorý sa rodí v srdci dobrého človeka.

Už chcem ďalekohľad odložiť, keď mi pohľad zabehol na skrinku s kancelárskymi potrebami. Otvorím ju a vedľa papierov bola plastelína. Vtedy som si uvedomila, že tvorivosť mi ju veľmi pripomína; môžeš z nej formovať čokoľvek, vždy sa prispôsobí tvojim potrebám, predstavám i snom. Výsledkom je nielen pekné dielo, ale aj radosť.

Mnoho už bolo a pravdepodobne aj bude popísané o tvorivosti. Prečo píšem aj ja? Dôvod je jednoduchý: tvorivosť do vyučovania jednoducho patrí, dynamizuje ho, spestruje. A preto prajem všetkým tvorivým učiteľom, aby nestrácali „filipa“ a tvorivé nápady ich stále prepadali.

Anna FEJKOVÁ

Skladanie hlavolamov podporuje rozvoj myslenia a priestorovej predstavivosti. ***Foto Ján SÚKUP***

Mozgotras v Petržalke

Úlohou školy je pripraviť človeka na zvládanie životných situácií, orientovať sa vo svete, pomôcť mu myslieť, podporovať rozvoj mozgu. V bratislavskej Petržalke v Základnej škole na Pankúchovej ul. sa 23. októbra uskutočnila podnetná a zmysluplná súťaž žiakov základných škôl v skladaní hlavolamov tangram alebo kocka, ktoré slúžia na rozvoj priestorovej predstavivosti. Do súťaže Skladáme hlavolamy sa zapojilo 39 žiakov z dvanástich škôl pod vedením svojich pedagógov.

Predstavivosť vo všeobecnosti znamená schopnosť človeka orientovať sa v makro- i mikrosvete. Bez tejto schopnosti je človek zvyčajne neschopný žiť v spoločnosti. Albert Einstein kedysi povedal, že predstavivosť je dôležitejšia ako samotné učenie sa. Predstavivosť je základom tvorivosti. Bez nej tvorivosti niet. Priestorová predstavivosť vo všeobecnosti znamená schopnosť vytvárať a vybavovať si vlastné obrazy sveta a vecí.

Doc. RNDr. Viera Uherčíková, CSc., hlavná organizátorka podujatia, v príhovore k účastníkom zdôraznila, že pre žiakov je mimoriadne dôležitá najmä geometrická predstavivosť. Vieme, že súčasná mladá generácia má počas školskej dochádzky problémy práve s ňou. Príčinu možno nájsť v tom, že ešte v predškolskom veku sa predstavivosť rozvíja dostatočne, ale v prvom a druhom ročníku základnej školy je už poddimenzovaná. Celkovo geometria je na slovenskej základnej škole zastúpená slabo. Pritom podľa odborníkov i známeho psychológa Piageta je práve obdobie základnej školy najvhodnejšie na rozvoj priestorovej predstavivosti. Úspešne sa dá rozvíjať pomocou stavebníc, hračiek, hlavolamov, hier.

Tangram má svoj pôvod v starej Číne, keď túto hru priniesol cisárovi Jüovi jednoduchý sedliak, aby si ňou vypĺňal dlhé chvíle a súčasne rozvíjal svoju múdrosť. Sedem nefritových doštičiek – dva veľké, jeden stredný a dva malé trojuholníky, štvorec a rovnobežník – sa stali pre cisára, ale aj jeho učencov výborným cvičením mozgu a tvorivosti. Pri zostavovaní obrazcov platia dve jednoduché pravidlá – vždy sa musí použiť všetkých sedem dielov a nič sa nesmie prekrývať. Z jednotlivých častí sa skladajú útvary podľa predlohy alebo podľa vlastnej fantázie – ľudia, zvieratá a podobne. Tangram je rozšírený po celom svete a je mimoriadne obľúbenou pomôckou na rozvoj predstavivosti a tvorivosti. Na internete možno nájsť v najväčšom vyhľadávači takmer 8 miliónov odkazov na toto heslo azda vo všetkých jazykoch sveta.

Dôležité je, že cez súťaž Skladáme hlavolamy a podobné aktivity sa výraznejšie pomáha žiakom rozvíjať nielen ich priestorovú predstavivosť, ale aj matematické a logické kompetencie. Najlepší boli tento rok ocenení rôznymi hlavolamami a každá zo zúčastnených škôl získala súpravu desiatich tangramov a ďalších pomôcok na rozvoj tvorivého myslenia. Možno povedať, že v porovnaní so súťažami typu miss a boy školy či súťažami v stavaní snehuliakov a lepení papierových reťazí je táto cesta v práci s deťmi zmysluplnejšia, keďže rozvíja ich myslenie a mozog.

Ľubomír PAJTINKA

Prichádza prvé multimediálne CD

Školský vzdelávací program je otvorený dokument. Pri jeho tvorbe pedagógom pomôže nové multimediálne vzdelávacie CD, ktoré vzniklo v rámci národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Zostavovateľkou CD pre gymnáziá je PaedDr. Monika Reiterová, odborná pracovníčka ŠIOV. Porozprávali sme sa s ňou o tom, či sa budú v školách meniť, alebo ako sa budú meniť už existujúce školské vzdelávacie programy.

Pedagógovia na gymnáziách dostanú spolu s Učiteľskými novinami multimediálne vzdelávacie CD. Budú ho mať všetci pedagógovia?

Áno, moja predstava je, aby táto jedinečná učebná pomôcka pre učiteľov bola k dispozícii pri tvorbe školských vzdelávacích programov vo všetkých gymnáziách. Mnohí ho chápu ako dokument, ktorí musia napísať, pretože to ukladá školský zákon. Ale školský vzdelávací program by mal byť dokumentom, z ktorého učitelia vychádzajú. Mal by odrážať, čo chce škola žiakom poskytnúť, nemal by to byť mŕtvy dokument, ale dokument, s ktorým pedagógovia priamo pracujú. Reforma v školstve nie je len o tom, že napíšeme školský vzdelávací program so vznešenými nerealizovateľnými plánmi a cieľmi, ale ide o to, aby učitelia začali spolupracovať, lebo, žiaľ, spolupráca v niektorých školách zatiaľ absentuje. A predovšetkým je dôležité, aby začali viac spolupracovať so žiakmi.

Eliminuje sa tým autoritatívny prístup k žiakom?

Áno, v niektorých školách stále prevláda autoritatívny prístup učiteľov k žiakom. Preto sú na multimediálnom vzdelávacom CD zachytené aktivity, ktoré môžu učitelia použiť, a zmeniť tak spomínaný autoritatívny prístup, aby žiaci získavali poznatky sami zo svojich skúseností, z toho, že samostatne odhalia problém, nájdu na otázky aj odpovede. Aby neprijímali informácie len pasívne.

Pedagógovia dostanú istú metodiku. Ide vám o to, aby si potom aj sami vlastnú vypracovali?

Áno, okrem iného sa dôraz kladie aj na tímovú prácu v pedagogickom zbore, aby

(pokračovanie rozhovoru na strane 2)

Niektoré aspekty školskej reformy

Strany 4 – 5

Je lepšia väčšia alebo menšia škola?

Strana 8

„Veľa kolegov z iných škôl ma odhováralo...“

Rozhovor s RNDr. Valburgou Lobotkovou, PhD., MPH

Strany 9 – 10

Ako robíme školský časopis

Strany 12 – 13

Maturita 2013

Strany 14 – 15

Pedagogické inovácie na Slovensku z pohľadu učiteľov a riaditeľov ZŠ

Pedagogické inovácie na Slovensku z pohľadu učiteľov a riaditeľov základných škôl

(náčrt výsledkov výskumu)

Strany 25 – 32

POZVÁNKA

Regionálna výchova

Vážené kolegyne, vážení kolegovia, srdečne vás pozývame na konferenciu *Regionálna výchova ako súčasť školského vzdelávacieho programu*, ktorá sa bude konať 30. 11. 2012 v Miestnom kultúrnom stredisku v Slovenskej Ľupči.

Cieľ konferencie:
- prezentovať možnosti integrácie problematiky regionálnej výchovy v rámci školského vzdelávacieho programu,
- uskutočniť pracovné stretnutie odborníkov zaoberajúcich sa teoretickými aj praktickými aspektmi problematiky regionálnej výchovy.

Organizátor konferencie:
Združenie pedagógov zo škôl s regionálnou výchovou

Odborný garanti konferencie:
Doc. PaedDr. Danica Melicherčíková, PhD., PF KU Ružomberok
Doc. PaedDr. Beáta Akimjaková, PhD., Inštitút Juraja Páleša Levoča
PaedDr. Ivana Rochovská, PhD., Inštitút Juraja Páleša Levoča
PhDr. Ľudmila Krajčíriková, PhD., Inštitút Juraja Páleša Levoča
PaedDr. Miroslava Gašparová, PhD., PDF UMB Banská Bystrica
PaedDr. Lýdia Čellárová, PhD., FPV UMB Banská Bystrica

Organizačný výbor konferencie:
Základná škola Sama Cambela Slovenská Ľupča

Tematické okruhy:
1. Významné osobnosti v edukácii regionálnej výchovy.
2. Prírodné špecifiká v edukácii regionálnej výchovy.
3. Ľudová kultúra a folklór v edukácii regionálnej výchovy.
4. Technické pamiatky v edukácii regionálnej výchovy.
5. Historické pamiatky v edukácii regionálnej výchovy.
6. Ľudová slovesnosť v edukácii regionálnej výchovy.
7. Remeselná výroba v edukácii regionálnej výchovy.

Štátny vzdelávací program Slovenskej republiky umožňuje základným školám orientovať sa vlastným smerom, vytvoriť nové predmety a integrovať poznatky. Z dôvodu nejednotnosti aplikácie regionálnej výchovy v podmienkach základných škôl sa pedagógovia na ZŠ Sama Cambela s podporou Domu Matice slovenskej v Banskej Bystrici rozhodli obnoviť Združenie pedagógov zo škôl s vyučovaním regionálnej výchovy a ľudovej kultúry. Viacero škôl najmä v rámci Združenia pedagógov zo škôl s regionálnou výchovou takúto možnosť privítalo.
Konferencia, ktorej cieľom je prezentovať možnosti integrácie problematiky regionálnej výchovy do edukácie a prehlbovania vlasteneckého vzdelávania u detí, predstaví inovatívne prístupy k problematike regionálnej výchovy. **(do)**

Ministerstvo modernizuje

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v uplynulých dňoch spustilo nový web. Charakterizuje ho prehľadný, moderný a dynamický obsah. Na novej stránke návštevníci nájdu aj pôvodnú. Adresa stránky sa nezmenila: www.minedu.sk. **(red)**

V EÚ sa cudzie reči učia od útleho detstva

VÝUČBA JAZYKOV

Európska komisia nedávno zverejnila správu o výučbe cudzích jazykov pod názvom *Kľúčové údaje o výučbe cudzích jazykov v školách v Európe 2012*. Podľa nej sa cudzie jazyky začínajú vyučovať od stále skoršieho veku. Malí Európania sa prvé cudzie slovíčka začínajú systematicky učiť v školských laviciach medzi šiestym a deviatym rokom. Jednoznačné prvenstvo medzi jazykmi patrí angličtine. S veľkým odstupom nasleduje francúzština, španielčina, nemčina a ruština.
Hranica povinnej výučby cudzích jazykov v školách sa za posledných 15 rokov v európskych krajinách výrazne znížila. Výnimkou sú iba niektoré pobaltské republiky, Luxembursko, Maďarsko, Holandsko, Veľká Británia a niektoré severské štáty. Väčšina žiakov sa tak prvé cudzie slová učí už od prvých rokov školskej dochádzky. Raritou je nemecky hovoriaca komunita v západnej časti Belgicka, kde sa deti začínajú učiť cudzí jazyk už od troch rokov.
Komisárka pre vzdelávanie, kultúru, mnohojazyčnosť a mládež Androulla Vassiliou komentovala správu slovami: „Jazyková a kultúrna rozmanitosť je jednou z hlavných predností Európskej únie. Výučba jazykov uľahčuje komunikáciu medzi ľuďmi a krajinami a rovnako podporuje cezhraničnú mobilitu a integráciu emigrantov.“
Cieľom Európskej komisie je, aby každý Európan okrem svojho materinského jazyka ovládal ešte dva ďalšie cudzie jazyky. Tento cieľ bol vytýčený na summite v Barcelone roku 2002.
Dominantnú pozíciu medzi jazykmi, ktoré sa Európania učia v školách, má angličtina, ktorá je v niektorých krajinách povinná. V rozvrhoch to poznajú deti v Dánsku, Nemecku, Írsku, Grécku, Taliansku, Holandsku, vo Švédsku, na Islande a, samozrejme, v bývalých britských kolóniách, ako napríklad na Cypre či na Malte. Angličtina sa povinne učí už aj na Slovensku.
Jedinou krajinou v Európe, kde sa ako povinný cudzí jazyk vyučuje nemčina, je Luxembursko. Žiaci s ňou začínajú už od šiestich rokov, o rok neskôr priberajú povinne francúzštinu a pokiaľ chcú, môžu sa učiť aj po anglicky.
Správa *Kľúčové údaje o výučbe cudzích jazykov v školách v Európe*, ktorá sa pripravuje každé 3 až 4 roky, konštatovala, že hoci sa vek žiakov učiacich sa cudzie jazyky permanentne znižuje, počet vyučovacích hodín venovaných ich výučbe sa nijako výrazne nezvýšil a v porovnaní s inými predmetmi je nízky.

(lupa)

Prichádza prvé...

(dokončenie rozhovoru zo strany 1)

tvorba školského vzdelávacieho programu nebola len záležitosťou vedenia školy alebo iba blízkeho okruhu učiteľov. Chceme, aby sa na tvorbe školského vzdelávacieho programu podieľali všetci pedagógovia, aj konkrétne na celkovej vízii školy, na profile absolventov školy, na cieľoch školy, lebo od toho sa potom odvíja samotný obsah jednotlivých vyučovacích predmetov. Naďalej však platí, že pedagógovia sa venujú svojim predmetom v rámci svojich predmetových komisií.

Je dôležité, aby školský vzdelávací program korešpondoval so zameraním školy?
Áno, ak sa chce škola zamerať napríklad na regióny, musí zaradiť do obsahu vzdelávania predmet, ktorý sa bude spomínanej problematike venovať, alebo témy súvisiace so spomínaným zameraním musí zaradiť do iných vyučovacích predmetov.

Pedagógovia istým spôsobom pomáhali pri zostavovaní multimediálneho vzdelávacieho CD, lebo sú v ňom zapracované ich názory, skúsenosti, súhrnné komentáre a prezentácie. Popíšme ešte, čo je súčasťou tohto CD.
Súčasťou CD je aj metodika, ktorá bola vydaná už v minulosti a opisuje, ako by sa mali tvoriť školské vzdelávacie programy. Sú tam aj prezentácie multiplikátorov, ktorí už prešli školeniami. Každá ich prezentácia skrýva nejakú inšpiráciu na vlastnú tvorbu školského vzdelávacieho programu. Sú tam aj opisy činností, pričom dôležitou aktivitou sú *Kroky tvorby školského vzdelávacieho programu*. Spomínaná aktivita je spracovaná formou hry. To, samozrejme, neznamená, že v každej škole sa budú hrať hry, ale niektoré školy môžu touto aktivitou preklenúť nejakú bariéru a napredovať. Dôležité sú aj aktivity, ktoré pomáhajú zamýšľať sa nad cieľmi vzdelávania, aby ich pedagógovia nebrali ako niečo všeobecné, čo je len dané v školskom zákone. Naopak, ciele sú veľmi dôležité, od nich sa musia pedagógovia odraziť a následne niekam smerovať. Na CD sú podporné materiály, dotazníky zamerané na tímovú spoluprácu. Poukazujú na to, že v tíme by nemali byť len vodcovia, tím musí byť vyvážený, musia byť v ňom tí, čo ho dokážu viesť, aj tí, čo vedia úlohu ukončiť. Pretože niekedy môže proces viaznuť, a možno v tíme len chýba jedinec, ktorý vie ukázať cestu, ako ďalej. Dnes je to v školách tak, že sú zvolení poverení koordinátori tvorby školských vzdelávacích programov.

Pred reformou mali pedagógovia k dispozícii učebné plány, učebné osnovy, metodiky. Školský vzdelávací program začali tvoriť roku 2008 v rámci reformy. Teraz môžu spomínaný dokument znovu otvoriť. Aká je odozva pedagógov v gymnáziách?
Teraz pracujeme na ďalšej fáze – dištančnom vzdelávaní. Myslím si, že veľkou motiváciou pre pedagógov je získavanie kreditov, ako aj fakt, že sa môžu vzdelávať doma, a takisto im to umožňuje individuálne tempo v napredovaní.

Ktoré prezentácie vás ako zostavovateľku multimediálneho CD zaujali?
Musím povedať, že na CD pre gymnáziá boli zaradené okrem prezentácií gymnázií aj prezentácie od multiplikátorov z II. stupňa základných škôl, a to z dôvodu, že osemročné gymnáziá sú zaradené k stredným školám. Mojou „srdcovkou“ je sledovať metódy a formy práce. Niektoré pedagógovia používajú, iné nie, a stálo by za to ich aj napriek tomu vyskúšať v praxi. Nové metódy však netreba využívať na každej vyučovacej hodine, lebo sú časovo náročné na prípravu aj na realizáciu. Bolo by však vhodné, keby sa tradičné vyučovacie hodiny striedali s novými formami, lebo to sú tie spomínané aktivizujúce metódy. Tie nútia žiakov a študentov zamýšľať sa a hľadať odpovede na otázky. Všetky aktivizujúce metódy na CD sú všeobecné, možno s nimi pracovať v rámci rôznych vyučovacích hodín.

Môžeme uviesť príklady aktivizujúcich foriem práce na vyučovaní, ktoré inšpirujú pedagógov?
Vrátim sa k prezentácii, ktorá ma zaujala. Mgr. Anna Jahodová písala o organizačných formách práce a inovatívnych metódach vo vyučovaní. Pôsobí na II. stupni ZŠ, ale tieto metódy možno použiť aj na gymnáziu. Opisuje najmä výklad, ktorý je najčastejšie používanou metódou, a zameriava sa na jeho výhody, ale aj na nevýhody. Podobne je to pri diskusii. Jednou z najnovších metód, ale aj najmenej používaných, je dramatizácia. A medzi inovatívne metódy patrí aj skladačka, inzerát, arteterapia, posledné slovo mám ja, spoluhláskovanie, Vennov diagram, kocka, alebo päťlístok. Učenie s názvom EUR nie je metóda, ale forma vyučovania. Doteraz je vo vyučovacej hodine zaužívané členenie na úvod, jadro a záver, tu však ide o **e**vokáciu, **u**vedomenie si významu a **r**eflexiu. V tomto prípade sa nemusia všetky tri fázy uskutočniť v priebehu jednej vyučovacej hodiny.

Ktoré zo spomínaných inovatívnych metód sú najaktivizujúcejšie?
Niektoré sa týkajú práce s textom, iné sú určené len na evokáciu, iné sú vhodné len na reflexiu, ťažko povedať, ktoré sú najaktivizujúcejšie. Záleží na tom, čo chceme dosiahnuť na vyučovacej hodine a najmä aké ciele si stanovíme.

Vyskúšali ste niektoré spomínané formy práce na školeniach pedagógov-multiplikátorov?
Mne sa osvedčilo, keď som s učiteľmi pracovala metódou skladačka, ktorá spočíva v dvoch druhoch skupín žiakov. Najskôr boli žiaci v domovských skupinách, kde každá mala rovnaký problém, ktorý následne rozložili na viacero problémov. A každý riešil svoj podproblém. Problémy riešili nimi vytvorené expertné skupiny. Napokon si v domovskej skupine vysvetľovali riešenie svojho problému. Robili sme to na jednoduchom matematickom príklade. Nové formy vyučovania hľadáme aj preto, lebo dnešné deti sú iné ako tie pred tridsiatimi rokmi. Nestačí im len sedieť v laviciach a pasívne počúvať výklad učiteľa. Dnešná technika umožňuje, že školáci si za pár minút nájdu potrebné informácie aj sami. Nimi získaná informácia má potom aj trvalejší charakter. Na multimediálnom CD nájdu pedagógovia formy, ako žiakom takéto zážitky sprostredkovať.

Čo sa mení v súvislosti s hodnotením na vyučovacej hodine?
To zostáva nezmenené, hodnotí sa známkami alebo slovne. Osobne si myslím, že by sa hodnotenie známkami malo doplniť o zrozumiteľnú spätnú väzbu, aby žiak vedel, za čo známku dostal, čo bolo dobré, a naopak, v čom sa má zlepšiť. Mnohí pedagógovia takto pristupujú k hodnoteniu už dávno.
Čo je v súvislosti s hodnotením nové, je autoevalvácia školy. Školu môžu hodnotiť zamestnanci, žiaci, rodičia, prípadne si škola môže urobiť prieskum vo svojom okolí.

Dostanú pedagógovia aj návod, ako zatraktívniť niektoré menej obľúbené vyučovacie predmety?
Áno, na CD je aj scenár vyučovacích hodín. Napríklad z geografie, fyziky, zaujímavé je prepojenie hudobnej a estetickej výchovy pod názvom *Hodnoty v pope*. Ak deti nezaujíma hudobná výchova ako taká, je predpoklad, že populárnu hudbu rady počúvajú a možno s nimi diskutovať aj o tom, ktorého speváka majú najradšej, o čom spieva, či sa stotožňujú so slovami piesne. Ide teda o prepojenie školských aktivít s praxou.
Stále platí, že školský vzdelávací program musí byť v súlade s cieľmi a princípmi vzdelávania v školskom zákone a v súlade so štátnym vzdelávacím programom.

Za rozhovor ďakuje Beáta REPÍKOVÁ

JUVYR 2012

Nová atraktívna prezentácia profesií

Koniec novembra bude opäť naplnený výnimočnou udalosťou – prezentáciou remeselných zručností mladých ľudí-žiakov stredných odborných škôl z celého Slovenska na 21. ročníku školskej prezentačnej výstavy JUVYR 2012.
Tento rok otvárame novú etapu stretnutí žiakov a pedagógov v dynamickejšej programovej skladbe, s väčším dôrazom na prezentáciu odborného vzdelávania, s cieľom adresnejšieho a výnimočnejšieho zapojenia žiakov základných škôl do programu podujatia. V duchu sloganu „Škola mojej profesie“ sa uskutoční 1. ročník motivačných odborných súťaží žiakov základných škôl a žiakov základných špeciálnych škôl v 31 témach, ktorých gestorom bude sedemnásť stredných odborných škôl.

Akcia sa koná pod záštitou ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR, jej realizátorom je Štátny inštitút odborného vzdelávania.
Žiakov základných a stredných škôl, rodičov a pedagógov pozývame povzbudiť svojich spolužiakov, podporiť svoje a partnerské školy v súťažiach a zároveň využiť možnosť vyskúšať si vlastné zručnosti a nadanie pre profesiu a vytvoriť výrobky v rámci tvorivých pracovísk. Účasť zamestnávateľov a partnerov z hospodárskej praxe v úlohe gestorov súťaží je dôkazom existujúcej vzájomnej spolupráce so školami.
Výnimočný je aj program šiestich súťaží v odborných zručnostiach pod názvom Ukáž, čo vieš, určený žiakom stredných odborných škôl v odbore kozmetička a vizážistka, maliar, inštalatér, účesová tvorba, manikér, cukrár.
Spestrením podujatia budú umelecké vystúpenia žiakov a odborné workshopy. Uzávierka prihlášok je 5. 11. 2012 prostredníctvom www.siov.sk, sekcia Odborná tvorivosť/JUVYR.

Ing. Vlasta PÚCHOVSKÁ,
vedúca odboru tvorivosti mládeže, ŠIOV

UČITEĽSKÉ NOVINY
Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania. Adresa vydavateľa: Bellova 54/a, 833 63 Bratislava, IČO: 17314852.

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk
Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com
Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com
Ľudovít Pomichal,
e-mail: ludo@pomichal.sk
Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Fotoreportér: Ján Súkup,
e-mail: sukup@stonline.sk

Design: Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení. Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Tlač: Versus, a. s., Moskovská 4, 811 08 Bratislava, prevádzka Pribinova 21, 819 46 Bratislava

Vydávanie Učiteľských novín finančne podporuje Európsky sociálny fond.

Učiteľské noviny sa distribuujú zadarmo.
Zadané do tlače 8. 11. 2012.

EV 2461/08

Europrojekty menia naše školy

ASFEÚ

Jedno múdre čínske príslovie hovorí, že vzdelanec je pokladom pre svoju krajinu. Vzdelanie – od najnižšieho až po celoživotné – kráča ruka v ruke s kultúrou národa. Nech je pohľad na jeho súčasný stav akýkoľvek, faktom je, že školstvo výrazne formuje človeka už od jeho šiestich rokov. Materské, základné, stredné a vysoké školy, doplnkové štúdium, vzdelávanie seniorov či iné formy vzdelávania sú následne zrkadlom našej krajiny. Okrem viacerých reforiem, ktoré školstvo zasiahli, systém vzdelávania ovplyvnil aj vstup Slovenska do Európskej únie.

Agentúru Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEÚ) nie je veľmi potrebné pedagogickej obci predstavovať. V rámci operačných programov Vzdelávanie a Výskum a vývoj sa od roku 2007 môžu o finančné prostriedky z eurofondov uchádzať mnohé subjekty. Cez operačný program Vzdelávanie boli vyhlásené výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok s celkovou alokáciou viac ako 329 miliónov eur. „My tieto zdroje chápeme ako náhradu finančných prostriedkov, ktoré nemôžu byť uvoľnené zo štátneho rozpočtu vzhľadom na ekonomickú a hospodársku krízu, ktorá sa vyostrila práve v rokoch 2007 až 2012 a, samozrejme, zasiahla nemalou mierou i našu krajinu. Školstvo je strategické pre každý štát, a preto je potrebné z týchto prostriedkov podporiť práve základné a stredné školy," uviedla generálna riaditeľka ASFEÚ Iveta Kopasová.

Agentúra Ministerstva školstva SR pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť

Úspešné projekty a získané peniaze výrazne zmenili vzdelávanie v školách. V sérii článkov *Europrojekty menia naše školy* vám predstavíme niektoré z nich.

Alternatíva pre špeciálnu školu

Spojená škola internátna vo Vranove nad Topľou získala na svoj projekt, ktorý realizovala od roku 2009 do augusta 2011, sumu 134-tisíc eur. Zámerom bolo pretvoriť školu na modernú inštitúciu, zmeniť jej celkovú klímu, prostredie a tým prispieť k lepšej pripravenosti mentálne postihnutej mládeže na budúci život. Inovácie vyučovacích metód a školiacich aktivít podnietili aj tvorivosť učiteľov. Škola získala dve interaktívne tabule, notebooky a iné informačné technológie, tiež množstvo didaktických pomôcok, ktoré prispejú k modernému vyučovaniu. Aktivity projektu umožnili žiakom návštevu divadelných predstavení, besedu s hygieničkou, kurz prvej pomoci, oboznámenie sa s dopravnou tematikou a pod. Od apríla 2012 do marca 2014 škola realizuje ďalší projekt, *Čítanie – brána do sveta*, ktorý má zvýšiť kľúčové kompetencie žiakov z marginalizovanej rómskej komunity v oblasti rozvoja čitateľskej gramotnosti.

Moderná škola pre život

Nový školský rok sa v mnohom zmení pre žiakov Základnej školy na Ulici mieru v Jesenskom. Škola uspela s projektom v hodnote 295-tisíc eur. Vďaka nemu zmodernizuje vzdelávanie vo všetkých ročníkoch. Aktivity projektu budú zamerané na podporu využívania moderných technológií, zvyšovanie digitálnej gramotnosti a rozvoj čitateľskej gramotnosti žiakov, ako aj na zvyšovanie kvality ľudských zdrojov prostredníctvom ďalšieho odborného vzdelávania pedagogických zamestnancov. Revalizácia projektu prispeje k celkovej modernizácii a zatraktívneniu vyučovania. Škola s ním začala ešte v júni, ukončený má byť v máji 2014.

Spoločne Plníme Študentské Sny

Premenu tradičnej školy na modernú za dva roky úspešne zrealizovala žilinská Stredná priemyselná škola stavebná. Do projektu za viac ako 360-tisíc eur sa od septembra 2010 do augusta 2012 zapojilo 37 pedagogických pracovníkov a 860 študentov. Okrem materiálneho vybavenia škola vybudovala multimediálnu učebňu, špecializovanú učebňu na odborné predmety, nové odborné učebne na matematiku, slovenský jazyk, ekonomiku, dopravné staviteľstvo aj na prax a ďalších sedem kmeňových učební doplnila dataprojektormi, vizualizérmi, prenosnými interaktívnymi či keramickými tabuľami. Výstupy projektu bude škola využívať aj po jeho ukončení.

O úspešných projektoch, ktoré už teraz menia vzdelávanie, sa dočítate v ďalších vydaniach Učiteľských novín. ASFEÚ rada privíta vaše spontánne informácie o výsledkoch a úspechoch projektov realizovaných z operačného programu Vzdelávanie, ktoré sa vám podarilo dosiahnuť a o ktoré sa vaša škola chce podeliť, prostredníctvom opv@asfeu.sk.

Odbor informovania a publicity ASFEÚ
www.asfeu.sk

Minister Dušan Čaplovič odovzdal ocenenia školám za najlepšie inovačné jazykové projekty

EURÓPSKA ZNAČKA A EURÓPSKY UČITEĽ JAZYKOV

Z rúk ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušana Čaploviča si 8. októbra v Bratislave prevzali certifikáty víťazné školy za inovačné projekty v oblasti jazykového vzdelávania v rámci už 11. ročníka súťaže Európska značka pre jazyky. S najlepšími jazykovými projektmi sa tento rok prezentovali Stredná odborná škola v Novom Meste nad Váhom a Gymnázium sv. Edity Steinovej v Košiciach.

Zároveň boli ocenení aj najlepší učitelia cudzích jazykov na Slovensku za rok 2012. Titul Európsky učiteľ jazykov roka bol udelený štyrom učiteľom základných a stredných škôl za inovačné a inšpirujúce výsledky v jazykovom vzdelávaní v rámci 8. ročníka tejto iniciatívy Európskej komisie. „Ovládanie cudzích jazykov napomáha sociálnu, kultúrnu a ekonomickú integráciu Európy. Na základe toho sa jazyková politika a potreba jazykového vzdelávania odráža aj v novom vzdelávacom programe Európskej únie na roky 2010 – 2020. Hoci práce na ňom sú len v polovici, zlepšovanie vyučovania a učenia sa cudzích jazykov a podpora jazykovej diverzity a interkultúrneho povedomia je jedným zo šiestich špecifických cieľov návrhu nového programu. Dôkladná príprava je aj základným predpokladom efektívnej vzdelávacej mobility," povedal vo svojom príhovore minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič.

Slávnostné vyhlásenie výsledkov oboch súťaží sa uskutočnilo ako súčasť seminára pod názvom *Kreativita vo vyučovaní cudzích jazykov*, na ktorom boli predstavené jazykové projekty realizované v Programe celoživotného vzdelávania EÚ.

Národným koordinátorom oboch súťaží je SAAIC - Národná agentúra Programu celoživotného vzdelávania pod záštitou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Michal KALIŇÁK,
hovorca ministra

Certifikát Európska značka pre jazyky 2012

Podávateľ	Názov iniciatívy	Cieľový jazyk
Stredná odborná škola, Bzinská 11, Nové Mesto nad Váhom	Cooler World	anglický, fínsky, nemecký, francúzsky, taliansky, slovenský

Certifikát Európsky učiteľ jazykov roka 2012

Meno a priezvisko ocenenej osoby	Cieľový jazyk	Podávateľ nominácie
Mgr. Dušan Kazimír, PhD.	ruský, anglický, slovenský	Asociácia rusistov Slovenska, Sedmokrásková 1, Bratislava a Gymnázium, Komenského 13, Lipany
PhDr. Marta Drozdová	nemecký, anglický	Gymnázium arm. gen. L. Svobodu, Komenského 4, Humenné
PhDr. Mária Marcelliová	francúzsky	Slovenská asociácia učiteľov francúzštiny, Hodžova 1, Nitra a Spojená škola, Metodova 2, Bratislava
PaedDr. Miroslava Krnáčová	anglický	Základná škola Andreja Kmeťa, Ul. M. R. Štefánika 34, Levice

SLOVENČINA

Výročná konferencia SAUS

V dňoch 18. – 19. októbra 2012 sa uskutočnila v Bratislave konferencia pri príležitosti 10. výročia založenia a pôsobenia Slovenskej asociácie učiteľov slovenčiny. Konferencia bola zameraná na aktuálne problémy vyučovania slovenského jazyka a literatúry. Diskutovalo sa aj o témach, ktoré súvisia s celkovou činnosťou a cieľmi asociácie:

- štátny vzdelávací program a vyučovanie slovenského jazyka a literatúry (SJL) po obsahovej reforme,
- vypracovanie hromadnej pripomienky k plánovanej zmene štátneho vzdelávacieho programu zo slovenského jazyka a literatúry,
- maturita a Testovanie 9,
- prezentácia kníh a učebníc, alternatívnych zdrojov na vyučovanie SJL,
- alternatívne metódy vyučovania SJL,
- vyučovanie budúcich učiteľov predmetu SJL,
- Slovenský národný korpus a prezentácia vedeckých výskumov v oblasti jazykovedy.

(do)

DIPLOMY

Počet záujemcov o uznanie vzdelania každý rok rastie

Stredisko na uznávanie dokladov o vzdelaní rezortu školstva medziročne vybavuje stále viac žiadostí o uznanie štúdia nadobudnutého v zahraničí. Kým roku 2007 prijalo 318 žiadostí o uznanie odbornej kvalifikácie získanej v zahraničí, v uplynulom roku ich bolo až 1 396.

Počas doterajšieho pôsobenia strediska bol najväčší záujem zo strany žiadateľov, ktorí študovali v Českej republike. Za nimi nasledovali študujúci v Maďarsku, Rakúsku a Nemeckej spolkovej republike.

Nielen rastúci počet žiadostí, ale aj úsilie zjednodušiť proces uznávania dokladov o vzdelaní a uznávania odborných kvalifikácií viedlo ministerstvo školstva k príprave návrhu novely zákona o uznávaní odborných kvalifikácií, ktorú v týchto dňoch predložilo na medzirezortné pripomienkové konanie. Predmetná úprava nanovo definuje jednotlivé druhy dokladov o vzdelaní tak, aby ich bolo možné jednoducho porovnávať s dokladmi vydanými v iných členských štátoch Európskej únie alebo v tretích krajinách, a tak posúdiť ich rovnocennosť z hľadiska vnútroštátnej právnej úpravy.

S cieľom ľahšie sa zorientovať v procese uznávania dokladov o vzdelaní ministerstvo školstva súčasne pripravilo publikáciu *Nové prístupy k uznaniu vzdelania v Európskej únii*. Určená je nielen pre vysoké a stredné školy, príslušné orgány na uznávanie odborných kvalifikácií, ale poslúžiť môže aj ako učebnica na tému voľného pohybu osôb. Okrem analýzy súčasného stavu uznávania dokladov o vzdelaní v európskom a medzinárodnom kontexte a v Slovenskej republike je obsahom publikácie aj SWOT analýza súčasného stavu uznávania dokladov o vzdelaní a odborných kvalifikácií. Publikácia sa zaoberá taktiež vplyvom vzdelávacích reforiem na uznávanie dokladov o vzdelaní a odborných kvalifikácií a prináša optimalizovaný model uznávania dokladov o vzdelaní v Európskej únii.

Publikácia by mala byť distribuovaná na odbornom seminári, ktorý bude rezort školstva organizovať posledný novembrový týždeň. Jeho hlavnou témou budú aj pripravované zmeny ministerstva v oblasti uznávania dokladov (novela zákona o vysokých školách, novela zákona o uznávaní odborných kvalifikácií, nové bilaterálne dohody a pod.).

(ms)

Niektoré aspekty školskej reformy

VZDELÁVANIE PRE 21. STOROČIE

Reformným úsilím na začiatku 21. storočia je zasiahnuté celé európske školstvo, zvlášť reformami v oblasti školského kurikula. Ide najmä o zmenu v hierarchii cieľov vzdelávania: namiesto tradičnej triády vedomosti – zručnosti – návyky s dôrazom na pamäťové osvojovanie si veľkého množstva poznatkov v hotovej podobe je tu všestranná kultivácia žiakovej osobnosti (Spilková, 2007). V procese reformovanej výučby sa ako zásadné východisko javí proporcionálna harmónia medzi vedomosťami, zručnosťami, schopnosťami, postojmi a hodnotovou orientáciou žiakov v kľúčových kompetenciách, vyvážený zreteľ na rozvoj poznávacej, postojovej a výcvikovej stránky osobnosti žiaka. Novokoncipované ciele vzdelávania vychádzajú zo všeobecne uznávanej formulácie štyroch základných cieľov vzdelávania pre 21. storočie (Delors) – učiť sa poznávať (nástroje poznávania, kritické a tvorivé myslenie, zvedavosť, pozornosť), učiť sa konať (získavať životne dôležité zručnosti), učiť sa žiť spoločne (rešpekt a úcta k druhým, tolerancia k odlišnosti), učiť sa byť (schopnosť sebareflexie, autoregulácie, zodpovednosti). Rozhodujúcim vzdelávacím cieľom sa stáva nadobudnutie schopnosti celoživotného vzdelávania sa (poznávanie – výchova – výcvik).

Nový školský zákon uložil našim základným a stredným školám vytvoriť si svoj vlastný školský vzdelávací program, v ktorom sa má odzrkadliť ich vlastný profil. Tento program má byť výsledkom tímovej práce pedagogického zboru a partnerov školy, berúc do úvahy podmienky školy a jej prostredia. Je to jeden z dôležitých krokov v školskej reforme na Slovensku, očakávaný už dlho.

O čo pri súčasnej školskej reforme ide:

- o potrebu vytvárania funkčného systému plánovania, organizovania, vedenia, kontrolovania a hodnotenia kvality školy,
- o zvyšovanie autonómie škôl a ich zodpovednosti za čo najlepšie uplatnenie sa na trhu vzdelávania a práce, o uplatňovanie vhodnej spolupráce so sociálnymi partnermi školy v záujme neustáleho zvyšovania jej kvality,
- o výraznú zmenu školského vzdelávacieho programu orientovaním sa na nové ciele vzdelávania v 21. storočí – rozvíjanie a zdokonaľovanie kľúčových kompetencií žiakov,
- predovšetkým však o zabezpečovanie vysokej kvality učiteľov, spolu so zvyšovaním významu a postavenia učiteľskej profesie pri uskutočňovaní spomínaných premien školy, ktoré sa v konečnom dôsledku zúročia vo vzdelaní spoločnosti.

Najdôležitejšou podmienkou úspešného uvádzania reformných zmien v školstve je vytvorenie takých podmienok, ktoré posilňujú profesijnú autonómiu učiteľa, podporujú ho v prijatí zmien a jeho ochotu realizovať ich. Ďalšie vzdelávanie učiteľov je nevyhnutnou súčasťou a podmienkou rozvoja školy. Okrem politických, ekonomických, pedagogických a organizačných aspektov školskej reformy majú pre reformné zmeny podstatný význam tiež psychologické faktory.

Pri rozvoji ďalšieho vzdelávania učiteľov sú to napríklad postoje učiteľov, očakávania a vzdelávacie potreby, otvorenosť zmene, pripravenosť na spoluprácu, obavy a neistoty, potreba komunikácie, obrana profesionálneho sebapoňatia. Identifikácia najdôležitejších psychologických aspektov vzťahujúcich sa na školskú reformu napomáha porozumenie stavu, v ktorom sa nachádza naše základné a stredné školstvo na prahu zmien, čo zasa môže napomôcť zefektívnenie ďalšieho postupu, ďalších krokov školskej reformy.

Šéfredaktorka Učiteľských listov, českého webu o zmenách vo vzdelávaní, sa vo svojom článku *Proces alebo len reforma?* (Hrubá, 2008) zamýšľa nad skúsenosťami českých učiteľov základných a stredných škôl zo školskej reformy. Vzhľadom na spoločný dlhodobý vývoj, v podobnosti či dokonca zhode riešených problémov českého a slovenského školstva, možno tieto postrehy aplikovať na našu súčasnosť, možno ich aj podľa našich skúseností potvrdiť.

Treba podotknúť, že aj napriek nepriaznivému zhodnoteniu situácie s reformnými zmenami neprevládla u českých učiteľov depresia a skepsa, ale hľadanie zlepšenia. Najzložitejšie je vraj hľadanie vnútornej motivácie, nájsť ju v sebe a kultivovať.

Na čo netreba zabúdať pri reformných krokoch v školstve:

- Priorita vzdelávania nemôže zostať len vo vyhláseniach politikov. Je nutné nájsť ľudí, vytvoriť riadiaci tím, ktorý by pripravil náležitý projekt realizácie zmien, presadil potrebné finančné zaistenie. Nemôže chýbať systémovejšie cielená osveta a medializácia, vysvetľovanie princípov reformy rodičom a ostatnej verejnosti, príprava učiteľov na zmeny, školenia a diskusie celých pedagogických zborov.
- Má sa uskutočniť odborná i verejná diskusia o kvalite vzdelávania a jej riadení, aby sa dosiahla zhoda v chápaní kvality v škole (dnes prevláda bežné zamieňanie úrovne za kvalitu).
- Zapojiť do školskej reformy pedagogické osobnosti, fakulty vzdelávajúce učiteľov.
- Dbať na to, aby sa zamýšľaná transformácia vzdelávania (procesov poznávania – výchovy – výcviku) neredukovala prevažne na reformu vzdelávacieho obsahu.
- Získať pre zmenu tých, ktorí ju mali realizovať – riaditeľov a učiteľov.
- Reformu nemožno nariadiť zákonom zhora a k určitému dátumu. Zmena myslenia učiteľov je dlhodobý proces.
- Riadiacich pracovníkov v školstve usmerňovať nielen k tvorbe školských dokumentov, ale predovšetkým k vytváraniu podmienok na reformu (personálnych, materiálnych, finančných, sociálnych, organizačných, bezpečnostných).
- Riaditeľov škôl včas a s predstihom pripraviť na riadenie zmeny. Učiteľov pripraviť na tvorbu školských vzdelávacích programov, na stratégie výučby, ktoré by cieľavedome viedli k rozvíjaniu kľúčových kompetencií žiakov.
- Uskutočňovať monitoring realizácie zmien a systém hodnotenia.
- Vytvoriť podporné služby, sieť modelových škôl, služby psychológov, špeciálnych pedagógov, konzultantov či ďalších odborných poradcov na prípravu kvalitne vypracovaných školských vzdelávacích programov.
- Vytvoriť kvalitný systém ďalšieho vzdelávania učiteľov, bez ktorého nemožno uskutočniť reformu školstva. Postoje učiteľov k ďalšiemu vzdelávaniu zohrávajú pri školskej reforme rozhodujúcu úlohu.

Školy, ktoré vypracujú svoje programy formálne (alebo jednoducho žiacky odpíšu), v časovom strese, s riaditeľom, ktorý ani nie je naklonený reforme, nemôžu prejavovať cez svojich zamestnancov vo vzťahu k reforme pozitívne emócie. Najhoršie by bolo, keby, nedajbože, už dnes mali dojem, že je po reforme.

M. Prášilová (2007) uvádza aj ďalšie dôvody, ktoré vedú k odmietaniu trendu školských vzdelávacích programov učiteľmi:

- rezistentnosť školského prostredia voči akejkoľvek zmene,
- odborná obťažnosť dlhodobého vzdelávacieho projektu, ktorá predpokladá vysokú motiváciu realizačného tímu,
- nezrelosť niektorých jednotlivcov i školských kolektívov, to znamená nepripravenosť a neochota pedagogických pracovníkov učiť sa novému,
- nízke sebavedomie a sebapoňatie učiteľov ako profesionálov.

Napriek všetkým chybám a nedokonalostiam sa však v mnohých školách niečo pohlo – ľudia spolu začali hovoriť, spoločne premýšľať o svojej výučbe a jej dopadoch na žiakov, o nových spôsoboch hodnotenia, učia sa tímovo pracovať, zoznamujú sa s interaktívnymi spôsobmi výučby, začínajú s projektmi. K pohybu by malo dochádzať aj na učiteľských fakultách, ktoré menia svoje vzdelávacie programy s ohľadom na školskú reformu.

Rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov vo výučbe si vyžaduje mať také učiteľské kompetencie – pedagogické vedomosti, zručnosti, schopnosti a postoje – aké má aktuálne len málo učiteľov. Ak požiadavky novej výučby útočia na známe, osvedčené, tradičné postupy či vzdelávacie stratégie, potom sa, samozrejme, objavuje aj očakávaný rezervovaný, obranný postoj učiteľov voči náhlemu vpádu školskej reformy.

Školská reforma by nemala byť zborením starého učiteľského sveta, keď mnohí nevidia, čo je za horizontom. Nádej na úspech bude mať presadzovanie takých cieľov reformy, ktoré zachovajú učiteľom čo najviac známych kontextov, aby priebežne mohli naberať reformné prvky. Ak sa učiteľom ukáže, že pri uvádzaní požadovaných zmien do výučby je možné využiť ich doterajšie skúsenosti, že ich mnohoročná prax bude naďalej využiteľná, môže to priniesť potrebný pokoj a učitelia budú otvorenejší prijímaniu reformných zmien.

Čo však môže byť pri tvorbe projektov školských vzdelávacích programov nebezpečné a nežiaduce, je vzťah slobody a zodpovednosti. *„Napodiv sa neobjavuje obava škôl (pedagogických pracovníkov) zo zodpovednosti za realizáciu a výsledky edukačných procesov."* (Prášilová, 2008) A zodpovednosť je pritom neoddeliteľnou súčasťou konceptu autonómie školy (nie jej ľubovôle), ktorú získava reformnými postupmi. Ľahostajný prístup môže svedčiť o trvalom nezamýšľaní sa niektorých pracovníkov v školstve nad svojou prácou, nad úskaliami zodpovednosti za túto prácu.

Treba si uvedomiť, že povinná vlastná tvorba školských vzdelávacích programov učiteľmi nie je cieľom reformy školstva, ale len jej sprievodným znakom. Hlavným cieľom zostáva reflexia, zmena v pedagogickom myslení a konaní učiteľského zaostalého prístupu k žiakom vo výučbe. To všetko v prospech rozvoja osobnosti súčasného žiaka pre súčasný a budúci svet.

Dôležitejšia ako reforma školských papierov je pre učiteľov:

- reforma zaostalého vybavenia škôl materiálno-technickými prostriedkami,
- ale predovšetkým reforma systému celoživotného vzdelávania učiteľov, ako dôležitej stránky pracovného času učiteľov,
- či reforma spoločensky zaostalých finančných podmienok ich práce.

Nič sa nezreformuje, ak sa nezreformuje profesia učiteľa. Aby školské zmeny nezostávali len povrchové, aby škola nerobila zasa reformy, kým okolo nej sa robia pokroky – aby nevznikala koncepcia reformy pre minulosť.

Samozrejme, že súbežne so školskou reformou budú naďalej vyvstávať riešenia problémov, akými sú predovšetkým problémové správanie žiakov, sociálna prevencia, riadenie kvality v škole a vo výučbe, tímová spolupráca, úloha školského psychológa, šikanovanie, násilie v škole, zvládanie stresu, vplyv feminizácie na rozvoj osobnosti žiaka, integrácia žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami, procesy diagnostikovania žiakov, vzťahov medzi nimi, sebahodnotenie žiaka a učiteľa, učebné štýly, diagnostikovanie rodinného prostredia, agresivita žiakov i rodičov voči škole, status učiteľa, výchovné, kariérové či psychologické poradenstvo a ďalšie iné problémy.

Avšak rozhodujúci v reforme je a zostáva učiteľ, kvalitný učiteľ pre súčasného žiaka. *„Pedagogická práca stojí a padá na motivácii a schopnostiach učiteľov. Inovačná ústretovosť a profesionalita musí vychádzať z kvalitatívne nových foriem vzdelávania a prípravy učiteľov."* (Rýdl, 2007)

Veľmi dôležitou podmienkou úspešnej tvorby školských vzdelávacích programov je kvalitný tím pedagogických zamestnancov, spoločenstvo ľudí vyznávajúcich spoločné hodnoty, ktorí sa vedia dohodnúť na určitej filozofii vzdelávania svojich žiakov, chápu spoločné úlohy, za ktoré nesú spoločnú zodpovednosť.

„Ak dáte ľuďom kvalitné vzdelanie, netreba sa potom o nich starať – postarajú sa o seba sami."

Zhoršuje sa kvalita učiteľských zborov, prichádzajú do nich stále nekompetentnejší absolventi učiteľských fakúlt, ktorí sa nechceli a nechcú učiť? Sú dnešní žiaci nezvládnuteľní? Do akej miery sú takéto výpovede učiteľov pravdivé a do akej miery ich možno považovať za nároky frustrovaných, ktorí nedokážu zvládať deti bez použitia tradičných atribútov vonkajšej, formálnej autority? Sú to učitelia, ktorí doteraz budovali svoje pôsobenie predovšetkým na základe mocenských nástrojov (typu príkaz, zákaz, pochvala, trest, zlá známka, poznámka, vyvolávanie strachu, napätia, neistoty) a teraz v koncepcii výchovy, ktorá nechce byť založená na donucovaní, prikazovaní, podriaďovaní sa, konformizme, sa cítia bezradní? Vedia či nevedia učitelia rozvíjať v žiakoch vnútornú disciplínu, autoreguláciu, keď sa dieťa správa pozitívne, slušne, kultivovane, keď cíti a chápe, že niektoré veci nemôže robiť?

Vzdelávanie, rozvoj osobností učiteľov môžu napomôcť kvalitne pripravené kurzy, konzultácie, diskusie s pedagógmi, so psychológmi, s didaktikmi vysokoškolských pracovísk vrátane ponuky aktuálnych metodických materiálov na štúdium učiteľov. Bez kvalitných podporných systémov je ťažko úspešne realizovať školskú reformu. Riadenie kvality v školstve je v európskom školstve už dávnejší trend. Kvalita školy sa rovná optimálne fungovanie procesov v škole, predovšetkým procesu výučby, s ktorými sú spokojní partneri školy, čo je objektívne merané a hodnotené. Oblasti činnosti školy, ktoré ovplyvňujú najmä jej kvalitu, sa dotýkajú cieľov a programu školy, kultúry školy, jej podmienok, procesu výučby, riadenia školy, naplnenia cieľov, výsledkov a vonkajšieho hodnotenia školy.

Hlavnými oblasťami kvality školy sú (Blaško, 2008):

- riadenie školy,
- strategické plánovanie školy,
- školské vzdelávacie programy,
- zamestnanci školy,
- spolupráca s partnermi,
- priestorové, materiálno-technické a finančné podmienky,
- proces výučby,
- klíma školy,
- výsledky školy,
- vonkajšie hodnotenie školy.

Preto v súčasnosti pri uvádzaní reformných zmien do školskej praxe sú vo výhode školy, ktoré začali s implementáciou riadenia kvality v škole a vo výučbe už dávnejšie. Tieto školy produkujú motivovaných učiteľov, ktorí si odovzdávajú na stretnutiach svoje skúsenosti s reformnými zmenami.

Kvalita procesu výučby sa zameriava na tieto oblasti (Blaško, 2008):

- profesionalita učiteľa,
- pracovné podmienky na výučbu,
- plánovanie programu výučby,
- priebeh výučby,
- sociálna klíma výučby,
- výsledky výučby.

Uvedené oblasti kvality výučby sú kritériom na rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov ako zvnútorneného súboru nadobudnutých vedomostí, zručností, schopností, postojov a hodnôt, dôležitých pre rozvoj osobnosti človeka, pre jeho aktívne zapojenie sa do spoločnosti, uplatnenie v zamestnaní a pre ďalšie vzdelávanie.

Pri zohľadnení aktuálneho medzinárodného vývoja a predovšetkým *Európskeho referenčného rámca kľúčových kompetencií pre celoživotné vzdelávanie* má vzdelávanie v každom odbore smerovať k tomu, aby si žiaci vytvorili (na úrovni zodpovedajúcej ich schopnostiam a študijným predpokladom) kľúčové kompetencie komunikačné, matematické, informačné, učebné, na riešenie problémov, personálne a sociálne, pracovné a podnikateľské, občianske a kultúrne.

To znamená zdôvodniť najmä učiteľom nutnosť dôrazu na konštruktivistické prístupy k sprostredkovávaniu nového poznania (stratégie výučby založené na princípe objavovania, skúmania a konštruovania žiakmi) a na sociálnu dimenziu učenia sa (význam komunikácie, interakcie a spolupráce v poznávacom procese). Ale tiež im vysvetliť, prečo transmisívne spôsoby odovzdávania poznatkov v hotovej podobe s dôrazom na ich pamäťové osvojovanie, verbálne metódy a frontálnu organizáciu výučby môžu ťažko viesť k požadovaným kľúčovým kompetenciám a očakávaným výsledkom vzdelávania. (Spilková, 2004)

Pri rozvíjaní kľúčových kompetencií by učitelia mali vytvárať také podmienky na rozvoj osobnosti, aby sa žiak v škole cítil príjemne a bezpečne, zažíval radosť z učenia, aby dostával príležitosť ukázať, čo vie, v čom sa zlepšuje, aby bol formatívne, individualizovane hodnotený.

Má získavať nielen kvalitné vedomosti a zručnosti, ale aj chuť a spôsobilosť učiť sa po celý život. Naučiť sa poznávať svet v jeho súvislostiach, využívať matematiku, základy vedy a techniky tvorivo a kriticky pri riešení problémov bežného súčasného i budúceho života. Žiak má byť dobre jazykovo pripravený do života a práce v súčasnom prepojenom svete, dorozumievať sa v materinskom a cudzích jazykoch, využívať informačno-komunikačné technológie, naučiť sa narábať s rôznymi zdrojmi informácií, žiť a vychádzať s ostatnými ľuďmi. Mal by sa naučiť samostatne konať, utvárať a riadiť vlastné ego, dokázať uskutočňovať svoje myšlienky, zodpovedne sa rozhodovať, starať sa o svoje zdravie i zdravie ostatných, zapájať sa do občianskeho života, poznať a podporovať kultúrne hodnoty.

Je dôležité, aby žiak aktívne participoval na výučbe i na dianí v škole.

Je dobré, keď sa zamýšľame nad tým, či je skutočne nutné, aby učitelia a žiaci vo výučbe zbytočne plytvali silami, prežívali sklamania zo slabých výsledkov vzhľadom na vynaloženú energiu. Prečo by malo učenie sa stále znamenať drinu, pot, námahu, frustráciu, sklamanie, keď sa to dá aj inak? Zaistenie aktívneho prístupu žiaka k vlastnej budúcnosti, neblokovanie jeho tvorivosti, nenarušovanie partnerských vzťahov medzi učiteľom a žiakom predpokladá inú formu a obsah výučby.

V košických podmienkach sme sa uvedenými prvkami systému výučby zaoberali už v 80. a 90. rokoch 20. storočia, keď vznikal systém výučby s uzavretým cyklom, na ktorom osobne participovali také osobnosti z oblasti pedagogickej psychológie, ako napr. prof. Ján Hvozdík. Nový systém s princípmi tvorivo-humanistickej výučby bol z dnešného hľadiska školskej reformy akýmsi začiatkom implementácie riadenia kvality vo výučbe, reformným úsilím pri rozvíjaní komplexnej osobnosti žiaka, prekonávaním tradičnej školy zameranej predovšetkým na vedomosti pre skúšky. Takáto reforma zdola, pre účastníkov z vlastnej vôle, keď namiesto centrálne riadených požiadaviek sa dáva možnosť vyrastaniu reformy zo škôl, keď sa podporujú zmeny priamo na školách, by mala byť zdrojom spoločného tvorivého zanietenia, nového prístupu učiteľov k výučbe v prospech ich samých, ale predovšetkým v prospech súčasného žiaka.

Bezchybne zvládnuté testy v autoškole nikomu nezaručia žiadanú zručnosť riadiť automobil či ideálne dodržiavať dopravné predpisy. Nadobudnuté školské poznatky bez príslušných zodpovedajúcich činností, ktoré si vyžadujú čas a tréning, nezabezpečia automaticky praktické, zmysluplné zručnosti, schopnosti, postoje a hodnotovú orientáciu žiaka.

Ešte mnohí učitelia môžu vo výučbe len vyučovať – tak, že odovzdávajú určitý súhrn poznatkov, ktoré potom v reprodukovanej forme vyžadujú ako dôkaz zvládnutia učiva. Učenie sa žiakov je pre nich oddeleným procesom, ktorý sa neprekrýva s vyučovaním učiteľa. Chcú takíto učitelia syntézu vedomostí v zručnostiach a v postojoch žiakov? Niekedy si asi aj sami ťažko dokážu predstaviť (už len vzhľadom na vlastný pokoj a pohodlie), že by dokázali učiť zvedavých, tvorivých a komunikačne vybavených žiakov v masovejšom meradle (a nie iba zopár takýchto jednotlivcov, ktorí sa nájdu v každej skupine).

Začiatok vraj poznačuje všetko, čo za ním nasleduje. Začiatok reformy v slovenskom školstve zrejme nebol najšťastnejší, no jej zmysel a cieľ predsa len zostávajú. Proces transformácie školstva, výučby je naďalej otvorený. Miera úspešnosti školskej reformy závisí od stupňa mobilizácie každej školy a každého učiteľa, od stupňa konkretizácie a modifikácie regionálnych a miestnych kontextov do školských vzdelávacích programov, od miery prijatia, stotožnenia sa a podpory zmien na lokálnej úrovni všetkými sociálnymi partnermi školy.

Nová školská reforma je behom na dlhú trať. Aj pre školy, ktoré sa pokúšali o transformáciu, o nové prístupy (napr. v riadení kvality) už desaťročie, predstavuje tvorba, realizácia a autoevaluácia školského programu nebývalú záťaž. A čo potom pre školy, ktoré sa v tom istom časovom období o nič nepokúšali? Preto prístup k rôzne pripraveným školám na reformu je potrebné diferencovať. Tie prvé je potrebné bez otáľania podporiť (samozrejme, aj finančne) a tie druhé výrazne motivovať pre zmenu. Aj s rovnostárstvom v rozlišovaní kvality a nekvality vzdelávania, angažovanosti a pasivity v školskom prostredí je nutné sa vyrovnať (po koľký už raz?).

doc. RNDr. Michal BLAŠKO, PhD.,
Katedra inžinierskej pedagogiky
TU Košice
Ilustračné foto Ján SÚKUP

ANKETA UN

Čo sa vám zatiaľ v napĺňaní školskej reformy nedarí, čo by sa malo zmeniť, aby vás to posunulo dopredu?

Riaditeľ Gymnázia Ladislava Novomeského v Senici Mgr. Pavel Otépka:

Školská reforma mala celý rad dobrých myšlienok, ale narazila na jeden základný problém, ktorý ja osobne považujem za alfu i omegu úspešnosti celej reformy. Je to jednoducho nedostatok finančných zdrojov! Od financií sa odvíja delenie na predmetoch, počet a zostava voliteľných predmetov, počet žiakov v skupinách, stimulácia pedagógov a ich ohodnotenie za aktívny prístup v presadzovaní moderných výučbových metód a postupov, nákup moderných didaktických pomôcok a techniky. Namiesto zabezpečenia dostatku financií sa vymýšľa celý rad finančne náročných administratívnych opatrení a krokov, ktoré okrem iného spôsobujú hon učiteľov za kreditmi namiesto kvalitnej výučby.

Riaditeľ školy je určite ten, kto má evidentný záujem na najvyššej kvalite školy. A preto by mal byť osobou, ktorá rozhodne o finančných stimuloch pre učiteľov. Výhovorky, že dá len svojim obľúbencom, neobstoja. Súčasné možnosti v odmeňovaní pedagogických zamestnancov v prípade dostatku finančných prostriedkov umožňujú dať osobný príplatok vo výške, ktorý by bol pre aktívnych a kvalitných pedagógov určite motivujúci. Namiesto ohodnotenia dobrej práce sa dostávame v súčasnosti vďaka rozpočtu škôl do opačného extrému: odoberáme osobné príplatky aktívnym učiteľom preto, aby sme udržali školy v prevádzkyschopnom stave. Reakcia pedagógov je, samozrejme, veľmi negatívna a, čo si budeme hovoriť, všetko sa prejaví na ich aktivitách.

Z toho, čo som napísal, evidentne vyplýva, že žiadna reforma školstva sa nedá úspešne dotiahnuť bez kvalitného finančného zabezpečenia. Súčasný systém financovania je dávno prežitý. A v čase slabých populačných ročníkov spôsobuje hon na žiakov v jednotlivých školách. Môžem vyhlásiť, že za 30 rokov môjho pôsobenia v školstve žiadna reforma nebola dotiahnutá do konca. A, bohužiaľ, každá garnitúra politikov mení počas svojho volebného obdobia koncepciu, pretože si myslí, že tá ich je určite najlepšia, bez ohľadu na názory odbornej verejnosti. Je preto potrebné pripraviť reformu pred spustením za účasti odborníkov, bez politických vplyvov. A je nutné, aby bola potom zákonom záväzná pre nadchádzajúce garnitúry politikov. Spúšťanie nepripravenej a finančne nepokrytej reformy školstva je doslova sabotáž a spôsobuje problémy, ktorých sme teraz svedkami. Ako ukážkový príklad uvediem maturitnú skúšku. Nie je školského roka, aby sa nemenili pravidlá ukončovania štúdia maturitnou skúškou. Nakoniec je obeťou žiak, lebo pravidlá ukončovania štúdia sa menia za behu. Retroaktivita sa v právnom štáte nepripúšťa. To znamená, že žiak, ktorý nastúpi do prvého ročníka, by mal vedieť, podľa akého zákona a vyhlášky bude maturovať. Nemal by nastať, žiaľ, v slovenskom školstve bežný jav, že žiaci sa do-

K storočnici profesorky Viery Štetkovej (1911 – 2011)

SPOMIENKA

Narodila sa pred 100 rokmi – 26. júla 1911 – v Turanoch. Po ukončení Gymnázia v Martine prešla na Univerzitu Karlovu v Prahe, kde vyštudovala odbor ruština – československá. V Prahe žila s malým prerušením – počas ktorého učila v Spišskej Novej Vsi – až do roku 1939, keď sa vrátila na Slovensko. Tu prežila mnohé peripetie, sťahovanie spojené so zmenou pôsobiska pre svoj odmietavý postoj k novému režimu, ktorý otvorene vyjadrovala. Bola vynikajúcou znalkyňou ruského jazyka. Roku 1944 napísala *Praktickú učebnicu ruštiny pre samoukov*. Stála vždy pevne za svojimi názormi. Pokojná, pomalá artikulácia, jasne formulované myšlienky uzemňovali mládežníckych revolučných zástancov „študentskej pravdy o spravodlivosti". Pracovala podľa zásad tzv. kinetickej psychológie na základe individuálneho prístupu k žiakovi.

I mimoškolsky sa starala o kultúrnu výchovu, najmä dievčat. Ako slovenčinárka s kolegyňou Želmírou Dzuriaňovou upozorňovala nás, svojich študentov, na našu národnú históriu návštevou slovenských zemianskych kúrií. Nabádala nás na štúdium, ku ktorému vycítila náš vzťah. Priatelila sa s našou prvou slovenskou botaničkou Izabelou Textorisovou. Chodievala s nami do prírody na Martinské hole. Do dejín slovenskej literatúry sa zapísala ako autorka početných publicistických článkov a roku 1997 aj vlastným nákladom vydanej spomienkovej knihy *Zápisky zo Slovenského národného povstania*. Počas Povstania bola v Banskej Bystrici pracovníčkou Spravodajskej agentúry Slovenska (ZAS). Málokto vie, že bola signatárkou Charty 77. I po odchode do dôchodku stále neúnavne pracovala, písala, organizovala turistickú skupinu. Patrí k základnej skupine slovenských žien, ktoré formovali kultúrnu chrbticu nášho národa.

Vlasta KOVÁČOVÁ

Beseda s olympionikmi

VÝCHOVA VZOROM

Olympijská pieseň znela tento rok nielen na LOH v Londýne, ale aj v telocvični našej starej, dobrej školy na Hollého ulici v Topoľčanoch. Práve ňou sme 24. septembra privítali dvoch výborných športovcov, reprezentantov Slovenska na olympiáde v Londýne, skvelých a pritom skromných ľudí – kajakárku, niekoľkonásobnú medailistku z ME a trojnásobnú medailistku z MS, vždy usmiatu Martinu Kohlovú a majstra Slovenska v plávaní, držiteľa slovenského rekordu v prsiach na 200 m, rodáka z Topoľčian Tomáša Klobučníka.

Beseda bola určená žiakom plaveckých tried. Žiaci boli veľmi potešení a zvedaví, o čom svedčí množstvo otázok, ktorými zasypali olympionikov. Dozvedeli sa, kedy a ako sa začala ich športová kariéra a kto stojí za ich úspechmi. Rozprávali nám o dlhej a náročnej ceste k úspechu, tvrdej drine, neopísateľnej radosti z víťazstva, sklamaniach z neúspechu, o prípravách na novú sezónu, štúdiu na vysokej škole či záľubách vo voľnom čase. Prezradili nám svoje najkrajšie zážitky z olympiády, ale aj smutné momenty, keď ich pár stotín či sekúnd delilo od medailí.

Celá beseda sa niesla v príjemnej atmosfére a v duchu priateľskej diskusie. Sme radi, že sme oboch olympionikov mohli privítať v priestoroch našej školy, a veríme, že sme našich budúcich plavcov nielen potešili, ale predovšetkým motivovali k zodpovednému prístupu k plávaniu, aby aj oni mohli v budúcnosti reprezentovať našu krajinu, možno aj na olympijských hrách.

PaedDr. Zuzana KAPUSTOVÁ

Inšpiroval generácie

SLOVENSKÝ FOLKLÓR

Siedmeho septembra 2012 v Kultúrnom dome v Jablonici na oslavách 750. výročia prvej písomnej zmienky o obci (1262 – 2012) uviedli do života novú knihu nazvanú *Inšpiroval generácie žiakov*. Autor Miroslav Hazucha, novinár, publicista, historik, člen Slovenskej olympijskej akadémie, spisovateľ literatúry faktu z oblasti športu, ju venoval svojmu učiteľovi, významnej osobnosti dejín Jablonice, jedinečnému pedagógovi Felixovi Rímešovi (1911 – 2002), rodákovi z Cífera, ktorý v Jablonici pôsobil 55 rokov. Vynikajúceho človeka, Čestného občana Jablonice Felixa Rímeša si pripomínajú bývalí žiaci, priatelia, kolegovia, učitelia, športovci, reprezentanti, rekordéri. Doplnená archívnymi fotografiami je kniha ako portrét osobnosti tiež mozaikou polstoročia v dejinách obce. Mnohých podnietil, doviedol k úspechu alebo naučil hľadať cestu k nemu. Samotného autora knihy učiteľ Rímeš získal pre šport, atletiku, ochotnícke divadlo a nakoniec ho primal stať sa novinárom. Kniha je poctou obetavému a nasledovaniahodnému učiteľovi, ktorých nie je nikdy dosť. Felixovi Rímešovi na oslavách jubilea Jablonice udelil trnavský župan Tibor Mikuš Pamätnú medailu predsedu Trnavského samosprávneho kraja in memoriam za prínos v oblasti kultúry, osvety a športu. Ocenenie prevzal učiteľov syn Peter Rímeš.

Milan SOUKUP, foto autor

Eko-mapy

PROJEKT

V polovici októbra bol v priestoroch Mestskej radnice na Námestí SNP v Banskej Bystrici predstavený verejnosti projekt *Eko-mapa*. Podujatia sa zúčastnili aj žiaci a učitelia zo škôl, ktoré Eko-mapu spoluvytvárali.

Eko-mapy Banskobystrického a Prešovského kraja začali vznikať na jar tohto roku v rámci projektu *Školy tvoria Eko-mapu*. Zúčastnilo sa ho 40 základných a stredných škôl oboch krajov. S výdatnou pomocou škôl je momentálne v oboch krajoch zmapovaných **viac ako 700 eko-bodov** a nové stále pribúdajú.

Eko-mapa momentálne zahŕňa 2 000 eko-bodov v šiestich krajoch Slovenska, stránku využilo už viac ako 30 000 návštevníkov. Ľudia nájdu informácie, kde môžu odovzdať odpad, nájsť bioobchody alebo zaujímavé prírodné miesta.

Eko-mapa je dostupná aj pre používateľov smartfónov, ktorí si pomocou nej budú vedieť vyhľadať eko-body vo svojom okolí. Aplikácia Eko-Trace je voľne stiahnuteľná na www.eko-mapa.sk.

Juraj HIPŠ

Orechománia plná tvorivosti a vitamínov

ZDRAVIE

V dňoch 17. – 19. septembra sa v ŠKD pri ZŠ Radošovce uskutočnila Orechománia. Tri dni sme sa venovali orieškom. Najprv sme ich zbierali, otĺkali, zbierali, otĺkali... Potom nasledovala spoločná hra *Koľko máš* (zábavné sčítovanie a odčítovanie). Ďalší deň mali deti za úlohu vytvoriť čo najväčší rozprávkovo-orechový zámok. Týmto sme nadviazali na bábkové divadlo, s ktorým sa deti rady zabávajú. Po skladačke nasledovalo ďalšie počítanie. Každý mal zo svojho počtu vytvoriť vlastný obrázok (vytvorili čerta, motýľa, náhrdelník, prsteň, kvety...). Tretí deň sme to zavŕšili spoločnou skladačkou a urobili veľký košík plný zeleniny a ovocia ako symbol jesene – ovocie, zelenina do košíka. Nakoniec sme urobili aj niečo pre svoje zdravie – všetky oriešky sme zjedli. Po Orechománii sme v spolupráci s deťmi I. stupňa uskutočnili zábavné popoludnie pod názvom *Á, Béé, Céé... jeme čerstvú zeleninu a ovocie...* Zo žiakov sa stali ovocníčkovia a zeleninkovia, ktorí plnili rôzne úlohy.

Vytvorila som dostatok príležitostí či atmosféru vhodnú na to, aby sa deti mohli prejavovať v tvorivom myslení, aby sa mohli učiť z vlastnej iniciatívy. Akceptovala som tvorivosť detí a dávala im najavo, že ich myšlienky sú zaujímavé. Taktiež sme si navzájom zdôrazňovali správne stravovacie návyky a vyzdvihli význam vitamínov v zelenine a ovocí pre zdravie. U mnohých bolo vidieť, že o takéto aktivity budú mať záujem i v budúcnosti.

Tatiana HOLÁSKOVÁ

Medzinárodný festival v Turkménsku

SLOVENSKÝ FOLKLÓR

V dňoch 5. – 12. októbra sa v turkménskom prímorskom stredisku Awaza konal medzinárodný detský festival, ktorého sa na základe nominácie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR zúčastnili aj žiaci Základnej umeleckej školy (ZUŠ) Jozefa Kresánka z Bratislavy ako jediní reprezentanti nielen Slovenska, ale aj Európskej únie. Jedenásť detí zo súboru Čečinka, ktorý pôsobí pri ZUŠ Jozefa Kresánka, sa prezentovalo v speve a tanci slovenských ľudových piesní. Náš folklór zaujal všetkých účastníkov festivalu, keďže sa veľmi líšil od všetkých iných vystúpení.

Turkménsko je považované za bohatú krajinu a jeho prezident Gurbanguli Berdymuhamedov sa rád prezentuje ako ochranca a podporovateľ detí. Z jeho iniciatívy boli na festival do Turkménska pozvané deti do 14 rokov takmer z celého sveta. Okrem našich detí sa festivalu zúčastnili deti zo Senegalu, Sudánu, z Kene a Juhoafrickej republiky, ďalej z Tanzánie, z Maldív, z Jordánska, Nepálu, Číny, Kórey, Indie, Pakistanu, Kirgizska, Uzbekistanu, Arménska, Kazachstanu, Afganistanu, Turecka, Albánska, Ukrajiny, Bieloruska, Ruska a, samozrejme, hostitelia z Turkménska.

Festival detí bol v Turkménsku hlavnou udalosťou a do jeho organizácie bolo zapojených množstvo ľudí z ministerstva školstva, ministerstva kultúry, polície, množstvo lekárov, dopravcov, kuchárov, sprievodcov, študentov, režisérov a ďalších organizátorov. Organizácia festivalu bola skutočne dokonalá a bezchybná.

Deti mali vytvorené výborné prostredie na svoju prezentáciu, k dispozícii úžasné priestorové a materiálno-technické podmienky – vynikajúce ozvučenie, osvetlenie, rôzne vizuálne efekty a pod.

Zraz účastníkov bol v nádhernom detskom rekreačnom zariadení pri Ašchabade, odkiaľ sa všetci účastníci presunuli nočným vlakom do Turkmenbaši, kde ich na stanici čakali davy mávajúcich turkménskych detí v uniformách (alebo národných krojoch?), hudba, občerstvenie a novinári. Odtiaľ to už bol len krátky presun vyzdobenými autobusmi do luxusného strediska Awaza pri Kaspickom mori, kde sa festival konal.

Tu sa všetky deti okrem prípravy na vystúpenie zapojili do nácviku veľkolepej spoločnej úvodnej a záverečnej šou, ktorú nahrávala turkménska televízia. Festivalová šou bola určená predovšetkým deťom z okolia Awazy, ktoré nadšene tlieskali a mávali všetkým účastníkom festivalu. Návrat do Ašchabadu bol opäť veľkolepý. Opäť mávajúce deti pri vlaku a lúčenie. V Ašchabade si deti pozreli ZOO, zabavili sa na preliezačkách, v bazénoch, na večernej diskotéke a pred odletom sa lúčili so slzami. Tak sa skamarátili, že sa im vôbec nechcelo ísť domov.

Anna GONDÁŠOVÁ, riaditeľka ZUŠ Jozefa Kresánka v Bratislave, foto archív školy

Prvenstvá v európskych súťažiach

BILINGVÁLNE VZDELÁVANIE

Aj na Slovensku máme súkromné školy, ktorých žiaci vzorne reprezentujú svoje mesto, kraj, zriaďovateľa, krajinu, ktoré sú niečím výnimočné. Školy, v ktorých učiteľom na deťoch záleží, kde úspech žiakov korunujú ich výsledky a medzinárodné úspechy. Reč je o žiakoch a učiteľoch Súkromnej základnej školy a Súkromného gymnázia na Solivarskej ulici v Prešove, ktorých som zakladateľkou a ich súčasným zriaďovateľom je Európska vzdelávacia agentúra, n. o.

Za posledné desaťročie žiaci oboch škôl viackrát dokázali obhájiť európske prvenstvo. Po prvýkrát to bolo roku 2003 za prezentáciu svojej krajiny na EuroKids Camp vo Viedni pod vedením Mgr. Richarda Fecha. O rok neskôr v španielskom Mataró pri Barcelone obhájili prvenstvo po druhýkrát. Rovnako úspešní boli aj žiaci na medzinárodnom podujatí EuroTeens vo Viedni roku 2005, kde pod vedením Mgr. Durkajovej v silnej konkurencii 30 delegácií z 25 európskych krajín za svoje vedomosti a kreatívnosť v prezentovaní predstáv o budúcej Európe priniesli domov to najvyššie ocenenie – 1. miesto v Európe a pozvanie do španielskeho Mataró. O rok neskôr v rakúskom Linzi európsky komisár a rakúska ministerka školstva odovzdali gymnazistom z Prešova pod vedením Mgr. Vinjarovej cenu za 1. miesto v európskej súťaži eTwinning. Po nich nasledovali ceny z írskeho Dublinu, z Viedne a gréckeho mesta Solún.

Je sa čím pochváliť aj v národných súťažiach – okrem mnohých iných ocenení sú v škole právom hrdí na 1. miesto Anky Dušenkovej v celoslovenskej súťaži Speaker's Corner v Žiline roku 2012. Teší ich 1. miesto Michala Dudiča v krajskom kole Olympiády v anglickom jazyku (kategória 2C1) a jeho 2. miesto v celoslovenskom kole, ako aj úspech Jakuba Vozárika, ktorý pre školu získal 1. miesto v krajskom kole tejto olympiády (kategória 2C2) a 6. miesto v celoslovenskom kole. Výborné 4. miesto v celoslovenskej súťaži v písaní esejí English Essay Competition 2010 (kategória „anglofónni") pre školu získal Samuel Sejk.

Žiaci oboch škôl zviditeľňovali svoje školy a mesto aj v športových súťažiach, svedčia o tom dlhoročné vynikajúce výsledky. V rámci Monitoru 9 dosiahla v minulom školskom roku Súkromná základná škola najlepšie výsledky v rámci mesta Prešova a bola hodnotená ako druhá v poradí v Prešovskom kraji. Súkromné gymnázium získalo v externom hodnotení maturitnej skúšky z anglického jazyka 1. miesto na Slovensku a dlhodobo sa radí k školám s výbornými výsledkami aj v matematike, slovenskom jazyku a v ostatných predmetoch. Nový model bilingválneho vzdelávania postavený na záujme žiaka a voliteľnosti predmetov v posledných dvoch rokoch štúdia, ktorý škola experimentálne overuje, priniesol už prvé ovocie v podobe vynikajúcich výsledkov a spokojnosti žiakov. Aj napriek charakteru bilingválnej školy sa okrem výučby angličtiny, španielčiny a ďalších cudzích jazykov, spoločenskovedných predmetov kladie dôraz aj na prírodovedné predmety. Tie sú v prevažnej miere vyučované v anglickom jazyku. Väčšina absolventov gymnázia študuje na zahraničných univerzitách v USA, Dánsku, Austrálii, Írsku, vo Veľkej Británii, v Nemecku, Holandsku, Číne, ale aj v Českej republike alebo už svoje štúdium ukončili a pôsobia na rôznych významných pozíciách na Slovensku aj v zahraničí.

PhDr. Adriána ŠINDLERYOVÁ, PhD.

ANKETA UN

zvedia zmeny v maturitnom ročníku. Opäť je tu v súčasnosti diskusia o skladbe maturitných predmetov na gymnáziu. Opäť je tu silná skupina žiakov, ktorí sú v strese, pretože nevedia, z čoho vlastne budú maturovať. Žiak by mal určite už v prvom ročníku poznať podmienky ukončovania štúdia. A mal by mať garantované, že ich nikto počas jeho štúdia nebude meniť.

Pedagóg Strednej priemyselnej školy v Trnave Ing. Marián Hrozen:

Prijatím školskej reformy sa očakávalo pre žiakov menej „bifľovania", zaujímavejšie vyučovacie hodiny, pre rodičov lepší výber medzi školami podľa ich profilácie, ucelenejší systém výučby cudzích jazykov, pre učiteľov väčšie možnosti na sebarealizáciu, nový systém kariérneho rastu a pre samotné školy viac alternatív profilovať sa podľa svojich možností a potrieb regiónu a tvorivejšia atmosféra v učiteľských kolektívoch. Prváci všetkých kategórií stredných škôl sa vzdelávajú podľa školských vzdelávacích programov, zaviedlo sa jednotné pomenovanie stredná odborná škola pre všetky školy poskytujúce odborné vzdelanie, teda z pôvodných stredných odborných škôl, stredných odborných učilíšť a združených stredných škôl. Na podporu odborného školstva bol prijatý nový zákon č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave, ktorý vytvára lepšie podmienky na zapojenie zamestnávateľov do procesu vzdelávania, prípravy i hodnotenia žiakov odborných škôl. Veľkou devízou bolo zníženie maximálneho počtu žiakov v triede na tridsať. Ďalej sa zrušili úrovne náročnosti A, B a C pri maturitnej skúške.

Nevýhodou je financovanie škôl, ktoré závisí od počtu žiakov, čiže za každého žiaka dostáva škola sumu peňazí, z čoho logicky vyplýva, že školy sa snažia nabrať maximálny počet žiakov, a teda kvalitu vytláča zákonite kvantita. Na stredné školy sa potom dostane aj množstvo žiakov, ktorí nemajú potrebné dispozície na absolvovanie stredných škôl. O tom svedčí veľký počet žiakov, ktorí opakujú ročník, a takisto množstvo reparátov na konci augusta. Zmeny, ktoré priniesla školská reforma, sú pozitívne, ale školstvo čaká ešte veľa zmien, ktoré sa týkajú financovania. V mnohých školách chýbajú nové učebnice takmer na všetky vyučovacie predmety, nie je z čoho financovať vymaľovanie tried a nakúpiť potrebné učebné pomôcky. Ak sa školstvo má pohnúť k lepšiemu, sú potrebné väčšie zmeny. Riadenie rezortu majú v náplni práce kompetentní, ale je potrebné spýtať sa na názor aj pedagógov, žiakov a rodičov. Bolo by treba pridať na platoch aj učiteľom. Tí sa síce vyhrážajú štrajkom, na čele so skostnatenými odbormi, ale zatiaľ nepodávajú výpovede ako lekári, napriek tomu, že zarábajú sotva priemernú mzdu. Určite by bolo vhodné vytlačiť pre žiakov nové učebnice. Pokiaľ k takýmto zmenám nedôjde, problémy sa nevyriešia samy, iba sa nakopia. Učitelia potom zostanú navždy v pozícii úradníkov, školy sa zmenia na skanzeny a vzdelanie sa zdegraduje na puzdro s diplomom a titul pred menom.

Foto Milan SOUKUP

Šampióni zmeny a svet 21. storočia

USA

Webové sídlo amerického Bieleho domu má na svojej hlavnej stránke už dlhší čas zaujímavú výzvu. Smeruje k všetkým občanom USA, aby sa podelili o svoje názory, ako by si predstavovali život v americkej spoločnosti v 21. storočí. V úvode sa píše, že prezident Obama sa domnieva, že každá zmena sa začína občanmi, a verí, že najlepšie nápady a myšlienky prichádzajú od jednotlivcov a komunít z celej krajiny. Aj keď vieme, že USA čakajú v blízkej budúcnosti prezidentské voľby, výzva je aktuálna nadčasovo.

Biely dom už vyznamenal deväť ľudí, ktorí sa zapojili do výmeny názorov, ako zlepšovať spoločnosť, a ktorí už podnikajú aj verejne úspešné aktivity, a nazval ich šampiónmi zmeny. Používajú inovatívne prístupy na podporu energetickej účinnosti v revitalizácii vonkajších priestorov, vodných ciest, dopravných riešení, ktoré šetria prírodné zdroje, prinášajú návody na zlepšenie kvality života, vzdelania a podobne.

Medzi deviatimi šampiónmi zmeny je aj riaditeľka základnej školy v Jonestowne Marian Robidas. Počas svojej 22-ročnej pedagogickej praxe bola zástankyňou aktívneho a autentického učenia sa žiakov o reálnom svete a vytvárala pre nich príležitosti, aby mohli hľadať vlastné riešenia problémov okolo seba. Marian je presvedčená, že škola nemôže dosiahnuť svoj maximálny potenciál v oblasti vzdelávania žiakov bez pomoci obce a že nikdy nie je neskoro na to, aby sme začali študentov učiť o ich komunite a o tom, ako jej najlepšie pomáhať.

Šampiónov zmeny či zmien máme určite celý rad aj u nás, ba dokonca aj v školstve. Reforma školstva, ale nielen ona, dala podnet mnohým pedagógom hľadať inovatívne, účinné cesty a riešenia, ako pripravovať žiakov na ich kariéru a život oveľa efektívnejšie, zmysluplnejšie a súčasne prirodzenejšie v spojitosti a v komunikácii s najbližším okolím a so svetom práce v ich blízkosti.

Obama priznal pred celou Amerikou zaujímavú vec. „Dnes by som nebol v Bielom dome, ak by som nemal učiteľov, ktorí ma podnecovali, tlačili do vzdelávania a inšpirovali. Je to dôkaz, že je jedno, kto ste, odkiaľ ste, aké je vaše zázemie – môžete uspieť," odkázal všetkým žiakom. Škoda, že to častejšie nepripomínajú aj osobnosti u nás. Povedal však aj to, že ak si chcú mladí ľudia vybrať povolanie, v ktorom môžu každý deň niečo zmeniť, nech sa stanú učiteľmi! Základnou snahou americkej vlády je zlepšenie amerického vzdelávacieho systému, zabezpečenie veľkých učiteľských osobností do každej triedy a veľká podpora každej škole. Preto prezident Obama i federálny minister školstva permanentne prichádzajú s návrhmi, ako posilniť postavenie amerických učiteľov, ako zabezpečiť ich lepšiu prípravu, ako podporovať a lepšie odmeňovať najmä vynikajúcich učiteľov, ktorí excelentne pracujú s deťmi. Z tohto dôvodu je o učiteľské názory v USA stále častejší záujem, hľadajú sa cesty zapájať učiteľov do rozhodovacích procesov, hľadá sa vízia ich práce postavená na zodpovednosti za výsledky, spoločnej zodpovednosti všetkých, ktorí majú so školou niečo do činenia, hľadajú sa cesty väčšej individuálnej i kolektívnej autonómie pre učiteľov, aby rozvinuli to najlepšie, čo je v ich žiakoch, aby rozpútali vo svojich triedach záujem o nové poznávanie.

Prezident na svojej webstránke pripomenul, že dobré vzdelanie je najlepšia cesta k vytvoreniu silnej strednej vrstvy americkej spoločnosti, ktorá je základom úspešnej ekonomiky. Čo majú teda najlepší učitelia spoločné, aké vlastnosti a hodnoty sú ich ozdobou? Absolútne nadšenie pre svoju prácu, bezodná studňa viery v schopnosti svojich študentov a ich potenciál, snaha robiť každý deň svoju prácu stále lepšie, robiť lepšie veci, ktoré pomáhajú študentom skracovať ich cestu k poznaniu, a spravodlivý meter a otvorené srdce pre všetkých študentov bez rozdielu. Dôležitá je neotrasiteľná viera v to, že s kvalitným vzdelaním môže každé dieťa dosiahnuť v živote úspech. Treba skutočne veriť, že deti sú budúcnosť krajiny, a tak s nimi aj pracovať. Americká učiteľka roka na tohtoročnom stretnutí v Bielom dome poslala študentom odkaz: „Výzvy a úlohy, ktoré stoja pred vami, sú niekedy obrovské a zložité. Pred študentom je neraz naozaj veľa prekážok, ale treba bojovať aj s touto záťažou. Učitelia sa vám každý deň snažia otvoriť nové horizonty poznania, učia vás riešiť problémy a živiť vaše sny. Učitelia i žiaci, buďte stále zvedaví. Nikdy sa neprestávajte učiť a prinášať radosť z toho, čo ste sa naučili a čo ste naučili iných."

Možno azda len dodať, že tieto myšlienky sú plne platné aj pre slovenských študentov a celé školstvo.

Ľubomír PAJTINKA

Ilustračné foto archív autora

Merania PISA

ÚVAHY O TESTOVANÍ

Merania, *napríklad* PISA (The Programme for International Student Assessment), sa stali novou modlou. Viem, že siahnuť na túto posvätnú kravu sa nenosí. Pritom je zjavné, že *nevznikla z objektívne vedeckých či odborných pedagogických pohnútok, ale ako nástroj globálnej politickej a ekonomickej agendy OECD* v previazaní na ďalšie ekonomicky založené organizácie, ako je Svetová obchodná organizácia či Svetová banka.

Testovanie všeobecného vzdelania a vzdelávania žiakov prebieha v rámci PISA, paradoxne, „z pohľadu požiadaviek trhu práce". Preto sa k jej výsledkom vyjadrujú najmä zástupcovia zamestnávateľov.

PISA nie je „neutrálnym" a objektívnym porovnávacím nástrojom. Je to nový štandard normalizácie, prostriedok na zjednotenie vzdelávacích systémov krajín OECD. Nie je demokratickým prostriedkom voľnej súťaže vzdelávacích systémov, ale predstavuje nový mechanizmus nadnárodnej kontroly. Dokazujú to aj naše skúsenosti, keď sú učitelia postupne tlačení k tomu, aby pripravovali žiakov na toto testovanie.

Na rozdiel od Slovenska to v Londýne či Štokholme (aj v parlamentoch) už vedia a netrápia sa otázkou, čo po PISA.

Testománia: Tri pohľady do zahraničia

- Vo Virgínii (USA) žiaci každoročne absolvujú testovú skúšku, ktorá má ukázať, do akej miery dosiahli požiadavky určené štátnym štandardom. Ak škola ako celok uspeje, dostane akreditáciu. Netrvalo dlho a obsah týchto testov sa stal kritériom na výber učiva do školských programov. Preto sa začala hľadať odpoveď na zásadnú otázku: Je testovanie prospešné? Áno, ak zvolíme pohľad školy, zvýšil sa počet v testoch úspešných žiakov, pribudol počet akreditovaných škôl. Ale ak zvolíme pohľad žiakov, názory sú rôzne. Mnoho odborníkov tvrdí, že úspechy v testoch idú na úkor rozvoja kritického a analytického myslenia žiakov.

- Administratíva prezidenta Obamu si dala vypracovať štúdiu *Transformácia amerického školstva*. V nej sa veľa pozornosti venuje hodnoteniu školskej práce vrátane zásadnej zmeny poslania a charakteru celoplošne používaných testov. Prezident pri nástupe do úradu vyzval guvernérov a všetkých zodpovedných za školstvo, aby „vyvinuli také štandardy a spôsoby kontroly ich dosiahnutia, ktoré nebudú merať len to, či žiak dokáže zaškrtnúť správne testové políčko. Musia odhaliť, či dosiahol kompetencie pre život v 21. storočí, teda či je napríklad schopný kriticky premýšľať, byť kreatívny, riešiť problémy a prevziať za svoj život zodpovednosť."

- Anglická hlavná školská inšpektorka tvrdila, že veľa škôl prispôsobuje svoj školský vzdelávací program tak, aby žiakov pripravili na úspech v externom testovaní. Upozorňuje, že priveľký dôraz na výsledky testovania môže skresliť obraz o tom, čo všetko sa žiak v škole naučil. A že veľmi mnoho škôl sa v čase pred národným testovaním zameriava len na to, aby v ňom obstáli, a časť školského roku, v ktorom sa skúšky konajú, venujú predovšetkým príprave na ne. Inšpektorka hovorí, že konanie škôl chápe, no upozornila, že výsledky v testoch nemôžu byť jedinou vizitkou školy, ale iba jedným z kritérií na posúdenie jej kvality.

Jozef SMIDA

Je lepšia väčšia alebo menšia škola?

ČESKÁ REPUBLIKA

O tom, aký je optimálny počet žiakov školy, sa diskutuje už dlho. Koľko žiakov a koľko učiteľov tvorí ideálny stav na dosahovanie najlepších výsledkov a najlepšie odborné zabezpečenie vyučovacieho procesu?

V susednom Česku spoločnosť Scio uskutočnila analýzu na vzorke 79 000 žiakov šiestych ročníkov a 186 000 žiakov deviatych tried, v ktorej skúmala aj otázky, ktoré školy dokážu lepšie využiť študijný potenciál žiakov. Niektoré zistenia sú zaujímavé aj pre naše školstvo.

Žiaci s rovnakou štartovacou čiarou v šiestom ročníku majú v deviatom ročníku na viacročnom gymnáziu lepšie výsledky ako žiaci na klasickej základnej škole. Súčasne sú gymnazisti známkovaní pri rovnakom výkone prísnejšie ako ich rovesníci na základnej škole. Rozdiel je až o jeden stupeň horšia známka u šiestakov, u deviatakov dokonca až o dva stupne.

Analýza preukázala zaujímavý poznatok. Často sa hovorí, že po odchode žiakov do viacročných (u nás najmä osemročných) gymnázií sa učebný pokrok na základných školách, odkiaľ odišli najlepší žiaci, zastaví. Česká analýza to však nepotvrdila.

Čo sa týka výsledkov v korelácii s veľkosťou školy, v Českej republike lepšie výsledky dosiahli deti zo škôl s počtom žiakov nad 500. Najslabšie výsledky mali školy s počtom žiakov menším ako 300. Výskum ukázal, že atmosféra práce je na veľkých i malých školách podobná. Veľkosť obce, kde sa škola nachádza, pritom nemala na výsledky žiaden významnejší vplyv.

Výučba baví deti viac v šiestej ako v deviatej triede. Matematika bola napríklad zaujímavá pre 80 % žiakov šiestych ročníkov, v deviatych ročníkov ju malo rado už len necelých 60 %. Z toho bol odvodený aj záver, že na začiatku druhého stupňa základnej školy dokážu učitelia lepšie pracovať so žiakmi a dostať z nich vyšší výkon ako na jeho konci.

Dievčatám ide najlepšie materinský jazyk, chlapcom matematika. S postupujúcim vekom sa rozdiely ešte zvyšujú. Dievčatám sa v škole všeobecne darí viac a učenie ich baví viac ako chlapcov a taktiež lepšie vychádzajú s učiteľmi. **(zahr)**

Slovenské zlato v informatike

MONTICHIARI

V tomto roku sa Medzinárodná olympiáda v informatike – International Olympiad in Informatics 2012 – uskutočnila posledný týždeň septembra v talianskom Montichiari. V národných kolách sa do olympiád v informatike zapája každoročne približne 250-tisíc študentov. Najlepší štyria súťažiaci z každej krajiny postupujú na medzinárodnú olympiádu.

Slováci v konkurencii 302 stredoškolských študentov z 81 krajín získali tento rok jedno zlaté a dve bronzové pásma. Zlato si z Talianska priniesol Eduard Batmendijn z Cirkevného gymnázia sv. Mikuláša v Starej Ľubovni (celkovo skončil na 12. mieste). Bronzové medaily získali Marián Horňák z Gymnázia na Párovskej ulici v Nitre (celkovo 104.) a Jakub Šafin z Gymnázia Pavla Horova v Michalovciach (celkovo 137.). Súťažiaci mali preukázať schopnosti pri analýze problémov, pri návrhu algoritmov a údajových štruktúr, v programovaní a testovaní programov.

V doterajšej histórii medzinárodných olympiád v informatike získali slovenskí študenti už 73 medailí (21 zlatých, 32 strieborných, 20 bronzových), čím sa zaraďujeme celkovo na siedme miesto na svete.

Národnú Olympiádu v informatike garantuje a riadi Slovenská komisia (SK) OI:

- Doc. RNDr. Gabriela Andrejková, CSc., predsedníčka, ÚI PF UPJŠ, Košice
  e-mail: gabriela.andrejkova@upjs.sk;
- RNDr. Michal Forišek, PhD., podpredseda, KI FMFI UK, Bratislava
  e-mail: misof@ksp.sk;
- RNDr. Andrej Blaho, PhD., FMFI UK, Bratislava
  e-mail: andrej.blaho@gmail.com;
- Mgr. Juliana Šišková, FMFI UK, Bratislava
  e-mail: julka@ksp.sk;
- Mgr. Ján Katrenič, PF UPJŠ, Košice
  e-mail: jan.katrenic@upjs.sk.

Členmi SK OI sú aj predsedovia krajských komisií:

- Banskobystrický kraj
  PaedDr. Ivan Brodenec, PhD., KI FPV UMB, Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica
  e-mail: Ivan.Brodenec@umb.sk
  tel.: 048/446 7128;
- Bratislavský kraj
  RNDr. Eva Hanulová, Gymnázium J. Hronca, Novohradská 3, 821 09 Bratislava
  e-mail: ehanulova@gjh.sk
  tel.: 02/5557 6396, kl. 104;
- Košický kraj
  RNDr. Rastislav Krivoš-Belluš, PhD., Ústav informatiky PF UPJŠ, Jesenná 5, 041 54 Košice
  e-mail: rastislav.krivos-bellus@upjs.sk
  tel.: 055/234 6226;
- Nitriansky kraj
  Prof. Ing. Veronika Stoffová, CSc., Katedra informatiky PF UJS, Roľníckej školy 1519, 945 01 Komárno
  e-mail: nikastoffova@seznam.cz
  tel.: 035/790 1736;
- Prešovský kraj
  Mgr. Mária Majherová, PhD., Katedra matematiky FHPV PU, Ul. 17 novembra 1, 081 16 Prešov
  e-mail: majherov@unipo.sk
  tel.: 051/757 0671;
- Trenčiansky kraj
  Ing. Andrea Julény, Katedra informatiky FM TnUAD, Pri parku 19, 911 06 Trenčín
  e-mail: andrea@juleny.sk;
- Trnavský kraj
  Doc. RNDr. Mária Lucká, CSc., Katedra matematiky a informatiky PF TU, Priemyselná 4, 918 43 Trnava
  e-mail: mlucka@truni.sk
  tel.: 033/551 6047, kl. 535;
- Žilinský kraj
  RNDr. Peter Varša, PhD., Katedra informatiky FRI ŽU, Moyzesova 20, 010 26 Žilina
  e-mail: peter.varsa@fri.uniza.sk
  tel.: 041/513 4184.

(lupa)

„Veľa kolegov z iných škôl ma odhováralo...“

Na základnej škole sa trocha hanbila za nezvyčajné meno podľa svätice Valburgy, ktoré jej dali po krstnej mame. Postupne nielen k jej menu, ale najmä k osobnosti pribudlo viacero titulov, ale najmä pedagogické skúsenosti, ktoré môže odovzdávať iným. Kadiaľ viedla cesta k naplneniu jej učiteľského poslania? Aké recepty na úspech našla matka dvoch vysokoškolsky vzdelaných synov, matematikárka a riaditeľka Strednej zdravotníckej školy v Trnave RNDr. Valburga LOBOTKOVÁ, PhD., MPH?

O matematike sa dá hovoriť veselo i vážne. Ako ste sa k nej dostali vy?
Moje sny o práci učiteľa sa začali už v detstve. Odmalička sa moje dve staršie sestry spolu so mnou hrávali na učiteľky. Ja som veľmi rada pri nich sedávala a počúvala, čo sa učia, potom som im to svojím detským rozumčekom vysvetľovala a básničky, ktoré sa učili, som niekedy vedela skôr ako ony. Po absolvovaní základnej školy som išla automaticky na gymnázium, lebo už pred štyridsiatimi rokmi sa tradovalo, že najlepšia príprava na vysokú školu je gymnázium. Že budem učiteľka, som vedela už na základnej škole. Ale vzťah k predmetom, ktoré som neskôr šla študovať, som si budovala až na gymnáziu. Mala som rada aj humanitné predmety, veľa som recitovala, ale aj prírodovedné.

Mali ste teda šťastie aj na učiteľov, ktorí vás vo vašej voľbe podporili?
Môj vzťah k matematike veľmi ovplyvnili príjemní, priateľskí a chápaví pedagógovia, ktorí boli vždy ochotní pomôcť. Matematiku nám prezentovali veľmi nenásilným spôsobom cez množstvo príkladov z praxe. Podobne vznikal i môj vzťah k chémii. Bola dosť príbuzná matematike. Bavilo ma robiť výpočty, tvoriť vzorce, riešiť chemické rovnice. Postupne vznikalo moje presvedčenie, že práve matematika a chémia sú tie správne predmety. No už vtedy som si hovorila, že matematiku budem učiť tak, aby žiakom nespôsobovala stres a napätie. Že musím na nich pôsobiť tak, aby sa vedeli orientovať v reálnom živote. Aby z nich boli v prvom rade skvelí ľudia a aby trochu vedeli aj tú matematiku.

Inak sa učia matematiku budúci strojári a inak asi „počtujú“ budúce sestričky...
Učiť som začínala roku 1981 v Strednom odbornom učilišti strojárskom v Trnave. Práca tam bola veľmi ťažká. Do školy prichádzali rôzne typy žiakov s rôznou úrovňou vedomostí – zvyčajne nízkou až veľmi nízkou. Veľa z nich bolo v prvom rade treba vychovávať, až potom vzdelávať. Vtedy som si povedala, že sa k nim musím správať s úctou. Sústavne ich povzbudzovať, pozitívne motivovať, za každý malý pokrok, ktorý urobili, pochváliť. A dôležité bolo – zvyšovať ich sebadôveru. Veľmi trpezlivo som odpovedala na každú ich otázku, hoci veľakrát ani s matematikou nesúvisela, ale oni mali taký problém. Roku 1989 som prešla na Strednú zdravotnícku školu v Trnave, kde pôsobím dodnes.

Kto patrí medzi vaše pedagogické vzory?
Rada sa vraciam do histórie k Janovi Amosovi Komenskému a jeho myšlienke: „Aby škola bola dielňou ľudskosti, kde sa formujú pravé ľudské city, cvičiskom práce, ustavičnej alebo príjemnej, výrobňou svetla s cieľom osvietiť mysle, jednoducho aby to bola škola hrou, kde štúdium je späté s potešením.“ Tá idea má totiž trvalú výpovednú hodnotu. A rovnako platí dnes, ako platila i v dobe, keď J. A. Komenský žil.

Čo podľa vás robí z pedagóga dobrého pedagóga?
Študenti sa pozerajú na pedagóga v prvom rade ako na osobnosť. Ľudské, morálne, etické, vôľové vlastnosti človeka dávam na úplne prvé miesto. Potom nasleduje vysoká odbornosť. Musí byť odborník vo svojej profesii. A v neposlednom rade je veľmi dôležitá aj fyzická kondícia. Asi tieto tri aspekty by najlepšie charakterizovali odborníka-pedagóga.

Čo robíte vy osobne pre kondíciu a vitalitu, ktoré z vás priam vyžarujú?
Žijem veľmi aktívne. Asi je to tým. Snažím sa každý deň cvičiť... V pondelok polhodina bicyklovania, v utorok ráno v škole pilates – od siedmej do štvrtvrte na osem. V stredu bicykel, vo štvrtok „brušáky“, v piatok v škole cviky s fitloptou a s bosu. Dvadsať kusov tejto polovičnej fitlopty sme zakúpili pre školu z projektových peňazí.

> „Pokiaľ sa matematické zákony vzťahujú na skutočnosť, nie sú presné, pokiaľ však sú presné, nevzťahujú sa na skutočnosť.“
>
> Albert Einstein

Ako sa vám učí dnes?
Dnes je veľmi ťažká doba. Na našu školu sa hlásia prevažne deti zo sociálne slabšieho prostredia, ktoré pripravujeme na prax. Z toho vyplýva i nižšia úroveň vedomostí a veľakrát študentov naozaj viac vychovávame ako vzdelávame. Mojím cieľom je pripraviť študenta komplexne: to znamená morálne, eticky, ľudsky, ale i vysoko odborne zdatného. Sústavne so žiakmi komunikujem, zisťujem ich názory a snažím sa ich aktívne a čo najviac zapájať do hodiny. Často sa spolu i zasmejeme, občas si dáme i pár drepov na povzbudenie. Pri riešení problémov som vždy ochotná im pomôcť, poradiť, ak o môj názor stoja. Ale zdôrazňujem, že rozhodovať sa musia sami. O pozitívnom vzťahu k matematike ma často presvedčia aj humorom – vtipmi. Napríklad aj takýmto jednoduchým súčtom: 50 + 50 = 120 aj s DPH. No nie je to krásne?

Stredoškolská profesorka Valburga Lobotková nepatrí k typom matematikárov takzvaných „suchárov“...
Snažím sa študentov presviedčať, že matematika je krásna a pre život veľmi potrebná veda. Prvé, čo im zdôrazňujem, je, aby si vedeli spočítať výplatu, aby ich neoklamali v obchode. Verte či nie, ale veľa detí príde zo základnej školy a neovláda ani štyri základné počtové operácie. S kamennou tvárou mi študent povie, že dvakrát tri je päť. Definície od detí nevyžadujem, pre mňa je dôležité, aby získané poznatky vedeli uplatniť v praxi. Definícia je nanič, keď ju nevedia v praxi použiť.

Život prináša do každodenného vzťahu učiteľ – žiak i vtipy o matematike.
S vtipmi o matematike nemám žiaden problém. Tiež sa rada zasmejem, ak študenti oživia hodinu nejakým vtipom. Naposledy nás v triede pobavil jeden chlapec týmto: „Učiteľ sa pýta žiaka, koľkokrát sa dá odčítať číslo sedem od čísla 92 a koľko mu ešte zostane. Žiak odpovedá – no, koľko chcem, vždy mi zostane 85.“ Moja teória je, že humor je soľ a korenie života. A ani matematika nemôže byť bez neho. Jeden výstižný ponúka aj príklad matematickej definície v úvodzovkách: „Kostra je trochu morbídny názov pre graf.“

Čo pomáha skvalitniť prácu pedagóga?
Mne jednoznačne veľmi pomáhajú informačné a komunikačné technológie. Učiteľ je pre žiakov informátorom i organizátorom. Obrovské množstvo informácií, ktoré poskytuje internet, je pre mňa prínosom. Už len musím správne vybrať, aby som žiakom ponúkla to, čo ich nadchne a zaujme. Pretože, ako povedal Seneca: „Neučíme sa pre školu, ale pre život.“
Veľkou brzdou v mojej práci je nízka úroveň vedomostí z matematiky u žiakov, ktorí sa hlásia na našu školu. Je to spôsobené tým, že matematika nepatrí k profilovým predmetom v strednej zdravotníckej škole. A preto sa sem veľa žiakov hlási s vedomím, že matematika tu nie je až taká ťažká.

Vidno na vás nadšenie pre prácu, že viete, ako na to, keď sa vám aj darí získať prostriedky na projekty, ale aj dotiahnuť projekt do konca. Ale ako sa pozeráte na problémy zmietajúce spoločnosťou? Štrajky lekárov, zdravotných sestier a učiteľov? Ako ich vnímate ako pedagóg pripravujúci zdravotné sestry pre prax, a nie pre úrady práce?
Veľmi rada hovorím, že naša škola má nula neuplatnených absolventov, maximálne jedného na úrade práce. Naši absolventi sú všetci buď zamestnaní, alebo študujú na vysokých školách. Našťastie nevychovávame pre úrady práce. Doba je však veľmi zlá. Aj školstvo, aj zdravotníctvo je v permanentnej kríze. Mohlo by to evokovať, že žiaci základných škôl nebudú mať záujem o zdravotnícke školy. Ale myslím si, že keď na dňoch otvorených dverí vidia naše zanietenie, záujem a vnímajú ducha školy, napriek hroznej situácii sa k nám na školu hlásia. Minulý rok sme mali 484 žiakov, tento školský rok k 15. septembru ich bolo 547. Počet žiakov v našej škole teda stúpol. Aj to svedčí o tom, ako sa tu pracuje, čo všetko tu je, svedčí to o dobrom mene školy.
Sústavne pretrváva i záujem o vyššie odborné štúdium v študijnom odbore diplomovaná všeobecná sestra, ktoré spĺňa všetky kritériá Európskej únie. Absolventi tohto odboru sú vysoko kvalifikované diplomované sestry. Žiaľ, väčšina ich odchádza pracovať do zahraničia, pretože ťažkú a náročnú prácu sestry ocenia v zahraničí niekoľkonásobne viac ako na Slovensku. Je to smutné, ale naše sestry nám robia veľmi dobré meno práve v cudzine, zatiaľ čo by mali pracovať u nás a v našich nemocniciach. Máme ich v Mestskej nemocnici vo Viedni, máme ich v Nemecku, máme ich vo Švajčiarsku, v Írsku... Viem to podľa toho, že im vydávame výpisy učebného plánu, ktoré potrebujú, aby si mohli nostrifikovať svoje vzdelanie v zahraničí. Veľká väčšina odchádza, na našu škodu.

Kto by v tom mal čosi urobiť, aby to tak nebolo, aby cítili šancu plniť svoje poslanie tu?
Oceňovanie práce u nás je sústavný problém. Nie som však veľká zástankyňa nátlakových akcií, poviem úprimne. Myslím si, že je to problém, ktorý by sa mal riešiť komplexne v celom zdravotníctve. Nieže separovať lekárov, separovať sestry... Problematiku odmeňovania v zdravotníctve treba riešiť komplexne, nie každú skupinu zvlášť. Pokiaľ sa nevyrieši zásadný problém v odmeňovaní sestier, na Slovensku ich bude stále nedostatok. Žiaľ, naši absolventi budú naďalej šíriť dobré meno školy viac v zahraničí ako doma.

Čo pri napĺňaní učiteľského poslania netreba podceniť?
Poslanie učiteľa je fyzicky i psychicky veľmi náročné a práca s ľuďmi zvlášť je tá najťažšia. Dnes musí byť učiteľ nielen vynikajúci pedagóg, ale i psychológ, navyše i v dobrej fyzickej kondícii, pretože nie je nič horšie ako pohľad na unaveného učiteľa. Ako učiteľ mám nesmiernu zodpovednosť pred svojimi žiakmi. Žiaci nielen odo mňa, ale od každého učiteľa očakávajú maximum vedomostí, spravodli-

(pokračovanie rozhovoru na strane 10)

Predstavujeme

VALBURGA LOBOTKOVÁ

„Veľa kolegov z iných škôl...“

(dokončenie rozhovoru zo strany 9)

vosti, objektivity, tolerancie i otvorenosti. Preto sa snažím svojím vystupovaním, rozprávaním i celkovým pôsobením byť pre žiakov vzorom. Veľakrát im potom nie som iba učiteľom, ale i psychológom, lekárom a niekedy i druhou mamou. Vždy srším optimizmom a pozitívnou energiou, konám pokojne, empaticky a asertívne. Pri riešení rôznych situácií (sporov v triede, sporov medzi žiakom a rodičom, žiakom a učiteľom) si zachovávam nadhľad. Problémy sa snažím posudzovať spravodlivo, objektívne a primerane. Nesmiem podľahnúť žiadnym emóciám.

Dotknime sa krátko ešte prekážok v práci pedagóga...
O tom som dlhšie rozmýšľala. Čo mi bráni v kvalite práce? Ja nepoznám prekážky. Hovorím, že všetko ide, len bábätká nevedia chodiť, tie sa musia nosiť, ale inak všetko ide. Takže keď som o niečom presvedčená, že je správne, urobím všetko preto, aby mi to vyšlo. Preto som veľmi rozmýšľala, čo mi bráni. Spomeniem pár dôležitých faktov: veľké množstvo rôznych podujatí, aktivít a súťaží, ktorých sa žiaci zúčastňujú v čase vyučovania, veľa rôznej administratívnej práce učiteľa a v neposlednom rade i slabé vedomosti žiakov z matematiky.

Nie je vám teda ľúto, že neučíte na inej škole?
Nie. Ja som začínala v Strednom odbornom učilišti strojárskom v Trnave. A tam bola práca nesmierne ťažká. Na niektoré učebné odbory sa hlásili i žiaci, ktorí skončili základnú školu aj v nižších ročníkoch. Ich vedomosti boli takmer nulové a tých bolo treba viac vychovávať ako vzdelávať. Robila som to rada, lebo som si vravela, že tie deti to potrebujú. Čo im chýba doma, dáme im v škole. Snažili sme sa z nich vychovať ľudí. A potom, koľko sa dalo, aj odborníkov. Keď som prišla na zdravotnícku školu, mala som pocit, že som prišla do raja – v porovnaní úrovne vedomostí niektorých žiakov týchto dvoch škôl. Som tu už dvadsiaty tretí rok a je to moja srdcová záležitosť. Nevnímam ju ako svoju prácu, ale ako hobby. Nesmierne ma baví.

Spolupráca s rodičmi neraz môže viesť k vyššej kvalite pedagogického procesu...
Je to veľmi individuálne a veľký problém. Sú rodičia, ktorí sa zaujímajú o svoje dieťa v škole, ale sú i takí, ktorí školu ignorujú. Najhorší sú však tí, ktorí podporujú svoje deti v lajdáckosti, a dokonca sa stane, že neraz kryjú ich absenciu neodôvodnenými ospravedlneniami. Čiže jednoznačne sa nedá povedať, že spolupráca je dobrá alebo zlá. U nás majú triedni učitelia konzultačné hodiny pre rodičov a štvrťročne organizujeme triedne schôdze pre rodičov. Zvyčajne chodia tí istí rodičia, ktorých deti sú bezproblémové, a tí, čo by sme ich najviac potrebovali, neprídu.

Čo čítate, čo študujete, keď práve neučíte alebo neriadite chod školy?
Najviac času venujem čítaniu odbornej literatúry, novín a časopisov, ktoré sa venujú profesii pedagóga a riadiacej práci v školstve. Veľa času venujem štúdiu platnej legislatívy, novelám zákonov, ktoré vznikajú ako huby po daždi. Intenzívne sa venujem i štúdiu anglického jazyka, ktorého znalosť chápem v súčasnosti ako nevyhnutnosť. Čo sa týka oddychu, relaxujem pri romantických filmoch v televízii alebo pri románoch Evity Urbaníkovej a Táne Keleovej-Vasilkovej. Tiež ma zaujímajú životopisy slávnych osobností (Ch. de Gaulle, W. Churchill, A. Lincoln), to sú diela, ktoré čítam veľmi pomaly a veľa o nich premýšľam.

Aj krstné mená Valburga a Valika zohrali u vás svoju rolu na ceste k poznaniu. Pokrstená ste boli ako Valburga, na základnej škole vás však volali inak...
Ako dieťa som sa za svoje meno hanbila a predstavovala som sa ako Valéria. Po celú základnú školu mám na vysvedčeniach písané Valéria. Nikto nepýtal rodný list, až na gymnáziu, tam to opäť prepuklo... A z Valérie bola zase Valburga. Mala som s tým stále problém, ale už som to musela rešpektovať, inak sa nedalo. Ale volali ma aj tak Valika. Môj triedny učiteľ videl, že mám z toho mena zlý pocit, tak keď som urobila niečo zlé, vždy zvýšeným hlasom povedal – Valburga! Už som vedela, že je zle. *(Smiech.)* Keď bolo dobre, bola som Valika, keď bolo zle, Valburga.

Riaditeľka SZŠ v Trnave Valburga Lobotková so študentmi v počítačovej učebni.

Len tak pre zaujímavosť uvediem, že svätá Valburga sa narodila okolo roku 710. Jej otcom bol svätý Richard, wessexský kráľ. Mala bratov svätého Vilibalda a svätého Vunibalda. Ich strýc svätý Bonifác je patrónom Nemecka. Valburgu vychovávali v kláštore vo Wimborne v južnom Anglicku, v dospelosti sa stala mníškou a predstavenou kláštora v Nemecku, ktorý založil jej brat Vilibald v Heidenheime. Podporovala chudobných, siroty...
Meno Valburga mi spôsobilo úsmevné i trápne situácie. Predkovia môjho otca pochádzali z Nemecka. Otcova sestra a moja krstná mať sa volala Valburga a ja

Malá medaila svätého Gorazda z roku 2010 pre Valburgu Lobotkovú za aktívnu prácu v rozvoji zdravotníckeho školstva v SR.

som dostala meno po nej. Že Valburga bola i svätica v ôsmom storočí, môj život nijako neovplyvnilo, pretože po pôvode tohto mena som začala pátrať až v dospelosti. Hoci som v detstve mala s týmto krstným menom isté ťažkosti, postupne sa zo mňa stal večný optimista a pozitívne mysliaci človek. Verím, že to, na čo myslím, si postupne k sebe pritiahnem a splní sa mi to. Ak sa mi aj prihodí niečo zlé, čo sa stáva málokedy, tak v zmysle príslovia „Všetko zlé je na niečo dobré“ aj v tom zlom hľadám pozitívne veci, ktoré ma posunú ďalej dopredu.

Už sedem rokov bývate v Suchej nad Parnou v dome, ktorý ste si postavili na pozemku, kde sa narodil váš otec, kde bývala vaša babička s dedkom, neskôr otcova sestra...
Pred Vianocami 2005 sme sa presťahovali do Suchej nad Parnou. Ja sa snažím celý život plniť si svoje sny a náš dom bol tiež jeden z mojich snov. Väčšinu života som prežila v činžiaku. Keď sme sa rozhodli stavať dom, nastalo veľmi náročné obdobie. Museli sme si spočítať, či na to máme a ako to budeme financovať... Manžel bol zásadne proti pôžičkám. Musela zaúčinkovať moja pozitívna energia, moje pozitívne myslenie a matematika. Nakoniec sa mi manžela podarilo presvedčiť a pomocou vlastných úspor a pôžičiek sme si postavili domček presne podľa mojich predstáv, ako som si ho vysnívala...

Manžel často pracuje na stavbách po celom Slovensku, no cez víkend vás vraj vídať vedno v záhrade...
Obaja máme veľkú záľubu a relax v záhrade. Ja milujem kvety, kríky, dreviny, aranžovanie v záhradách, manžel sa zasa stará o trávniky, ich zastrihovanie... V tej našej krásnej záhrade v Suchej nad Parnou sme sa úplne našli.

Obec Suchá nad Parnou má silné osobnostné, najmä literárne zázemie aj vďaka ľuďom ako František a Blahoslav Hečkovci, Viliam Turčány...
Bývame tam relatívne krátko... A náš životný štýl je, bohužiaľ, taký, že ráno ja konkrétne o siedmej odchádzam do práce a vraciam sa domov okolo šiestej. Takže cez víkendy som nesmierne rada doma a užívam si tú obrovskú pohodu, ten pokoj, ktorý na dedine je a v meste nebol. V meste som vyšla von a už na mňa pôsobil ruch mesta. Ale tu, či vyjdem pred dom, či vyjdem za dom, do záhrady, všade je relax, pokoj, zeleň, spev vtákov. Má to na nás pozitívny vplyv.

Máte za sebou teraz dvojročné obdobie práce na projekte, ktorý je spojený so zaujímavou číslicou 289 072,41 eur. Je to vraj jedna z ostatných pých v chode vašej školy...
Roku 2010 sme sa zapojili do výzvy Agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ a podali žiadosť o financovanie projektu *Inovácia a modernizácia učebných odborov v Strednej zdravotníckej škole v Trnave*. Vypracovali sme veľký projekt, kde sme sa snažili zmodernizovať z hľadiska vzdelávania všetko, čo sa na strednej zdravotníckej škole zmodernizovať dalo. Do projektu sme zakomponovali najmodernejšie učebné pomôcky pre všetky študijné odbory, vybavili sme nádhernú multimediálnu učebňu všetkou možnou dostupnou technikou, či už to bol dataprojektor, vizualizér, interaktívna tabuľa, tablet, multifunkčná tlačiareň, videokamera, ozvučenie, tridsať notebookov pre študentov, centrálny počítač so serverom pre učiteľa...

Učebňa je ozaj nádherne vybavená...
Keď sme to všetko dali dohromady, vyšla nám hodnota okolo 300-tisíc eur. Nakoniec nám bola schválená suma 289-tisíc eur, kde 5 percent spolufinancuje náš zriaďovateľ – Trnavský samosprávny kraj – a do 10 percent štátny rozpočet. Zvyšok sme dostali z agentúry pre štrukturálne fondy. Od 1. septembra 2010 sme začali na projekte pracovať. Postupne sme školu vybavovali najmodernejšími učebnými pomôckami.

> „Rozumný človek sa prispôsobí svetu: nerozumný trvá na tom, aby sa svet prispôsobil jemu. Preto celý pokrok závisí od nerozumných.“
>
> G. B. Shaw

Rozmeňme to ešte na drobnejšie...
Pre masérov sme kúpili tri súpravy lávových kameňov, štyri súpravy na bankovanie, čo nie je bežná výbava pre tento študijný odbor. Kúpili sme najmodernejšie polohovateľné masážne stoličky, prenosné masážne stoly a ďalšiu potrebnú výbavu. Pre farmaceutických laborantov sme kúpili najmodernejšie, veľmi drahé analytické váhy, refraktometre, infralampy, magnetické miešačky, laminárny box a veľa iných pomôcok. Pre zdravotníckych asistentov sme zakúpili rôzne modely – figuríny na precvičovanie, výučbové programy, digitálne kamery na psychológiu, súpravy na simuláciu úrazov, stetoskopy a mnoho ďalších pomôcok. Pre všetky odbory sme zabezpečili moderné oblečenie na praktické cvičenia. Vybavili sme školu tak, ako sa len dalo, a okrem toho sa naši učitelia zúčastňovali mnohých vzdelávacích aktivít a písali učebné texty na jednotlivé predmety, na ktoré texty chýbali. Napríklad pre farmaceutického laboranta najviac chýbala farmaceutická chémia a analýza liečiv (tú máme pre tretí ročník, pre druhý ročník...), príprava liekov, chýbala masáž lávovými kameňmi, bankovanie a moxovanie. To sú najmodernejšie masážne metódy pre masérov. Nielenže sme zakúpili pomôcky, ale naši pedagógovia pripravili aj manuál na prácu s nimi. Takisto máme učebné texty na jazyky. Týmto spôsobom sme veľmi pomohli rozvoju školy, pretože také množstvo užitočných vecí by sme inak nezískali.

Vraj vás iní od projektu odrádzali?
Bola to veľmi náročná práca. Skutočne ma veľa kolegov z iných škôl odhováralo a varovalo pred neoprávnenými výdavkami. Keďže som večne pozitívne mysliaci človek, nedala som sa odradiť. Mali sme veľmi aktívnu kolegyňu-projektovú manažérku, ktorá sa toho vynikajúcim spôsobom zhostila. Podarilo sa mi zmobilizovať takmer všetkých pedagógov, aby sa do projektu zapojili, aby v ňom pracovali. A mali za to slušné finančné ohodnotenie, pretože aj s finančným ohodnotením za ich prácu projekt rátal. Takže úžitok z projektu mali žiaci i pedagógovia, a ďalej tak šírime dobré meno Strednej zdravotníckej školy v Trnave.

Výstup projektu po dvoch rokoch už posudzovali a hodnotili?
Každý štvrťrok odovzdávame monitorovaciu správu, ktorú nám agentúra schvaľuje, no a nedávno, 30. septembra, sme projekt oficiálne skončili. Práve spracúvame monitorovaciu správu a ešte päť rokov bude projekt kontrolovaný, či boli splnené všetky výstupy. Pilotovanie a overovanie výstupov na vyučovacích hodinách učitelia natáčali na video a posielali agentúre pre štrukturálne fondy dokumentáciu, že skutočne všetko beží, ako má.

Posunula vás práca na projekte ďalej?
Samozrejme. Rozhodne sme skvalitnili výučbu, uľahčili sme našim študentom život. Dostali študijné materiály a zoznámili sme ich s najmodernejšou technikou, s najmodernejšími pomôckami. Najmä preto, aby po príchode do praxe, kde sa s modernými prístrojmi môžu stretnúť, mohli povedať – tak toto všetko na našej škole bolo.

Čo by ste si želali do budúcnosti vo vašom povolaní a vo vašej škole?
Mám veľmi veľa plánov s rozvojom Strednej zdravotníckej školy v Trnave. V prvom rade ma veľmi trápi stav odbornej učebne chémie a chemického laboratória. Úprimne sa priznám, že čakám na ďalšiu výzvu z Agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ, či nenájdeme niečo, aby sme mohli rekonštruovať chemické laboratórium a odbornú učebňu chémie. To ma trápi momentálne najviac. Veľmi ma mrzí, že väčšina výziev z agentúry sa týka iba vzdelávania. Naše školy by potrebovali viac výziev aj na rekonštrukciu a modernizáciu budov a vnútorného zariadenia. Ďalší problém, ktorý by som chcela riešiť, je zavedenie nového študijného odboru na našej škole. Tento školský rok bol zaradený do siete študijných odborov zdravotníckych škôl študijný odbor zubný asistent. Odbor je nový a čaká nás celý schvaľovací proces. Nie je to vôbec jednoduchá záležitosť. Ale verím, že mám dostatok síl, chuti, odvahy i vynikajúci kolektív pedagógov okolo seba a že to zvládneme. V budúcom školskom roku plánujeme na tom začať pracovať a pripravovať materiál, aby o dva roky bol zaradený aj do siete odborov Strednej zdravotníckej školy v Trnave. Verím, že spoločnými silami sa nám to podarí uskutočniť.

Milan SOUKUP
Foto autor

Prezentáciu projektu Viva zbor! oživila bezprostrednosť slovenských hercov, ktorí dali zhudobneným príbehom Legendy o rytieroch zo Sitna svoje tváre i hlas: zľava Táňa Pauhofová, Zuzana Kronerová, Marián Čekovský a Lukáš Latinák.

Chcú priniesť renesanciu hudobnej výchovy

ZAUJALO NÁS

Inovatívnym spôsobom zatraktívniť výučbu hudobnej výchovy na základných školách je zámerom projektu s názvom *Viva zbor!*.

Nielen na slovenské pomery nekonvenčnú edukačno-kultúrnu aktivitu pripravili v školskom roku 2012/2013 pre žiakov 4. a 5. ročníka základných škôl Ministerstvo kultúry SR a Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v spolupráci s Národným osvetovým centrom, agentúrou Viva Musica a, pochopiteľne, s vytypovanými základnými školami, ich žiakmi a pedagógmi. S ambíciou vytvorenia predpokladu, aby v prípade úspechu pilotného projektu – v ktorý zúčastnení unisono veria – *Viva zbor!* pokračoval aj v ďalších rokoch, pričom už v celoslovenskom, nielen bratislavskom zábere.

Na prezentácii projektu, ktorý si dáva za cieľ vytvoriť hudobno-scénické dielo pre veľký detský zbor zložený z viac ako 700 žiakov z desiatich vybraných základných škôl v Bratislave, symfonický orchester a sólistov – známych slovenských hercov, sa zúčastnil aj minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič a minister kultúry SR Marek Maďarič. V bezprostrednej atmosfére priblíženia obsahových, kultúrno-vzdelávacích a inšpiratívnych zámerov diela, ktoré v zhudobnenej podobe prerozpráva príbeh na motívy starej slovenskej legendy o rytieroch zo Sitna, sa okrem ministrov vystriedali za mikrofónmi aj tvorcovia a protagonisti projektu: herci Zuzana Kronerová, Táňa Pauhofová, Lukáš Latinák a Marián Čekovský, ako aj autor projektu Matej Drlička, hudobný producent a autor hudby Oskar Rózsa, ambasádorka projektu Adela Banášová a ďalší.

Symbolika hudobného „Véčka“ ako posolstvo

Už len samotný fakt, že prezentácia nevšedného hudobno-príbehového diela, ktoré má ambíciu stať sa dôležitým vzdelávacím produktom a nosičom ako súčasť vyučovacieho procesu, sa odvíjala v priestoroch niekdajšieho legendárneho V-klubu, niesol symbolické posolstvo. Veď práve odtiaľto, z „Véčka“, počas jeho iskrivej histórie vyšli viaceré legendy slovenského rocku, popu či džezu.

Projekt *Viva zbor!* si nekladie za métu objavovať hviezdičky a je symptomatické, že apel kultivovať a znovu oživiť vzťah k hudobnej výchove v základných školách vyšiel práve z priestorov Národného osvetového centra (NOC). „Bola som nadšená myšlienkou autora projektu Mateja Drličku a aktivitami agentúry Viva Musica, ktoré našli pozitívnu odozvu ministrov školstva i kultúry,“ povedala **generálna riaditeľka NOC Jana Kresáková** a dodala: „Svorne sme sa stotožnili pri koncepcii východísk vzájomnej súčinnosti v projekte s myšlienkou, že je tu skvelá šanca netradičnou formou podchytiť najmladšiu generáciu, obnoviť a osviežiť tradičnú formu vzťahu k hudbe, ktorú poskytuje zborový spev. Veď už len samotné objavovanie krásy hudby má obrovský potenciál a význam pre vzdelávanie mladých ľudí.“

Minister kultúry SR Marek Maďarič podotkol, že politici na tlačovkách nie sú veru zvyknutí na potlesk, a tak je rád, že zaznieva ako odozva na ich dobre mienený postoj k projektu. „Najmä vo svojej záverečnej realizácii bude určite veľkolepý a spektakulárny, snúbi však v sebe aj ďalšie pozitívne črty. Bude propagáciou jedného zo žánrov hudobného umenia – zborového spevu, dáva priestor vyniknúť originálnemu hudobno-dramatickému dielu a v neposlednom rade vtiahne nekonvenčným spôsobom už do samotnej tvorby a potom aj do prezentácie žiakov základných škôl,“ vyslovil sa M. Maďarič o ambíciách projektu a podčiarkol jeho motivačný zámer: „Okrem samotného výsledku prináša *Viva zbor!* zaujímavý a originálny spôsob výučby hudobnej výchovy. Verím, že sa stane inšpiráciou a bude pokračovať aj v nasledujúcich rokoch. Ide o unikátny a jedinečný projekt, od začiatku sa mi zapáčil, takže som mu vyjadril podporu. Hneď som si však uvedomil, že ak má byť úspešný, musím poprosiť o pomoc aj najbližšieho strategického partnera – v tomto prípade ministra školstva. Som rád, že som u Dušana Čaploviča našiel pozitívnu odozvu, čím sa mohla na vybraných základných školách naplno rozbehnúť príprava projektu. Držím palce autorom, teším sa, že účasť potvrdili aj významní slovenskí umelci. Deťom prajem, aby dokázali vytvoriť niečo, čím nás všetkých uchvátia a čím aj samy posilnia svoj vzťah ku kultúre. A keďže ten im v budúcnosti nik nevezme, budú ho aj ďalej šíriť medzi svojimi rovesníkmi.“

Do hlavných kreslených postáv Legendy o rytieroch zo Sitna sa prevtelia Táňa Pauhofová a Lukáš Latinák.

O výnimočnosti a zároveň vzdelávacej i kultúrnej dimenzii projektu vo svojich vystúpeniach hovorili aj najvyšší predstavitelia rezortov školstva a kultúry – Dušan Čaplovič (v strede) a Marek Maďarič – v prítomnosti moderátorky Simony Mištíkovej.

Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič poukázal na motivačný i vzdelávací aspekt projektu, pričom dodal, že ide o úplne novú metódu výučby s učebnicami vytvorenými priamo pre tento projekt. „Veríme, že žiaci budú nadšení a sami budú chcieť s pedagógmi spolupracovať. Bude to obrovská skúsenosť pre žiakov i pre pedagógov, ale i pre rodičov, ktorí sa na slávnostnej ceremónii budú môcť zúčastniť a podporiť svoje deti,“ uviedol. „V okamihu, keď ma autori projektu oslovili, privítal som možnosť participovať na ňom. Vnímam to aj z aspektu, že v rámci vzdelávacích programov potrebuje hudobná výchova a jej výučba istú renesanciu. Myslím si, že jej výučba a prezentácia aj takouto nevšednou formou má ambíciu stať sa pre štvrtákov a piatakov na našich základných školách motivačnou. Žiaci budú neformálnejšie spoznávať hodnoty hudobnej výchovy, hudby ako súčasti našej kultúry, pričom výsledný efekt projektu im dáva aj šancu prezentovať sa pred spoločnosťou, na verejnosti. Projekt *Viva zbor!* môže byť preto impulzom, ktorý nám pomôže aj v iných oblastiach vzdelávania, najmä na základných školách. Mojou prioritou je oživenie, renesancia základného školstva, a tak si viem predstaviť, že by sme deti podobným spôsobom mohli motivovať aj v iných predmetoch. Veď napokon – nie všetko, čo je nadiktované či tradičné, je aj najlepšie. Dostať do našich škôl kultúru je pre nás i pre mňa ako ministra veľmi dôležité, pretože vychovávame novú generáciu, ktorá si musí osvojiť a šíriť nový kultúrny rozmer národa a krajiny. Preto si úprimne želám, aby bol projekt úspešný a deti našli motiváciu a inšpiráciu v hudobnej výchove, ktorá sa v poslednom čase, žiaľ, dostala na okraj výchovného procesu.“

Obľúbení herci motiváciou v interaktívnej kreativite

Autor projektu Matej Drlička, riaditeľ umeleckej agentúry Viva Musica!, spresnil, že ide o pilotný projekt, ktorého charakter je jedinečný aj v stredoeurópskom kontexte: „V tomto školskom roku sa uskutoční len v rámci vybraných bratislavských škôl, dlhodobým cieľom je však už v ďalšom školskom roku projekt rozšíriť aj do základných škôl v iných mestách s celoslovenským záberom – do Žiliny, Banskej Bystrice, Košíc a ďalších.“

Garanti a autori oslovili podľa M. Drličku školy, v ktorých je posilnená hudobná výchova. Následne si urobili analýzu, rešerše, pričom našli také, kde majú učiteľky hudobné vzdelanie. Celkove je tak do projektu zapojených desať bratislavských základných škôl. Žiaci postupne nacvičia počas bežných hodín hudobnej výchovy piesne k projektu s podtitulom *Legenda o rytieroch zo Sitna*. Námetom diela, v ktorom sa spojí zborový spev vyše 700 detí s hereckými scénkami v podaní známych tvárí slovenského divadla a filmu, je totiž stará slovenská legenda.

Autorom skladieb, hudobným garantom projektu a dramaturgom diela je Oskar Rózsa. Známy hudobník a skladateľ sa podpíše pod všetkých desať skladieb tvoriacich príbeh, dramaturgiu diela. „Mojou motiváciou je predstava vytvoriť emócie prenášané deťmi, ktoré zatiaľ nie sú ovplyvnené ťažobou nášho ‚dospelého‘ sveta. Myslím si, že je to unikátna príležitosť, a som za ňu vďačný,“ zapálene hovoril o projekte. Každý kreatívny proces je podľa jeho slov na samom začiatku bitkou s neistým výsledkom: „Principiálne nezneužívam rutinu a myslím si, že písať hudbu pre súčasnú generáciu detí je zodpovedná a zároveň chúlostivá úloha. Na druhej strane, obsahovo je naša téma dostatočne bohatá a inšpiratívna. Tvorba je dobrodružstvo, a dobrodružstvo je predsa príjemné vzrušenie,“ dodal Oskar Rózsa.

Na autorskej časti sa podieľajú aj Jakub Nvota a Peter Kollár. Vďaka autorom diela sa žiakom nakoniec dostane do rúk netradičná a ojedinelá učebnica hudobnej výchovy. Nájdu v nej nielen texty a noty piesní, ale aj príbeh povesti vo forme komiksu. Projekt sa tak snaží čo najviac priblížiť deťom, prebudiť v nich záujem o hudbu a spev. Postavy zobrazené v netradičnej učebnici sú vlastne podobami skutočných hercov. Táňa Pauhofová, Zuzana Kronerová, Marián Čekovský, Lukáš Latinák a herecká dvojica Miroslav Noga a Štefan Skrúcaný sa spontánne prijatou pozvánkou do projektu zhodne stali aj tvárami jeho hrdinov v prevtelení do postáv kresleného príbehu *Legendy o rytieroch zo Sitna*.

Rozhlasová a televízna moderátorka Adela Banášová sa zhostila úlohy ambasádorky projektu. Jej úlohou bude sledovať deti, motivovať ich, informovať prostredníctvom všetkých kanálov – učebnice, webu, sociálnych sietí – a chodievať počas trvania projektu za nimi do škôl. „S Matejom Drličkom som spolupracovala už na niekoľkých projektoch a vždy sa to skončilo úspechom. Preto keď za mnou prišiel s ideou vytvoriť sedemstočlenný detský zbor, bola som nadšená,“ vyznala sa A. Banášová.

Podobne k projektu pristupovali aj známe herecké osobnosti. „Spolupráca s deťmi ma napĺňa radosťou a dodáva energiu celému projektu. Každá jedna postavička dotvára celok, ktorý vyvrcholí výnimočným veľdielom,“ vyjadril optimistické očakávania **Marián Čekovský**, kým jeho herecký kolega a priateľ **Lukáš Latinák** načrel aj do podvedomého výchovného aspektu: „Ak pomôže moje meno primäť deti k inej činnosti ako iba sedieť za počítačom, potom to má zmysel. Ak ich hudobná výchova začne baviť a spolupráca s nami ich motivuje, rovnako to splní zámer a naplní nás to zmyslom užitočnosti. A navyše,“ ako dodal so smiechom v uvoľnenej atmosfére prezentácie projektu, „keď som sa dozvedel obsadenie, musel som do toho ísť, lebo hráme bratov s Mariánom Čekovským, a tak sa z toho nášho večného doberania stane pravda aspoň na javisku počas predstavenia.“

Veľké finále a slávnostné premiérové uvedenie diela je naplánované na koniec školského roka 2012/2013. Pri príležitosti osláv 20. výročia vzniku Slovenskej republiky sa na jednom pódiu v rámci festivalu Viva Musica! v Bratislave stretne zbor zložený z vyše 700 žiakov 4. a 5. ročníkov základných škôl, symfonický orchester a herci. Projekt sa predstaví následne aj v Košiciach v rámci programu Európske hlavné mesto kultúry 2013. O projekte *Viva zbor!* by podľa M. Drličku mal vzniknúť aj filmový dokument.

Ľudo POMICHAL
Foto autor

Editoriál

Rekonštrukcia sa skončila, lešenia, čo blokovali dvere, sú preč a gymnázium sa môže pýšiť krásnou lascívnou fasádou. Dokonca aj radom pred toaletami je konečne koniec. A takisto sa k nám vrátilo i naše milované Pompo s rozšírenou ponukou bagiet. Učitelia už nie sú takí nervózni, menej chýbajú, testovanie štvrtákov, ktoré sa nekonalo, je ukončené.

A predsa sa nájdu ľudia, ktorých celá tá rekonštrukcia vôbec neteší – štvrtáci! Tí minuloroční si mohli celú triedu oblepiť hoci i tonou lepiacej pásky, my môžeme výzdobu triedy zrealizovať len pomocou šiestich nástenných háčikov. Wow, už teď se těším, jak to rozjedem! Akoby sa kontrola z eurofondov nemohla poponáhľať a nechať nás, nech sa s tou omietkou trocha vybláznime. Najhoršie na tom je, že aj ťaháky sú na tej panenskej stene úplne nezrealizovateľné. Každý náhodný ťuk je hneď sankcionovaný, všetko žiari ostrými, jasnými farbami. Ako nám bolo v tej ušmudlanej škole dobre. Sem-tam sa síce nekúrilo, ale bola naša. Všetko je teraz také čisté, plastové a umelé, na laviciach už sa nedajú nechať ani žiadne odkazy. Ktovie, ako dlho bude našim mláďatám trvať, kým sa tu znova udomácnia. Zatiaľ môžu nostalgicky posedávať v biologickom laboratóriu a vŕtať si do lavice oblepenej žuvačkami dokonale vytvarovanú dieru, na ktorú im nikto nikdy nepríde.

Ria GEHREROVÁ

Hory, lesy... dobre vám je?

Mala som to šťastie, že moji rodičia ma už ako malé dieťa vodili do lesa na prechádzky. Pamätám si, ako som hľadala Martinka Klingáčika v dutých kmeňoch stromov, ako som kráčala čo najtichšie, aby som nevyplašila srnky. Pamätám aj to, ako som si mýlila slová senník a semenník. A aj keď som bola ešte príliš malá na to, aby som chápala, ako sa vytvára kyslík a čo sú to emisie, vedela som, že les je dobrý a pekný, a nechápala som, prečo po ňom niekde zostali len odrezané kmene. Nepáčil sa mi pohľad na rúbaniská a na stromy ležiace popri chodníku, čakajúce na odvoz.

Teraz už viem, že les nie sú len stromy. Sú to kvety, tráva, mach, srnka, veverička a aj tie nechutné chrobáky, čo keď vám vlezú do ucha, tak ohluchnete, ako mi vravieval dedko. Les je proste jeden celok, tvorený z nekonečne veľa častí. Všetky časti do seba zapadajú, navzájom sa ovplyvňujú, žijú v symbióze a patria k sebe ako Mach a Šebestová, Onur a Šeherezáda, Judínyová a hlboký výstrih.

Keď príde víchrica a vyvráti nejaký strom, ten sa stane potravou, úkrytom a neskôr aj hnojivom. Les sa z toho rýchlo spamätá a za pár rokov na jeho mieste vyrastie nový život. Keď však príde človek, vyzerá to inak. Celý pás lesa je vyťažený, konáre a kríky, ktoré stáli v ceste, sú nahádzané na kopách a tam, kde bol predtým lesný chodník, je teraz niečo, čo vyzerá ako cesta 1. triedy čakajúca na zabetónovanie. Jasné, nie som až taká blbá, aby som si neuvedomovala, že ťažiť sa musí, že nábytok nepochádza z Narnie a že aj knihy a papier treba z niečoho vyrobiť. A viem aj to, že to niečo je drevo, stromy. Toto všetko si uvedomujem, stále mi tu však niečo nesedí. To je naozaj nutné, aby sa ťažilo hlava-nehlava, rad za radom, krížom-krážom? Je naozaj nutné pri ťažbe stromov zničiť všetko, udupať pôdu, znečistiť vodu a nechať za sebou len holý svah bez života? Je naozaj nutné, aby robotníci, čo celé dni ničia les, vyhadzovali odpadky na zem a nechávali za sebou fľaše od piva? Hlúpe otázky. Aspoň pre mňa. Sú však ľudia, ktorí namiesto lesa vidia peniaze alebo smetisko, alebo miesto, kde sa dá dobre opiť. Keby sme sa lesov a hôr opýtali, ako sa majú, mlčali by a mysleli si svoje.

Ivana BALGOVÁ

Robíme školský časopis

LITERÁRNA TVORBA

Časopis študentov Gymnázia Janka Jesenského v Bánovciach nad Bebravou oslávil už 10. výročie svojho vzniku. Za desať rokov života prekonal všetky detské choroby, zahojili sa všetky boľačky. Dnešný Spoľahlivý Odbúravač Stresu vychádza štyrikrát do roka a na trhu stredoškolských časopisov sa stal konkurencieschopným periodikom.

Ale poďme pekne poporiadku. Celé to majú na svedomí študenti jednej triedy. Nadšení nápadom vydávať školský časopis oslovili svoju slovenčinárku Rudku Novotnú a tá ich podporila. Časopis začal vychádzať ako čiernobiely kopírovaný dvojmesačník.

Medzi tými, čo to všetko vymysleli, bola aj Veronika Vaňková, dnes už PhDr. a úspešná žurnalistka. V príspevku pri príležitosti výročia nám napísala: „Keď prišla možnosť opäť byť na stránkach časopisu SOS, nemohla som uveriť, že je na svete už desať rokov. Začali sa mi vynárať spomienky, ako sme rozmýšľali nad jeho názvom. A zrazu sme sa spontánne zhodli, že to bude Spoľahlivý Odbúravač Stresu. Zdá sa, že dnes tento názov v sebe nesie ešte aktuálnejšiu výzvu. Všetko je hektickejšie, rýchlejšie, anonymnejšie a zároveň sa oveľa viac zasahuje do súkromia každého z nás. Tým už narážam na vývoj techniky, ktorý sa za posledných desať rokov odohral aj v médiách, aj v bežnom živote. Som preto veľmi rada, že SOS má svojich pokračovateľov, že svoje otázky, postrehy a videnia tohto sveta vkladáte do písmeniek, ktoré posúvate ďalej svojim čitateľom. Mňa podnietilo písanie článkov pre časopis do toho, že som išla študovať žurnalistiku a postupne som začala pracovať v médiách."

Na časopise vyrástlo niekoľko generácií. Už osem rokov mám pred očami nadšených mladých novinárov. Vidím prvé moje redaktorky, ako sedia nad počítačom v jedinej školskej učebni, ktorá bola nimi vybavená. A vidím aj seba, ako sa bezmocne prizerám, lebo do klávesnice neviem ani len ťuknúť. S nostalgiou si premietam obrázky našich piatkových popoludní, keď táto miestnosť až do večera žila naozajstným redakčným ruchom. Tu sa rodili nové návrhy, tu sa menili na hotové dielo. Simonka, tu vznikol aj tvoj nápad písať recenzie, predstavovať mladé talenty. Ešte stále recenzujeme, ešte máme koho predstavovať. Ozaj, spomenieš si niekedy, ako sme kopírovali a zošívali náš ešte stále čiernobiely časopis? A pamätáš si na našu prvú účasť na Štúrovom pere? Pozorne si počúvala porotu, každé slovíčko. Potešili sme sa aj maličkej pochvale nášho časopisu. Zo Zvolena sme odchádzali trošku smutné, lebo dostal len diplom za účasť. Ale poznávali, videli sme, učili sme sa. O rok tá pochvala bola už o čosi väčšia. A my sme nestrácali bojového ducha. Postupne sme sa vyzbrojili teóriou, učili sme sa, ako robiť školský časopis, počúvali sme rady odborníkov. Náš SOS dostával novú tvár. Farebnú. Bola si to ty, Zuzka, čo to zobrala pekne od podlahy. Je vôbec niečo, čo si ty nevedela? Super grafika, farebná tlač a prvý úspech bol tu. Prvé miesto v krajskej súťaži a poriadne nakopnutie do ďalšej tvorivosti. Ten pohár stále svieti vo vitríne na hornej chodbe. Prvá naša novinárska trofej. Aké sme len boli pyšné! Podľa poroty to bol najmä obsah, čo nám priniesol víťazstvo. Mali sme všetko vlastné texty, výborné texty, nič sme nekradli. Ale my vieme svoje, nebol to len obsah. Ináč, tá obálka, kde sme aj s pohárom, doteraz patrí medzi najkrajšie. Tá sa ti fakt vydarila. Pochvalu dostalo aj Zelené okienko. Túto rubriku si vymyslela ty, Viki, aby sa Soňa dochuti vypísala. Veď sa jej to napokon aj úspešne podarilo. Zuzka Druhá, aj tvoja Literárna príloha je ešte stále tu. Dobre, že ju máme, tam sa môžu ukázať všetky naše literárne talenty. Keď už je reč o talentoch, vrátim sa ďalej dozadu. Vrátim sa až na svoje začiatky v časopise a zastavím sa, Michal, pri tebe. Vieš, že si bol jediným šéfredaktorom? Po tebe na stoličke šéfa sedeli iba šéfky. Keď sa teda vraciam k tebe a tvojim časopisom, vybavujem si, že všetky niesli literárnu pečať. Už tu niekde sme obaja tušili, že budeš spisovateľom. A predstav si, že ja som sa na staré kolená, nie, neboj sa, nezbláznila, ja som sa naučila robiť s počítačom a viem, čo je internet. Nuž, doba aj technika pokročila a s pribúdajúcim časom aj náš časopis vyrástol. Jeho kvalitu vo Zvolene ocenili aj profesionálni novinári. Veď po toľkom snažení si to už aj zaslúžil, že, Ria? Vieš, že tebe z tejto ceny patrí najväčší kus? Koľko času si mu venovala? Vždy si bola spoľahlivá, zodpovedná, pracovitá, ale to som ti už tisíckrát hovorila. A kto robí, tomu naložme, veď to poznáš. Ty si všetko perfektne uniesla. Šéfovanie i grafiku. Vylepšovala si, čo sa vylepšiť dalo. O budúcnosť nášho SOS sa nemusíš strachovať, odovzdala si ho do tých najlepších rúk. Ivanka má plno nových nápadov. Povedala, že bude robiť ešte lepší časopis. Poznáš ju, vždy si ide pekne za svojím. Jej sa to podarí. Veď má okolo seba ľudí, ktorí to s písaním už niekam dotiahli. Ktovie, hádam o pár rokov niektorí z nich budú počúvať prednášky o novinárskej etike. Tak ako Zuzka, Nikola, ty. A možno aj im ktosi z SOS položí raz otázku, ktorú som položila dievčatám ja: „ Čo vám dala práca v školskom časopise?"

Zuzka Slaninka, Filozofická fakulta UK, Katedra žurnalistiky, 3. ročník

Na samom začiatku spolupráce so školským časopisom som pociťovala obrovskú zodpovednosť. Časom sa prispievanie stalo bežnou záležitosťou, spolupodieľanie sa na tvorbe časopisu rutinou. Naučila som sa tvoriť text tak, aby bol zrozumiteľný a príťažlivý pre väčšiu skupinu ľudí, naučila som sa spolupracovať, „písať na spoločný papier", pretože dovtedy som ako autorka poviedok bola zvyknutá tvoriť na vlastnom piesočku.

Náš časopis nám ponúkal možnosti na vyskúšanie si rôznych žánrov, daroval slobodu pri výbere tém. Na gymnáziu som sa z novinárčiny naučila pomerne veľa. Dnes môžem akurát tak poznamenať, že na množstvo a kvalitu našich stredoškolských textov vysoká škola, ktorú aktuálne navštevujem, nedočiahne.

Nikola Kokiová, Filozofická fakulta KU v Ružomberku, Katedra žurnalistiky, 2. ročník

Práca v školskom časopise mi dala veľa. Predovšetkým budúce povolanie. Dlhé roky som nesnívala o ničom inom než o práve a až do druhého ročníka na strednej som si nevedela predstaviť inú školu než právnickú. A potom prišiel školský časopis SOS, v ktorom som začala publikovať svoje články a ľudia ich začali čítať. Akcia vyvolala reakciu a dostávala som na ne pozitívne ohlasy. Zrazu som si uvedomila, že ma novinárčina baví a so slovami to viem. A tak jedna z prihlášok putovala na žurnalistiku, kde som sa aj úspešne dostala. Hneď v prvom ročníku som získala miesto zástupkyne šéfredaktorky univerzitného časopisu Zumag a od tohto akademického roka sa mu dokonca pokúsim „šéfovať". Pevne verím, že využijem všetky skúsenosti, ktoré som získala pri práci na školskom časopise.

Ria Gehrerová, Filozofická fakulta UK, Katedra žurnalistiky, 1. ročník

Vždy som si myslela, že školský časopis má každá stredná škola. Predsa len, my sme ho mali už na základnej, aj keď to bolo iba pár papierov zošitých dokopy. Až teraz vidím, akú výhodu majú na žurnalistike študenti, ktorí mohli písať do školských časopisov.

V prvom ročníku na žurnalistike musíme do konca októbra svojpomocne vyrobiť vlastný časopis. Od zháňania sponzorov cez príspevky, fotky až po grafickú stránku a tlač. Tu budem zrejme nápomocná ako prispievateľka aj grafička, keďže pri tvorbe školského časopisu som bola nútená orientovať sa aj týmto smerom. Je to zaujímavé, ale náročné na čas a tiež sa svojím vkusom nemusíte vždy všetkým zavďačiť.

Mária ŠKULTÉTYOVÁ

Môj narcizmus je iba porucha z povolania, tvrdí SOS

Po veľmi dlhom uvažovaní, koho v poslednom tohtoročnom čísle zaradiť do rubriky Mladé talenty, sme v redakčnej rade celkom nesebecky vybrali časopis SOS. Emóciami nabité interview, ktoré hovorí o každodennom živote a sláve v časopiseckom šoubiznise, určite chytí za srdce mnohých našich čitateľov.

Ľudia o vás hovoria, že ste veľmi náladový a namyslený. Myslíte si, že je to pravda?

Náladový nie, namyslený áno. Ale ide len o bežnú poruchu z povolania. Denne prichádzam do styku s mnohými ľuďmi, pred ktorými musím obhajovať svoje kvality. A navyše, celé dni pracujem s mojimi redaktorkami. Určite som čosi pochytil aj od nich. Veď ich poznáte.

Áno, poznám. Ale nemôže byť vaša namyslenosť predsa len tak trocha opodstatnená? Figurujete predsa na popredných priečkach v tabuľke NLoBSM (Národný zoznam najlepších školských časopisov).

Ó, áno, to je pravda, takmer by som na to zabudol... Ale viete, mám svoje roky, a už predsa ďalej nemôžem žiť takým životom, akým som žil doteraz. Samé veľké podujatia, nezdravá strava a neviazané hýrenie by na každom zanechali nejakú tú chybu na kráse.

Takže sa chcete definitívne usadiť?

Asi áno. A myslím, že sa mi to postupne aj darí. Momentálne je mi oporou moja Ivana, na ktorú nedám dopustiť. Skutočne je to žena, s ktorou by som chcel zostať až do konca mojich dní, ale už teraz ma zhrýza zlý pocit, že tomu tak asi nebude.

Prečo nie?

Ivana o rok odchádza z mesta a ja, bohužiaľ, nemôžem svoje srdce iba tak naverímboha odtrhnúť od bánovského gymnázia.

A čo tak návštevy cez prázdniny alebo vzťah na diaľku?

Som si vedomý, že na to, aby som zvládol vzťah na diaľku, som na svoje priateľky až príliš náročný. Veď rovnako som minulý rok prišiel aj o moju predchádzajúcu spoločníčku Riu a už teraz mi chýbajú tie dlhé hodiny s ňou strávené pred monitorom počítača. Prepáčte, asi som príliš sentimentálny.

To je v poriadku. Radšej nám povedzte o úspechoch, vďaka ktorým ste sa dostali až do našej pomyselnej siene slávy.

Tak napríklad pred troma rokmi som bol najlepším školským časopisom v kraji a odvtedy sa držím v prvej trojke. Zlepšil sa mi imidž a aj môj vnútorný život je o čosi usporiadanejší, než bol predtým, čo mi pochválila aj porota. A v poslednom čase smerujem stále vyššie a vyššie. Na celoštátnych súťažiach som skutočne plnohodnotným súperom. Posledný rok som si na seba dokonca dokázal zarobiť aj nejaké peniaze!

To je naozaj úžasné! Plánujete cez leto trocha vypnúť? Kam sa chystáte dovolenkovať?

V minulých číslach som v sebe čítal o Nízkych Tatrách, ak bude možnosť, určite by som sa ta zašiel pozrieť. Aj keď mojím tajným snom je postaviť sa na nultý poludník a jedným listom stáť na ľavej pologuli a pravým na pravej. To by bolo naozaj úžasné, avšak neviem, či to niekedy v živote zažijem.

Nikdy nehovorte nikdy. Čo ste sa počas svojho dlhého života na gymnáziu naučili? Predsa len, boli ste poslucháčom takmer na všetkých vyučovacích hodinách.

Keby len na všetkých! Som v každej triede – každú hodinu, a to znamená, že na rozdiel od študentov mám približne 90 hodín denne. Nehovoriac o tom, že niektoré výklady musím absolvovať niekoľkokrát za sebou. Opýtajte sa ma na čokoľvek a ja vám odpoviem!

Verím vám.

No, len skúste!

Dobre. Tak napríklad, vedeli by ste nám podrobne popísať priebeh citrátového cyklu?

Ale, tak toto tu na mňa neskúšajte, slečna! Nemáte niečo ťažšie?

Prepáčte, ak som vás urazila, SOS, asi nakoniec naozaj bude ten váš narcizmus opodstatnený. Taký rozhľadený časopis sa predsa nevída ľahko. Nechceli ste niekedy skúsiť aj iné zamestnanie?

Možnože aj áno, ale predsa len, povolanie zostane po celý život rovnaké.

Ďakujem za rozhovor a prajem vám veľa šťastia do ďalších rokov.

Ria GEHREROVÁ

Šááán - gááá - lááá...

Adam Šangala je realistický román o živote a pomeroch na Slovensku v 17. storočí. Autorom je Nádaši Jégé, slovenský spisovateľ, ktorý bla bla ble... nuda, že?
A napriek tomu si celá škola bude spievať „Šááángááálááá..." ešte dobré dva týždne. Prečo? No lebo sme boli v divadle, v ktorom, to sa už ani neunúvam hovoriť.

Adam Šangala, vyše tristostranový román, narvaný do triapolhodinového predstavenia a ešte aj muzikálu. Na takú vec sa odhodlá jedine Bednárik. Lebo ten vie, čo robí.
Keďže išlo o muzikál, nepatrí sa nespomenúť autora hudby Vaša Patejdla a autora textov piesní, nečakane, Kamila Peteraja. To, že sme hneď po predstavení tie piesne vešali krížom-krážom po Facebooku, o niečom svedčí.

Ale nazad do divadla. Jednu z najkrajších scén, akú som kedy videla, navrhol Vladimír Čáp, a na kostýmoch sa tiež narobili. Využili všetky možné komunikačné prostriedky, aké sa dali. Hudobné a farebné motívy, choreografiu, svietenie...

Podľa mňa to naši profesori robia schválne, že vždy vyberú niečo, v čom hrá Milan Ondrík. Tentoraz sme však zastihli alternanta Ivana Martinku. A boli sme radi.
Najčarovnejším prvkom tohto predstavenia bola postava bielej lane, od začiatku nadobudla symboliku osudu a smrti. Keď bola na javisku, nedali sa od nej odtrhnúť oči, o to viac, že mala aj vlastný hudobný motív.

Ako sa píše v bulletine, predstavenie je voľne inšpirované motívmi z románu. Preto nekopíruje jeho dej ani myšlienky presne, avšak na to, že je to dramatické spracovanie, obsiahlo v sebe všetko, čo mohlo a malo. Učarovalo nám veľkoleposťou a výpravnosťou. Nápaditou scénou, hudbou aj zábavnými momentmi. Len aby sme si potom na mature nespomenuli na Martinku a Bednárika miesto na Šangalu a Jégého.

Soňa KLIMČOVÁ

Narátam do troch a vy sa zobudíte...

Už od Darwina vieme, že človek žije pre svoje deti. Že zmyslom života je život sám.
Pozorujúc svojich rodičov, myslím, že to niekedy až preháňajú. Ale keď im to aj učené knihy dávajú za zmysel života, tak čo majú, chudáci, robiť.

No nie všetci sme rodičia, ba dokonca ozajstní plnokrvní rodičia sú pomaly ohrozený druh. Veď viac ako 50 % novorodencov je tu, lebo niekto na niečo zabudol. Náhodou alebo schválne. A nie je to jedno? Veď aj dieťa s podtitulom „Ups" milujeme celým srdcom. Teda mali by sme.

Schválne alebo náhodne, každý z nás sa stal súčasťou tohto veľkého sedemmiliárdhlavého stáda. A všetci sme až nepríjemne individualistickí. Ale vlastne, čo sa čudujem. Veď západný individualizmus je u nás už ako doma. Ovce rady sledujú barana. A potom je z „ja-ja-ja!" zrazu „me-me-me!", a ani sa nenazdáš „méé, méé, méé!" A každý z nás je predurčený, aby bol minimálne Bruce Willis, ak nie rovno Obama. Svet je tvoj. Stojíš za to. Môžeš. Veď rodičia budú takí hrdí.
Ale, samozrejme, len si pamätaj, že si tu nie sám, a ani nechceš byť.
Že keď budeš veľký a všetci ťa budú zdraviť „Hi, Bruce", budeš si chcieť nájsť osobu tvojmu srdcu blízku a potom s ňou náhodou naschvál budeš mať aj podpolianskeho šuhaja alebo sokola tatranského. A vtedy ti to zapne, že si mal skvelú mladosť, a v týchto intenciách chceš pokračovať, ale... tvoje dieťa má astmu, ekzém, je obézne, má alergiu a slabú imunitu a poruchu toho a hentoho a onoho. A čo je ešte horšie, tvoj dom v Miami práve zničil hurikán a mama s babkou z Liptova skypovali, že aj ich vytopilo. Zase. Bratranec ťa chcel ísť pozrieť, ale lietadlá nelietajú, lebo veď už nie je žiaden benzín, a preto nemôžeš svojmu dieťaťu ani ukázať posledný živý les, lebo sa tam nemáš ako dostať... ešte len teraz „Ups!".

Teraz by mal niekto povedať: „Narátam do troch a vy sa zobudíte."

Nikto to nepovie, lebo tento sen je ešte iba na začiatku a zatiaľ to vyzerá dobre, ale my už vieme, ako sa to končí.

Čo teraz? Teraz by s tým mal niekto niečo urobiť. Vraví sa, že je to na pleciach budúcej generácie. Hm. Ale to sme my. A nezdedili sme mlyn, koňa a kocúra. Ale celú planétu a s ňou aj jeden veľký problém, ktorý sa volá „nevidím si ďalej od nosa".
Ďalej od nosa som ti ja. Druhý človek. A za mnou všetci ostatní, ich deti a ich detné deti. Majú naše gény, naše atómy. Ony sú my, tak ako my sme naši rodičia. Každý z nás má v sebe kúsok kromaňonského človeka, ktorý nás naučil hodiť kameňom, kúsok antického filozofa, ktorý nás naučil rozlišovať pravdu, krásu a dobro, kúsok stredovekého učenca, ktorý nám pomohol objaviť niečo z toho, čo do nás teraz tlačia na fyzike, kúsok matky, čo na pšeničnej kaši vychovala všetkých sokolov tatranských, kúsok sedliaka, čo celý život hrdlačil, aby čo mal, mohol spravodlivo rozdeliť svojim deťom. Oni všetci nám niečo zanechali. Niečo, čo si teraz môžeme vážiť. Niečo, na čom záleží.
A teraz sme tu my. A ja sa pýtam, záleží na nás?
Lebo ak záleží na nás, záleží aj na našich deťoch. Lebo ony sú my, tak ako my sme naši rodičia.

Soňa KLIMČOVÁ

Deň uterákov

Vraví sa, že každý deň je niečím výnimočný. A u niektorých to platí dvojnásobne. Oslavujeme Deň práce, Deň Zeme, Deň narcisov, Deň učiteľov a mnoho iných, nemenej dôležitých. Je pekné zasvätiť jeden zo svojich dní nejakej činnosti, veci, osobe alebo povolaniu. Väčšina týchto dní nám však prináša vážne posolstvá a správy, ktoré nás nerozveselia. Určite treba myslieť aj na boj proti chorobám alebo boj proti týraniu detí, ale nemali by sme zabudnúť ani na zábavné dni, ktoré nás napĺňajú úsmevom. A dovolím si tvrdiť, že jedným z takých je aj 25. máj.
Tí, ktorí práve teraz nazreli do kalendára sviatkov, zrejme nechápavo pozerajú a rozmýšľajú, čo sa koná v tento deň. Nespomeniete si na rôznych ľudí so zaujímavým doplnkom k oblečeniu, ktorí by rozprávali trochu zvláštnym jazykom, vystrkovali svoj palec dohora a pozerali do neba? Šípite v tom nejakú zradu? Najmä nepodliehajte panike! 25. máj je totiž okrem Dňa Afriky a Medzinárodného dňa hľadaných detí aj Dňom uterákov a tí zvláštni ľudia, ktorých ste možno videli s uterákmi okolo krku, boli pravdepodobne vesmírni stopári. Znie to vtipne, však? Veru tak, 25. mája musí každý správny fanúšik vesmírneho stopovania presne vedieť, kde má svoj uterák. A ako sa to vlastne celé začalo?
Roku 1978 sa na BBC Radio 4 začala vysielať nová komédia s názvom *Stopárov sprievodca po galaxii*, jej autorom bol Douglas Noel Adams. A z tejto malej komediálnej série sa časom stal obrovský fenomén, z ktorého vyšli televízne seriály, počítačová hra, film, ale, čo je najhlavnejšie, päťdielna trilógia, ktorá sa v súčasnosti dočkala aj šiestej časti. Toľko známe knihy, ktoré si svojím originálnym a nezabudnuteľným humorom získali mnoho fanúšikov po celom svete a ich počet rastie aj dnes. Knihy, ktoré vám povedia o vesmíre všetko a niečo viac. Žiaľ, 11. mája 2001 nás Douglas Adams opustil. Smutní fanúšikovia sa rozhodli vyrovnať s touto stratou po svojom – nosením uteráka. Trvalo dva týždne, než sa o tejto akcii všetci dozvedeli, a tak táto spomienka pripadla na 25. máj. A prečo práve uterák? Zopakujem ten toľkokrát citovaný úryvok zo *Stopárovho sprievodcu po galaxii*:
Uterák je nepochybne najdôležitejšou vecou, akú môže mať hviezdny stopár pri sebe. Čiastočne je to pre jeho čisto praktickú hodnotu – môžete sa doň zababušiť, aby vám nebola zima, keď sa plahočíte po chladných mesiacoch Jagalanu Beta, môžete si naň ľahnúť na niektorej z oslnivo krásnych pláží Santraginu Päť, kam ste prišli vychutnávať omamnú vôňu mora, môžete sa ním prikryť, keď spíte pod krvavočervenými hviezdami púštnej planéty Kakrafún, môžete ho využiť ako provizórnu plachtu pri splavovaní pomalej veľrieky Mof, namočiť ho na boj zblízka, omotať si ho okolo hlavy, aby ste sa chránili pred jedovatými výparmi alebo pohľadom pahltného pučivála z Trálu. (Je to neuveriteľne sprostý tvor. Myslí si, že ak ho nevidíte, ani on nemôže vidieť vás – tupý ako poleno, ale hrozne, hrozne pažravý.) V prípade nebezpečenstva môžete uterákom mávať, aby ste privolali pomoc, no a, pravdaže, môžete ho použiť aj na utieranie – ak vám po tom všetkom pripadá dosť čistý.
Čo je však ešte dôležitejšie, uterák má nevyčísliteľnú psychologickú hodnotu. Ktovie prečo, ale ak domased (nestopár) zistí, že stopár má so sebou uterák, bude automaticky predpokladať, že má aj zubnú kefku, froté rukavicu na umývanie, mydlo, plechovku biskvitov, ploskačku, kompas, mapu, klbko špagátu, sprej proti hmyzu, pršiplášť, skafander a tak ďalej. Ba čo viac, celkom rád požičia ktorúkoľvek z týchto a iných vecí, ktoré stopár „nešťastnou náhodou stratil". Domased si totiž pomyslí, že človek, ktorý dokáže prestopovať galaxiu krížom-krážom, prekonať nespočetné prekážky a stále vedieť, kde má uterák, jednoducho stojí za to.
A tak si aj desať rokov po jeho smrti spomíname s uterákom na krku alebo ramene a snažíme sa šíriť jeho humor aj medzi spomenutých nestopárov. Veruže som sa poriadne zapotil, pokiaľ som každému vysvetlil, prečo nosím na ramene červený uterák s nápisom „Don´t panic!". Po takom náročnom dni by padol jeden poriadny pangalaktický dunihlav... Stále nerozumiete? V tom prípade mám pre vás už len jednu radu, skúste si túto sériu prečítať. Možno vás neosloví, a možno o rok vyrazíte do ulíc so svojím uterákom a pridáte sa tak k rastúcej skupinke vesmírnych stopárov. :)

Tomáš BELOBRAD

Ako sa v formuje skutočná osobnosť

Osobnosť... Kto ňou je?
Pre každého pravdepodobne niekto iný: priateľ – búľavá vŕba, hviezdny sexsymbol, zidealizovaná láska, vzorný rodič... Pre mňa človek, možno nenápadný, no určite nie všedný. Osobnosť je muž, ktorého žena ochorie a on sa dobrovoľne vzdá sexu, pretože ju má radšej ako samého seba. Radšej ako sex. Osobnosť je otec, ktorý sa nehanbí objať svojho syna aj napriek tomu, že jeho otec to nikdy neurobil. Žena, čo chráni svoje deti pred otcom-alkoholikom, je osobnosťou. Osobnosťou je tínedžer, ktorý si vyberie vlastnú cestu, aj keď jeho rodina hovorí niečo iné. Každý z nás možno osobne pozná takýchto ľudí. A akosi podvedome k nim cítime istý druh úcty. Možno preto, že nevieme, čím všetkým sa títo ľudia museli prehrýzť.
Čo znamená osobnosť? Pre niekoho možno len slovo, pár správne usporiadaných hlások. Freud povedal, že osobnosť je dynamický organizmus, Jung zase, že je to sústava vzťahov, no podľa takého Watsona môžeme osobnosťou pomenovať aj konečný produkt zvykov. Všetkých známych definícií je spolu stodesať. Stodesať rôznych názorov na rovnakú vec! Kto z nich má pravdu? Asi to poviem dosť zjednodušene, ale myslím, že všetci. Každý jeden výrok odráža schopnosti a rozumovú úroveň mysliteľa, preto má každý svojím spôsobom pravdu.
A podľa mňa? V prvom rade je to priširoký pojem. Priširoký, aby sa nedal zneužiť. Film, hudba, kniha, politika, dejiny... To všetko si chcelo ukoristiť trošku žiary tohto „titulu". No akosi pozabudli na to, že žiari len na ľuďoch, ktorí sú ho hodní. Používali ho len ako synonymum pre talent. Veď sa len spýtajte sami seba, koľko takýchto osobností si pamätáte, koľko zážitkov s nimi máte spoločných, koľko ich úsmevov ste spôsobili! Asi nie veľa... Prečo? Pretože do našich spomienok sa hlbšie vryli ľudia síce menej slávni, ale zato nám oveľa bližší.
Keďže na internete je dnes všetko, vygooglil som si prapôvodný význam tohto slovíčka. Znamená masku alebo toho, kto ju nosí. No napriek pôvodu slova by mala byť skutočná osobnosť pravým opakom. Nemala by svoje správanie či postoje meniť ako oblečenie: teraz sa mi hodí, oblečiem sa, teraz nie, nechám ho v skrini. Možno ma nazvete utopistom, keď poviem, že človek – osobnosť – by mal zachovať svoju pravú tvár bez ohľadu na to, ako veľmi mu to ublíži. Ale nehovorím o slepom individualizme, keď nám nezáleží na názore samom osebe a zastávame ho len preto, aby sme boli iní. Mali by sme vedieť, kde je a aká tenká je hranica. Hranica oddeľujúca trápnosť a správnu individualitu, ktorá de facto vychádza z núdze vlastného svedomia.
A tak sa každý môže rozhodnúť. Je len na ňom, čo urobí, preto každý formuje seba ako osobnosť len a len vlastným konaním či nekonaním. Nemôže sa na svoje problémy pozerať akoby z odstupu. Samozrejme, ovplyvňuje ho prostredie, výchova, kultúra... Ale človek, z vôle bohov obdarený slobodnou vôľou, dostal možnosť vybrať si. Buď sa rozhodnem konať ako človek vyhovárajúci sa na prílišný vplyv prostredia, výchovy, kultúry... alebo priznám vlastné chybné rozhodnutia a vykročím iným smerom. To znamená, že aj človek, ktorý celý život robil chyby, sa v jednom jedinom okamihu môže zachovať ako osobnosť, a tým sa ňou stať.

Dominik HOLÍČEK

SOLI - ČO?

Solidarita, to je pre mňa niečo ako zhmotnená empatia. Empatia 3D. V akcii.
Empatia ťa pohladká po chrbte so slovami: Ja viem, ako sa cítiš. Solidarita vstane a pôjde s tým niečo urobiť. Empatickí sme všetci až-až. Solidárny je Bono Vox. Viete. Spevák z U2 sa stará, aby ľudia mali aspoň H_2O. Matka Tereza sa starala o Indov s leprou a princeznú Dianu v podstate zabili novinári. Nelsona Mandelu zavreli do chládku a Che Guevara je najkrajší na tričku.
A Jánošííík!... Hej, Jánošík v roku... keď stará mater boli mladá...
Solidarita kráča naprieč kontinentmi. Pekné. Vzletná lož. Keď stretnete solidaritu, ako ide cez hranice, tak mi povedzte. Pôjdem sa jej spýtať, kde sa toľko zakecala. V parlamentoch a na summitoch? Trhala lupienky margarétkam: pôjdem, nepôjdem? Zasekla sa tam, kde sa prerokúval tohtoročný rozpočet? Tam, kde človek musí zdvihnúť zadok a podoprieť cudzí kríž?
Solidarita, záchrana života cudzieho človeka, je z hľadiska evolúcie úplne proti prírode. Matka príroda, pud a inštinkt človeku káže zachovať seba za každých okolností, nie obetovať sa za dobro druhých, a ešte aj cudzích. Inštinkt je sebec. Solidarita je len civilizačný náter. A vždy je v správach dosť solidárnych, ktorí tam boli včas. UNICEF a Greenpeace to zachránia. Keby sa dalo, bol by som soli... soli... však prispievam na onkológiu. Inštinkt alebo alibi? Lenivosť je smrteľný hriech, ako vravia kresťania. Miluj blížneho svojho a chudoba a prajnosť a prispejte do košíčka, lebo vás v dedine budú ohovárať... ale to budú aj tak. Suseda súcití so susedou, ktorá nevie nové správy. Aj to je solidarita v istom zmysle slova. A je len veľmi málo slov s jedným významom, a preto možno slová zneužívať. Ja dobrodinec dávam prácu úbohým ženám – solidarita. To, že výplata, ak sa to tak dá nazvať, je nedozerne hlboko pod hodnotou desaťhodinovej driny, to už sem nepatrí...
Po internete koluje tento vtip: V celom svete sa konal medzinárodný prieskum. Otázka znela: Prosím vás, aký je váš názor na nedostatok potravín v iných častiach sveta? Výsledky boli asi takéto: V Južnej Amerike nikto nevedel, čo je to *prosím vás*, vo východných krajinách nikto nevedel, čo je to *váš názor*, v západnej Európe nevedeli, čo je to nedostatok, v Afrike zas, čo sú to potraviny, a v Severnej Amerike nikto nevedel, čo je to *v iných častiach sveta*.
Vtipné na tom je, že je to pravda. Takto to chodí a všetci to vieme. Empatia je fajn a pohladenie po chrbte je niekedy lepšie ako všetky lieky sveta, ale svet nestačí hladkať. Svet treba kráčať a pohladkať človeka. Naučiť ho ľúbiť seba, a tak aj druhých. Naučiť ho, že keď niekomu niečo dáš, či už je to len obyčajná nádej, ten pocit je iný ako všetky ostatné. Lepší ako láska k Sovietskemu zväzu.
Nemusíte sa vrhať do epicentra zemetrasenia tri hodiny predtým, než sa začne. Len si kúpte Nota Bene. Šetrite vodu, lebo tá je len jedna a je najväčším bohatstvom nás všetkých. Buďte tu pre toho, kto vás potrebuje, bez toho, aby ste mu menovali, čo všetko ste nestihli alebo odvolali, aby ste tam mohli byť. Kúpte si strom v Tatrách. Zoberte si psa z útulku. Pomôžte greenpeaceákom zbierať migrujúce žaby pri diaľnici. Neschovávajte staré šaty na povale, dajte ich ďalej niekomu, kto ich využije. Alebo sa postavte na hlavu, druhému pre radosť.
Nebo nie je po smrti tam niekde nad stratosférou. Po smrti totiž nie je už nič. Nirvána a raj je v úsmeve, v spokojnosti z dobre vykonanej práce a v slove ďakujem.
Lebo nie je za čo.

Soňa KLIMČOVÁ

Maturita 2013

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE

Organizáciu maturitnej skúšky v školskom roku 2012/2013 upravuje zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení, vyhláška č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách v znení vyhlášky č. 209/2011 Z. z., vyhláška č. 319/2008 Z. z. o uznávaní náhrady maturitnej skúšky z cudzieho jazyka v znení neskorších predpisov.

Externú časť a písomnú formu internej časti maturitnej skúšky zabezpečuje **Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM)**.

Od 1. septembra 2012 nadobúda účinnosť nové znenie § 15 Podrobnosti hodnotenia a klasifikácie maturitnej skúšky ods. 7 a 8 vyhlášky č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách v znení vyhlášky č. 209/2011 Z. z.:

(7) Žiak úspešne vykoná maturitnú skúšku z predmetu, ktorý má externú časť maturitnej skúšky a písomnú formu internej časti maturitnej skúšky, ak jeho hodnotenie z ústnej formy internej časti maturitnej skúšky
   a) nie je horšie ako stupeň prospechu 3 – dobrý, a v písomnej forme internej časti maturitnej skúšky získa viac ako 25 % z celkového počtu bodov alebo v externej časti získa viac ako 33 % z celkového počtu bodov alebo
   b) je stupeň prospechu 4 – dostatočný, a v písomnej forme internej časti maturitnej skúšky získa viac ako 25 % z celkového počtu bodov a súčasne v externej časti získa viac ako 33 % z celkového počtu bodov.

(8) Žiak úspešne vykoná maturitnú skúšku z predmetu, ktorý má externú časť maturitnej skúšky a nemá písomnú formu internej časti maturitnej skúšky, ak jeho hodnotenie z ústnej formy internej časti maturitnej skúšky
   a) nie je horšie ako stupeň prospechu 3 – dobrý, a v externej časti maturitnej skúšky získa viac ako 25 % z celkového počtu bodov alebo
   b) je stupeň prospechu 4 – dostatočný, a v externej časti maturitnej skúšky získa viac ako 33 % z celkového počtu bodov.

Informácie o opravnej maturitnej skúške

V prípade, že žiak nesplní podmienky na úspešné vykonanie maturitnej skúšky v predmetoch, ktoré majú externú časť (EČ) a písomnú formu internej časti (PFIČ) alebo len EČ maturitnej skúšky (MS), uvedené v odsekoch 7 a 8 § 15 vyhlášky MŠ SR č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách v znení vyhlášky č. 209/2011 Z. z.:

1. **Ústnu formu internej časti** (ÚFIČ) MS z predmetov, ktoré majú EČ a PFIČ alebo len EČ a na ktoré sa žiak prihlásil, **môže žiak vykonať** v riadnom termíne MS **bez ohľadu na jeho výsledky z EČ alebo PFIČ** z týchto predmetov.
2. Ak žiak strednej školy neúspešne vykonal MS z niektorých, najviac však dvoch predmetov, môže mu školská maturitná komisia (ŠMK) povoliť konať opravnú skúšku z týchto predmetov alebo časti skúšky z týchto predmetov (podľa § 88 ods. 1 a 2 školského zákona).
3. **Žiak, ktorý nesplnil podmienky na úspešné vykonanie MS z predmetu, požiada ŠMK o opravnú skúšku z tohto predmetu.** Vo svojej žiadosti špecifikuje, ktorú časť, resp. formu maturitnej skúšky chce opravovať – pozri bod 5 (podľa § 88 ods. 4 školského zákona).
4. **Termín konania opravnej skúšky ÚFIČ je september alebo február nasledujúceho školského roka. Opravnú skúšku EČ a PFIČ MS môže žiak vykonať v riadnom termíne EČ a PFIČ MS nasledujúceho školského roka** (podľa § 77 ods. 5 a § 88 ods. 4 školského zákona), pričom pod nasledujúcim školským rokom sa rozumie školský rok nasledujúci po školskom roku, v ktorom žiak konal maturitnú skúšku v riadnom termíne (napr. žiak, ktorý neúspešne vykonal MS v riadnom termíne roku 2013, môže vykonať **opravnú skúšku ÚFIČ v septembri 2013 alebo vo februári 2014**, z **EČ a PFIČ** môže vykonať opravnú skúšku **v marci 2014**).
5. **Na opravnú skúšku EČ a PFIČ MS sa žiak prihlási riaditeľovi školy do 30. septembra** nasledujúceho školského roka (podľa § 77 ods. 7 školského zákona). Toto prihlásenie predchádza žiadosť o opravnú skúšku v zmysle bodu 3.
6. **Riaditeľ školy je povinný tohto žiaka prihlásiť na EČ a PFIČ MS prostredníctvom informačného systému pre EČ a PFIČ MS** zároveň so žiakmi, ktorých bude v danom školskom roku prihlasovať na riadny termín maturitnej skúšky.

Z legislatívnych noriem upravujúcich organizáciu maturitnej skúšky ďalej vyplýva:

- Maturitná skúška zo všetkých maturitných predmetov, okrem cudzích jazykov, sa vykonáva na jednej úrovni.
- Maturitná skúška z cudzích jazykov sa vykonáva na dvoch úrovniach B1 a B2 podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky.
- EČ a PFIČ MS môže žiak vykonať iba z jedného cudzieho jazyka, ktorý si určí pri prihlasovaní na MS, pričom žiak akéhokoľvek typu gymnázia ich vykoná na úrovni B2 a žiak strednej odbornej školy a konzervatória si vyberie, na akej úrovni ich chce vykonať (B1 alebo B2).
- Žiak gymnázia s vyučovacím jazykom slovenským si môže ďalší cudzí jazyk voliť ako ďalší voliteľný predmet (štvrtý) alebo ako dobrovoľný predmet. V oboch prípadoch vykoná iba ÚFIČ MS na úrovni B1 alebo B2 podľa vlastného výberu.
- Žiak gymnázia s vyučovacím jazykom maďarským a ukrajinským a žiak strednej odbornej školy a konzervatória si môže druhý cudzí jazyk voliť iba ako dobrovoľný predmet (vykoná iba ÚFIČ MS na úrovni B1 alebo B2 podľa vlastného výberu).
- Žiak môže požiadať o uznanie náhrady maturitnej skúšky z cudzieho jazyka.
  1. Ak žiak gymnázia, strednej odbornej školy alebo konzervatória požiadal o uznanie náhrady maturitnej skúšky z povinného cudzieho jazyka (súčasťou ktorého je EČ a PFIČ MS) a riaditeľ školy uznal jazykový certifikát ako náhradu maturitnej skúšky z cudzieho jazyka, môže žiak maturovať z toho istého cudzieho jazyka iba formou dobrovoľnej maturitnej skúšky. Môže si zvoliť úroveň B1 alebo B2. Môže si zvoliť vykonanie iba EČ MS alebo iba internej časti MS (PFIČ aj ÚFIČ MS), alebo obidvoch častí MS súčasne.
  2. Ak žiak gymnázia s vyučovacím jazykom maďarským alebo s vyučovacím jazykom ukrajinským, žiak strednej odbornej školy alebo žiak konzervatória požiadal o uznanie náhrady maturitnej skúšky z povinného cudzieho jazyka (súčasťou ktorého je EČ a PFIČ MS) a riaditeľ školy uznal jazykový certifikát ako náhradu maturitnej skúšky z cudzieho jazyka, môže žiak maturovať z iného cudzieho jazyka iba formou dobrovoľnej maturitnej skúšky. Môže si zvoliť úroveň B1 alebo B2. Môže si zvoliť vykonanie iba EČ MS alebo iba internej časti MS (PFIČ aj ÚFIČ), alebo obidvoch častí MS súčasne.
  3. Ak žiak gymnázia s vyučovacím jazykom slovenským alebo žiak gymnázia s dvoma vyučovacími jazykmi požiadal o uznanie náhrady maturitnej skúšky z povinného cudzieho jazyka (súčasťou ktorého je EČ a PFIČ MS) a riaditeľ školy uznal jazykový certifikát ako náhradu maturitnej skúšky z cudzieho jazyka, môže žiak maturovať z iného cudzieho jazyka:
     a) ako z ďalšieho voliteľného predmetu. V tomto prípade ÚFIČ MS z daného cudzieho jazyka môže vykonať na úrovni B1 alebo B2 (§ 6 ods. 10 vyhlášky č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách v znení vyhlášky č. 209/2011 Z. z.). Ak žiak chce vykonať z daného cudzieho jazyka aj EČ MS, môže si vykonanie EČ zvoliť ako dobrovoľný predmet;
     b) ako z dobrovoľného predmetu. Žiak si môže zvoliť úroveň B1 alebo B2. Môže si zvoliť vykonanie iba EČ MS alebo iba internej časti MS (PFIČ aj ÚFIČ MS), alebo obidvoch častí MS súčasne.
  4. Žiak gymnázia s vyučovacím jazykom slovenským môže požiadať o uznanie náhrady aj z cudzieho jazyka, ktorý si zvolil ako voliteľný predmet.
  5. Žiak gymnázia s dvoma vyučovacími jazykmi môže požiadať o uznanie jazykového certifikátu ako náhrady MS z druhého vyučovacieho jazyka a aj z cudzieho jazyka, ktorý si zvolil ako voliteľný predmet.
- Zoznam vybraných inštitúcií oprávnených vydávať jazykové certifikáty ako náhradu maturitnej skúšky z cudzieho jazyka je uvedený v prílohe vyhlášky č. 319/2008 Z. z. o uznávaní náhrady maturitnej skúšky z cudzieho jazyka v znení neskorších predpisov. Jazykový certifikát nesmie byť vydaný skôr ako dva roky pred termínom konania maturitnej skúšky.
- Žiak, ktorý získa jazykový certifikát v školskom roku, v ktorom koná maturitnú skúšku, môže požiadať riaditeľa školy o uznanie náhrady maturitnej skúšky z príslušného cudzieho jazyka najneskôr do 1. marca 2013.
- Test EČ MS z cudzieho jazyka pre žiakov so sluchovým postihnutím nebude obsahovať úlohy na počúvanie s porozumením.
- Žiak s vývinovými poruchami učenia alebo žiak so sluchovým postihnutím môže vykonať len ÚFIČ MS zo skupiny predmetov cudzí jazyk.
- Zadania ÚFIČ MS sa nezverejňujú. Maturitné zadania a úlohy v nich vychádzajú z platných cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti maturantov pre príslušný predmet, ktoré sú zverejnené na webovej stránke ŠPÚ www.statpedu.sk v sekcii Cieľové požiadavky na maturitné skúšky/Platné od šk. r. 2011/2012.

DÔLEŽITÉ KONTAKTY

Akékoľvek otázky spojené s realizáciou Maturity 2013 môžete konzultovať:

- s **Národným ústavom certifikovaných meraní vzdelávania v Bratislave**
  - prostredníctvom **Infoportálu** na webovej stránke www.nucem.sk,
  - e-mailom:
    maturita@nucem.sk (organizácia MS),
    maturitadata@nucem.sk (databáza škôl a prihlasovanie žiakov na MS),
    maturitasvvp@nucem.sk (žiaci so zdravotným znevýhodnením),
  - telefonicky:
    02/6826 0105 (organizácia MS),
    02/6826 0305 (organizácia MS),
    02/6826 0106 (databáza škôl a prihlasovanie žiakov na MS),
    02/6826 0137 (žiaci so zdravotným znevýhodnením);
- s **Ústavom informácií a prognóz školstva – Školským výpočtovým strediskom Banská Bystrica**
  - e-mailom:
    maturita@svsbb.sk,
  - telefonicky:
    048/423 1757.

- Žiak môže konať maturitnú skúšku iba z vyučovacích predmetov (okrem výchovných vyučovacích predmetov), ktoré sú uvedené v učebnom pláne školy a v ktorých sa vzdelával.
- Žiak gymnázia s vyučovacím jazykom slovenským maturuje okrem slovenského jazyka a literatúry a povinného cudzieho jazyka ešte z dvoch voliteľných predmetov, pričom ako jeden voliteľný predmet (tretí) si môže zvoliť predmet zo skupiny prírodovedných, spoločenskovedných alebo ostatných predmetov (teda nie z cudzích jazykov), v ktorom mal súčet týždenných hodinových dotácií počas štúdia najmenej 6. Ako ďalší voliteľný predmet (štvrtý) si môže zvoliť akýkoľvek vyučovací predmet, pričom tu nie je obmedzená hodinová dotácia.
- Žiak gymnázia s vyučovacím jazykom maďarským a ukrajinským maturuje iba z jedného voliteľného predmetu zo skupiny prírodovedných, spoločenskovedných alebo ostatných predmetov (teda nie z cudzích jazykov), v ktorom mal súčet týždenných hodinových dotácií počas štúdia najmenej 6.
- Od 1. septembra 2016 nadobúda účinnosť nové znenie § 6 ods. 9 a § 7 ods. 10 vyhlášky č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách v znení vyhlášky č. 209/2011 Z. z., ktoré spôsobí, že žiaci gymnázií (päťročné aj osemročné štúdium) a stredných odborných škôl (päťročné štúdium) z tried s dvoma vyučovacími jazykmi (bilingválne triedy) vykonajú EČ, PFIČ a ÚFIČ MS z druhého vyučovacieho jazyka na úrovni C1 jazykovej náročnosti Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky.

Žiaci so zdravotným znevýhodnením

Žiaci so zdravotným znevýhodnením môžu mať v súlade so zákonom č. 245/2008 Z. z. a s vyhláškou č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách v znení vyhlášky č. 209/2011 Z. z. upravené podmienky na vykonanie MS. Úpravy zahŕňajú špecificky upravené testové zošity, technické zabezpečenie zadávania testu a pod. Preto budú súčasťou elektronického formulára pre prihlasovanie žiakov aj údaje o žiakoch so zdravotným znevýhodnením. Riaditeľov škôl žiadame, aby žiakov so zdravotným znevýhodnením informovali o možnosti úprav podmienok na vykonanie MS.

Podľa upravených podmienok môže maturovať iba:
- žiak špeciálnej školy,
- žiak špeciálnej triedy,
- žiak so zdravotným znevýhodnením v triede strednej školy vzdelávaný podľa individuálneho vzdelávacieho programu spolu s ostatnými žiakmi.

Žiaci so zdravotným znevýhodnením (ďalej iba ZZ), na ktorých sa vzťahujú úpravy, sú žiaci:
- so sluchovým postihnutím,
- so zrakovým postihnutím,
- s telesným postihnutím,
- chorí a zdravotne oslabení,
- s vývinovými poruchami učenia,
- s poruchami aktivity a pozornosti,
- s poruchami správania,
- s narušenou komunikačnou schopnosťou,
- s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami,
- s viacnásobným postihnutím.

Termíny EČ a PFIČ MS 2013

Dátum a deň	Predmet
12. marec 2013 (utorok)	slovenský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra
13. marec 2013 (streda)	anglický jazyk, francúzsky jazyk, nemecký jazyk, ruský jazyk, španielsky jazyk, taliansky jazyk
14. marec 2013 (štvrtok)	matematika
15. marec 2013 (piatok)	maďarský jazyk a literatúra, ukrajinský jazyk a literatúra

Náhradný termín EČ a PFIČ MS sa uskutoční **16. – 19. apríla 2013**. Podrobné informácie o organizácii náhradného termínu EČ a PFIČ MS budú zúčastneným školám poskytnuté v dostatočnom časovom predstihu.

Žiadosť žiaka so ZZ o úpravu maturitnej skúšky je súčasťou písomného oznámenia, ktorým sa žiak prihlasuje na MS. Obsahuje osobné údaje žiaka, požadované úpravy a odborný posudok (vyhláška č. 318/2008 Z. z. § 14 ods. 7 – 10 v znení neskorších predpisov). Oznámenie o úprave maturitnej skúšky prekonzultuje riaditeľ školy s vyučujúcimi žiaka a rozhodnutie oznámi žiakovi.

Prehľad pripravovaných testov EČ MS, tém a zadaní PFIČ MS

Slovenský jazyk a literatúra (SJL), maďarský jazyk a literatúra (MJL), ukrajinský jazyk a literatúra (UJL) a slovenský jazyk a slovenská literatúra (SJSL)

Trvanie EČ MS	90 minút
Formát úloh	40 úloh s výberom odpovede, 24 úloh s krátkou odpoveďou
Trvanie PFIČ MS	150 minút
Formát úloh	1 úloha s dlhou odpoveďou (súbor štyroch tém s určenou žánrovou formou, z ktorých si žiak vyberie a vypracuje iba jednu)

Anglický jazyk (AJB2), francúzsky jazyk (FJB2), nemecký jazyk (NJB2), ruský jazyk (RJB2), španielsky jazyk (ŠJB2) a taliansky jazyk (TJB2)
Obsahom a úrovňou náročnosti test zodpovedá úrovni B2 Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky.

Trvanie EČ MS	120 minút
Formát úloh	46 úloh s výberom odpovede, 34 úloh s krátkou odpoveďou
Trvanie PFIČ MS	60 minút
Formát úloh	1 úloha s dlhou odpoveďou (jedno zadanie s určenou žánrovou formou)

Anglický jazyk (AJB1), francúzsky jazyk (FJB1), nemecký jazyk (NJB1), ruský jazyk (RJB1), španielsky jazyk (ŠJB1) a taliansky jazyk (TJB1)
Obsahom a úrovňou náročnosti test zodpovedá úrovni B1 Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky.

Trvanie EČ MS:	100 minút
Formát úloh:	36 úloh s výberom odpovede, 24 úloh s krátkou odpoveďou
Trvanie PFIČ MS:	60 minút
Formát úloh:	1 úloha s dlhou odpoveďou (jedno zadanie s určenou žánrovou formou)

Matematika (MAT)

Trvanie EČ MS:	120 minút
Formát úloh:	20 úloh s krátkou odpoveďou, 10 úloh s výberom odpovede

Podrobné špecifikácie testov EČ MS, tém a zadaní PFIČ MS sú zverejnené na www.nucem.sk v časti Maturita/Maturita 2013/Špecifikácia testov EČ a PFIČ MS 2013.
Poznámka: Žiak so sluchovým postihnutím si môže namiesto predmetu cudzí jazyk zvoliť jeden z predmetov matematika, občianska náuka alebo náuka o spoločnosti.

Jazykové varianty testov EČ MS, tém a zadaní PFIČ MS

Pre školy s vyučovacím jazykom slovenským budú všetky testy a súbory tém vypracované v slovenskom jazyku s výnimkou testov z cudzích jazykov. Tieto testy a zvukové nahrávky budú vytvorené:
- pre úroveň B2 v príslušnom cudzom jazyku, okrem všeobecných pokynov, ktoré budú v slovenskom jazyku,
- pre úroveň B1 v príslušnom cudzom jazyku, okrem všeobecných pokynov a pokynov k jednotlivým častiam testu, ktoré budú v slovenskom jazyku.

Pre školy s vyučovacím jazykom maďarským budú všetky testy a súbory tém vypracované v maďarskom jazyku s výnimkou testu zo slovenského jazyka a slovenskej literatúry a testov z cudzích jazykov. Test zo slovenského jazyka a slovenskej literatúry bude vypracovaný v slovenskom jazyku, testy a zvukové nahrávky z cudzích jazykov budú vytvorené:
- pre úroveň B2 v príslušnom cudzom jazyku, okrem všeobecných pokynov, ktoré budú v maďarskom jazyku,
- pre úroveň B1 v príslušnom cudzom jazyku, okrem všeobecných pokynov a pokynov k jednotlivým častiam testu, ktoré budú v maďarskom jazyku.

Pre školy s vyučovacím jazykom ukrajinským budú všetky testy a súbory tém vypracované v slovenskom jazyku s výnimkou testu a súboru tém z ukrajinského jazyka a literatúry (budú vytvorené v ukrajinskom jazyku) a testov z cudzích jazykov (použijú sa testy pre školy s vyučovacím jazykom slovenským).

Informovanie škôl a žiakov o výsledkoch EČ MS

Najneskôr desať dní pred začiatkom ústnej formy IČ MS budú do škôl doručené výsledky (výsledkové listiny) žiakov príslušnej školy z EČ MS, aby o nich mohla škola v zmysle zákona č. 245/2008 Z. z. informovať svojich žiakov. Školy si budú môcť aj v tomto školskom roku prevziať výsledky žiakov v elektronickej forme zo zabezpečeného portálu ÚIPŠ-ŠVS BB. Vo výsledkových listinách bude uvedená úspešnosť žiaka v teste (v percentách), jeho relatívna úspešnosť v porovnaní s celoslovenským výsledkom (percentil) a základné štatistické výsledky školy. Percentuálne vyjadrenie úspešnosti žiaka v EČ MS a dosiahnutý percentil sa uvádzajú na maturitnom vysvedčení.

Spolupráca pri realizácii Maturity 2013

Za nerušený a regulárny priebeh maturitných skúšok zodpovedajú zástupcovia všetkých zúčastnených organizácií – pracovníci NÚCEM, riaditelia škôl, predsedovia školských a predmetových maturitných komisií, pracovníci krajských školských úradov, školských výpočtových stredísk a Štátnej školskej inšpekcie. Od kvality vzájomnej spolupráce a zodpovedného prístupu všetkých zainteresovaných závisí dobrá pracovná atmosféra v priebehu maturitných skúšok.
Sme presvedčení, že spoločnými silami v spolupráci s vami budú maturitné skúšky aj v tomto školskom roku úspešne realizované. Veríme, že môžeme počítať s vašou aktívnou a efektívnou spoluprácou. Sme pripravení urobiť všetko pre to, aby sme prípadné nedostatky, ktoré sa v priebehu realizácie MS vyskytnú, v čo najkratšom čase odstránili.

RNDr. Miroslav REPOVSKÝ,
vedúci odboru národných meraní,
NÚCEM

Ilustračné foto Ján SÚKUP

„Za plotom“ by majstra čakal dvojnásobný plat...

50-ROČNÁ SOŠ STROJNÍCKA V SKALICI

V Strednej odbornej škole strojníckej (SOŠS) v Skalici študuje v strojárskych odboroch v tomto školskom roku 249 žiakov. O ich odborný rast a umiestnenie na trhu práce sa stará 18 učiteľov, 10 majstrov odbornej výchovy, 3 externí pedagogickí zamestnanci a 14 nepedagogických zamestnancov. Financie chýbajúce do rozpočtu škola získava od partnerskej firmy i od občianskych združení. Čo škola potrebuje, čo rieši, čo ju trápi a teší? Pýtali sme sa jej riaditeľa Ing. Antona Švarca.

Ste školou pripravujúcou absolventov pre strojnícku prax, so silnou väzbou na partnerskú firmu INA Skalica, spol. s r. o., významný strojársky podnik, dodávateľa komponentov pre automobilový priemysel. Dajú sa s ňou riešiť výpadky vo financovaní školy, ktoré neprídu od štátu, z rezortu alebo zo samosprávneho kraja?
Financovanie zo strany zriaďovateľa, lepšie povedané štátu, je dosť slabé. Keď pokryjeme mzdy a náklady na prevádzku školy, neostávajú už peniaze na nejakú väčšiu opravu, údržbu školy či modernizáciu. Nebyť pomoci od INA Skalica, naša škola by zďaleka nevyzerala tak, ako vyzerá. Minulý rok sme dostali 20-tisíc eur na opravu fasády školy, ktorá bola naposledy renovovaná ešte roku 1988. Tento rok sme dostali dar – vybavenie do počítačovej učebne –

Riaditeľ SOŠS Ing. Anton Švarc.

v hodnote 13-tisíc eur. Občianske združenie KVARTETO, fungujúce pri skalických podnikoch, nám dalo dvetisíc eur na vybavenie telocvične – mantinely na florbal. Pri škole existuje aj občianske združenie VROM (Všestranný rozvoj osobnosti mládeže), ktoré dostáva dve percentá z daní, či už od rodičov žiakov, alebo iných sympatizantov školy. Tento rok sme získali 1 887 eur, ale minulý rok to bolo 6 963 eur. Nebyť toho, nemôžeme kupovať napríklad nové učebné pomôcky – interaktívnu tabuľu, počítače či učebnice.

Spolupráca Strednej odbornej školy strojníckej v Skalici s INA Skalica je na úrovni garantovanej odbornej praxe študentov s kontinuálnym oboznamovaním sa s pracovným prostredím, prostriedkami, predmetmi a pracovnými návykmi. Dôraz sa kladie na kvalitu v pracovnom procese a potreby zamestnávateľa s ohľadom na súčasný systém v oblasti technického a odborného vzdelávania. Prvá dohoda o zabezpečení praktického vyučovania žiakov v partnerskej firme bola podpísaná už roku 1995.

Výpočtovou technikou ste už vybavení dostatočne?
Momentálne dopĺňame dataprojektormi posledné učebne, čím bude vybavenie našej školy didaktickými prostriedkami viac-menej dostačujúce. Každý vyučujúci má notebook, kde si môže pripraviť témy, ktoré bude na vyučovacích hodinách prezentovať žiakom. Problémom naďalej ostáva odborný výcvik, kde ešte musíme vybudovať novú PC učebňu na výučbu programovania CNC strojov.

Čo v školskej reforme stále cítite ako úskalie?
Už pri tvorbe modelu financovania škôl podľa počtu žiakov sme – riaditelia učňovských škôl – chceli, aby boli vytvorené vedomostné štandardy pre jednotlivé typy škôl. Ako náhrada sa až teraz pripravuje priemerovanie žiakov ohľadom prijímania na gymnáziá a stredné odborné školy. Myslím si, že by to malo byť pozitívum, aj keď tie vedomostné štandardy mi

> „INA je zárukou, že keď si v nej študent vyhliadne pracovisko (a firma sa zoznámi s jeho schopnosťami), má dvere otvorené...“

stále budú chýbať. Bojím sa, aby za priemerom neboli tlaky rodičov na učiteľov základných škôl kvôli zlepšeniu známok na vysvedčenia pre stredné školy.
Ďalším problémom je produkcia absolventov pre úrady práce. Myslím si, že škola by mala byť financovaná podľa počtu absolventov, ktorí nájdu uplatnenie na trhu práce. Na školách by potom neboli atraktívne odbory, ktorých absolventi nemajú v praxi uplatnenie. A týka sa to najmä súkromných škôl, ktoré otvárajú, čo chcú.

Ako sa darí uplatniť vašim absolventom?
S uplatnením našich absolventov môžeme byť spokojní. Aj riaditeľ INA Skalica Jaroslav Patka v príhovore k 50. výročiu školy hodnotil našu spoluprácu zatiaľ na „chválitebnú“. Veď uplatnenie práve u nich nájde 93 percent našich absolventov (minulý rok to bolo 92 percent, lebo viacerí absolventi šli na vysoké školy). A našich absolventov by chceli aj ďalšie väčšie či menšie skalické alebo regionálne podniky. Mnohí absolventi oboru mechanik-nastavovač odchádzajú aj do zahraničia, pretože kvalifikovaných pracovníkov na CNC strojoch je stále všade nedostatok.

V kooperácii s nosným partnerom strojárskych firiem v Skalici vážnejšie problémy teda ani necítite?
Myslím si, že nie sú žiadne problémy. Žiaci už v treťom a vo štvrtom ročníku pracujú počas odborného výcviku v INA Skalica, aby sa oboznámili s modernými strojmi, keďže my také stroje v škole nemáme a pri našom rozpočte ani tak skoro mať nebudeme. Žiaci počas cirkulácie po jednotlivých pracoviskách nájdu prácu, ktorá im najlepšie vyhovuje, a pokiaľ sú s nimi spokojní aj v podniku, môžu hneď po ukončení školy pracovať na danej pozícii ako kvalifikovaní pracovníci.

Ste spokojní s majstrami odbornej výchovy? Je ich dosť, sú kvalifikovaní?
Čo sa týka majstrov odbornej výchovy, pociťujeme jeden veľký problém. Chceme po majstrovi odbornej výchovy, aby bol vyučený, mal strednú školu, pedagogické vzdelanie... Ale pritom keď pôjde „za plot“, ako sa hovorí, keďže naše dielne susedia s podnikom INA Skalica, bude mať minimálne dvojnásobný plat. Odmeňovanie v školstve je naozaj nízke. Naši majstri odbornej výchovy sú väčšinou odborníci so zdravotnými problémami (kríže, nohy, kŕčové žily...), pre ktoré nemôžu pracovať v podnikoch, a boli ochotní doplniť si vzdelanie.

Všade chceme, aby našu mládež vychovávali skúsení, kvalifikovaní a odborní pracovníci. Vyberať si však veľmi nemôžeme. Aj tento rok sme prijali majsterku, ktorá je síce vyučená, má priemyslovku, no nemá ešte pedagogické vzdelanie; je však ochotná pracovať s mládežou. Preto vo všeobecnosti sa neberie do úvahy ani tak to, či ide o dlhoročného odborníka, ale skôr to, či má ochotu pracovať. Pretože mať počas odborného výcviku zodpovednosť za dvanásť dospievajúcich chlapcov, ktorí vymýšľajú pri strojoch, kde hrozí nebezpečenstvo úrazu, je veľké riziko. Našťastie sme školské úrazy nemali, ale vždy sa môže niečo stať.

Ako vidíte z pohľadu každodenných problémov perspektívu 50-ročnej strojníckej jubilantky pri napĺňaní reformy?
Určite by sme privítali viac peňazí. Náš súčasný problém vznikol v školskom roku 2009/2010, keď sme prijali veľmi málo žiakov. Preto vo štvrtom ročníku máme dve triedy a v treťom iba jednu. A nedostatok finančných prostriedkov tu bude, pokiaľ budú na škole títo tretiaci, teda jedna trieda osemnástich žiakov v ročníku. A stále sa bude dotýkať celej školy – úväzkov pracovníkov, ale aj financovania, opráv, údržby... Ale dúfame, že to úspešne prekonáme.
Iný problém je zas opačného charakteru. Vzhľadom na väčší počet tried v nižších ročníkoch – v druhom ročníku sú štyri, v prvom tiež štyri – bude potrebné vybaviť CNC učebňu aj na odbornom výcviku. To si vyžaduje zhruba 20-tisíc eur. A tie sú zatiaľ v nedohľadne. No snažíme sa ich získať. Kapacita v učebni na teoretické vyučovanie je totiž plne vyťažená, aj teraz v nej učíme na dve zmeny.

Posunuli ste sa vo vybavovaní školy v tomto roku vyššie?
Tento rok sme boli radi, že nám INA prispela na novú počítačovú učebňu, v ktorej môžeme kvalitne vyučovať aj kapacitne náročné softvéry – či už AutoCAD, Sysklass, prípadne aj základy programovania CNC strojov. To na starých počítačoch nebolo možné.
Posunuli sme sa teda ďalej. Keď však chceme ísť dopredu, musíme v budúcom roku, ako som už spomínal, vybaviť podobnými počítačmi aj učebňu výpočtovej techniky na odbornom výcviku. Lebo aj keby sme tam dali len program SinuTrain, je potrebná dostatočná kapacita počítačov.

Spoluprácu školy s podnikom INA Skalica priblížil aj zástupca riaditeľa pre praktické vyučovanie Ing. Miroslav Daruľa.
S podnikom INA je spolupráca veľmi dobrá. Vychádza nám v ústrety, v čom potrebujeme. Zabezpečuje nám odbornú prax žiakov priamo na pracoviskách, na ktorých sa môžu po ukončení školy – v prípade záujmu – aj zamestnať.

Čo býva najväčším snom absolventa vašej školy?
Zamestnať sa v odbore, ktorý vyštuduje.

Je v Skalici viac tých spokojnejších alebo naopak?
INA je zárukou, že keď si v nej študent vyhliadne pracovisko (a firma sa zoznámi s jeho schopnosťami), má dvere otvorené. Firma zobrala doteraz všetkých absolventov školy, čo mali záujem zamestnať sa v nej. Takže si myslím, že viac je tých spokojnejších.

Z odborného výcviku.

Budova školy.

Na otázku, v čom ešte škola cíti problémy, čo by sa mohlo zmeniť a zlepšiť a pomohlo by to odbornej praxi, odpovedal hlavný majster Bc. Anton Jakubec.
Jedna vec – peniaze. Lepšie materiálno-technické vybavenie. Máme tu ešte staré stroje, neskutočne staré stroje z päťdesiatych rokov minulého storočia. A udržať ich v chode je nesmierne náročné.

Milan SOUKUP
Foto autor a archív SOŠS

ŠKOLSTVO ODBORNE

4/2012, 8. november 2012 | **Príloha UN** | Rozširované bezplatne, Ročník LIX

Stimuly k sebarealizácii

Ono sa to povie: Tu máš a podnikaj! Niekedy to vyzerá tak, ako keď neplavca hodíte do hlbokej vody. Chvíľu trepoce rukami, nohami a potom sa celkom stratí...

Na nedávnom 10. Medzinárodnom veľtrhu cvičných firiem krajín V4 v Košiciach som sa presvedčil, že spomínaný katastrofický scenár sa nemusí naplniť. A získal som ešte jedno poznanie, že náš život sa skladá z istého počtu dojmov. Čím sú naše dojmy výraznejšie, o to je náš život zaujímavejší. Presvedčili ma o tom hlavní aktéri tohto podujatia – študenti cvičných firiem stredných odborných škôl.

Zaujali ma snahou zobrať zodpovednosť do vlastných rúk, usilovať o zmenu, chytiť sa šance a vytvoriť niečo – pre seba i ostatných. To zároveň znamená naučiť sa mnoho nového, aby človek premenil podnikateľský zámer do reálnej podoby a zároveň uspel v silnej konkurencii. Ešte jeden poznatok. Títo mladí ľudia hľadajú vo svojej činnosti niečo viac než peniaze, hľadajú a nachádzajú to, čo má oveľa hlbší zmysel, čo má širší záber a dosah.

Kde začať? Predovšetkým u seba. Investovať do seba. A tou investíciou je štúdium. Zároveň je to aj výzva pre školstvo.

Spoločenská potreba v školách novej generácie vyžaduje, aby sa osobitná pozornosť venovala inovačným procesom. Súčasná pedagogická veda tvrdí, že novými sú nielen myšlienky, prístup, metódy, technológie, ktoré sa dosiaľ nevyužívali, ale aj celý komplex prvkov pedagogického procesu, ktoré umožňujú efektívne riešiť úlohy vývoja tvorivej osobnosti. Tento zložitý psychologicko-pedagogický proces vyžaduje systémovú prácu zo strany všetkých vzdelávacích štruktúr. Obsah a metódy vzdelávania musia neustále reagovať na nové spoločenské výzvy, reálie, aby výchovno-vzdelávacia prax nezaostávala za tempom civilizačného vývoja, sociálnymi požiadavkami. Vidíme, že tradičná škola, ktorá sa orientovala na odovzdávanie vedomostí, schopností a návykov z pokolenia na pokolenie, od učiteľa k žiakovi, nestíha za súčasným vývojom. O inovácii vo vyučovaní budeme môcť hovoriť vtedy, ak vzdelávanie bude mať na zreteli dynamické zmeny v okolitom svete. Jeho podstata spočíva vo vývoji rôznych foriem myslenia, v nadobúdaní tvorivých schopností, vo vyšších sociálnoadaptačných možnostiach osobnosti. A čo je hlavné a špecifické – otvorenosť vzdelávania budúcnosti, schopnosť predvídať a prognózovať na základe neustálej zmeny hodnôt, konštruktívne reagovať na vzniknutú situáciu. Pritom nesmieme zabúdať na harmonizáciu vzťahov medzi ľuďmi a so svetom... V takomto prípade prioritou sa stáva učenie učiť sa, naučiť sa pracovať, spolu existovať a naučiť sa žiť. Ide o to, aby v konečnom dôsledku mladý človek sám prišiel k záveru, v čom tkvie zmysel života.

V súčasnosti potrebujeme ľudí s takpovediac aktuálnymi vedomosťami, s flexibilitou, kritickým uvažovaním, kreativitou a so značnými adaptačnými schopnosťami. Nie menej dôležité sú ich morálne kvality, osobná zodpovednosť, vnútorná sloboda, schopnosť dosiahnuť cieľ racionálnou cestou a korektnými prostriedkami.

Ivan JACKANIN, publicista

V Bratislave sa uskutoční už 16. ročník súťaže Študentský šperk roka. Bude súčasťou medzinárodnej výstavy hodín a šperkov Hodiny a Klenoty v čase 9. – 11. novembra na výstavisku Incheba (mimochodom, práve v tých dňoch si tam môžete pozrieť i výstavy Pedagogika a Bibliotéka či zúčastniť sa prezentácií nazvaných Centrá excelentnosti vo výskume). Prínosom súťaže je, že žiaci stredných odborných škôl popri prezentácii svojej zručnosti a tvorivosti (na módnych prehliadkach odevov a šperkov, pri praktických ukážkach razby pamätných mincí či čistení šperkov) majú príležitosť pozrieť si po prvý raz výstavu minerálov, drahých kameňov a fosílií a oboznámiť sa, ako ich možno využívať pri tvorbe šperku. Významná je možnosť inšpirovať sa víťaznými prácami profesionálov na 7. ročníku súťaže Slovenský šperk 2012. Fotografia je z minulej prezentácie Súkromnej strednej umeleckej školy Hodruša-Hámre na súťaži Študentský šperk roka. Žiačky predvádzajú svoje výrobky a ukážky cizelovania – táto technológia sa používa pri výrobe sakrálnych predmetov, ale aj šperkov a v umeleckom kováčstve. ***Foto Ján SÚKUP***

V hľadaní nových metód vzdelávania

V školskom roku 2012/2013 by malo na 65 stredných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja (KSK) študovať približne 30 600 žiakov. Výchovno-vzdelávací proces bude zabezpečovať necelých 4 500 pedagogických a nepedagogických zamestnancov. Prvácku školskú lavicu si vyskúša 6 228 žiakov denného štúdia a do záverečného ročníka vkročí 7 876 žiakov denného štúdia.

V zriaďovateľskej pôsobnosti KSK bude fungovať 65 škôl s právnou subjektivitou. Je medzi nimi 19 gymnázií, 2 konzervatóriá, 2 spojené školy, popri 24 stredných odborných školách je 6 obchodných akadémií, 2 hotelové akadémie, 4 stredné priemyselné školy, 1 technická akadémia, 4 stredné zdravotnícke školy a 1 škola úžitkového výtvarníctva. KSK je aj zriaďovateľom dvoch jazykových škôl. Žiaľ, ani v novom školskom roku sa nemôžeme chváliť nárastom žiakov. Naopak, v porovnaní s minulým rokom je žiakov denného štúdia zhruba o 1 100 menej.

Na stredných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK sa v tomto školskom roku pripravuje niekoľko zmien. Zo siete škôl a školských zariadení Slovenskej republiky ubudne v kraji jedna škola a dve strediská odbornej praxe. Začína sa experimentálne overovanie dvoch študijných odborov. Nové študijné odbory sú zaradené v piatich stredných odborných školách. V mnohých školách pribudnú dvojročné i trojročné učebné odbory. Na dvoch gymnáziách sa zavádza výučba v odboroch bilingválneho štúdia v anglickom jazyku a v ďalšom období sa pripravuje zavedenie bilingválneho vzdelávania aj v nemeckom jazyku.

„Máme za sebou obdobie, keď sme sa snažili naše stredné školy a zariadenia stabilizovať. Analyzovali sme sieť študijných a učebných odborov, otvorili sme diskusiu so strednými školami, zamestnávateľmi, s úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny o potrebe odborov pre trh práce, zorganizovali sme medzinárodnú konferenciu a v troch mestách – Košiciach, Michalovciach a Spišskej Novej Vsi – aj podujatia na propagáciu odborného vzdelávania. Veľkú pozornosť sme venovali gymnáziám a naštartovali sme ich profiláciu. Na základe ich záujmu sme vybrali osem, ktoré nastúpia novú cestu smerovania," povedal predseda KSK Zdenko Trebuľa.

„Školský rok 2012/2013 nebude ľahký. Vzdelávame mládež, ktorá sa v priebehu rokov zmenila pod vplyvom informačnej explózie, nových podmienok vo vývoji spoločnosti a pod vplyvom dospelých a ich rebríčka hodnôt. Metodiky odskúšané na vzdelávaní predchádzajúcich generácií zastarávajú a zlyhávajú. Sme povinní hľadať nové metódy vzdelávania, zodpovedajúce súčasnému materiálno-technickému vybaveniu. Vývoj je veľmi rýchly a zaostávanie pedagógov bude stále viditeľnejšie. Pedagóg musí držať krok s vývojom. Naším hlavným zámerom bude hľadanie nielen nových metód v oblasti vzdelávania, ale i aktívnych pedagógov novej generácie, pre ktorých pripravíme diskusné fóra na vybraných stredných školách v niekoľkých mestách," vyjadril sa vedúci odboru školstva KSK Štefan Kandráč.

V dôsledku klesajúcej demografickej krivky a s tým súvisiacim nižším rozpočtom stredných škôl bude musieť KSK hľadať nové spôsoby na rozvoj ich materiálno-technickej úrovne. Zapájanie sa do projektov financovaných z Európskeho sociálneho fondu a do rozvojových projektov je samozrejmosťou. Je nevyhnutné pokračovať v procese nastavovania siete odborov na stredných školách v súlade s požiadavkami zamestnávateľov a trhu práce. Centrá odborného vzdelávania sa musia dostať na kvalitatívne vyšší stupienok. Už nestačí len očakávať pokyny od zriaďovateľa. Musia vstúpiť agresívnejšie do oblasti celoživotného vzdelávania a ponúkať vzdelávanie v akreditovaných kurzoch, rovnako musia aktívnejšie ponúkať kapacity školy na vzdelávanie.

„Gymnázium ako stredná škola, o ktorú je záujem vyšší, ako je jej kapacita, je minulosťou. Manažment školy, ktorý to nepochopí, nie je pre školu prínosom. Moderné gymnázium je školou pre aktívneho žiaka. Musí predovšetkým zaujať, vytvárať možnosti uplatnenia sa žiaka v programe, ktorý ho motivuje, ale zároveň mu dáva možnosť formulovať i požiadavku, čo ho zaujíma, čo by vo svojej škole zmenil," zdôraznil vedúci odboru školstva na margo prioritnej úlohy – profilácie gymnázií.

Do škôl naplno vstúpi dlhodobý program Košického samosprávneho kraja *Terra*

(pokračovanie na strane 18)

Aktuálne o výučbe v tradičných odboroch

Rozhovor s riaditeľkou Strednej odbornej školy záhradníckej v Piešťanoch Ing. Evou Stručkovou

Strany 20 – 21

Exkurzia do múzea výpočtovej techniky

Strana 21

Od fikcie k realite

10. ročník Medzinárodného veľtrhu cvičných firiem krajín V4

Strana 22

Publikovať sa oplatí (?)

Strana 23

Entomológ európskeho významu

Strana 24

HURBANOVO

Workshop eTwinning v Bruseli

Pracovného stretnutia eTwinning in the Future Classroom v Bruseli sa za Slovenskú republiku zúčastnila Mgr. Zdenka Vráblová, PhD., učiteľka anglického jazyka zo Strednej priemyselnej školy stavebnej v Hurbanove. Mala možnosť spolupracovať s kolegami v prostredí virtuálnej televízie za pomoci techniky Chroma Key, tvoriť plagáty, komiksy a rozhlasové vysielanie s použitím softvérových aplikácií a sledovať výklad, napríklad biológie, na interaktívnej tabuli v 3D kvalite.

Stretnutie sa uskutočnilo 1. a 2. októbra a zúčastnilo sa ho 16 pedagógov z Lotyšska, Veľkej Británie, Írska, Talianska, Rakúska, Portugalska, Cypru, Nemecka a zo Slovenska. Riaditeľ kurzu Future Classroom Lab Bart Verswijvel z Belgicka privítal hostí-kolegov v priestoroch školiaceho strediska European Schoolnet. Cieľom podujatia bolo zoznámenie sa s novým hardvérom a so vzdelávacími softvérovými programami a aplikáciami na internete, ktoré môžeme využiť vo výučbe, pri tvorbe etwinningových projektov a pri rozvíjaní spolupráce s partnermi vo virtuálnom priestore Twinspace. **(spšs)**

BRATISLAVA

Pre elektrotechniku a informačné technológie

Stredná odborná škola (SOŠ) na Hliníckej ulici v Bratislave má nové Cisco pracovisko. Vybudovali ho pod záštitou Zväzu elektrotechnického priemyslu SR a od nového školského roku zriadili ako súčasť Centra odborného vzdelávania a prípravy pre elektrotechniku a informačné technológie. SOŠ pripravuje odborníkov v oblasti informačných technológií a počítačových sietí. „Vybudovanie pracoviska znamená ďalšie zbližovanie teórie s praxou. Verím, že naši absolventi sa aj vďaka nemu lepšie uplatnia na trhu práce," povedal predseda Bratislavského samosprávneho kraja (BSK) Pavol Frešo.

Nové odbory a centrá excelentnosti

BSK v tomto školskom roku obohatil ponuku škôl o nové študijné a učebné odbory a vznikli aj dve centrá odborného vzdelávania.

Na spomínanej SOŠ na Hliníckej ul. v Bratislave ponúkajú žiakom štúdium v odboroch elektrotechnika – elektrotechnické zariadenia, mechanik-elektrotechnik, elektromechanik – telekomunikačná technika a elektromechanik – oznamovacia a zabezpečovacia technika. Na bratislavských SOŠ Na pántoch 9 a Farského 9 vyučujú odbor pracovník v hotelierstve a cestovnom ruchu, odbor služby v cestovnom ruchu na Spojenej škole v Ivanke pri Dunaji. Na SOŠ na Kysuckej ul. v Senci sú to odbory mechanik hasičskej techniky a podnikanie v remeslách a službách. Vychovávateľstvo a opatrovateľská činnosť, manažment regionálneho cestovného ruchu, pracovník marketingu a grafický a priestorový dizajn vyučujú v Spojenej škole s vyučovacím jazykom maďarským na Lichnerovej ul. v Senci, na SOŠ automobilovej v Bratislave zas odbor mechanik strojov a zariadení a mechanik-mechatronik.

Od začiatku septembra fungujú v Bratislavskom kraji aj dve nové centrá odborného vzdelávania – centrá excelentnosti. Okrem spomínaného centra na SOŠ na Hliníckej ul. v Bratislave dobre funguje aj Centrum odborného vzdelávania a prípravy pre oblasť poľnohospodárstva a rozvoja vidieka na Spojenej škole v Ivanke pri Dunaji. **(bsk)**

Naši opäť v Malage

HNÚŠŤA

Už tretíkrát od roku 2008 dostali žiaci Strednej odbornej školy v Hnúšti možnosť absolvovať zahraničnú stáž vďaka Programu celoživotného vzdelávania, podprogram Leonardo da Vinci. Začiatkom septembra vycestovalo 14 našich chlapcov na mesiac do španielskej Malagy. Žiaci učebných odborov mechanik-opravár a stolár pôsobili v zahraničí v ôsmich súkromných firmách, kde preukázali svoje zručnosti nadobudnuté v škole. Vykonávali činnosti, ktoré už poznali z odborného výcviku, a zároveň sa naučili pracovať na nových strojoch a zoznámili sa so špecializovaným softvérom, ktorý firmy využívajú pri automatizácii výrobného procesu. Obstáli na výbornú. Ich hodnotenie mentormi je dôkazom, že Slovákom, ako odborníkom, urobili dobré meno. Svojim španielskym kolegom predstavili Slovensko a naše mesto Hnúšťu v tom najlepšom svetle.

Španielska kultúra sa chlapcom zapáčila najmä svojím temperamentom a užívaním si života. Rýchlo zapadli do koloritu veľkomesta. Vo voľnom čase spoznávali Malagu a absolvovali nekonečný rad aktivít, ktoré ostanú navždy v ich spomienkach. Navštívili pevnosť Alcazaba, hrad Gibralfaro, koridu, jedinečné múzeum automobilov či botanickú záhradu. Boli ubytovaní v historickom centre, takže dnes by vám už po jeho uličkách mohli robiť sprievodcov. Podnikli výlet do morského sveta v Benalmadene, kde videli predstavenie delfínov. Vyviezli sa lanovkou nad letovisko, aby sa pokochali nádhernou panoramatickou scenériou pobrežia Costa del Sol, vyšantili sa v zábavnom parku Tivoli World. Plavba loďou po otvorenom mori bola pre nich neopakovateľným zážitkom. Navštívili nádhernú bielu španielsku dedinku Mijas, ochutnali typické španielske jedlá a nápoje. So španielskou tanečnicou si zatancovali flamenco a voľné chvíle s obľubou trávievali kúpaním sa v mori a hľadaním mušlí. Chlapci spoznali nový spôsob života, sú skúsenejší, odvážnejší, sebavedomejší. Na mesiac strávený ďaleko od domova, v slnečnom Španielsku, nikdy nezabudnú.

Ing. Jana PAUČOVÁ,
koordinátorka projektu
Foto archív školy

Spojená škola v projekte Euroscola

DETVA

Spojená škola (SŠ) v Detve sa aj tento rok zapojila do celoeurópskej súťaže Euroscola, ktorú organizuje Európsky parlament (EP) prostredníctvom Informačnej kancelárie EP na Slovensku. Doteraz sme sa tejto súťaže zúčastnili päťkrát a vždy sa nám podarilo uspieť, v poslednom ročníku dokonca ako absolútny víťaz.

Naše tohtoročné aktivity sme odštartovali vo veľkom štýle. V piatok 12. októbra sme privítali dvoch slovenských europoslancov. Medzi žiakov druhého až štvrtého ročníka zavítala poslankyňa Monika Beňová so svojím asistentom. Prezentovala činnosť a fungovanie európskych inštitúcií, ich rozhodovací proces, ako aj deľbu povinností a právomocí medzi Európskou úniou (EÚ) a jednotlivými členskými štátmi. Predstavila úlohy jednotlivých výborov i svoje aktivity a zameranie. V diskusii so žiakmi sa venovala prioritám EÚ na najbližšie obdobie, hovorila o finančne poddimenzovaných odvetviach, kam, žiaľ, popri zdravotníctve patrí aj oblasť vzdelávania. Poukázala na nevyužité možnosti, ktoré Slovensko premrhalo nezodpovedným prístupom k príprave nevyhnutných podkladov.

Prostredníctvom technológie Skype sa naši štvrtáci spojili s ďalším slovenským zástupcom v EP Sergejom Kozlíkom. Vzhľadom na jeho členstvo vo výbore pre rozpočet smerovala diskusia najmä do tejto oblasti. Žiaci sa mohli dozvedieť o pripravovanom rozpočte na najbližšie obdobie aj na nadchádzajúce programové obdobie. Diskutovalo sa tiež o možnostiach podpory poľnohospodárstva a riešení problémov s energetickou samostatnosťou. Neobišli sme, samozrejme, ani stále najdiskutovanejšiu tému súčasnosti, ktorou je dlhová kríza, kde mohli obe strany vyjadriť názor na jej pôvod a možné riešenia.

Oboma besedami sme odštartovali bohatý program, ktorý počas nasledujúceho mesiaca prinesie žiakom aj pedagogickým zamestnancom veľa nových a podnetných informácií.

Ing. Valéria ČIAMPOROVÁ
Foto archív školy

Monika Beňová so svojím asistentom.

SNINA

Zábavno-poučné workshopy

Stredná priemyselná škola v Snine má vo svojom profile výučbu odborných predmetov podľa zamerania jednotlivých študijných odborov. Táto skutočnosť bola predpokladom na účasť v Týždni projektov o bezpečnosti na internete. Študenti a vyučujúci odborných predmetov zameraných na informatiku predkladajú širokej verejnosti možnosť zapojiť sa prostredníctvom súťažného projektu pod názvom *Chceme byť on-line*.

Pre koho sú aktivity určené? Predovšetkým pre tých, ktorí sa ešte stále boja počítačov, pre tých, ktorí sú ešte začiatočníkmi a chcú byť lepší, a pre všetkých, ktorí chcú vedieť viac o bezpečnej práci s internetom. Cieľovou skupinou sú miestni dôchodcovia, rodičia či starí rodičia žiakov a všetci, ktorých téma oslovila. Obsahom zábavno-poučných workshopov bude práca s webstránkami, s e-mailom, so Skypom, s e-shopmi, internetbankingom a so sociálnymi sieťami. Budú prebiehať v dňoch 13. a 14. novembra v čase od 7.45 do 11.15 hod. v odborných učebniach výpočtovej techniky Strednej priemyselnej školy v Snine. **(do)**

V hľadaní nových metód...

(dokončenie zo strany 17)

Incognita – Krajina nespoznaná, ktorý je súčasťou projektu Európskeho hlavného mesta kultúry Košice 2013. Zámerom zriaďovateľa je, aby každý žiak a každý pracovník mal dostatok informácií o programe, aby táto značka bola značkou hrdosti na kraj, aby sa do školských vzdelávacích programov zapracovali tri tematické cesty pretínajúce kraj – vínna, železná a gotická. Je to šanca zviditeľniť nielen mesto, Košický kraj, ale i Slovensko a podporiť vzťah našich detí k svojmu regiónu. Aktivity spojené s týmto programom budú sprevádzať žiakov stredných škôl počas celého roku. Moje korene sú mojím životom, miesto, kde som vrástol do zeme, je svätyňou a jeho poznanie je mojou existenciou – to bude jedna z myšlienok pre školský rok 2012/2013.

Na základe dobrých výsledkov pri zriaďovaní alokovaných pracovísk pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v mieste ich bydliska bude KSK v tomto trende pokračovať, aby sa odstránili bariéry vznikajúce nemožnosťou dochádzať za vzdelaním do väčších miest. Za rovnako dôležité považuje regionálna samospráva vytváranie optimálnych podmienok v školách na integráciu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Organizovaním štvrtého ročníka festivalu tvorivosti mládeže Mosty bez bariér chce pokračovať v šírení myšlienky stavania mosta spolupráce zdravých žiakov a žiakov so zdravotným znevýhodnením.

„Na základe úspechu v organizovaní dlhodobých športových súťaží a nárastu masovosti pri zapájaní sa do nich zorganizujeme v tomto školskom roku ďalší ročník ukončený olympiádou o putovný pohár predsedu KSK. Súťaže budú rozšírené o tanečnú zložku, ktorá mala minulý rok veľký úspech. Prostredníctvom krajskej rady žiackych školských rád, ktorá na porade riaditeľov upútala na seba pozornosť, budeme pokračovať v otvorenom konštruktívnom dialógu so žiakmi našich stredných škôl," dodáva Štefan Kandráč.

Zuzana BOBRIKOVÁ

Strojári spoločne v Česku

LEONARDO DA VINCI

Predstavitelia Strednej odbornej školy (SOŠ) v Krupine a Spojenej školy (SŠ) v Detve nadviazali spoluprácu v rámci odborného vzdelávania a vďaka grantovému programu Leonardo da Vinci uskutočnili spoločný projekt. Žiaci SOŠ Krupina nadstavbového odboru strojárstvo a žiaci SŠ Detva odboru mechanik-nastavovač sa v dňoch 16. septembra až 5. októbra zúčastnili odbornej stáže v Českej republike na Strednom odbornom učilišti technickom (SOUT) v mestečku Třemošnici. Stáž sa uskutočnila v rámci projektu Leonardo da Vinci. Cieľom projektu bolo získavanie a prehlbovanie vedomostí a zručností vo svojom študijnom odbore, ako aj spoznávanie histórie a kultúry v Čechách.

Vyučovanie bolo rozdelené podobne ako u nás na teoretické, ktoré sa konalo v škole, a odbornú prax, vykonávanú v priestoroch dielní SOUT. Na odbornej praxi si žiaci upevňovali a rozširovali svoje zručnosti a vedomosti v oblasti strojného obrábania kovov – sústruženie, frézovanie, vŕtanie, ako aj v oblasti tvorby programov pre CNC stroje. Teoretické vyučovanie bolo zamerané na odborné predmety a vyučovanie cudzích jazykov. Odborné vzdelávanie sa uskutočňovalo aj formou exkurzií a návštevou výrobných firiem.

Zaujímavá bola prehliadka podniku TPCA (Toyota Peugeot Citroën Automobile) na výrobu automobilov v Kolíne, kde žiakov zaujala vysoká automatizácia a robotizácia najmä pri zváraní karosérií.

Ďalšiu prehliadku absolvovali žiaci vo firme Dako, ktorá sa zaoberá výrobou brzdových systémov pre vlakové súpravy a koľajové vozidlá. Tu si žiaci obzreli opracovanie výrobkov v CNC centrách aj ich nastavovanie a organizovanie výrobného procesu. Posledná exkurzia bola vo firme Kovolis Hedvikov, kde sa žiaci oboznámili s tlakovým odlievaním hliníka do foriem. Zaujímavá bola pre nich aj samotná výroba foriem, ktorú firma realizovala vo vlastnej nástrojárni.

Súčasťou programu boli prehliadky Prahy, Kutnej Hory, zámku Žleby, zrúcaniny hradu Lichnice, Berlovej vápenky a iných kultúrnych a historických pamiatok.

Riaditelia škôl Anna Borbuliaková z SOŠ Krupina, Ján Melich z SŠ Detva a Jana Sykorová z SOUT Třemošnice ukončili študijný pobyt slávnostným odovzdávaním certifikátov a europasov.

Ján BRODNIANSKY, SOŠ Krupina
Foto archív školy

Najkrajšie jablko vypestovali v Piešťanoch

JAHRADA

Na výstavisku Expo Center Trenčín sa v dňoch 19. a 20. októbra 2012 konala výstava JAHRADA (jablko – hruška – záhrada). Jej súčasťou je súťaž Jablko roka 2012. Stredná odborná škola záhradnícka (SOŠZ) Piešťany pripravila súťažnú expozíciu v kategórii *Najkrajšia kompozícia vystaveného ovocia – Mladí ovocinári*. Tento rok dostala expozícia názov *Krehké vzťahy*. Symbolizovala ju krása jablka a skla a nakoniec s ňou naši študenti obsadili 1. miesto. Víťazstvo nás teší aj preto, že plody dopestovali pod vedením Ing. Hyacinty Michálkovej v našom pomologickom sade a kompozíciu vytvorili tiež sami, pod vedením Ing. Marty Rybovej.

SOŠZ Piešťany, foto archív školy

Jesenné hodnotenie koní

ŠAĽA

Tradičným vyvrcholením športovej a chovateľskej sezóny vo všetkých renomovaných zariadeniach, ktoré sa zaoberajú chovom koní, je jesenné bilancovanie spojené s bonitáciou koní. Stredná odborná škola (SOŠ) Šaľa píše svoje dejiny chovom športových a dostihových koní a úspechmi už niekoľko desaťročí prekračuje hranice Slovenska. Jesenné hodnotenie koní v SOŠ Šaľa 10. októbra nebolo len dňom bilancovania, ale zároveň aj profesionálnym stretnutím chovateľov, športových jazdcov, vedenia školy, zástupcov zriaďovateľa – Nitrianskeho samosprávneho kraja – a širokej odbornej a laickej verejnosti. Odbornej komisii zloženej zo zástupcov zriaďovateľa Ing. Józsefa Kürtiho a Margity Botlovej, regionálnej veterinárnej a potravinovej správy MVDr. Anny Kotuľákovej, Národného žrebčína Topoľčianky Ing. Juraja Kovalčíka a zástupcov školy Ing. Magdalény Birnšteinovej, riaditeľky SOŠ, Mgr. Romana Mladého, hlavného majstra odborného výcviku, a Katarínyi Vágóovej, ekonómky školy, bolo predvedených 37 koní rôznych vekových a úžitkových kategórií.

Ekonomické podmienky prinútili chovateľa – SOŠ Šaľa – prísne dodržiavať zásadu: nechovať kvantitu, ale kvalitu. Všetky predvedené chovné kobyly boli vyskúšané v športe, nemajú hrubé exteriérové chyby a pôvodom korešpondujú s európskou špičkou, preverenou výkonnosťou na úrovni majstrovstiev sveta a olympijských hier. Kolekcia športových a prevádzkových koní je vždy odzrkadlením kumštu chovateľov v minulých rokoch. Predvedené kone vzhľadom na využitie pri výučbe žiakov školy vynikajú vo všeobecnosti dobrým charakterom. Úspechy športových koní na úrovni majstrovstiev Európy, GP CSIO a svetových jazdeckých hier nikoho nenechali na pochybách o správnosti chovateľských postupov a následnej profesionálnej príprave a prezentácii úspechov chovu na športových kolbištiach.

Mladé kone vo veku šesť mesiacov až dvoch rokov boli posúdené len na základe pôvodu, exteriéru a súčasnej kondície. Celá kolekcia sa prezentovala ako vyrovnaná a nádejná na využitie v športe a ďalšom chove.

Hoci neľahká ekonomická situácia sa dramaticky prejavuje aj v chove športových koní vo všeobecnosti, SOŠ Šaľa a jej chov stále profituje zo svojej bohatej a úspešnej histórie, z profesionálneho tímu chovateľov a športových jazdcov a podpory najmä svojho zriaďovateľa.

SOŠ Šaľa, foto archív školy

LUČENEC

Máme majstra sveta v benchpresse

Na Majstrovstvách sveta v silovom trojboji a tlaku na lavičke federácie GPC v Bardejove (17. – 22. septembra) sa zúčastnilo 520 pretekárov z 20 štátov v rôznych váhových a vekových kategóriách. Slovensko reprezentoval aj Gabriel Kováč z II. A triedy Strednej zdravotníckej školy (SZŠ) v Lučenci, člen Probody Lučenec. Súťažil v kategórii dorastencov do 67,5 kg, v ktorej sa stretlo sedem výborne pripravených pretekárov. Po nedeľňajšom vážení, kde Gabovi váha ukázala 65,6 kg, sa už mohol pokojne sústrediť na súťaž a najmä dosýta sa napiť a najesť. V pondelok sa začala disciplína *benchpress raw* – tlak na lavičke bez špeciálneho sťahovacieho trička. Gabo začal vo veľkom štýle, keď hneď prvým pokusom, ktorý mal hodnotu 130 kg, pokoril svetový rekord. Druhý pokus, keď si dal naložiť 140 kg, mu rozhodcovia neuznali. Tretím pokusom so 140-kg činkou stanovil nový svetový rekord pre svoju váhovú a vekovú kategóriu. Tieto výkony mu zabezpečili titul majstra sveta v jeho kategórii a celkovo v dorastencoch a junioroch skončil tretí.

Miroslav SEKULA, riaditeľ SZŠ Lučenec
Foto archív školy

KOMÁRNO

Deň nezábudiek

Pri príležitosti Svetového dňa duševného zdravia organizuje Liga za duševné zdravie SR každoročne na jeseň kampaň pod názvom Dni duševného zdravia – Dni nezábudiek. Tento rok kampaň prebiehala už po deviaty raz a žiaci komárňanského Gymnázia Hansa Selyeho sa 12. októbra zúčastnili verejnej zbierky Deň nezábudiek. Počas nej rozdávali nezábudky za dobrovoľný príspevok a informačné letáky. Podarilo sa im vyzbierať 264,27 eur, peniaze budú použité na podporu starostlivosti o ľudí s duševnými ochoreniami a ich sociálne začlenenie (podpora chránených dielní, programov vzdelávania).

Ochrana človeka a prírody

Dňa 2. a 3. októbra sa žiaci prvého a druhého ročníka Gymnázia Hansa Selyeho v Komárne zúčastnili na cvičení pod názvom Ochrana človeka a prírody. Program pre nich organizovali pedagógovia Mgr. Štefan Paraska a Mgr. Viktor Diósi. Žiaci sa mohli oboznámiť s témami z oblasti zdravotníctva, práce polície a zdravého životného štýlu. V aule gymnázia lektorka PhDr. Mária Szénásiová informovala o dôležitosti podania prvej pomoci, po prednáške si žiaci mohli získané vedomosti precvičiť v praxi. Major Dionýz Holocsy a kapitán Adolf Lehocký žiakom odovzdali užitočné informácie z oblasti práce polície. Po prednáškach nasledovali praktické cvičenia pod vedením Vilmosa Siligu. O zdravom životnom štýle informoval žiakov MUDr. František Molnár. Kým žiaci prvého ročníka získavali počas prvého dňa teoretické vedomosti a praktické zručnosti, žiaci druhého ročníka sa nasledujúci deň venovali športovým disciplínam a cvičeniam v teréne.

PaedDr. Annamária KOMÁROVÁ

Aktuálne o výučbe v tradičných odboroch

ROZHOVOR

Hovoríme s riaditeľkou Strednej odbornej školy záhradníckej v Piešťanoch Ing. Evou Stručkovou.

Náš rozhovor sme začali na tohtoročnej medzinárodnej súťaži Victoria Regia, ktorú organizuje práve Stredná odborná škola záhradnícka (SOŠZ) v Piešťanoch. Aký je priamy odborný prínos súťaže?

„V tejto profesii uspejú tí, čo majú estetický cit, osobný záujem."

Victoria Regia sa plne sústreďuje na zdôraznenie a pozdvihnutie odbornosti. Je jedinou spomedzi súťaží tohto zamerania u nás, na ktorej sa kvalita, zručnosť a estetický vkus účastníkov posudzuje podľa jednoznačne stanovených kritérií. Väčšia od našej je iba bratislavská Flóra, ktorá zároveň prezentuje záhradníctvo. Piešťanská súťaž však nie je zameraná komerčne a slúži ako svetlý prezentačný príklad odbornej starostlivosti o budúcu generáciu floristov, aranžérov či pestovateľov kvetov. Každoročne je s medzinárodnou účasťou. Keďže nadväzuje na československú tradíciu, vždy sa jej zúčastňujú floristi z Českej republiky a do Piešťan prichádzajú žiaci z partnerských škôl – ich účasť je odrazom aktívneho pôsobenia našej SOŠZ v európskych projektoch.

Pomáha súťaž priamo vašej škole?

Prínosov je viacero. Účastníci súťažia v troch kategóriách: základné školy, stredné i vysoké záhradnícke školy a profesionáli. Pri základných školách zisťujeme vzťah žiakov k floristike. Vo viacerých majú tradíciu aranžérske krúžky, niektorí šikovnejší žiaci sa prihlásia na našu strednú školu, takže už o nich niečo vieme a môžeme pokračovať v ich odbornej výchove. Naši žiaci majú počas súťaže príležitosť stretnúť sa s profesionálnymi floristami. Mnohí z nich prešli vyslovene od učňovských základov a ocenenia v súťaži berú s plnou vážnosťou, sú potvrdením významu ich osobného alebo firemného postavenia. Spomeniem aspoň tridsaťročného absolventa našej školy Ivana Bednárika, ktorý svoje prvé kvetinárstvo otvoril v Bratislave ako dvadsaťročný a v súčasnosti ovplyvňuje i názory verejnosti na floristiku.

Ďalším prínosom je, že Victoriu Regiu predchádzajú postupové kolá v školách po celom Slovensku, čo určite vyvoláva záujem žiakov. Tento rok bolo silné zastúpenie z Českej republiky, zo Slovenska sa súťaže zúčastnilo viac stredoškolákov ako vlani. Nemožno tvrdiť, že je to jednoznačný prejav zvyšujúcej sa kvality. I na tomto sa ukazuje skôr všeobecný trend, keď školy otvárajú odbory, ktoré u nich nemajú tradíciu a pri prísnejších kritériách ani garanciu vysokej alebo aspoň štandardnej odbornosti na prípravu žiakov. Zásadným dôvodom je, že chcú vyjsť v ústrety záujemcom – rodičom, podnikateľom, obchodu.

SOŠZ v Piešťanoch si aj počas minulých dvoch desaťročí všeobecných transformácií a unáhlených rozhodnutí v školstve udržala svoj pôvodný status. Čo podporuje stabilitu vašej školy?

Najväčším plusom zostáva kvalitné vzdelanie v odbore záhradnícka výroba a služby alebo v odbore životné prostredie. Škola má od založenia celoslovenskú pôsobnosť pre záhradníctvo. Podiel žiakov z oblastí mimo Trnavského samosprávneho kraja, ktorý je zriaďovateľom školy, každoročne presahuje polovicu. Od roku 2003 je škola hodnotená ratingovou inštitúciou IES známkou BBB – vysoko erudovaná a profesionálne vedená inštitúcia. K vzdelávacím programom môže absolvent získať aj medzinárodný certifikát IES, ktorý ho oprávňuje uchádzať sa o zamestnanie v ktoromkoľvek štáte Európskej únie. Škola pri plnení základného študijného programu spolupracuje aj s vysokými školami – so Záhradníckou fakultou Mendlovej univerzity v Lednici na Morave a, prirodzene, so Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou (SPU) v Nitre. V rokoch 1996 – 1998 bola naša škola detašovaným pracoviskom pre bakalárske odbory fakulty záhradníctva nitrianskej SPU. V súčasnosti pôsobí ako cvičná škola pre frekventantov doplňujúceho pedagogického štúdia. Študenti Fakulty architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave využívajú našu botanickú záhradu ako študijnú plochu – spracovali návrhy na jej rekonštrukciu a širšie využitie.

Takáto pomoc a starostlivosť nad rámec základných povinností sa pozitívne odráža na uplatnení našich absolventov na trhu práce. Každoročne opúšťa brány školy približne sedemdesiat odborníkov, napriek tomu je o nich stále veľký záujem.

Kde sa uplatňujú?

Trh práce požaduje absolventov školy na pozície kvetinár/florista, pracovník pri pestovaní záhradných plodín, pracovník v záhradníckom centre. Nie všetky z ponúkaných pracovných miest sa darí obsadiť absolventmi školy, pretože mnoho žiakov, približne dve pätiny, pokračuje v štúdiu na vysokých školách – najčastejšie sú to školy zamerané na záhradnú architektúru, poľnohospodárstvo, lesníctvo, ale i žurnalistiku, teológiu či pedagogiku. Iní sa rozhodnú založiť si vlastnú sadovnícku či kvetinársku firmu.

„Tretina našich žiakov je vnútorne presvedčená, že nechcú študovať iný odbor ako záhradníctvo. Je šanca, že ďalšia tretina sa dá k nemu postupne pritiahnuť. Ostatní sú z rodu ‚univerzálnych študentov', ktorí si pestujú nezlomné presvedčenie, že okrem školy, na ktorú ich neprijali, sa dá skončiť vlastne akákoľvek iná škola."

Čo poskytuje škola žiakom počas štvorročného štúdia pri praktickej odbornej príprave?

Škola je členom odborných zväzov, konkrétne Ovocinárskej únie Slovenskej republiky, Slovenskej zeleninárskej únie, Zväzu záhradníkov Slovenska, ISA Slovensko, Ekotrendu, Združenia botanických záhrad a arborét Slovenskej republiky, spolupracuje so Spoločnosťou pre záhradnú a krajinnú tvorbu na Slovensku, Zväzom kvetinárov a floristov Českej republiky. A sme v praktickom kontakte so strategickými zamestnávateľmi. Žiaci školy v treťom ročníku absolvujú individuálnu prax v podnikoch Poľnohospodárske družstvo Flóra Trenčianska Teplá, Záhradné centrum Trenčín, Slovenské liečebné kúpele Piešťany. V rámci odborných predmetov absolvujú exkurzné cvičenia v ďalších firmách zaoberajúcich sa záhradníctvom. Počas letných prázdnin chodia na dvojtýždennú prax do záhradníckych podnikov.

Pre odbornú prax žiakov vašej školy je charakteristická spolupráca so zahraničnými školami príbuzného odborného zamerania. Aké sú zovšeobecňujúce skúsenosti z týchto kontaktov?

Medzinárodná spolupráca je pre školu významný prínos a jej absolventi si z nej odnášajú vzácne skúsenosti. Prvé zahraničné kontakty sme nadviazali už roku 1990 s českými strednými záhradníckymi školami v Dečíne, Ostrave, Rajhrade, Brne-Bohuniciach, roku 1993 s rakúskou školou Gartenbaufaschule Langenlois, od roku 1998 sme v odbornom a kolegiálnom kontakte s maďarskými záhradníckymi školami Gyulu Magyara v Budapešti aj v meste Szombathely. Dobrá spolupráca sa rozvinula so strednou záhradníckou školou v Litomyšli a s poľskou odbornou školou v Ostrzeszówe. Roku 2009 sme nadviazali kontakty so školou na Ukrajine a so záhradníckou školou vo Francúzsku. Spolupracujeme pri výstavách, spoločnej prezentácii v partnerských krajinách, výmenných praxiach žiakov a odborných exkurziách učiteľov. Vďaka týmto partnerstvám získavajú žiaci našej školy prax aj v záhradníckych firmách, s ktorými spomínané školy pri odbornej výučbe úzko spolupracujú. Na Malorke praxujú v hotelových komplexoch pri údržbe a starostlivosti o sadovnícke a kvetinové úpravy.

Čo je osobitne cenné na medzinárodných skúsenostiach získaných pri realizácii projektov Európskej únie?

V programe Comenius je v súčasnosti zapojených päť spolupracujúcich škôl. V rámci Leonarda každý rok hostíme našich partnerov. Vzájomné skúsenosti sme si vymieňali so žiakmi a s pedagógmi zo Slovinska, vlani boli u nás z Rakúska, Nemecka, tento rok z Estónska a Maďarska. Významná pre skúsenosti našich žiakov je ich zaangažovanosť v súťažnom podujatí Mladý záhradník. Každé dva roky sa stretávajú v inom členskom štáte EÚ, počas dvoch dní porovnávajú svoje zručnosti v záhradníckych činnostiach. Prvý deň testujú svoje vedomosti pri poznávaní rastlín, nasledujúci preukazujú zručnosti získané v školskej praxi a zároveň v samostatnej práci prejavujú tvorivosť pri využívaní konkrétnych materiálov. Žiaci si cenia najmä zručnosti získané vo floristike a v zakladaní a údržbe sadovníckych plôch. Podľa plánikov realizujú vzhľad záhrady. Súťažného podujatia sa zúčastnili už trikrát, takže sa dá posúdiť, v akom kvalitatívnom stupni záhradníckeho vzdelávania sa nachádzajú žiaci zo Slovenska v európskej „konkurencii". Zaujímavé je porovnávať i to, na akej úrovni je náš pätnásť- až osemnásťročný žiak v porovnaní s budúcimi odborníkmi z iných štátov. V niektorých sa v remesle vzdelávajú osemnásťroční i starší, teda podstatne prakticky či ľudsky skúsenejší. Vo vedomostných disciplínach naši žiaci obstoja, vo výkonných zaostávajú, lebo prax sa dá získať len dlhodobejším tréningom.

Sú pedagógovia vašej školy pripravení prenášať medzinárodné skúsenosti priamo do vyučovacieho procesu?

Kolektív pedagogických zamestnancov našej školy tvorí 22 učiteľov, z toho je 17 žien a 5 mužov. Všeobecnovzdelávacie predmety vyučuje 11 učiteľov, odborné predmety rovnaký počet. Všetci spĺňajú kvalifikačné predpoklady, ale na ich odborný profil nazeráme nad rámec školských noriem. Starostlivo sledujú všetky novinky z praxe, zaujímajú sa o nové technológie a získané poznatky zapracúvajú do tematických plánov jednotlivých predmetov. V poslednom období sme pridali tému obnoviteľných zdrojov energie do tematických plánov predmetu stroje a zariadenia, časť biomasa do predmetu základy záhradníctva. Integrovaná produkcia – zásady pestovania sa vyučuje v predmetoch zeleninárstvo aj ovocinárstvo. Zároveň študentom ponúkame voliteľné predmety zamerané na ochranu a tvorbu životného prostredia.

„Mnohí profesionálni floristi prešli vyslovene od učňovských základov a ocenenia v súťaži berú s plnou vážnosťou, sú potvrdením významu ich osobného alebo firemného postavenia."

Do učebných osnov konkrétneho odboru sa, prirodzene, snažíme dostať aj pozitívne a podnetné poznatky zo zahraničných skúseností. Týka sa to napríklad činností súvisiacich so záhradníctvom, ktoré sa doteraz ponechávali zvyčajne stavbárom – budovanie chodníkov, skaliek, kvetinových múrikoch, dlažieb. V súčasnosti sa od záhradníka totiž očakáva, aby si niektoré drobné stavbárske práce spravil sám. Ak sa na to podujme, možno sa v ňom prebudí hlbší záujem o stavebnú architektúru a jeho činnosť v záhradníctve sa posunie do polôh, ktoré predtým na zreteli nemal.

Sieť stredných odborných škôl je témou, na ktorú môžeme nazerať z mnohých strán, výsledný efekt prípravy absolventov sa v súčasnosti znovu začína hodnotiť podľa ich praktického uplatnenia. Čo ostáva ako prvoradé v práci piešťanskej SOŠZ?

Stredné školy s vyslovene záhradníckym zameraním sú na Slovensku iba dve. Popri Piešťanoch je to Stredná odborná škola záhradnícka Gustáva Čejku v Malinove.

VIZITKA

Ing. Eva Stručková (nar. 1969), študovala na Strednej odbornej škole záhradníckej (SOŠZ) v Piešťanoch. Absolvovala Záhradnícku fakultu Mendlovej univerzity v Lednici na Morave. Roku 1991 sa na SOŠZ vrátila ako učiteľka odborných predmetov. Od roku 2007 pôsobí na pozícii riaditeľky školy.

V iných stredných odborných školách je floristika, viazanie a aranžovanie kvetín alebo záhradníctvo iba jedným z viacerých študijných či učebných odborov. Viacerí zriaďovatelia a manažéri reagujú na to, že o tento odbor je narastajúci verejný záujem. Organizujú vlastné prezentácie, poprípade regionálne súťaže, lenže v nich sa neobjavuje toľko talentov, aby bolo potrebné organizovať povedzme výberové kolá a posielať na medzinárodnú súťaž do Piešťan, o ktorej sme hovorili na začiatku, tých najlepších.

Ako možno „spoznať“ talent žiaka na záhradníctvo a v ňom osobitne na floristiku?
V tejto profesii uspejú tí, čo majú estetický cit, osobný záujem. A škola potrebuje popri dobrých a skúsených učiteľoch, prirodzene, i praktické materiálne zázemie, potrebné technické vybavenie a neodmysliteľne kvalitnú pôdu vo vlastnom školskom areáli. Na potrebné, ba priam nevyhnutné investície zriaďovateľ však zvyčajne nemá dostatok financií, a tak týmito nedostatkami je do istej miery limitovaný aj rast talentovaných žiakov.

Koľko škôl tohto zamerania Slovensko potrebuje v súčasnosti?
Pri odpovedi treba spomenúť najprv všeobecné problémy, s ktorými sa stretáva vedenie takmer každej odbornej školy na Slovensku. Jedným z nich je, že teraz sa k nám síce prihlási sedemdesiat žiakov končiacich základnú školu, tí však majú možnosť podať si súbežne prihlášky na iné stredné školy. Takže napokon sa z nich pri otvorení školského roka zapíše do prvého ročníka polovica. Tretina našich žiakov je vnútorne presvedčená, že nechcú študovať iný odbor ako záhradníctvo. Je šanca, že ďalšia tretina sa dá k nemu postupne pritiahnuť. Ostatní sú z rodu „univerzálnych študentov“, ktorí si pestujú nezlomné presvedčenie, že okrem školy, na ktorú ich neprijali, sa dá skončiť vlastne akákoľvek iná škola.

A koľko, odhadom, potrebuje Slovensko záhradníkov? Podľa počtu škôl, ktoré sa venujú príprave na tieto činnosti, každoročne z nich môže vyjsť niekoľko stoviek absolventov. Aké riešenia sa ponúkajú?
Túto otázku si často kladiem i ja. Ak sa vrátime do ani nie takej dávnej minulosti, platili ešte smerné čísla. Centrálne sa určovalo, koľko ktorý región bude potrebovať absolventov povedzme odbornej školy s týmto zameraním. V čase konjunktúry sme prijímali na školu v Piešťanoch šesťdesiat žiakov do dvoch tried. Hlásilo sa ich raz toľko. Brali sa žiaci s priemerom známok do dvoch celých. Dostať sa na toto štúdium jednoducho nemali šancu ani mnohí z tých, čo mali k tejto práci i vzťah.

V čom je štúdium záhradníckej školy najnáročnejšie?
Požiadavka na záhradníctvo je vyššia ako na štúdium na klasickej strednej poľnohospodárskej škole. A mám dosť skúseností na to, aby som si dovolila tvrdiť, že štúdium v našej škole je náročnejšie ako na gymnáziu. Profil je široký a požiadavky sú na hĺbku poznania. Náš žiak musí zvládať predmety súvisiace s ovocinárstvom, so zeleninárstvom, je tu kvetinárstvo, sadovníctvo. Musí vedieť základy sadovníctva a poznať celé spektrum sortimentov v nich, ovládať materiály, stroje a zariadenia a ich obsluhu, opravu. Ale kto tento odbor úspešne absolvuje, potrebuje už menej náročné investície do samostatného podnikania. Absolventi majú dosť veľkú šancu živiť sa samostatne. Ak si vytvorili vzťah a práca ich baví, buď si otvoria vlastné kvetinárstvo, založia ovocný sad, alebo sa budú venovať starostlivosti o záhradnú, parkovú úpravu. Alebo sa uchádzať o prácu v existujúcich zavedených firmách, kde si odbornosť zamestnancov vážia a vedia ju i finančne oceniť. Naši absolventi sa uchytili približne v dvoch tretinách takýchto firiem.

Dušan MIKOLAJ
Foto archív

Exkurzia do múzea výpočtovej techniky

MIMOŠKOLSKÉ AKTIVITY

Učím na Obchodnej akadémii na Nevädzovej ulici v Bratislave informatiku. V osnovách prvého ročníka máme zahrnutú históriu a vývoj počítačov a ich hardvérové zloženie. Snažíme sa priblížiť žiakom túto tému čo najpútavejšie. Osvedčili sa nám exkurzie do Minimúzea výpočtovej techniky vo Výpočtovom stredisku (VS) Slovenskej akadémie vied (SAV). Žiaci tam vidia na vlastne oči počítačové „dinosaury“ aj „predpotopné“ notebooky a pamäťové médiá. Na výstave si môžu preskúšať na simulátore kódovanie a dierovanie v binárnej sústave, porovnať hmotnosť zväzku hard diskov so svojím USB kľúčom.

O tom, že múzeum výpočtovej techniky sa okrem amerického Silicon Valley nachádza aj na bratislavskej Patrónke, vie len málokto. Je síce menšie, ale zachránilo niekoľko vzácnych exemplárov starých počítačov, počítacích zariadení a dokumentácie. Predstavuje návštevníkom slávu našej vedy a vedcov, ktorí v ťažkých podmienkach vytvorili špičkové a konkurencieschopné zariadenia na zložité výpočty a riadenie výroby.
Slovenská akadémia vied v Bratislave uchovala a zachránila vzácne exempláre starých počítačov a vystavuje ich v tzv. Slušovickej hale. Vďaka neúnavnej snahe Ing. Štefana Kohúta, bývalého riaditeľa VS SAV, a podpore a pochopeniu zo strany súčasného vedenia VS SAV systematicky vzniká unikátne múzeum, predstavujúce úspechy našich inžinierov a nestorov výpočtovej techniky. Aj takto sa snaží SAV uchovať pamiatku na velikánov našej počítačovej vedy – profesorov Ivana Plandera, Ladislava Gvozdjaka, Štefana Neuschla, Norberta Frištackého a ďalších.
Už niekoľko rokov vodím do tohto múzea študentov našej akadémie, aby si uvedomili fantastickú rýchlosť vývoja výpočtových systémov, miniaturizáciu a krásu digitálnej techniky. Zároveň sa snažím vzbudiť v nich hrdosť na úspechy našich vedcov, ktorí posunuli hranice poznania. Je to pre nich poučné a zaujímavé (samozrejme, aj preto, lebo sa neučíme a neskúšame klasicky v triede). Pán Kohút našim žiakom pustí historický film o spracovaní dát v 70. rokoch minulého storočia (je pre nich ohromne zábavné vidieť staré električky a počítače) a potom ich odborne prevedie po celej expozícii. Rozpráva múdro a zaujímavo, zakaždým má pripravené nové príklady a pútavé historky.
Exkurzie sa nám osvedčili – žiaci nespoznávajú svet počítačov len virtuálne. Vidia v realite, z čoho sa ich moderné digitálne technológie vyvinuli, môžu porovnať veľkosť a kapacitu diskiet, hard diskov a svojich USB kľúčov, vidia staré kalkulačky, dierne štítky, dierne pásky, pochopia na simulátore kódovanie do dvojkovej sústavy. Veľký úspech zožnú aj prvé notebooky či biele gumáky zamestnancov výpočtového strediska.
Návšteva Minimúzea výpočtovej techniky v bratislavskej SAV na Dúbravskej ceste je vhodná pre žiakov základných aj stredných škôl, dopĺňa im vedomosti z informatiky, dejepisu, občianskej náuky či regionálnej náuky, dá sa využiť na výtvarnej výchove. Je to jedna z mála výstav, kde majú žiaci dovolené fotografovať a dotýkať sa vystavených exponátov.
Do múzea sa treba objednať na sekretariáte VS SAV alebo priamo u Ing. Kohúta (stefan.kohut@savba.sk), pretože nemá stálu službu.

Zopár postrehov našich žiakov

Návšteva múzea výpočtovej techniky v SAV bola prospešná z toho dôvodu, že sme zistili, ako sa to, čo dnes každodenne používame, vyvíjalo a menilo. Mne osobne sa páčil film, ktorý sme pozerali – bol o tom, na čo slúžia dierne pásky a ako sa používali. Ďalej ma oslovili pamäte. Neviem si predstaviť, že by som dnes namiesto malého USB kľúča vláčila so sebou niekoľkokilové disky. Sympatické boli aj prvé malé počítače v podobe kufríka a prvé notebooky.
Myslím, že dnes také stroje, aké sa používali pred niekoľkými rokmi, nemáme šancu vidieť, kedy sa nám zachce, a preto oceňujem nápad SAV stvoriť malé múzeum. Myslím, že nie som jediná, ktorej sa tento nápad páči, a preto si myslím, že vo svojej činnosti by mali pokračovať.

Ivana MACKOVÁ I. B

Výstava bola pre mňa veľkým prínosom, a nebránila by som sa ani ďalším podobného typu. Páčil sa mi prístup pracovníkov múzea, ktorí nám jednoducho a „po lopate“ vysvetlili zložité odborné výrazy. Mňa osobne najviac zaujali staré televízne relácie, ktoré nám premietli. Boli zaujímavé a takisto mi priblížili dobu, ktorá zas nebola až tak dávno. Videli sme v nich aj prvú počítačovú hru, bola na dnešné pomery dosť primitívna. Múzeum má dnes veľký význam, aj keď si to mnohí neuvedomujú. Veľa ľudí berie mobily, foťáky, kamery, iPody, notebooky, atď. ako bežnú súčasť svojho života, no neuvedomuje si, aké ťažké boli začiatky týchto vynálezov.

Petra PODHORCOVÁ, I. B

Myslím si, že návšteva takéhoto múzea je užitočná. Človek sa dozvie, ako sa vyvíjala výpočtová technika počas desaťročí. Môže vidieť, ako vyzerali v minulosti prvé prístroje, ktoré dnes bežne používa a nosí so sebou. Aké boli veľké a ťažké, a možno sa občas pousmeje aj nad ich dizajnom. Najviac sa mi páčilo, ako nám vysvetlili princíp zápisu vojaka do služby pomocou diernej pásky (akej bol národnosti, rasy, vojenskej hodnosti, či bol ranený...). Múzeá takéhoto typu majú význam a sú zriadené preto, lebo to určitý okruh ľudí zaujíma a chcú sa o tom dozvedieť viac.

Bianca UJHELYOVÁ, I. B

Každý človek by mal ísť do Minimúzea výpočtovej techniky SAV. Dozvie sa tam nové, zaujímavé informácie. A uvidí prístroje, ktoré v minulosti niektorí každodenne používali, teraz by sme však asi ťažko vedeli s nimi pracovať. S dnešnými strojmi sa zaobchádza omnoho ľahšie a sú podstatne menšie. V múzeu sa mi najviac páčili práve tie vystavené veci, ktoré už nikde inde nenájdeme, len tam. Sú to napríklad starodávne počítače alebo písacie stroje. Prvé notebooky boli také zvláštne, malé, netradičné.

Karin PALKOVÁ, I. B

Aj žiaci potvrdzujú, že návšteva tohto múzea je užitočná, príjemná a zábavná, vhodná pre mladých aj starších, využiteľná vo vyučovaní na mnohých predmetoch.

Ing. Eva STANČÍKOVÁ
Foto archív a wiki.org

Cvičná firma Ovečka Anička z Obchodnej akadémie v Rožňave ponúkala aj ochutnávku syrov.

Od fikcie k realite

KOŠICE

Spoločenský pavilón v Košiciach patril v dňoch 17. a 18. októbra cvičným firmám. Konal sa v ňom 10. ročník Medzinárodného veľtrhu cvičných firiem krajín V4. Na tohtoročnom podujatí sa predstavilo 30 domácich a jedna cvičná firma z Českej republiky.

Garantom projektu bola Obchodná akadémia na Watsonovej ul. v Košiciach. Počas väčšiny ročníkov sa košického veľtrhu zúčastňovali zástupcovia najmenej troch krajín – tradične to bolo Česko, Poľsko, Maďarsko, v posledných štyroch rokoch sa k nim pridali aj hostia z Fínska. V poslednom období sa situácia mení, pretože niektorí z partnerov pri získaní finančnej podpory z medzinárodných fondov neboli úspešní alebo sa k tomu pridali organizačné ťažkosti. Ich účasť by nesporne obohatila veľtrh, ale musíme priznať, že garant projektu sa aj za týchto podmienok predstavil ako schopný organizátor.

Z pohľadu organizujúcej školy

Táto skutočnosť nás viedla k tomu, aby sme sa porozprávali s riaditeľom Obchodnej akadémie na Watsonovej ul. v Košiciach **Ing. Petrom Országhom**.

Ako vnímate vyučovací predmet cvičná firma v celom komplexe vzdelávania?

Tento vyučovací predmet vnímam ako zastrešujúci, keďže vo veľkej miere využíva medzipredmetové vzťahy. Učiteľ, ktorý vyučuje tento predmet, musí ovládať informácie z účtovníctva, ekonomiky, informatiky a iných ekonomických predmetov, ale aj z tých, ktoré nie sú ekonomického zamerania. Pre študentov je prínosom, že získavajú praktické zručnosti a návyky priamo v škole.

Jedna vec je simulovanie firemného života, druhá nadväzovanie obchodných a partnerských vzťahov už s podporou konkrétneho partnera v reálnom podnikateľskom prostredí. Aké sú vaše poznatky?

Spolupráca s reálnou firmou má obojstranné výhody. Cvičná firma získava možnosť exkurzií, odbornej praxe, konzultácií, materiálnych a finančných prostriedkov a reálna firma má možnosť získať a mať podiel na výchove svojho budúceho zamestnanca, ale tiež prezentovať sa na verejnosti podporou cvičnej firmy.

Počas dvadsiatich rokov existencie cvičných firiem na našej škole mali viaceré reálneho partnera. Najdlhšia a najkvalitnejšia spolupráca je medzi cvičnou firmou In-energy a reálnou firmou Východoslovenská energetika, a. s., v ktorej sme našli stabilného a silného partnera. Táto spolupráca trvá už desiaty rok a aj vďaka nej môžeme realizovať 10. medzinárodný veľtrh cvičných firiem krajín V4 v Košiciach.

Poradenskú službu, predaj a prevádzku počítačov predstavovala cvičná firma CompFusion z Obchodnej akadémie vo Svidníku.

Na ďalší rozvoj a skvalitnenie práce cvičných firiem je potrebné aj moderné vybavenie. Ako je na tom vaša škola?

Snažíme sa poskytnúť žiakom vybavenie IKT na takej úrovni, aké je bežné v reálnej firme. Techniku a softvér priebežne obnovujeme a práve na začiatku tohto školského roku sme nakúpili do učebne nové notebooky. Musím však pripomenúť, že výpočtovú techniku zabezpečujeme z mimorozpočtových zdrojov – darov a projektov. Z rozpočtu školy sme schopní zabezpečiť len mzdy a bežnú prevádzku.

Výsledky zaiste závisia aj od schopných učiteľov. Ako dbáte o profesionálny rast pedagógov, ktorí sa zaoberajú práve prácou s cvičnými firmami?

Každý jeden učiteľ absolvoval semináre, ktoré organizuje Slovenské centrum cvičných firiem pri Štátnom inštitúte odborného vzdelávania v spolupráci s Katedrou pedagogiky Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave. Sprostredkúvajú nám aktuálne poznatky, aby sme ich vedeli odovzdať našim žiakom. Musím oceniť aj to, že títo odborníci sa zúčastňujú našich veľtrhov ako členovia odbornej poroty, čo je zas priestor na to, aby došlo k vzájomnej výmene poznatkov a skúseností. Veľa skúseností získavame tiež realizáciou medzinárodných projektov a účasťou na zahraničných veľtrhoch cvičných firiem v Česku, Poľsku a vo Fínsku.

Atraktívne vyzerala firma Penzión Podkova z Rožňavy.

Medzi stánkami CF

Vybrali sme sa na prehliadku stánkov cvičných firiem. A dozvedáme sa, že pre mladého človeka je dôležité, aby po skončení školy takpovediac vhupol do praxe. Je to pre neho existenčná otázka. Ak sa tak nestane, mnohí si len apaticky povzdychnú: Načo mi to teraz všetko len bude?

Začlenenie sa do pracovného života patrí medzi priority mladých ľudí. Ocitnúť sa v rade nezamestnaných na úrade práce nie je žiadna výhra. Vtedy sa končia všetky tínedžerské „srandičky“. Realita každého postaví do celkom iného svetla. Aj tieto okolnosti má na zreteli súčasné ekonomické školstvo, usilujúc o to, aby dochádzalo k bezprostrednejšiemu prepojeniu vzdelávania s praxou, aby dokonca došlo k výmennému vzťahu. Medzinárodný veľtrh cvičných firiem v Košiciach ukázal dôležitosť rozvíjania alternatívy vo vyučovacom procese. Práve riešenie a simulovanie podnikateľských aktivít predpokladá finálny výsledok prijatých rozhodnutí. Potvrdilo sa, ba ukazuje to samotný život, že jedným z najprogresívnejších vyučovacích spôsobov, ako zvýšiť ekonomické povedomie, je práve činnosť v cvičnej firme.

Garant odbornosti

Na veľtrhu sa naskytla možnosť porozprávať sa o tom s **Ing. Gabrielou Horeckou**, vedúcou Slovenského centra cvičných firiem.

Hovorí sa, že počet cvičných firiem v Slovenskej republike stále rastie. Aký je trend v tomto roku?

Cvičná firma žije tak sedem-osem rokov, ale máme cvičné firmy, ktoré sú na trhu už celých dvadsať rokov, od roku 1992. Každoročne vznikne okolo 90 nových firiem. Koncom školského roka si niektoré cvične vyskúšajú aj zlikvidovať firmu. Koncom školského roka 2011/2012 sme mali v sieti 766 cvičných firiem, v septembri 2012 sme začínali s číslom 699. Teraz máme zaevidovaných 720 cvičných firiem. To znamená, že firmy žijú svojím životom. Niektoré na škole vzniknú, niektoré zaniknú.

Môžeme sa postavením našich cvičných firiem porovnávať s Európou?

Nielenže sa vyrovnáme všetkým vyspelým krajinám, ale pokojne môžeme konkurovať napríklad rakúskym cvičným firmám, a od nich sme sa vlastne učili. Keď prichádzajú cvičné firmy z Rakúska na Slovensko, na slovenský veľtrh, ktorý je vždy v novembri, vidíme tam už ohromný posun. Naše cvičné firmy im môžu konkurovať, ba niekedy sú dokonca lepšie.

Neuvažuje sa v cvičných firmách o riešení iných činností, než je obchodovanie a podnikanie?

V cvičných firmách riešime všetky otázky: personálne, marketing, obchod, dane, rieši sa život cvičnej firmy ako takej. Teda všetko, čo by mal vedieť človek aj vtedy, keď nie je podnikateľ, ale iba zamestnanec. Aby poznal svoje povinnosti voči sociálnej a zdravotnej poisťovni a zároveň aj svoje práva. Cvičná firma sa zaoberá všetkými oblasťami, ktoré prináša život zamestnaného človeka alebo podnikateľa. Cvičná firma musí robiť všetko, čo aj reálna. Stretávame úspešných zamestnancov, ktorí absolvovali cvičnú firmu, aj úspešných manažérov veľkých firiem, riaditeľov pobočiek bánk, generálnych riaditeľov, ktorí vrelo odporúčajú koncept cvičnej firmy, lebo je to príprava na reálny život. Je to príjemné, bezbolestné spojenie teórie s praxou.

Skúsenosti, názory, postrehy

Košický veľtrh cvičných firiem navštívili aj zástupcovia z Českej republiky, z Obchodnej akadémie v Ostrave-Mariánskych Horách. Prichádzajú sem radi. O prínose takýchto pobytov riaditeľka ostravskej

školy **Ing. Eva Kazdová** po prehliadke prezentácie jednotlivých cvičných firiem poznamenala: „Naša škola spolupracovala a vystavovala na všetkých desiatich ročníkoch. V súvislosti s tým, že naša škola bude v marci 2013 organizovať piaty ročník veľtrhu s medzinárodnou účasťou, by som rada vyzdvihla výbornú organizáciu veľtrhu v Košiciach. Viem, že to nie je jednoduché. Druhý, nemenej dôležitý aspekt je odbornosť vystavovateľov. Hlavnými aktérmi veľtrhu sú v podstate študenti so svojimi spolužiakmi. Z roka na rok vidíme rastúcu kvalitu veľtrhu.“

Stále teda hovoríme o cvičných firmách. Vidíme, že pod ich vplyvom dochádza u mladých ľudí k zmene prístupov a postojov. Rozvoj podnikateľského ducha, zmena ekonomického myslenia vedie mladého človeka k budúcemu podnikaniu, jeho nadšenie, entuziazmus prináša pozitívne myslenie o ďalšom živote.

So svojimi skúsenosťami sa podelila aj

Ing. Miriam Mrovčáková zo Spojenej školy internátnej - Strednej odbornej školy pre žiakov so zrakovým postihnutím v Levoči: „Moje skúsenosti z fungovania cvičnej firmy sú len tie najlepšie. S cvičnou firmou som začínala na strednej škole roku 2005. Nevedeli sme, do čoho ideme. Zistili sme to až v Bratislave, keď sme navštívili veľtrh cvičných firiem. Potom s pomocou klubu priateľov zrakovo postihnutej mládeže, ktorý pracuje pri našej škole, sme zriadili učebňu cvičnej firmy. Vybavili sme ju moderným nábytkom, výpočtovou technikou a zariadili ako reálnu firmu.

Osobitosť našich žiakov spočíva v tom, že sú možno iní, ale tiež chcú zažiť úspech, chcú využiť poznatky, ktoré získajú na vyučovacích hodinách odborných predmetov. Na tohtoročný veľtrh do Košíc sme prišli s ponukou prútených výrobkov pre našich najmenších, pre deti. Naša cvičná firma ponúka prútené koše na bielizeň, na hračky, kočíky pre bábiky a hračky z prútia.“

S pozvánkou do Bratislavy

A veľtrh trvá. Pokračuje prezentácia cvičných firiem pre verejnosť a vzájomné obchodovanie. Znovu a znovu sa presvedčame, že cvičné firmy majú mať svoje pevné miesto v obchodných akadémiách, stredných odborných školách a odborných učilištiach.

Medzinárodný veľtrh cvičných firiem krajín V4 v Košiciach nie je len obraz tvorivej práce študentov, ale predovšetkým prejav ich samostatného myslenia, zvládnutia moderných technológií a ich využitia v simulovanom podnikaní. Súťaženie podporuje tvorivosť účastníkov veľtrhu, ale zároveň umožňuje poučiť sa od druhých. Čoskoro sa o tom budeme môcť presvedčiť na jubilejnom 15. ročníku Medzinárodného veľtrhu cvičných firiem, ktorý sa koná od 28. do 30. novembra 2012 v Národnom tenisovom centre na Príkopovej 6 v Bratislave.

Ivan JACKANIN
Foto autor

O energetickej čokoláde s prímesou exotických ovocí

APLIKOVANÁ EKONÓMIA

Presne 25. septembra 2012 som prednášal svoj referát. Možno si poviete, že pre maturanta to predsa nie je nič výnimočné. Rozdiel bol však v tom, že ja som prednášal v Bruseli na *Seminar on Youth, Entrepreneurship, Volunteering and CSR*, ktorý organizovala Európska komisia. Popri prezidentovi Huyndai Motor Europe či riaditeľovi Europe Corporate Affairs spoločnosti Intel a mnohých ďalších významných zástupcoch vládnych aj mimovládnych európskych organizácií som dostal priestor a čas prezentovať publiku projekt, ktorý sa nazýva *Aplikovaná ekonómia* a prebieha pod záštitou Junior Achievement Slovensko. Tento projekt učí stredoškolákov zodpovednému podnikaniu, vytvoreniu prosperujúcej spoločnosti či prinášaniu nových inovatívnych nápadov na trh. Počas jedného školského roka simulujete chod akciovej spoločnosti so všetkým, čo k tomu patrí. Od valných zhromaždení cez vývoj a výrobu produktu po jeho reálny predaj.

Keď som si vyberal v treťom ročníku predmet aplikovaná ekonómia z ponuky voliteľných predmetov na našej škole, netušil som, do čoho leziem. Až neskôr som si naplno uvedomil, ako dokážu správne rozhodnutia posunúť človeka v živote míľovými krokmi dopredu. Očakával som od tohto predmetu vnesenie kúska reality do mojich teoretických vedomostí o ekonómii a ekonomike. A tam niekde sa moje očakávania a nároky aj končili. Spolu so spolužiakmi sme založili študentskú firmu Aim, a keď sa spätne dívam, čo nasledovalo, šlo to rýchlejšie, ako keď skočíte voľným pádom zo stratosféry. Vymysleli sme produkt energetickej čokolády – kvalitnej čokolády s prímesou exotických ovocí goji a acai. Na chvíľu som zavrel oči, a zrazu sme vyrábali v Belgicku, v Čechách či v Maďarsku. Vďaka odvahe, a dnes sa nebojím povedať krajnej naivite, ktorá nám nedávala hranice strachu, sme za rok predávali náš produkt v New Yorku, vo Veľkej Británii, v Belgicku, Česku a v niekoľkých obchodoch na Slovensku.

Zdá sa to ako sen. Len ja a moji spolužiaci však vieme, koľko síl, energie a sebazaprenia nás to stálo. Niečo sa začalo ako nenápadný projekt v jednej triede na Gymnáziu na Poštovej ul. v Košiciach a za rok sa zmenilo pod našimi rukami, rukami našej profesorky a konzultanta (nechcem vedieť, čo nervov ich to stálo) na splnený sen. Sen, ktorý vyvrcholil v júli na európskom finále študentských firiem *JA-YE Europe Company of the Year Competition 2012* v Bukurešti. Stáli sme s tímom na pódiu a preberali ocenenie.

V európskej konkurencii sme obsadili tretie miesto a stali sa jedinými odmenenými spomedzi krajín strednej a východnej Európy.

Presne po roku som opisoval príbeh našej firmy v Bruseli. Mám skúsenosť, ktorá je neprenosná. Dnes viem, že počas toho roka som si vo funkcii viceprezidenta pre financie spolu s tímovými kolegami siahol niekoľkokrát na dno svojich síl. Slová ako prieskum trhu, *corporate identity*, očakávania zákazníka či cenová politika už pre mňa nie sú prázdne pojmy, ale predstava konkrétnych hodín a množstva práce, ktoré sú za mnou. Dospel som do stavu, keď mi už ani požiadavka vytvorenia firemnej prezentácie do hodiny a jej následná prezentácia nevytvára vrásky na čele. Tento projekt ma neuveriteľne nakopol. Ukázal mi, že keď viete prečo, dosiahnete akýkoľvek cieľ.

Chcel by som poďakovať Junior Achievement Slovensko za to, že hoc si to neuvedomuje, svojimi projektmi mení životy jednotlivcov k lepšiemu. To, čo som dokázal, som nedokázal sám, preto Tereza, Mišo, Juliana, Eva, Martin a Aďa, ďakujem, že sme spolu prekonávali hranice v nás a okolo nás. Všetkým vám ostatným odkazujem: Verte v seba a vo svoje sily! Počúvajte skúsenejších a učte sa od nich. Hranice a obmedzenia si kladieme my sami. Tento projekt ma naučil, že tvrdá práca a dlhšie cesty bez skratiek vedú k cieľom. Prestaňme sa vyhovárať, že niečo nefunguje alebo nepôjde. V mojom veku môžete sedieť celé dni na Facebooku a písať statusy, ako sa nudíte, alebo môžete zatnúť zuby a urobiť niečo pre seba a svoju budúcnosť.

Matej ŠELEPSKÝ
Foto archív a stock.xchng

Publikovať sa vyplatí (?)

DO DISKUSIE

Situácia ohľadom tvorby učebníc v súčasnosti rezonuje pomerne nepriaznivo. Korene nemožno hľadať iba v nedostatku finančných prostriedkov na tvorbu a vydávanie nových učebníc, ale i v tom, že poklesol počet ich autorov. Pokles je spôsobený tromi faktormi.

Prvý je, že autormi boli predovšetkým starší, skúsenejší učitelia, ktorí buď opustili školské služby, alebo sa do publikačnej činnosti pre pokročilejší vek už nepúšťajú. Druhý, významný a neprehliadnuteľný faktor väzí v prijatí zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v ktorom sa pozabudlo na uznanie predchádzajúcich tvorivých aktivít. Autorom učebníc, ktoré sa používajú vo výchovno-vzdelávacom procese až doposiaľ, ale boli napísané pred vydaním uvedeného zákona, nebola uznaná ani druhá atestácia. To sa pre nich stalo hlavným demotivačným činiteľom do ďalšej tvorivej činnosti. Poznám mnohých, ktorí si po ich zákonnom „hodení" do ústrania povedali: Už nikdy viac!

Tretím javom je, že i učiteľ, ktorý má schopnosti a chuť publikovať v menšom rozsahu, nemal možnosť prejaviť sa, pretože absentovali periodiká, v ktorých by preukázal odborné vedomosti a metodické skúsenosti.

Obsahová a žánrová charakteristika

Situácia sa vďaka obnoveniu vydávania Učiteľských novín dá aspoň čiastočne napraviť. Treba len začať a pokúsiť sa napísať článok, ktorý môže byť vstupnou bránou i pre začínajúceho autora. Ten sa môže orientovať viacerými smermi, články možno po odborno-metodickej stránke rozdeliť napríklad podľa tejto obsahovej a žánrovej štruktúry:

- **články na báze teoretickej** – sú syntézou viacerých teoreticko-odborných poznatkov, niekedy i všeobecnejších, ktorých prvky však môže čitateľ uplatniť pri riešení praktickej problematiky,
- **informatívne články** – zameriavajú sa na zverejnenie najnovších a aktuálnych poznatkov v oblasti výroby, vedy a praxe,
- **články praktického charakteru** – nimi autori vytvárajú pre čitateľa súbor praktických rád, ktorými môže dosiahnuť úspech, resp. ho upozorňujú na to, ako sa vyvarovať chýb v praxi,
- **inovatívne články** – metodicky sa podobajú článkom spred obdobia niekoľkých rokov, ktoré už popisovaný problém riešili, ale z praktickej stránky sa stal už neaktuálny, a preto je potrebné inovovať ho,
- **články experimentálneho charakteru** – sú orientované na vykonávanie pokusníckej činnosti najmä pre výrobný sektor a ďalej prezentovanie jej výsledkov,
- **diseminácie** – články podávajúce správy o odborných poznatkoch autora, ktoré získal na stážach či študijných pobytoch najmä v zahraničí,
- **kombinované články** – zahrnujú žánrové prvky predchádzajúcich článkov, medzi ktorými nie je vymedzená hranica.

Z uvedeného členenia vyplýva, že príspevkami sa možno popri Učiteľských novinách prezentovať i v iných periodikách slúžiacich buď pre širokú verejnosť, určité záujmové skupiny, alebo priamo pre odborníkov, či už vo výrobnom sektore, alebo i v pedagogickej praxi. Pre učiteľa odborných predmetov sa širšie pole pôsobnosti otvára v odborných periodikách.

Publikačná činnosť sa môže charakterizovať ako činnosť spojená s rozvojom osobnosti, pre ktorú si autor vytvára hoci iba pomyselný, ale predsa vlastný projekt. Na projekt si musíme vytvoriť vlastnú SWOT analýzu. Do nej sa dá zahrnúť opäť viac činiteľov. Na orientáciu sme pre každý jej bod vytvorili iba štyri, ale je ich možné i rozšíriť a pozmeniť.

- **Vhodnosť pre začínajúcich učiteľov.** Ak sa pre túto činnosť rozhodne začínajúci učiteľ, už má získané kredity (o tie sa žiada do jedného roka po publikovaní článku). Ak publikuje častejšie, podmienku na vykonanie atestácie splní skôr.

SWOT analýza publikačnej činnosti

Silné stránky *(Strengths)*	Slabé stránky *(Weaknesses)*
▪ získavanie skúseností s publikovaním	▪ malý sortiment periodík z oblasti odborného školstva
▪ rozvoj osobnosti z odborno-pedagogickej stránky	▪ (ne)honorovanie
▪ sledovanie najnovších poznatkov praxe	▪ nedostatok skúsených – uvádzajúcich – autorov
▪ možnosť získania kreditov	▪ odhováranie
Príležitosti *(Opportunities)*	**Riziká *(Threats)***
▪ prezentovanie sa v odbornej verejnosti	▪ neuverejnenie príspevku
▪ získavanie dobrého mena školy	▪ dlhý čas čakania
▪ vhodnosť pre začínajúcich autorov	▪ vonkajšia kritika
▪ nadobudnutie skúseností na „vyššiu" autorskú činnosť (učebnica)	▪ uprednostňovanie odborníkov z praxe

Publikovanie na získavanie kreditov

Publikačnú činnosť v súčasnom období napomáha i zákon č. 390/2011 Z. z., ktorým sa dopĺňa spomínaný zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch. Významnou zmenou je v ňom to, že v súlade s § 47 ods. 1 písm. e) môže pedagogický zamestnanec získať kredity za odborné články publikované v odbornej literatúre. Dôležitejšie je však to, že kredity mu môže prideliť riaditeľ školy, čím sa odbúrali mnohé administratívne úkony spojené so žiadaním prideľovania kreditov cestou Akreditačnej rady. A viacero výhod je i v iných oblastiach publikovania. Na základe vlastných skúseností zahrniem do nich tieto:

- **Voľnosť výberu publikovanej problematiky.** Autor sa môže rozhodnúť pre akúkoľvek oblasť – všeobecnovzdelávaciu, odbornú, didaktickú, atď. Nesmie pritom zabudnúť ani na druhý krok, a to voľbu optimálneho periodika.
- **Eliminovanie absencie vzdelávania učiteľov v odborných predmetoch.** Kriticky treba poukázať na to, že súčasné vzdelávanie je viac orientované na učiteľov všeobecnovzdelávacích predmetov. Ponúkané vzdelávanie odborných učiteľov spojené so získavaním kreditov je skôr komerčného charakteru, prostredníctvom iných subjektov, než sú metodicko-pedagogické centrá. Učiteľ si preto dokáže ľahko spočítať nízku návratnosť vynaložených finančných prostriedkov a na vzdelávanie nepôjde. Týmto spôsobom sa z hľadiska získavania kreditov medzi skupinami učiteľov všeobecnovzdelávacích a odborných predmetov prehlbuje priepasť, ktorá sa môže odstrániť práve publikačnou činnosťou odborného učiteľa.
- **Nájdenie si vhodného času.** Píšem vtedy, keď to uznám za vhodné, nie som vyrušovaný a stresovaný inou prácou, ktorú musím vykonať ako prvú. I dočasné prerušenie písania alebo odloženie napísaného článku sa však môže javiť ako vhodné vzhľadom na inkubačnú lehotu.
- **Príprava na písanie záverečnej atestačnej práce.** Písanie kratších článkov je nielen tréningového charakteru, ale v dlhodobom horizonte môže autor písať také príspevky, čo mu budú slúžiť i ako literárny zdroj pre jeho vlastnú záverečnú prácu.
- **Neabsentuje účasť vo výchovno-vzdelávacom procese.** Keďže učiteľ píše články vo voľnom čase, plne sa zúčastňuje vyučovania. Nielenže má reálnu možnosť odučiť požadovaný počet hodín v rámci svojho predmetu, ale nevzniká absencia, ktorá je v rámci mnohých vzdelávaní bežná, pričom sa musí riešiť zastupovaním.
- **Znižuje náklady pri riadení školy.** Keďže nie je potrebné učiteľa zastupovať, spĺňa sa pre dnešok veľmi aktuálny ukazovateľ, a tým je nevynakladanie finančných prostriedkov spojených so zastupovaním.
- **Nenarušuje vzťahy v kolektíve.** V niektorých školách sa už stretávame so spochybňujúcimi otázkami ohľadom výberu konkrétneho učiteľa na kontinuálne vzdelávanie. S nimi sa spájajú rôznorodé argumenty smerujúce až k narušovaniu medziľudských vzťahov. Prítomnosť autora na pracovisku bez absencií tento nepriaznivý stav úplne odbúra.
- **Skvalitnenie práce predmetových komisií a medzipredmetových vzťahov.** Na zasadaní predmetovej komisie by mal autor oboznámiť členov predmetovej komisie s obsahom článku (môže to spraviť i vopred), diskutovať o ňom s cieľom jeho skvalitnenia alebo motivovania iných učiteľov, aby nadviazali na jeho publikačnú činnosť.

Na publikovanie nemožno zostaviť univerzálny recept, ale najvhodnejšie je držať sa všeobecne platnej zásady „Raz treba začať". A vytrvalé pokračovanie sa možno prejaví v kvalitnej učebnici.

Ing. Ján PIEŠŤANSKÝ,
SOŠ poľnohospodárstva a služieb
na vidieku Trnava

Citlivý pedagóg, moderný maliar

VINCENT HLOŽNÍK (22. 10. 1919 – 10. 12. 1997)

Významný slovenský výtvarník svetového formátu sa pri hodnotení svojho diela vyznal: „Mám rád všetko, čo som robil, nehanbím sa za nič...“ V mysliach mnohých ľudí sa pri vyslovení jeho mena vynoria spomienky na detstvo, veď s Hložníkovými ilustráciami rástli celé generácie, dospievali, hľadali si cestu vlastným životom. Obrázky v rozprávkových knihách, učebniciach, pri biblických textoch dodnes pozývajú do nádherného sveta fantázie, cibria vkus, učia vnímať krásu. Sála z nich zvláštna skromnosť, prosté dobro, ktoré im vtlačil ako svojský monogram sám autor.

Vincent Hložník sa narodil 22. októbra 1919 v jednom z drevených domčekov, ktoré stáli pekne v rade v dedinke Svederníku. Pri pasení kráv uprostred krásnej prírody začal s bratom Ferdinandom kresliť, netušiac, že detská záľuba sa obom stane vášňou a zmyslom života. Ich otec bol poctivým tesárskym majstrom, navrhoval nábytok a sám ho aj vyrábal. Kresliarsky talent chlapci zdedili najskôr po ňom, lebo aj on veľmi pekne kreslil. Umelecky nadaná bola aj ich matka, spevom často napĺňala celý dom. Roku 1937 Vincenta Hložníka prijali na pražskú umeleckopriemyselnú školu do ateliéru monumentálnej maľby, ktorý viedol profesor František Kysela. Ceruzka sa stala skutočne jeho osudom a pedagógovia aj po rokoch s úsmevom spomínali, že pokreslil každý papier, čo sa mu dostal pod ruku. Spolu s ním v Prahe študovala aj Viera Horáčková, rodáčka zo Znojma, ktorá sa stala jeho manželkou.

Po skončení školy roku 1942 sa zamestnal v Martine ako výtvarný redaktor v Matici slovenskej a krátky čas pôsobil aj v Neografii. V lete mal prvú samostatnú výstavu v bratislavskej Umeleckej

besede, na ktorej sa prezentoval 125 obrazmi a kresbami z predchádzajúcich rokov. Výstava vzbudila zaslúžený ohlas. Už výstavné motto 23-ročného maliara bolo veľavravné: *„...dojatia nad Ukrižovaným sa mi vynárajú v mysli medzi tisícerými svetskými báchorkami.“* Už to bol ten pravý Vincent Hložník, ako ho kolegovia a verejnosť vnímali aj v ďalších rokoch – umelec úprimne zainteresovaný do bôľov sveta. Roku 1943 sa Vincent Hložník odsťahoval s rodinou do Žiliny a pracoval prevažne na ilustráciách pre tamojšieho vydavateľa Oldřicha Trávnička, ktorému v nastávajúcich piatich rokoch ilustroval dvadsať kníh. Potom istý čas býval v rodnom Svederníku, kde nakreslil množstvo grafík a obrazov.

Roku 1952 sa rodina sťahovala do Bratislavy, lebo Hložník prijal miesto pedagóga na Vysokej škole výtvarných umení. Začal tam vyučovať kompozíciu, ktorá dovtedy na škole chýbala. Ako pedagóg vychoval silnú generáciu výtvarníkov, žiaci si ho vážili nielen ako vynikajúceho maliara, grafika, ilustrátora, ale aj ako charakterného a čestného človeka. „Keď vstúpil do ateliéru, akoby vylamoval dvere, a keď nám podal ruku, vedeli sme, že prišiel chlap,“ spomínal na svojho pedagóga a kolegu Albín Brunovský. V rokoch 1955 – 1959 bol Hložník prorektorom a od roku 1959 do roku 1963 rektorom školy. Úspešnú kariéru výtvarníka prerušil rok 1968, keď umelecky i ľudsky vyjadril svoj kritický postoj k vstupu okupačných vojsk do Československa. Po previerkach roku 1972 bol nútený zo školy odísť a odvtedy žil v slobodnom povolaní. Na svoju prácu však nikdy nezanevrel, naopak, pravdu a spravodlivosť hľadal naďalej v nej, utiekal sa do sveta rozprávok, ktoré neúnavne ilustroval. Sčítaný umelec bol rovnocenným partnerom mnohým domácim i svetovým autorom. Bol ním preto, že hlboko prežíval nielen obsah kníh, ale prostredníctvom nich aj osud ľudstva. O jeho nesmiernej láske k literatúre svedčí neuveriteľný počet kníh, ktoré ilustroval – bolo ich vyše 350.

Vincent Hložník: Podopretá, olej, 1948.

Vincent Hložník bol vzdelaný muž, predurčený na pravé priateľstvá, lebo dôveroval ľuďom ako človek, ktorý má v sebe priveľa lásky. O to trpkejšie bývali jeho sklamania. No predsa, ak po nútenom odchode od svojich žiakov vytvoril cyklus *Odpustenie* a s predčasnou smrťou syna Pavla sa vyrovnal cyklom *Žiaľ*, vidieť, že ceruza či štetec mu boli vždy najlepším liekom na všetky rany osudu. Umelec aj pri tragédiách pochopil, že jedine tvorba je jeho bytím. Aj preto na sklonku života na rozmerné plátna znovu a znovu maľuje cesty ľudí od kríža ku krížu, vlastnú tŕnistú cestu, hovoriac: „Každé ráno sa teším na to, čo urobím. Človek sa veľa učí a nikdy nemôže povedať, že je to tak...“

Cestu umelca za poznaním seba a hľadaním miesta človeka vo svete ukončila smrť, ktorá si ho našla 10. decembra 1997. Pred tromi rokmi, pri príležitosti nedožitých deväťdesiatich rokov umelca, inštalovali v časti rekonštruovaných priestorov Považskej galérie umenia v Žiline stálu expozíciu Hložníkových malieb, gvašov a pastelov z obdobia od 40. rokov až po druhú polovicu 90. rokov minulého storočia.

Jozef LEIKERT

Entomológ európskeho významu

ANDREJ REIPRICH

Andrej Reiprich bol pedagóg, ktorý sa natrvalo zapísal do histórie spišsko-novoveského a slovenského školstva, a zároveň jedna z najvýznamnejších osobností 20. storočia na Spiši v oblasti prírodných vied. Usilovným bádaním, poctivou výskumnou činnosťou, štúdiom odbornej literatúry a rozširovaním kontaktov s inými vedcami i odbornými pracoviskami sa zaradil medzi uznávaných entomológov. Jeho zbierky motýľov sa nachádzajú vo viacerých slovenských múzeách.

K 100. výročiu jeho narodenia a 10. výročiu úmrtia zorganizovalo Múzeum Spiša v spolupráci s vedením našej školy 11. októbra v jej priestoroch odbornú konferenciu. Zúčastnili sa jej zástupcovia Prírodovedeckej fakulty UPJŠ v Košiciach, čestní hostia z viacerých múzeí i odborných inštitúcií na Slovensku, rodinní príslušníci, bývalí Reiprichovi kolegovia a žiaci. Pri tejto príležitosti bola v priestoroch školskej budovy za účasti primátora mesta Jána Volného profesorovi Reiprichovi slávnostne odhalená pamätná tabuľa.

Andrej Reiprich sa narodil 31. júla 1912 v rodine Raymonda Reipricha a Zuzany, rod. Luxovej, v starom baníckom mestečku Dobšinej. Jeho otec, povolaním železničiar, bol pre neho vzorom aj najdôvernejším priateľom. Odmlada s ním zliezal okolité kopce či južnú okrajovú zónu nádherného krasového územia v okolí Dediniek a Stratenej.

Stredoškolské roky v Štátnom československom reálnom gymnáziu v Rožňave ukončil roku 1931 maturitnou skúškou s vyznamenaním. Hoci pomery v rodine z finančnej stránky neboli najlepšie, rodičia mu umožnili v rokoch 1931 až 1936 študovať na Prírodovedeckej fakulte Masarykovej univerzity v Brne, špecializácia fyzika – matematika.

Pôsobil ako pomocný učiteľ v štátnych meštianskych školách v Kežmarku (1936) a v Prešove (1937 – 1939). V lete 1939 absolvoval metodické kurzy v Bratislave a v decembri 1939 zložil v Prešove odbornú skúšku z chémie, prírodopisu a pedagogiky. Pôsobil v Spišskej Novej Vsi, najprv ako profesor v Štátnom koedukačnom učiteľskom ústave (učiteľskej akadémii) a od roku 1950 v miestnom gymnáziu. V jeho prvej maturitnej triede v školskom roku 1940/1941 skladala skúšku učiteľskej spôsobilosti známa slovenská speváčka ľudových piesní Janka Guzová (4. 4. 1917 Žakarovce – 20. 2. 1993 New York) a herec, scenárista, režisér, člen a umelecký šéf Činohry Štátneho divadla v Košiciach Jozef Hodorovský (18. 8. 1921 Krompachy – 25. 3. 2005 Košice).

Andrej Reiprich učil matematiku a najmä fyziku. Vedel pútavo vysvetliť jednotlivé fyzikálne javy, hlbokými vedomosťami si dokázal získať záujem žiakov, nesťažoval sa na nedostatok učebných pomôcok, vytváral si ich svojpomocne. Zaujala ho astronómia, o ktorej istý čas odoberal časopisy. Rád maľoval, venoval sa fotografovaniu a fotografie si aj sám vyvolával. Stal sa členom Jednoty čs. matematikov a fyzikov a členom Slovenskej entomologickej spoločnosti pri SAV (od roku 1976 čestným členom). Roku 1967 mu vláda vtedajšej Československej socialistickej republiky udelila za záslužnú prácu vo výchove a vzdelávaní mládeže a obetavú verejnú činnosť čestný titul Zaslúžilý učiteľ a v Prahe mu odovzdali Medailu Jana Amosa Komenského. „Učiť nebolo moje remeslo, bola to moja láska. Vždy som sa snažil študentom rozumieť a byť im priateľom. Neuspokojil ma pocit len vedieť, ale vedomosti odovzdávať mladým,“ napísal profesor Andrej Reiprich vo svojom vyznaní.

Svoj voľný čas naplno venoval zberu motýľov. Založil si herbár, krásnu zbierku minerálov z okolia Dobšinej, poznával huby i dreviny, obdivoval rozmanitosť chrobačе, motýľov i dvojkrídleho hmyzu. Svoju vedeckú a výskumnú entomologickú činnosť zameral na oblasť Slovenského raja, ktorý sa jeho zásluhou zaradil medzi najdôkladnejšie preskúmané oblasti Slovenska. Od roku 1955 sa datuje jeho spolupráca s Múzeom Spiša v Spišskej Novej Vsi, keď sa jeho kolekcia 3 261 motýľov stala prvou prírodovednou zbierkou múzea. Roku 1972 sa stal členom Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny. Entomologická zbierka A. Reipricha v Múzeu Spiša sa do roku 2000 rozrástla na 12 890 kusov, z čoho 7 088 kusov bolo microlepidoptér (v tých časoch 80-% zastúpenie mikier na Slovensku). Jeho najväčším vedeckým nálezom boli dva nové taxóny: psota Reiprichova (*Scrobipalpa reiprichi*), zistená v Novoveskej Hute, a obaľovač spišský (*Ancylis scepusiensis*), zistený v Národnom parku Slovenský raj na Čingove.

Výsledky výskumu microlepidoptér publikoval v 140 výskumných prácach a v publikáciách *Slovenské mená motýľov* (2000) a *Triedenie motýľov Slovenska podľa hostiteľov (živných rastlín) ich húsenic* (2002).

Za výsledky, ktoré dosiahol v oblasti vedy, mu bola v rokoch 1990 a 1992 udelená Cena mesta Spišská Nová Ves a roku 1998 na základe výsledkov čitateľskej ankety čestný titul Posol Slovenska 1997 za zásluhy o Slovensko a jeho dobré meno vo svete.

Zomrel 23. februára 2002 v Spišskej Novej Vsi.

PhDr. Ružena KORMOŠOVÁ, PhD.,
Gymnázium, Školská ul.,
Spišská Nová Ves
Foto archív

KALENDÁRIUM

Andrej Bagar

(✻ 29. október 1900 Trenčianske Teplice – † 31. júl 1966 Bratislava) – herec a divadelný režisér. Od roku 1922 študoval herectvo na dramatickom konzervatóriu v Prahe. V rokoch 1923 – 1925 a 1939 bol členom Činohry SND, medzitým hral v Košiciach a Pardubiciach. Roku 1944 sa stal spoluzakladateľom Slovenského komorného divadla v Martine. Po oslobodení bol do roku 1951 umeleckým riaditeľom SND. Od roku 1950 až do svojej smrti pôsobil ako pedagóg a neskôr ako rektor VŠMU.

Henrich Berzeviczy

(✻ 1. november 1652 Brezovička – † 20. júl 1713 Banská Bystrica) – matematik. Študoval na Trnavskej univerzite. V šk. roku 1679/1680 ho už ako poslucháča teológie poverili prednášaním matematiky, neskôr sa stal profesorom tohto predmetu. Roku 1704 po obsadení Trnavy vojskami F. Rákociho sa dostal ako prorektor univerzity do zajatia, po prepustení prednášal matematiku na univerzite v Grazi. Ku koncu života pôsobil ako učiteľ v Banskej Bystrici. Zachoval sa záznam o jeho učebnici matematiky z Trnavskej univerzity *Arithmetica practica* z roku 1687.

Frico Kafenda

(✻ 2. november 1883 Mošovce – † 3. september 1963 Bratislava) – hudobný skladateľ a pedagóg. Po štúdiách Kafenda pôsobil v Nemecku ako dirigent, no po I. svetovej vojne sa vrátil na Slovensko. Medzi jeho žiakov klavíra vtedy patril aj Eugen Suchoň. Pokúsil sa napísať slovenskú národnú operu, ale dokončiť mu ju zabránilo vypuknutie II. svetovej vojny. Po vojne sa stal jednou z vedúcich osobností hudobného života na Slovensku. Bol riaditeľom Hudobnej školy v Bratislave, vymenovali ho za lektora hudby na Filozofickej fakulte UK v Bratislave.

Milan Mišík

(✻ 3. november 1928 Skalica – † 7. máj 2011 Bratislava) – geológ a vysokoškolský profesor. Narodil sa v učiteľskej rodine. Štúdium učiteľstva geológie a zemepisu ukončil roku 1951 na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, kde začal aj pracovať. Pôsobil na Katedre geológie a paleontológie, v rokoch 1951 – 1960 ako asistent a odborný asistent u profesora Andrusova, neskôr ako docent, v rokoch 1966 – 1970 už ako vedúci katedry. Zaslúžil sa o rozvoj Prírodovedeckej fakulty UK a rozvoj metodiky vyučovania.

Karol Plank

(✻ 6. november 1927 Bratislava – † 17. máj 1997) – právnik a vysokoškolský pedagóg. Študoval na Právnickej fakulte UK v Bratislave, kde v rokoch 1963 – 1970 pôsobil ako vedúci katedry občianskeho a rodinného práva. Od roku 1964 do roku 1966 bol aj dekanom tejto fakulty. V rokoch 1993 – 1996 bol predsedom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Dimitrij Nikolajevič Andrusov

(✻ 7. november 1897 Jurijev, dnes Tartu – † 1. apríl 1976 Bratislava) – geológ ruského pôvodu, zakladateľ modernej slovenskej geológie. Bol synom ruského geológa, člena Ruskej akadémie vied, a dcéry archeológa H. Schliemanna, objaviteľa Tróje. Študoval v Petrohrade, na Sorbonne v Paríži i v Prahe, kde ostal pracovať až do roku 1938. Po vypuknutí vojny odišiel na Slovensko, kde pracoval na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave. Roku 1952 sa stal vedúcim katedry geológie na Prírodovedeckej fakulte UK a vo funkcii zotrval až do roku 1970. Ako pedagóg napísal viacero skrípt a učebných textov, okrem toho osobne viedol kurzy geologického mapovania a exkurzie, kde odovzdával svoje znalosti v praxi. Stál tiež pri zrode Geologického ústavu SAV. **(tm)**

Pedagogické inovácie na Slovensku z pohľadu učiteľov a riaditeľov základných škôl

(náčrt výsledkov výskumu)

V rokoch 2009 – 2011 sme sa zamerali na skúmanie **pedagogických inovácií na Slovensku**. Uskutočnili sme **dotazníkový prieskum**, študovali sme **školské vzdelávacie programy** a skúmali **motiváciu žiakov a vzťah žiakov k škole** vo vybraných inovačných a kontrolných triedach.

Snažili sme sa nachádzať odpovede najmä na nasledujúce otázky:

- *Predstihli inovatívni učitelia školskú reformu?*
- *Ktoré pedagogické inovácie sa realizovali po roku 1989?*
- *Aké sú názory učiteľov na pedagogické inovácie? Čo si myslia o inováciách pedagogických metód? Čo pokladajú za dôležité z hľadiska ich efektívnej realizácie?*
- *Ako vnímajú inovácie pedagogických metód a pedagogické inovácie vôbec v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov?*
- *Ktoré pedagogické inovácie sa realizujú vo výchovno-vzdelávacom procese (druh inovácie a častosť výskytu)?*
- *Ide skôr o metódy a vyučovacie stratégie a organizačné formy alebo komplexné inovačné a alternatívne edukačné programy?*
- *Aké hlavné prekážky vnímajú učitelia pri zavádzaní inovačných prvkov alebo programov?*
- *Aký druh podpory (kontinuálne vzdelávanie a iné formy podpory) by privítali?*

Jedným z cieľov skúmania bolo preukázať, že **vnútorná reforma školy sa uskutočňuje aj spontánnym vývojom „reformou zdola“**, a to práve prostredníctvom pedagogických inovácií, o čom svedčia aj **odpovede učiteľov participujúcich na výskume**. Tieto konkrétne inšpirácie, **príklady dobrej praxe**, je možné využiť na podporu školskej reformy tak, aby to zodpovedalo aj európskym trendom.

Na druhej strane nás zaujímalo, **prečo nie sú osvedčené inovácie pedagogických metód širšie zavádzané do prostredia škôl** na Slovensku. Potrebné je podporiť „iniciatívu zdola“ rozpracovaním **implementačných stratégií** vo formálnom i v neformálnom vzdelávaní. O to aktuálnejšie je to v období dvojúrovňového edukačného modelu, keď vznikajú nové možnosti profilácie škôl.

Naším úmyslom je prehľadnou, prístupnou formou priblížiť pedagogickej verejnosti výskumné zistenia, ktoré vychádzajú z výskumnej správy (ale, samozrejme, nenahrádzajú ju).

Inovácie sú respondentmi chápané ako niečo nové, moderné, zaujímavejšie, podnetnejšie, čo zavádzajú do vyučovacieho procesu, aby sa zvýšila jeho atraktívnosť pre žiakov, dosiahli sa lepšie učebné výsledky a zlepšila sa celková sociálno-emočná klíma v triede (už menej sa uvažuje o škole ako celku) a odstránili sa či zmenšili disciplinárne problémy. **Najčastejšie pokladajú za inovatívne využívanie IKT ako prierezového nástroja, aktivizujúce, participatívne metódy práce so žiakmi (napr. projektová metóda), inovácie učebného obsahu (učebné osnovy nových a novozavedených predmetov), používanie menej bežných organizačných foriem (napr. blokové vyučovanie), zavádzanie prvkov overených inovačných programov (napr. integrovaného tematického vyučovania).**

Novosť, modernosť, progresívnosť vnímajú aj z pohľadu činnosti jednotlivca **v súvislosti s vlastným profesionálnym a osobnostným vývojom**, ako niečo nové, čo predtým nerobili, aj keď v školách to môže byť dosť bežné (napr. programy pre rodičov, besiedky), prípadne to nemusí byť za každých okolností prínosné (napr. súťaže).

Z odpovedí vyplýva, že **respondenti si uvedomujú význam a potrebu inovácií** vo výchovno-vyučovacom procese, zvlášť v kontexte s novými „potrebami doby“ a ako prostriedok zvyšovania motivácie a záujmu žiakov o učenie. Viac ako **90 % respondentov uviedlo, že inovácie realizovalo vo svojej praxi**. Aj keď sú rôzneho druhu, kvality a rozsahu, svedčia o tom, že učitelia väčšinou majú snahu skvalitňovať výučbu, napriek tomu, že ich postavenie v spoločnosti nie je z každej stránky docenené. Skúsenosti, príklady, ktoré uvádzajú, nasvedčujú, že učitelia robia množstvo aktivít, činností (rôznej kvality a s rozdielnym dopadom). Prinajmenšom tretina respondentov vníma, že inovácie sú v ich rukách a že sú hlavnými aktérmi možnej zmeny. Svedčí o tom aj fakt, že **na prvom mieste uvádzajú pri podpore zavádzania pedagogických inovácií svoje osobné zameranie, motiváciu a pripravenosť robiť niečo nové a kvalitné**. Viac ako **80 % odpovedajúcich pokladá za dôležité alebo veľmi dôležité naďalej inovovať výučbu**. Na základe odpovedí môžeme konštatovať, že väčšina respondentov prezentuje pochopenie, že **zaujímavý a podnetný prístup môže zefektívniť vyučovanie, urobiť ho atraktívnejším pre žiakov, a pozitívne tak ovplyvniť aj disciplínu v triede**.

ŠPÚ ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV

Viac ako polovica respondentov (60 %) pokladá za dôležité a 25,4 % za veľmi dôležité, aby inovácie boli súčasťou **školského vzdelávacieho programu** (ŠkVP). Len jeden respondent (0,2 %) uviedol, že to nie je dôležité. Vzhľadom na krátky čas tvorby ŠkVP a uskutočňovania reformných zmien je možné tento výsledok hodnotiť pozitívne (za predpokladu úprimnosti odpovedí).

Za dôležité podporné faktory v súvislosti s tvorbou ŠkVP respondenti považujú:

- *včasnú pripravenosť materiálov v súvislosti s priebehom reformy,*
- *zabezpečiť včas nové učebnice, pracovné listy, aby učebnice a pomôcky boli aj na výchovné predmety,*
- *viac redukovať učivo, vytvoriť možnosti na širšiu variabilitu vyučovacieho obsahu s dôrazom na diferenciáciu,*
- *dostatok adekvátneho času na tvorbu inovácií v ŠkVP,*
- *lepšie spracované podklady na každodennú výučbu.*

Ide o dôležité odporúčania pre Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu (MŠVVaŠ) SR a Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ), ktoré majú rozhodne svoju opodstatnenosť. Na druhej strane, na základe odpovedí učiteľov usudzujeme, že nebola dostatočne využitá **reflexia procesu tvorby ŠkVP** a zovšeobecnené skúsenosti z tohto procesu **pre samotné školy**. Vyskytol sa len jeden druh odporúčania tohto typu:

- *docieliť a využiť spoluprácu všetkých učiteľov pri tvorbe ŠkVP.*

Možné dôvody vidíme nielen v nedostatku času, ale aj v nedostatku skúseností s tvorbou ŠkVP, ako aj s participatívnym riadením a facilitovaním procesov prebiehajúcich v učiteľských kolektívoch. Pokladáme za dôležité, ak nemá byť ŠkVP formálny, aby členovia pedagogického zboru rovným dielom prispievali k jeho tvorbe, na čo sú však nevyhnutné spôsobilosti potrebné na tímovú prácu a jej organizovanie.

Prevažujúce všeobecné stanovovanie **cieľov výučby** z pohľadu učiteľov poukazuje na možnosť, že učitelia zatiaľ nie dostatočne transformujú všeobecné ciele na podmienky konkrétnej triedy, o čom svedčí aj vnímanie inovácií cieľov ako najmenej dôležitého z viacerých ukazovateľov či nízke percento operacionalizácie cieľov pri novozavedených predmetoch.

Za najdôležitejšie učitelia pokladajú inovovať **stratégie a metódy**, riaditelia **učebný obsah**. Oba ukazovatele spolu **s postupmi práce so žiakmi** sa u učiteľov aj riaditeľov pohybujú na prvých troch miestach, čo podporuje názor, že je dôležitá nielen **reforma obsahu**, ale prinajmenšom tak aj **reforma didaktiky**. Výzvou do ďalšieho obdobia je, že za najmenej dôležité (okrem cieľov) pokladajú učitelia inovovať **metódy riadenia triedy**, aj keď uvádzajú veľké problémy s disciplínou v triedach. Predpokladáme, že ide o nedocenenie tejto problematiky, ktorá by sa mala stať s postupujúcou reformou omnoho významnejšia.

Inovácie uskutočňované v triedach respondentov sa týkali najmä vyučovacích metód, učebného obsahu a tvorby či používania nových pomôcok. Najviac sú využívané prostriedky IKT, multimediálna výučba, projektová metóda, uplatňujú sa prvky overených inovačných edukačných programov – integrovaného tematického vyučovania (ITV), regionálnej výchovy

a kultúry, dopĺňaný je obsah predmetov o zaujímavé učivo, vytvárajú sa osnovy nových predmetov, používa sa interaktívna tabuľa a ďalšie pomôcky, aj také, ktoré učitelia tvorivo sami zhotovujú.

V tvorbe **osnov nových predmetov** školy minimálne spolupracujú s externými odborníkmi, ťažisko spočíva najmä na práci jednotlivých učiteľov alebo učiteľských tímov. Na základe prieskumu je možné konštatovať, že učitelia využívajú možnosť disponibilných hodín najmä na posilňovanie tradičných predmetov a menej na ďalšie možnosti (napr. tvorbu nových predmetov), teda zatiaľ dostatočne nevyužívajú reformný potenciál školského vzdelávacieho programu. Za možné príčiny považujeme najmä malý počet disponibilných hodín, preťaženosť učiteľov a nedostatočné ocenenie, nízku pripravenosť na proces zmeny, nedostatočné alebo žiadne cielené vzdelávanie, málo skúseností v tejto oblasti, ohraničenú „centrálnu" ponuku nových predmetov s vypracovanými osnovami.

Hoci **nové predmety zaviedli vo viac ako 60 % škôl respondentov**, len na približne tretinu z nich učitelia vypracovali **učebné a testové úlohy** pre každý tematický celok učiva daného predmetu. Dokumentuje to, že ide o náročnú činnosť, ktorá si vyžaduje relevantné spôsobilosti a adekvátny čas. Znovu sa potvrdzuje názor, že učitelia menej pracujú s inováciami v oblasti cieľov, prípadne nemajú dostatočné spôsobilosti v tejto oblasti, napr. v používaní taxonómií pri stanovovaní kognitívnych a afektívnych cieľov a tvorbe úloh s ich využitím. **Žiaduce by bolo interaktívne vzdelávanie v tejto oblasti, aby učitelia získali „vhľad" do tvorby učebných a testových úloh a zodpovedajúce zručnosti.** Vhodnejšie by bolo využívať odborníkov-externých spolupracovníkov, na čo by, samozrejme, školy museli mať zdroje.

Pozitívne je možné hodnotiť konštatovanie učiteľov, že „veľmi často" (45,2 %) a „stále" (22 %) prepájajú **učivo so životom a s osobnou skúsenosťou žiaka**, aj keď sa tak deje najmä uvádzaním príkladov zo života, nie konštruktivistickým prístupom k vyučovaniu. Vo vyučovacom procese učitelia väčšinou preferujú **tradičný výklad učiva** pred **vlastnou objavnou činnosťou žiakov**. V súvislosti s tým prevažuje organizačná forma **klasické vyučovanie** a **diferencované vyučovanie**. Približne polovica respondentov občas uplatňuje **blokovú výučbu** a **integrované projektové dni**.

Výskum na hladine štatistickej významnosti potvrdil, že keď učitelia viac používajú tradičný výklad učiva, žiaci odpovedajú na otázky učiteľa častejšie pri tabuli alebo na mieste, neprezentujú a nehodnotia svoju prácu a navzájom si neposkytujú spätnú väzbu. Naopak, potvrdilo sa, že keď žiaci objavujú učivo samostatne, učia sa kriticky myslieť, pracujú na projektoch, v skupinách, prezentujú svoju prácu ako jednotlivci aj v rámci skupiny, hodnotia svoju prácu a poskytujú si vzájomnú spätnú väzbu.

Približne polovica respondentov uviedla, že uplatňuje **prvky projektov** cielene podporovaných MŠVVaŠ SR, ako sú *Infovek* a *Zdravá škola*. Z inovačných edukačných programov či projektov je najrozšírenejší experimentálne overený komplexný inovačný edukačný program Integrované tematické vyučovanie/Vysoko efektívne učenie (ITV/HET), ktorý podporuje reformné zámery. Učitelia využívajú najmä prepracovanú metodiku rozvíjania osobných a sociálnych spôsobilostí (kompetencií) žiakov a metodiku práce s učebným obsahom. V školách v obciach je rozšírené najmä vyučovanie regionálnej výchovy a ľudovej kultúry. Medzi najviac aplikované metódy patria metódy šírené Združením Orava pre demokraciu vo vzdelávaní (napr. EUR, kritické myslenie, párové čítanie).

Priaznivým znamením pre ďalšiu realizáciu reformy je, že viac ako **97 % respondentov sa domnieva, že rozvíjanie osobných a sociálnych spôsobilostí žiakov je aspoň také dôležité ako získavanie poznatkov**. Prierezovú tematiku **osobný a sociálny rozvoj** respondenti najčastejšie uskutočňujú formou rozhovoru a diskusie najmä na hodinách etickej, náboženskej výchovy a na triednických hodinách. Smelšie by sa mali využívať ďalšie reformné možnosti, ako sú tvorba nového predmetu, vzdelávací kurz pre žiakov. V tomto by znovu mohli účinne pomôcť aj externí odborníci. Viac by sa mohli využiť a implementovať overené metodiky rozvíjania osobných a sociálnych kompetencií (ITV), rôzne programy na rozvoj osobnosti, upravené na konkrétne podmienky.

Pri zavádzaní pedagogických inovácií uvádzajú respondenti na prvých troch miestach ako **podporujúce vlastné osobné nastavenie a pripravenosť robiť niečo nové**, dôležité je **absolvovanie interaktívneho vzdelávania** a sledovanie **ukážok inovačného vyučovania v triedach**. Za najväčšiu **prekážku** zavádzania pedagogických inovácií pokladajú učitelia a riaditelia nedostatok metodických materiálov, nízke finančné ohodnotenie, osobnú záťaž a prepracovanosť, ďalej nedostatok informácií a vzdelávacích ponúk a čiastočne problémy s disciplínou v triede.

Viac ako **80 % učiteľov hodnotí prípravu v oblasti pedagogických inovácií za nedostatočnú**. Za **najdôležitejšie formy kontinuálneho vzdelávania a ďalšej podpory** učitelia pokladajú interaktívne zážitkové vzdelávanie zamerané na sociálne spôsobilosti žiakov v súvislosti s učebným obsahom, návštevy vyučovania v inovačných triedach a výmenu skúseností, ako aj metodiku (prípadne katalóg) inovačných programov, aktivít a ukážok, ktorú by ocenili najmä mladší učitelia prvého stupňa.

1. Úvod do problematiky pedagogických inovácií

Ako chápeme pojem pedagogické inovácie?

Pojmy „pedagogická inovácia", „inovatívna škola", „inovačný program", „alternatívna škola" a „alternatívny program" sa používajú nejednotne a vo viacerých významoch. V zahraničnej pedagogike sa používajú skôr pojmy „improving school" (zdokonaľujúca sa škola) či „school improvement" (zdokonaľovanie školy) v zmysle rozvoja a zdokonaľovania školy ako učiacej sa organizácie [Levy (ed.), 1991; Mareš, Gavora, 1999].

Pre naše potreby budeme chápať **pedagogické inovácie** vo význame: *„Inovácie vo vzdelávaní predstavujú nové pedagogické koncepcie a praktické opatrenia, ktoré sú zamerané najmä na obsah a organizáciu škôl, vzdelávanie, hodnotenie žiakov, klímu školy priaznivú smerom k žiakom a verejnosti vrátane uplatňovania nových technológií vo vzdelávaní. Rôzne inovácie realizujú štandardné – klasické – školy aj alternatívne školy."* (Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J., 2003, s. 85) Pojem **alternatívna škola** vnímame v tomto texte v užšom význame – *ako školy, ktoré nadväzujú na idey reformného hnutia 20. a 30. rokov*, ako napríklad daltonský plán, Freinetova pedagogika, waldorfské školy, školy podľa pedagogiky Marie Montessori.

Učitelia zapojení do výskumu chápali inovácie ako niečo nové, kvalitnejšie nielen v rámci modernej pedagogickej teórie a praxe, ale aj z pohľadu činnosti jednotlivca v súvislosti s jeho profesionálnym a osobnostným vývojom.

Čo podnietilo zavádzanie pedagogických inovácií do našich tried?

Podobne ako v západoeurópskych krajinách, aj naša tradičná škola sa stala centrom kritiky nielen zo strany pedagogickej vedy (Held, Ľ., Pupala, B., 1995), ale aj učiteľov z praxe, ako aj rodičov a žiakov. Hlavným **predmetom kritiky školy** boli najmä **dlhodobé problémy**:

- normatívny a uniformný charakter školy,
- nedostatočný dôraz na rozvoj osobnosti žiaka a nevyužívanie (až blokovanie) potenciálit jeho rozvoja,
- absentovanie individuálneho prístupu zo strany učiteľov,
- narušená pedagogická komunikácia medzi učiteľom a žiakom,
- podcenenie úlohy sociálnej klímy školy,
- predimenzovanosť osnov a encyklopedický charakter vzdelávania,
- preceňovanie vedomostí bez schopnosti aplikácie oproti zručnostiam, hodnotám a postojom,
- preceňovanie intelektuálneho rozvoja na úkor rozvoja sociálneho, emocionálneho a morálneho,
- rozvíjanie prevažne nižších kognitívnych funkcií, prevládanie mechanického osvojovania si poznatkov (menej je rozvíjaná schopnosť aplikácie, skoro vôbec vyššie kognitívne schopnosti – analýza, hodnotenie a syntéza) a ďalšie.

Reformné snahy sa preto zameriavali na **celkovú humanizáciu školy**, ktorá je najčastejšie interpretovaná v zmysle Komenského chápania školy ako dielne ľudskosti. Výrazný je obrat k dieťaťu, rešpekt pred jedinečnosťou a individualitou každej detskej osobnosti, príklon k inkluzívnemu vzdelávaniu a individualizácii procesu vzdelávania [Švec, 1994; Kosová, 1995; Zelina, 1996, 2004; Helus, 2004; Medzinárodná akadémia vzdelávania/UNESCO, 2005; Spilková, 2005; Maňák, Janík (eds.), 2007].

Ktoré programy a komplexné metódy sa uplatňovali/uplatňujú na Slovensku?

Po roku 1989 sa aj v našich podmienkach vytvoril širší priestor pre inovácie vo výchovno-vzdelávacom procese, od zavádzania rôznych prvkov v tradičných triedach (kooperatívne vyučovanie, metóda kritického myslenia, projektové vyučovanie, problémové vyučovanie...) až po ucelené inovačné a alternatívne programy. Častou inšpiráciou sa stáva moderná pedagogická literatúra, ale, ako to potvrdzujú samotní učitelia, najmä **výmena skúseností medzi učiteľmi, návštevy v triedach, ktoré už pracujú tvorivým spôsobom, participatívne, interaktívne vzdelávanie učiteľov**, na ktorom získavali skúsenosti zážitkovým učením.

Na Slovensku vznikali komplexné **inovačné edukačné programy** – Integrované tematické vyučovanie (ITV), teraz rozvinuté ako Vysoko efektívne učenie (HET), program s akcentom na prvky regionálnej výchovy Regionálna škola. Ďalej sa od 90. rokov objavili mnohé školy, ktoré rozvíjali niektoré metódy alebo prvky alternatívnej pedagogiky prostredníctvom **autorských projektov**, napríklad Tatranská alternatívna škola (Oleníková, 2001), Škola Fantázia (A. Štestko) a ďalšie.

Sem môžeme zaradiť aj **rôzne inovačné metódy a vyučovacie stratégie či organizačné formy**, napr. kritické myslenie, program Škola, ktorej to myslí (Orava Iowa, v súčasnosti Projekt Orava), Škola dokorán – program Krok za krokom (Step by step), Šťastné deti a ďalšie. Väčšina z nich bola alebo je v súčasnosti experimentálne overovaná na základe platnej legislatívy. Podobne ako experimentálne overená francúzska metóda s názvom La main a la pait (projekt Vyhrňme si rukávy), aplikovaná na I. stupni ZŠ vo vzdelávacej oblasti Príroda a spoločnosť, ktorá bola odborne podporovaná vedeckými organizáciami, ako sú Slovenská akadémia vied, ŠPÚ, Pedagogická fakulta TU, Akadémia vied vo Francúzsku (Nogová, Bagalová, Marušincová, 2006).

Čo pedagogické inovácie priniesli do našich škôl a mimoškolskej práce s deťmi a mladými ľuďmi?

Nie všetky experimentálne overované programy boli úspešne ukončené, prípadne sa udržali v praxi aj po ukončení režimu overovania. Avšak úspešne experimentálne overené projekty menili metódy a formy výučby a záujmovej činnosti v prospech podpory takých, ktoré umožňujú deťom získavať priamu skúsenosť aj prostredníctvom zážitkového a sociálneho učenia. Tento proces podporili výskumné pracoviská – výskumno-pedagogické pracovisko SAV (1992), ministerstvo školstva prostredníctvom ŠPÚ v rámci experimentálneho overovania, vysoké školy, profesionálne mimovládne organizácie. Jedným z overených komplexných inovačných programov, ktorý rozvíja osobnostno-sociálne spôsobilosti žiakov a ich tvorivosť, je aj spomínané integrované tematické vyučovanie, ktoré sa deväť rokov overovalo na prvej škole s týmto programom – bývalej ZŠ J. A. Komenského (dnes ZŠ A. Dubčeka) v Bratislave do roku 2001. V rámci overovania bola vypracovaná a aplikovaná aj metodika rozvíjania osobných a sociálnych spôsobilostí (označovaných aj ako životné alebo sociálne zručnosti) a vo viacerých prípadoch bolo v triedach na základe tejto metodiky preukázané zlepšenie sociálnej klímy (Marušincová, 2001).

Vzhľadom na rozsiahlosť a dosah progresívnych zmien, ktoré overené inovácie priniesli, môžeme hovoriť v prvej polovici 90. rokov o reálnom začatí vnútornej reformy školy.

Uskutočňovala sa s veľkou osobnou motiváciou najmä:

- *zmenami vzťahu medzi učiteľom a žiakom* (od direktívneho k demokratickému, pri rešpektovaní osobnosti dieťaťa a jeho individuality),
- *vytváraním pozitívnej podporujúcej sociálnej klímy* (vzťah sebaobrazu a prospechu je výraznejší ako vzťah inteligencie a prospechu),
- *inováciami učebného obsahu* (celostné zmysluplné učenie sa vo vzájomných súvislostiach, prepojenie s reálnym životom, školské kurikulum),
- *zmenami metód a stratégií výchovy a vzdelávania* (možnosť výberu spôsobu edukácie, prechod od pasivity k tvorivému a samostatnému riešeniu problémov, rozvíjanie vyšších myšlienkových funkcií žiakov, komunikačných zručností, podpora orientácie na pozitívne ľudské hodnoty),
- *vytvorením efektívneho systému ďalšieho vzdelávania učiteľov* v zmysle Memoranda o celoživotnom vzdelávaní sa,
- *zmenou riadenia školy* s inovačným edukačným programom – jej otvorenie rodičom a širšej verejnosti (Marušincová a kol., 2001).

Výsledok spolupráce vládnych a mimovládnych organizácií

Na uvedené metodicko-praktické skúsenosti inovačných edukačných programov v oblasti rozvíjania personálno-sociálnych spôsobilostí detí a mladých ľudí nadviazal projekt medzinárodnej holandsko-slovenskej spolupráce Matra-flex (MAT06/SK/8/9, nositeľ programu Nadácia pre deti Slovenska) pod názvom **Rozvoj životných zručností/kľúčových kompetencií detí a mladých ľudí**, ktorý sa realizoval v rokoch 2006 – 2007. Projekt bol zameraný na podporu začleňovania inovačných edukačných programov do systému výchovy a vzdelávania a ďalší rozvoj životných zručností/kľúčových kompetencií slovenských detí a mládeže. Druhým prínosom bolo cielené prepojenie vyučovacích a mimovyučovacích či mimoškolských aktivít a spolupráca vzdelávateľov z rôznych sektorov. Do projektu boli zapojené slovenské a holandské vládne aj mimovládne organizácie, sekcia regionálneho školstva Ministerstva školstva SR, Iuventa, ŠPÚ, Nadácia pre deti Slovenska a experti z ďalších slovenských neziskových organizácií (Asociácia S. Kovalikovej – vzdelávanie pre 21. storočie na Slovensku, Erko, Centrum pre vzdelávaciu politiku, Združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika), Ministerstvo zdravia, sociálnych vecí a športu Holandského kráľovstva prostredníctvom NIZW (The Netherlands Institute for Care and Welfare), Royal Netherlands Embassy, EVD (Agency for International Bussiness and Cooperation), Ministerstvo školstva, kultúry a vedy Holandského kráľovstva, International Child Development Iniciatives (ICDI), Sardes. Výstup projektu s názvom *Návrh strategicko-akčného plánu Ministerstva školstva SR na začlenenie pedagogických inovácií podporujúcich rozvoj kľúčových kompetencií do vzdelávacieho systému* ukazuje možnosti permanentnej inovácie škôl ako účinného prostriedku reformy školy (Kol., 2007).

Podnety z praxe experimentálneho overovania – možné problémy

Dlhoročné skúsenosti z experimentálneho overovania pod gesciou ŠPÚ alebo vysokých škôl poukázali na niekoľko problémov v systémovom doriešení implementácie a diseminácie overených inovácií, z ktorých vyberáme nasledujúce.

Na implementáciu overených pedagogických inovácií do pedagogickej praxe **je dôležité aj podporujúce legislatívne prostredie**. Do roku 2005 sa experimentálne overovanie riadilo smernicou MŠ SR z 22. novembra 1993 na pokusné overovanie organizácie, foriem i obsahu výchovy a vzdelávania a spôsobu riadenia škôl, neskôr vyhláškou č. 376/2005 Z. z. MŠ SR z 26. mája 2005, ktorou sa upravujú podrobnosti o podmienkach a pravidlách experimentálneho overovania cieľov, obsahu, metód, organizácie a riadenia výkonu výchovno-vzdelávacieho procesu v školách a v školských zariadeniach. Po prijatí nového školského zákona postupuje gestor podľa smernice alebo vyhlášky, ktorá bola platná v období schválenia projektu experimentálneho overovania a podľa prechodného ustanovenia § 161 ods. 14 školského zákona. Pre nové projekty je určujúci § 14 Experimentálne overovanie v zákone č. 245/2008 Z. z. z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Problematickým miestom môže byť v niektorých prípadoch **čas po ukončení experimentálneho overovania**. Záverečné hodnotenie experimentálneho overovania s relevantnými prílohami vypracúva garant. **Čo sa však po ukončení deje v praxi?** Overená inovácia sa nie vždy končí, aj keď bolo overovanie úspešné, získaním oficiálneho potvrdenia, ktoré by umožňovalo ďalšiu implementáciu inovácie (z rôznych dôvodov). V tom prípade buď nepokračuje, alebo aj napriek tomu sa na danej škole/školách ďalej realizuje (v rôznej miere – aspoň prvky), prípadne neúmerne dlho pokračuje oficiálne experimentálne overovanie (napr. bilingválne projekty). Aj keď edukačný program dosahuje preukázateľne dobré výsledky, jeho implementácia do prostredia slovenských škôl sa nepodporuje cielene a systémovo.

Podľa nášho názoru v niektorých prípadoch nastáva určité „vákuum" a bol by žiaduci transparentný postup, ktorý by bol upravený vyhláškou alebo inou záväznou formou, prípadne schválená metodika (katalóg) obsahujúca príslušné podmienky implementácie overenej inovácie, zvlášť keď nejde len o metódy a formy, ale o komplexné programy. Podobné názory prezentovali aj riaditelia v dotazníkovom prieskume.

Viac možností prináša uplatňovanie dvojúrovňového kurikulárneho modelu – štátny vzdelávací program a školský

vzdelávací program. **Inovačné programy nemajú spravidla veľké problémy etablovať sa prostredníctvom školských vzdelávacích programov, keď na to postačujú disponibilné hodiny v štátnom vzdelávacom programe. Potom však školy nemajú priestor na zavedenie iných inovácií, napr. rozšírené vyučovanie cudzích jazykov** (často je to v praxi opačne). Potrebné je **doriešiť, na akom legislatívnom podklade môžu fungovať overené inovačné a alternatívne edukačné programy v praxi, keď nie sú kompatibilné s možnosťami, ktoré poskytuje štátny vzdelávací program** (disponibilné hodiny nestačia).

Možnosťou systémového riešenia je navrhovaný **katalóg pedagogických inovácií s vypracovanou metodikou a so stanovenými kritériami a postupom** (o ktorý sa už dlhšie snažíme), na základe ktorých bude overená pedagogická inovácia, inovačný alebo alternatívny program zaradený do katalógu, aby školy mali možnosti výberu a mohli si dotvoriť vlastnú profiláciu (školské kurikulum). Takýto katalóg funguje napríklad v Nemecku (Landesinstitut für Schule und Weiterbildung. Gestaltung des Schullebens und Öffnung von Schule Soest 2000, 2001; podľa Matulčíková, M., 2001), v Spojených štátoch amerických (http://www.nwrel.org/scpd/catalog/about.shtml) a ďalších krajinách. Je to možné len na základe systémového riešenia ukončovania experimentálneho overovania.

2. Výskum pedagogických inovácií na Slovensku

Výskum sa realizoval v základných školách na Slovensku. Uskutočňoval sa v jednej predvýskumnej a v dvoch výskumných etapách. V prvej etape sme zrealizovali **výskum názorov učiteľov a riaditeľov škôl na inovácie v školskej praxi**. Empirický výskum sme doplnili **štúdiom a rozborom dostupných školských vzdelávacích programov** z hľadiska uplatňovania inovačných metód v školách.

V druhej etape výskumu sme sa zamerali na **skúmanie vplyvu inovačných metód na žiakov vybraných inovačných a kontrolných tradičných tried** (na základe prijatých kritérií) a **metódou kvalitatívneho výskumu** (pološtruktúrovaný rozhovor) **sme skúmali názory učiteľov týchto tried** na inovácie pedagogických metód.

Aké bolo zloženie výskumnej vzorky?

Základný súbor predstavovali učitelia a učiteľky základných škôl, **výberový súbor tvorilo 1 248 dobrovoľných respondentov – učiteľov I. a II. stupňa ZŠ zo 680 základných škôl** na Slovensku. Aby sme z dostupných údajov zabezpečili reprezentatívnosť, museli sme vážiť údaje od zúčastnených respondentov podľa kraja, veľkosti obydlia a počtu odpovedajúcich učiteľov z tej istej školy, na základe čoho vznikla výskumná vzorka (n = 680).

Súčasne sme zisťovali **názory riaditeľov** na túto problematiku (n = 731). Štyri otázky boli zhodné v oboch dotazníkoch a získané dáta boli vzájomne komparované. Vzhľadom na to, že účasť na prieskume bola dobrovoľná, respondenti – učitelia a riaditelia – neboli vždy z tej istej školy. V porovnávaných štyroch otázkach sme pracovali s výskumnou vzorkou respondentov, kde odpovedali na dotazník oba typy respondentov – učiteľ aj riaditeľ. Párovaním dotazníkov (učiteľ a riaditeľ konkrétnej školy) sme pre tieto štyri otázky vytvorili výskumnú vzorku (n = 493).

Výberový súbor približujú aj nasledujúce **deskriptívne charakteristiky** v grafoch. Viac ako 30 % respondentov-učiteľov bolo vo vekovom rozpätí 30 až 39 rokov, s praxou v dĺžke od 6 do 10 rokov, viac ako 90 % tvorili ženy.

▶ Pozri grafy 1 až 4.

Najpočetnejšia skupina respondentov-riaditeľov (48,6 %) patrila do vekovej skupiny od 50 do 59 rokov, 34,4 % bolo vo veku od 40 do 49 rokov, 73,2 % tvorili ženy.

▶ Pozri grafy 5 a 6.

Čo obsahovali dotazníky?

Dotazník pre učiteľov bol zameraný na prieskum názorov respondentov v troch dôležitých a vzájomne súvisiacich oblastiach:

1. prieskum názorov na potrebnosť a dôležitosť inovácií v školskej praxi,
2. prieskum a sumarizácia uskutočňovaných inovácií v pedagogickej praxi respondentov v školskej triede, s dôrazom na inovačné metódy edukácie,
3. zisťovanie názorov na priebeh procesu zavádzania pedagogických inovácií (motivácia, prekážky, potreby).

Dotazník pre riaditeľov bol doplnený o **zisťovanie realizovaných alebo práve prebiehajúcich experimentálnych overovaní v základných školách** (edukačné programy, projekty, metódy a organizačné formy), ako aj situácie po ukončení overovania, udržateľnosť overených inovácií, pretože ide o jeden zo závažných problémov v pedagogickej praxi.

3. Výsledky a interpretácia prvej etapy výskumu

Uvádzame dosiahnuté **výskumné zistenia získané v prvej etape výskumu**, v kontexte s jednotlivými otázkami v troch okruhoch:

1. názory učiteľov a riaditeľov na potrebnosť a dôležitosť zavádzania pedagogických inovácií v školskej praxi,
2. inovácie učebných metód uskutočňovaných respondentmi v školskej triede,

Graf 1: Zastúpenie učiteľov podľa veľkosti sídla

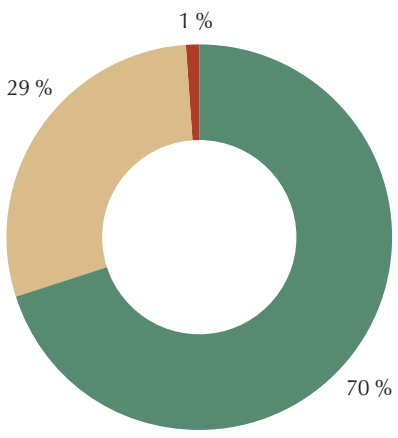

Legenda: obec, mesto, neodpovedali.

Graf 2: Zastúpenie učiteľov podľa veku

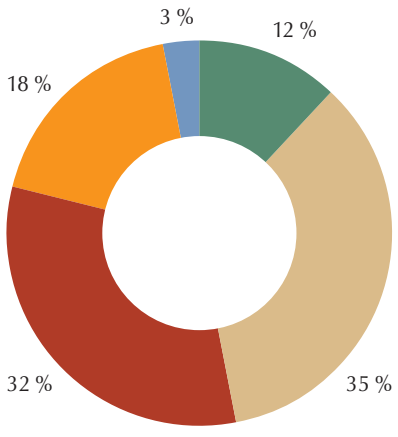

Legenda: 20 – 29 rokov, 30 – 39 rokov, 40 – 49 rokov, 50 – 59 rokov, neodpovedali.

Graf 3: Zastúpenie učiteľov podľa dĺžky praxe

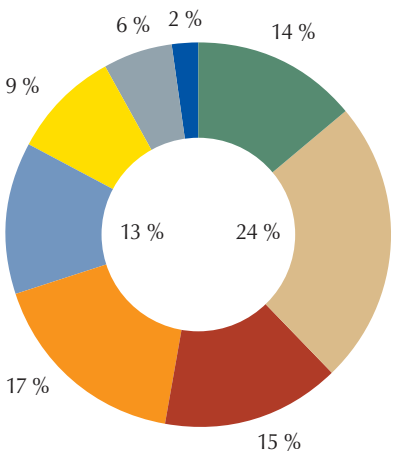

Legenda: 0 – 5 rokov, 6 – 10 rokov, 11 – 15 rokov, 16 – 20 rokov, 21 – 25 rokov, 26 – 30 rokov, 31 – 35 rokov, 35 a viac rokov.

Graf 4: Zastúpenie učiteľov podľa pohlavia

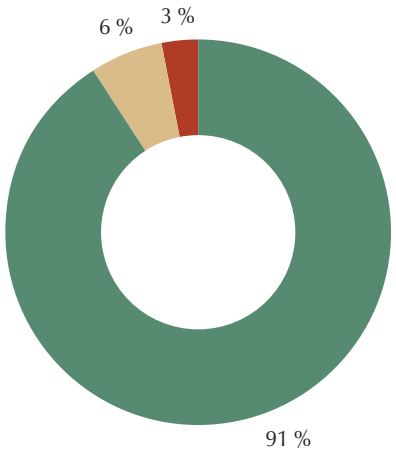

Legenda: ženy, muži, neodpovedali.

2. inovácie učebných metód uskutočňovaných respondentmi v školskej triede,

Graf 5: Zastúpenie riaditeľov podľa pohlavia

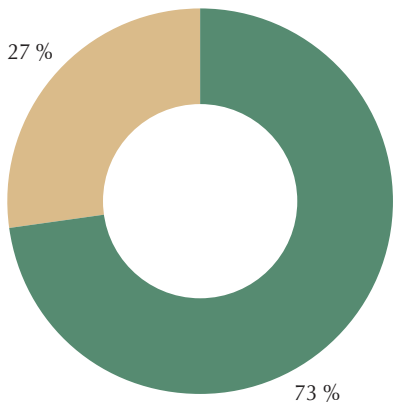

Legenda: ženy, muži.

Graf 6: Zastúpenie riaditeľov podľa veku

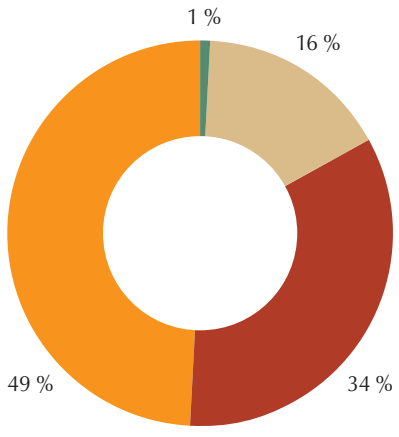

Legenda: 25 – 29 rokov, 30 – 39 rokov, 40 – 49 rokov, 50 – 59 rokov.

3. skúsenosti respondentov s inovačným procesom a aplikáciou inovačných metód.

Čo si učitelia a riaditelia predstavujú konkrétne pod pedagogickými inováciami?

Skúmaná oblasť bola zameraná na **pedagogickú prax respondentov a ich skúsenosti s inováciami**. Zámerne sme bližšie nedefinovali pedagogické inovácie s cieľom zistiť, čo si pod týmto pojmom predstavujú respondenti. Jednotlivé odpovede sme kategorizovali a sledovali ich frekvenciu. Pod pojmom **inovácie respondenti vnímajú** v pedagogickej praxi tieto skutočnosti, pedagogické javy (podľa frekvencie odpovedí):

1. využívanie IKT ako prierezového nástroja (osobitne početná skupina),
2. používanie aktivizujúcich, zážitkových a participatívnych metód, najmä projektové vyučovanie, kooperatívne vyučovanie, aplikovanie metódy CLIL,
3. využívanie pomôcok vytvorených učiteľmi,
4. v bežnej praxi aj niečo nové, čo konkrétny(-a) učiteľ(-ka) začal(-a) používať, čo predtým nerealizoval(-a), aj keď v praxi je to bežné (napr. krúžková činnosť, vyrábanie papierových makiet so žiakmi a pod.),
5. zavádzanie prvkov overených inovačných programov, zvlášť inovačných metód a organizačných foriem aplikovaných v konkrétnych edukačných programoch a projektoch,
6. zavádzanie netradičných organizačných foriem, najmä blokovej výučby,
7. tvorbu učebného obsahu – najmä realizáciu rôznych projektov, od podporovaných profesijnými mimovládnymi organizáciami po triedne a školské projekty z učiteľskej dielne,
8. dopĺňanie, rozširovanie učiva jednotlivých predmetov,
9. tvorbu novozavedených predmetov, ich cieľov a osnov.

Prečo ich pokladajú za potrebné?

V tomto zmysle až **88,8 % odpovedajúcich učiteľov pokladá za dôležité alebo veľmi dôležité inovovať výučbu**. Respondenti najčastejšie uvádzali tri okruhy dôvodov, **prečo je potrebné zavádzať inovácie v školskej triede** (podľa frekvencie odpovedí):

1. potrebu reagovať na politický, ekonomický a sociálny vývoj spoločnosti v európskom kontexte, reflektovať zmeny vo všetkých oblastiach života, aby sa žiaci učili to, čo potrebujú (učiť sa pre život), a vedeli použiť nadobudnuté vedomosti, zručnosti a spôsobilosti pri riešení každodenných problémov,
2. zvýšenie zaujímavosti vyučovania a motivácie žiakov,
3. zlepšenie sociálnej klímy školy vzhľadom na zlepšenie vzťahov a disciplíny v triede.

▶ Pozri graf 7.

Malé percento respondentov (1,3 %) sa domnieva, že: „**nové nemusí byť lepšie**, najprv je inovácie potrebné overiť a zaviesť len osvedčené“, ďalej „neinovovať, čo fungovalo“ a pod., s čím možno vo všeobecnosti súhlasiť. Zároveň to však môže byť argumentácia podporujúca tendenciu pokračovať „vo vychodených koľajach“ a nevystavovať sa riziku neúspešnosti, ktoré vždy sprevádza proces zmeny.

Ďalšie názory poukazujú na slabú disciplínu v triedach, ktorá sťažuje alebo znemožňuje používanie inovačných metód, čo dokumentuje, že je to náročný proces, na ktorý sa učitelia potrebujú cielene pripravovať.

Na základe odpovedí na otvorené otázky však môžeme konštatovať, že **väčšina učiteľov**, naopak, prezentuje pochopenie, že **zaujímavé a podnetné vyučovanie, aplikácia inovačných výchovno-vyučovacích metód môže pozitívne ovplyvniť disciplínu v triede. Fungovanie pravidiel života triedy vytvára prostredie, ktoré motivuje žiakov učiť sa, vplýva na vytváranie podnetnej, podporujúcej sociálnej klímy v triede a tým spätne ovplyvňuje efektívne vyučovanie a školskú úspešnosť žiakov.**

Graf 7: Dôležitosť inovovať výučbu z pohľadu učiteľov

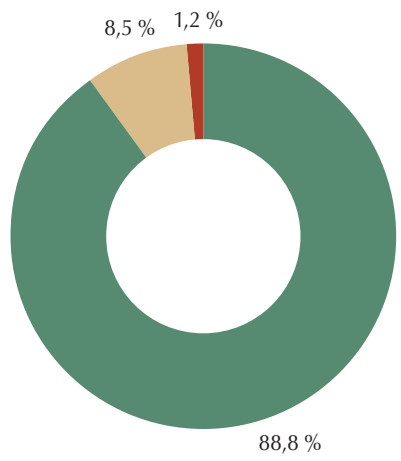

Legenda: dôležité, občas dôležité, nie je to dôležité.

Graf 8: Skúsenosti učiteľov s inováciami

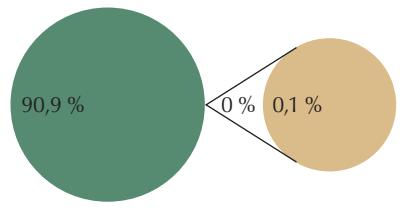

Legenda: zaviedli inováciu, nezaviedli.

Skúsenosti s inováciami v školskej triede má až 90,9 % respondentov, ktorí uviedli, že inovovali svoju výchovno-vzdelávaciu činnosť, pričom používanie inovačných metód je na druhom mieste. To by zodpovedalo zámerom dotazníka pri jeho predložení, aby na otázky odpovedali inovatívni učitelia, ktorí o túto problematiku majú záujem. Tento predpoklad podporuje aj zistenie, že len menej ako 10 % dotazníkov vykazuje znaky formálneho vyplnenia alebo verbálne vyjadreného nezáujmu. Ako sme však naznačili, do úvahy je potrebné brať široký diapazón názorov na to, čo sú podľa respondentov inovácie.

▶ Pozri graf 8.

Ako sú učiteľmi stanovované vzdelávacie ciele?

Odpovede na túto otázku ukazujú, **do akej miery súvisia ciele vzdelávania s inováciami výchovno-vyučovacieho procesu** a či sa inovácie, podľa názoru a praxe respondentov, dotýkajú aj oblasti cieľov. **Odpovede učiteľov týkajúce sa cieľov môžeme rozdeliť do týchto okruhov** (podľa frekvencie odpovedí):

1. všeobecné reformné ciele orientované na kvalitu a obsah vzdelávania – napr. pripraviť žiakov do života, aby sa vedeli uplatniť, aby získali vedomosti na základe vlastnej skúsenosti, zefektívniť vyučovanie, rozvíjať kognitívne a výchovné zložky,
2. ciele orientované len na základné učivo – napr. splniť štandardy, naučiť základné vedomosti, osvojiť si základy gramotnosti,
3. všeobecné, formálne vymedzenie cieľov – napr. plniť ciele a úlohy, učiť a naučiť podľa ŠkVP a pod.,
4. ciele orientované na uplatňovanie konkrétnych pedagogických metód, prístupov, programov a aktivít – zameraných napr. na rozvoj osobnosti, rozvíjanie konkrétnych spôsobilostí a gramotností žiakov, najmä spôsobilosti vedieť vyhľadávať a spracovávať informácie, zavádzanie prvkov konkrétnych inovačných programov (regionálna výchova, integrované tematické vyučovanie, daltonský plán),
5. ciele orientované na vytváranie sociálnej klímy a lepšiu motiváciu žiakov – napr. dobré vzťahy v triede medzi žiakmi, spôsobilosť pracovať v tímoch a naučiť sa spolupracovať, zlepšovať svoj vzťah k žiakom, vzbudiť záujem žiakov o učenie.

Prevažujúce všeobecné stanovovanie cieľov (1. – 3. bod) dokumentuje, že **učitelia vo všeobecnosti málo transformujú všeobecné ciele na podmienky konkrétnej triedy** a že ciele dostatočne neorientujú na inovácie pedagogických metód či zavedenie už overených inovovaných metód výučby (až na 4. mieste v poradí), napriek tomu, že respondenti považujú inovácie za dôležité.

Môžeme sa len domnievať o príčinách tohto nesúladu, ktorý podľa našich skúseností vyplýva z **prevažujúcej formálnej práce učiteľov s cieľmi a, naopak, väčšinou spontánneho inovovania výučby a aplikovania učebných metód v školskej praxi, prevažne na základe prenosu skúseností dobrej praxe.**

Majú byť inovácie pedagogických metód súčasťou ŠkVP?

Ak sú inovácie, aj podľa názoru respondentov, významným prostriedkom reformy školy, mali by byť aj nosnou súčasťou školského vzdelávacieho programu. V súvislosti s tým sme sa pýtali, **do akej miery je dôležité, aby inovácie boli súčasťou školského vzdelávacieho programu**. Ako ukazuje graf 9, odpovedajúci učitelia väčšinou vnímajú dôležitosť kontextu pedagogických inovácií a školského vzdelávacieho programu, ale zďaleka nie tak, ako vnímali dôležitosť inovácie výučby vo všeobecnosti.

▶ Pozri graf 9.

Nepotvrdili sa štatisticky významné rozdiely medzi názormi učiteľov a riaditeľov – **24,7 % učiteľov a 27,6 % riaditeľov sa domnieva, že je veľmi dôležité, aby inovácie boli súčasťou školského vzdelávacieho programu**. Ťažisko odpovedí spočíva na škále „dôležité“ – okolo 60 % u oboch skupín respondentov. Len 0,2 % učiteľov a 0,4 % riaditeľov uviedlo, že to nie je dôležité, 13,8 % učiteľov a 10,2 % riaditeľov sa domnieva, že je to niekedy dôležité.

Vzhľadom na krátky čas na prípravu školských vzdelávacích programov a len prvý rok (v čase odpovedí) uskutočňovania reformy je možné tento výsledok hodnotiť pozitívne za predpokladu úprimnosti odpovedí. Potrebné je tiež uvedomiť si, že **do prieskumu sa zapojili väčšinou učitelia, ktorí uskutočňovali inovácie a vzdelávali sa v tejto oblasti viac rokov už pred začatím reformy,** ako to aj uvádzajú v dotazníkoch. Respondenti najčastejšie absolvovali kontinuálne vzdelávanie v inovačných metódach a stratégiách – najmä v projektovej metóde, metóde EUR, metóde kritického myslenia, v tvorivom písaní alebo v metodike komplexných inovačných edukačných programov (predovšetkým integrovaného tematického vyučovania a regionálnej výchovy).

Graf 9: Názory učiteľov, či majú inovácie tvoriť podstatnú časť ŠkVP

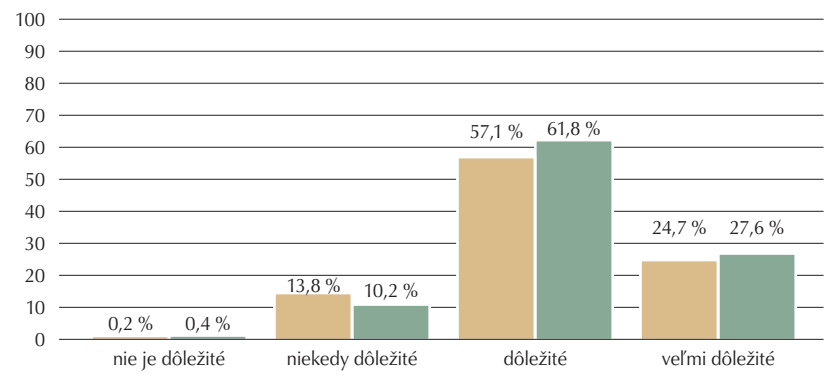

Legenda: učitelia, riaditelia.

Čo je potrebné inovovať?

V odpovediach sa respondenti – učitelia a riaditelia – vyjadrovali k potrebe inovovať vybrané ukazovatele výchovno-vyučovacieho procesu: **ciele výučby, učebný**

obsah, stratégie a metódy, organizačné formy, metódy riadenia triedy, postupy práce so žiakmi, učebné prostredie, organizáciu vyučovacieho procesu.
V tabuľke 1 a 2 sme preto zostupne usporiadali hodnoty jednotlivých ukazovateľov podľa položky „veľmi dôležité“, čo sa nám ukazovalo ako výpovednejšie.

▶ Pozri tabuľku 1 a 2.

Hodnoty ukazujú väčšie rozpätie a pohybujú sa od 22 do 48,8 %. **Učitelia pokladajú za najdôležitejšie inovovať stratégie a metódy, riaditelia učebný obsah.** Aj v otvorených otázkach učitelia podčiarkujú potrebu zmeny metód práce so žiakmi, ktorá je významná najmä z dôvodu, aby žiaci boli zaujatejší a aby dosahovali lepšie učebné výsledky. Na základe odpovedí riaditeľov na otvorené otázky predpokladáme, že ich ovplyvnila najmä skúsenosť s tvorbou školských vzdelávacích programov a osnov novozavedených učebných predmetov.

Tabuľka 1: Poradie dôležitosti inovácií – „veľmi dôležité“ (názory učiteľov v %)

Por.	Dôležitosť inovovať	Veľmi dôležité
1.	Stratégie a metódy	40,5
2.	Postupy práce so žiakmi	40,2
3.	Učebný obsah	38,8
4.	Učebné prostredie	36,5
5.	Organizácia vyučovacieho procesu	29,4
6.	Organizačné formy	27,7
7.	Metódy riadenia triedy	25,3
8.	Ciele výučby	22,3

Tabuľka 2: Poradie dôležitosti inovácií – „veľmi dôležité“ (názory riaditeľov v %)

Por.	Dôležitosť inovovať	Veľmi dôležité
1.	Učebný obsah	48,8
2.	Postupy práce so žiakmi	45,3
3.	Stratégie a metódy	44,9
4.	Učebné prostredie	35,8
5.	Metódy riadenia triedy	33,1
6.	Organizácia vyučovacieho procesu	32,9
7.	Ciele výučby	31,5
8.	Organizačné formy	31,0

Tabuľka 3: Prehľad uplatňovania metód a prvkov inovačných a alternatívnych programov v triedach respondentov

Kategória	Názov	Údaje v %
Slovenské projekty humanizácie a modernizácie školy	Projekt Infovek	58,4
	Projekt Zdravá škola	41,7
Experimentálne overené inovačné edukačné programy a ich prvky	Integrované tematické vyučovanie (ITV)	34,0
	Rozšírené vyučovanie regionálnej výchovy a ľudovej kultúry	17,5
	Vyhrňme si rukávy	1,6
Inovačné metódy rozširované mimovládnymi organizáciami	Združenie Orava...	14,7
	Krok za krokom	13,5
	Škola – zmena	3,5
Programy reformnej pedagogiky	Prvky programov založených na reformnej pedagogike	11,2
Rôzne inovačné prvky a projekty realizované učiteľmi	Vlastný autorský projekt	6,2
	Projekty humanisticky orientovaného vyučovania	15,4
	Projekty zamerané na rozvoj tvorivosti žiakov	30,5
	Škola hrou	30

Za najmenej dôležité pokladajú učitelia inovovať ciele výučby a metódy riadenia triedy. Na základe vyhodnotenia odpovedí na otvorené otázky usudzujeme, že učitelia málo pracujú s cieľmi (len jeden respondent uviedol, že inovoval ciele výučby). Podobné názory vyjadrujú aj riaditelia.
Čo sa týka **metód riadenia triedy**, ktoré sú dôležitým nástrojom tvorby sociálno-emočnej klímy a pozitívnych vzťahov v triede, **líšia sa názory respondentov v uzavretých a otvorených otázkach**. Realizovanie inovácií v oblasti sociálnej klímy v triede uvádzalo ako dôležitú súčasť výučby (v otvorených otázkach) až 47,8 % respondentov, pričom v uzavretých len 25,3 % pokladalo za dôležité inovovať metódy riadenia triedy.
Predpokladáme, že tento nesúlad mohla spôsobiť aj skutočnosť, že učitelia často nemajú dostatočné informácie týkajúce sa problematiky pozitívneho riadenia triedy (učiteľ ako faciltátor), čo je pochopiteľné aj vzhľadom na to, že pedagogické fakulty v minulosti málo alebo vôbec nepripravovali budúcich učiteľov v tejto oblasti. Predpokladáme, že respondenti túto problematiku nedoceňujú, prípadne nemajú dosť informácií a neuvedomujú si súvislosti riadenia triedy s vytváraním podporujúcej sociálnej klímy s dobrými vzťahmi v triede a efektívnym učením sa. Riaditelia (33,1 %) vnímajú inováciu metód riadenia triedy ako dôležitejšiu.

Aké inovácie uskutočnili učitelia v školskej triede?

Na základe frekvencie odpovedí respondentov sme vytvorili kategórie, do ktorých sme zaradili jednotlivé uvádzané pedagogické inovácie:
Metódy a organizačné formy, techniky a aktivity:
- projektová metóda a jej aplikovanie buď v rámci jednotlivých predmetov, alebo medzipredmetovo,
- skupinové vyučovanie,
- multimediálna výučba, používanie IKT,
- tvorivé čítanie, tvorivé písanie,
- problémové úlohy na rozvoj divergentného myslenia,
- experiment,
- *brainstorming*,
- dramatizácia a rolové hry,
- aktivity na rozvíjanie komunikačných zručností,
- metódy pozitívneho riadenia triedy a na vytváranie podporujúcej sociálnej klímy,
- príklady z praxe,
- zapojenie detí a využívanie ich nápadov,
- autentické hodnotenie,
- blokové vyučovanie.

Uplatňovanie inovačných alebo alternatívnych programov, najmä:
- integrovaného tematického vyučovania (ITV/HET),
- regionálnej výchovy,
- prvkov daltonského plánu,
- autorských projektov.

Inovácie učebného obsahu:
- tvorba učebných plánov v rámci ŠkVP,
- tvorba osnov nových a novozavedených predmetov,
- doplnenie obsahu predmetov o zaujímavé učivo,
- tematicky zamerané projekty rôzneho druhu, od triednych cez ročníkové, celoškolské po medzinárodné (Comenius).

Používanie nových alebo samostatne zhotovených pomôcok:
- interaktívna tabuľa,
- Lego Dacta,
- pracovné listy vlastnej produkcie.

Aké mali učitelia ďalšie plány?

1. V prvom rade plánovali viac využívať moderné technológie – **IKT** (aj vo výučbe jednotlivých predmetov), interaktívne programy, multimediálne pomôcky, výučbové CD, natáčanie pokusov, využitie PowerPointu pri výklade učiva, nácvik písania pomocou interaktívnej tabule v 1. ročníku, atď.
2. Na druhom mieste plánovali **inovácie pedagogických metód, organizačných foriem a programov** – najmä projektové vyučovanie, problémové vyučovanie (využívanie úloh na podporu tvorivosti, na rozvíjanie divergentného a logického myslenia), zážitkové vyučovanie, kooperatívne vyučovanie (spoluprácu v skupinách, učenie sa žiakov navzájom), postupné zavedenie prvkov a využívanie metód experimentálne overených inovačných programov.
3. Mysleli tiež na **realizáciu konkrétnych projektov**, napr. Premena tradičnej školy na modernú a pod., ako aj tvorivých aktivít, ako napr. vytváranie elektronickej knihy, encyklopédií, atď.
4. V kategórii iné respondenti uvádzali, že:
   - zatiaľ nič neplánovali, využívajú spontánne podnety alebo budú využívať „všetko“,
   - plánujú otvorené hodiny, tvorivé dielne a výmenu skúseností, plánujú absolvovať relevantné vzdelávanie.

Ktoré experimentálne overené inovačné alebo alternatívne edukačné programy a projekty učitelia uplatňovali?

Približne 50 % respondentov uvádza, že uplatňuje prvky slovenských projektov humanizácie a modernizácie školy, ktoré boli/sú cielene podporované (aj materiálne) ministerstvom školstva, ako sú projekty *Infovek* a *Zdravá škola*.
Z experimentálne overených inovačných edukačných programov či projektov je najviac rozšírený **komplexný inovačný edukačný program Integrované tematické vyučovanie** (ITV/HET) – 34 %, ktorý bol úspešne experimentálne overený (1993 – 2001) a podporuje reformné zámery. Najmä školy v obciach uvádzajú, že využívajú rozšírené vyučovanie **regionálnej výchovy a ľudovej kultúry**. Medzi experimentálne overené programy patrí aj francúzsky projekt **Vyhrňme si rukávy**, implementovaný do škôl na Slovensku zatiaľ v malom rozsahu na I. stupni základných škôl (overovaný v Trnave, 2004 – 2008).
Medzi najaplikovanejšie metódy patria **učebné metódy rozširované Združením Orava pre demokraciu vo vzdelávaní** (napr. EUR, kritické myslenie, párové čítanie), **Krok za krokom**, uvádzajú sa aj metódy **projektu Škola – zmena**.
Respondenti uviedli, že implementujú aj prvky programov založených na reformnej pedagogike, najmä **daltonského plánu**.
Osobitnou skupinou sú aktivity a projekty učiteľov, ktoré sú rôzneho rozsahu a kvality, od komplexných autorských až po inovácie v používaní metód či postupov, alebo uplatňovanie a kombinácie rôznych prvkov inovačných alebo alternatívnych programov.

▶ Pozri tabuľku 3.

V pedagogickej praxi **učitelia aplikujú častejšie prvky (najmä metódy) experimentálne overených inovačných a alternatívnych programov, v malej miere programy ako celky.**
Výskum ukázal, že učitelia si eklektickým spôsobom vyberajú stratégie, metódy a postupy z viacerých rôznych programov a projektov, podľa toho, čo ich zaujme a čo pokladajú za vhodné aplikovať vo výučbe, sú slobodní vo výbere metód. Na základe skúseností z vlastnej pedagogickej praxe, experimentálneho overovania, kontinuálneho vzdelávania učiteľov a rozhovorov s učiteľmi môžeme uviesť, že najčastejšie si učitelia vyberajú tie metódy, ktoré mali možnosť pozorovať v triede ako príklady dobrej praxe a s ktorými sa oboznámili počas vzdelávania zážitkovým učením.

Aké činnosti, aktivity, postupy využívali učitelia vo vyučovacom procese?

V tejto oblasti sme skúmali **frekvenciu používania „tradičných“ učebných činností žiakov a postupov** (v zmysle typického pre hlavný prúd klasického vzdelávania – prevažujúca transmisívna metóda, frontálne vyučovanie), ako aj menej tradičných, **aktivizujúcich metód, činností a postupov** (s väčšou participáciou žiakov, ktoré prispievajú k ich osobnému a sociálnemu rozvoju). Zaoberali sme sa aj zisťovaním súvislostí medzi týmito dvoma prístupmi.
V dotazníku sme prostredníctvom škálovania sledovali **frekvenciu uskutočňovania vybraných činností/aktivít** vo vyučovacom procese (odhadom vzhľadom na počet hodín vyučovacieho času).
V tabuľke 4 uvádzame usporiadanie zistených dát podľa priemeru na základe priraďovanej hodnoty (0 – 5). Najviac učiteľov uvádza, že „veľmi často“ (45,2 %), resp. „stále“ (22 %) prepájajú učivo so životom a s osobnou skúsenosťou žiaka. Ani jeden respondent neuviedol, že tento postup nepoužíva nikdy.

Môžeme konštatovať, že učitelia si uvedomujú, alebo aspoň slovne deklarujú, potrebu, aby žiaci pochopili dôvody, prečo sa učia dané učivo, a aby vedeli použiť svoje poznatky vo svojom živote, prípadne chápali ich kontext so skutočným životom (aj keď existujú učivá, pri ktorých je to ťažko realizovateľné).
Nevyskytol sa respondent, ktorý by nerealizoval v triede výklad učiva, jeho žiaci by neodpovedali na otázky a neprezentovali svoju prácu ako jednotlivci, nepracovali by v skupinách alebo by nikdy „neobjavovali“ učivo samostatne.
Na druhej strane, 4,1 % učiteľov nepoužilo vo vyučovacom procese ani raz skupinovú prezentáciu projektov, metódu hrania rolí, 6,4 % problémovú metódu *brainstorming*.

▶ Pozri tabuľku 4.

Najčastejšie používané činnosti a postupy žiakov (položky „veľmi často“ a „stále“) približuje graf 10. Ukazuje prístup učiteľov, ktorým podporujú prepájanie nového učiva s osobnou skúsenosťou žiakov. Na základe analýzy otvorených otázok ide skôr o uvádzanie príkladov zo života vo výučbe, prípadne poukázanie na to, kde sa dajú nové poznatky v živote uplatniť, než o konštruktivistický prístup. Tento záver potvrdzuje aj zistenie, že okolo 40 % učiteľov len občas (zriedkavo) podporuje žiakov, aby samostatne objavovali učivo a pretvárali svoje predstavy vlastnou objavnou činnosťou. Žiaci vo vyučovacom procese viac uskutočňujú tradičné činnosti (body 2 až 5), ktoré zodpovedajú klasickému vyučovaniu. Menej možností majú žiaci pracovať a učiť sa podľa netradičných aktivizujúcich metód, pri činnostiach, kde môžu riešiť problémové úlohy a učiť sa kriticky myslieť a pracovať v skupinách.

▶ Pozri graf 10.

Zisťovali sme aj **korelácie** medzi jednotlivými ukazovateľmi prostredníctvom korelačnej matice. Porovnávaním dvoch protikladných prístupov, akými sú ukazovateľ 5 („výklad učiva“) a ukazovateľ 14 („žiaci objavujú učivo samostatne“), sme zistili korelačné koeficienty významné **na hladine štatistickej významnosti**.
Na základe toho môžeme konštatovať, že **žiaci učiteľov, ktorí preferujú klasický výklad učiva** („často“ 43,3 % a „veľmi často“ 25,4 %):
- *nepracujú v skupinách,*
- *neposkytujú si navzájom spätnú väzbu, t. j. nehodnotia sa navzájom,*
- *neučia sa kriticky myslieť,*
- *neprezentujú svoju prácu.*

Na hladine štatistickej významnosti žiaci týchto respondentov:
- *často odpovedajú na otázky učiteľa pri tabuli alebo na mieste,*
- *neobjavujú učivo samostatne a nepretvárajú svoje predstavy vlastnou objavnou činnosťou,*
- *nepoužívajú interaktívne metódy, ako brainstorming,*
- *nepracujú na projektoch a neprezentujú ich ako členovia skupiny.*

Tabuľka 4: Činnosti a postupy žiakov v učebnom procese (v %)

	Činnosti a postupy	Nikdy	Občas	Často	Veľmi často	Stále/vždy	Priemer
1.	Prepájanie učiva so životom, s osobnou skúsenosťou žiaka	0,0	6,6	25,3	45,2	22,0	3,8
2.	Žiaci hodnotia svoju prácu	0,3	13,0	34,1	37,0	14,7	3,5
3.	Žiaci pracujú s pracovnými zošitmi, pracovnými listami, učebnicami	1,7	15,1	30,7	33,5	17,9	3,5
4.	Žiaci odpovedajú na otázky učiteľa	0,0	13,0	42,9	32,9	10,5	3,4
5.	Výklad učiva	0,0	22,1	43,3	25,4	8,1	3,2
6.	Žiaci si navzájom poskytujú spätnú väzbu	1,2	20,8	45,4	25,7	5,8	3,1
7.	Jednotlivci prezentujú svoju prácu	0,0	24,0	43,2	27,5	4,6	3,1
8.	Žiaci riešia problémové úlohy	0,3	22,8	46,5	28,0	1,6	3,1
9.	Žiaci sa učia kriticky myslieť	0,5	23,7	46,9	23,6	4,5	3,1
10.	Žiaci odpovedajú pri tabuli alebo na mieste	2,7	28,5	36,0	24,0	7,9	3,1
11.	Žiaci pracujú v skupinách	0,0	36,0	42,2	20,5	0,3	2,8
12.	Žiaci sa učia prostredníctvom hrania rolí	4,1	34,9	38,0	20,0	1,8	2,8
13.	Žiaci prezentujú projekty ako členovia skupiny	4,1	36,3	36,9	19,4	1,8	2,8
14.	Žiaci objavujú učivo samostatne	0,0	39,5	42,2	16,7	0,5	2,8
15.	Žiaci pracujú na projektoch	3,5	42,3	28,9	21,6	2,2	2,8
16.	Žiaci vlastnou objavnou činnosťou pretvárajú svoje predstavy	2,8	39,9	36,2	18,7	1,3	2,8
17.	Žiaci sa zúčastňujú brainstormingu	6,4	40,6	31,5	16,1	1,7	2,6

Graf 10: Činnosti a postupy žiakov vo vyučovacom procese

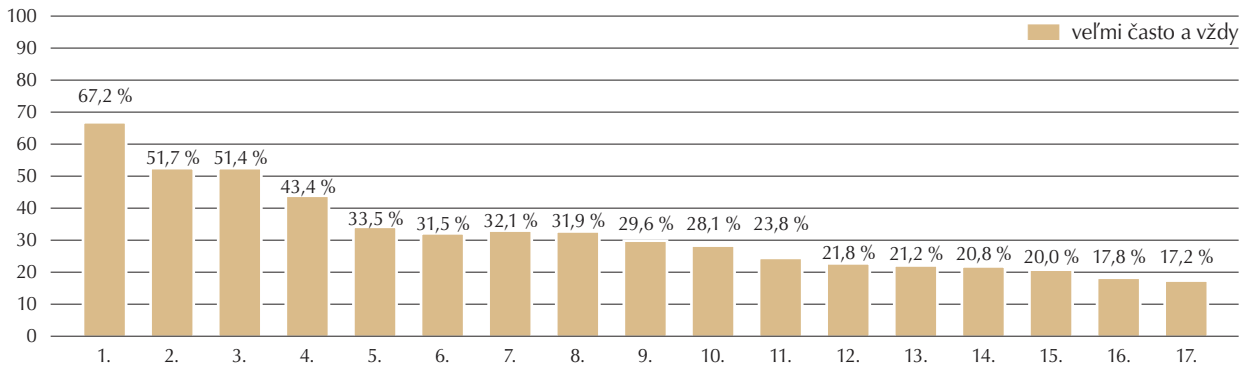

Legenda: 1. prepájajú učivo so svojou osobnou skúsenosťou, 2. hodnotia svoju prácu, 3. pracujú s učebnicami, pracovnými zošitmi, listami, 4. odpovedajú na otázky učiteľa, 5. počúvajú výklad učiva, 6. navzájom si poskytujú spätnú väzbu, 7. prezentujú svoju prácu, 8. odpovedajú pri tabuli alebo na mieste, 9. riešia problémové úlohy, 10. učia sa kriticky myslieť, 11. pracujú na projektoch, 12. učia sa prostredníctvom hrania rolí, 13. prezentujú projekty ako členovia skupiny, 14. pracujú v skupinách, 15. pretvárajú svoje predstavy vlastnou objavnou činnosťou, 16. zúčastňujú sa brainstormingu, 17. samostatne objavujú učivo.

Tým sa na **hladine štatistickej významnosti** potvrdili „klasické" školské charakteristiky – v prípadoch, keď učitelia viac používajú tradičný výklad učiva, žiaci odpovedajú na otázky učiteľa častejšie pri tabuli alebo na mieste, neprezentujú, nehodnotia svoju prácu a neposkytujú si spätnú väzbu. Učitelia častejšie pracujú s pracovnými zošitmi, pracovnými listami a učebnicami. Používanie klasického výkladu uvádzajú v prieskume najmä mladší učitelia s kratšou praxou a z obcí. Pracovné zošity a učebnice sa ťažiskovo používajú v hodnotenej vzorke viac v malých obciach, na prvom stupni ZŠ, v triedach s menším počtom žiakov.

Naopak, **keď žiaci objavujú učivo samostatne** („často" 42,2 % a „veľmi často" 16,7 % respondentov), **na hladine štatistickej významnosti sa potvrdilo**, že:

- *vlastnou objavnou činnosťou pretvárajú svoje predstavy,*
- *riešia problémové úlohy,*
- *učia sa kriticky myslieť,*
- *väčšinou neodpovedajú pri tabuli alebo na mieste, ale pracujú na projektoch, v skupinách, prezentujú svoju prácu ako jednotlivci aj v rámci skupiny,*
- *hodnotia svoju prácu a poskytujú si vzájomnú spätnú väzbu,*
- *učia sa prostredníctvom interaktívnych metód, napr. hrania rolí, používajú brainstorming,*
- *učitelia týchto žiakov nepoužívajú veľmi často výklad učiva.*

Na hladine štatistickej významnosti sa potvrdilo, že keď žiaci častejšie pracujú na projektoch, viac objavujú učivo samostatne a vlastnou objavnou činnosťou pretvárajú svoje predstavy. Tieto postupy preferujú v rámci skúmanej vzorky najmä učitelia stredného veku, s praxou od 6 do 10 rokov, z miest.

Aké inovačné metódy používali učitelia najčastejšie?

Metódy sú usporiadané zostupne podľa priemeru prideľovaných hodnôt na škále 1 – 5. Veľmi často sa v triedach respondentov používa **dialogická metóda a metódy na rozvíjanie tvorivosti žiakov**. Len občas učitelia pracujú s Gardnerovou teóriou viacnásobných inteligencií alebo s prípadovými štúdiami, pričom ich pri práci so žiakmi nikdy nepoužilo viac ako 20 % učiteľov.

▶ Pozri tabuľku 5.

Údaje v korelačnej matici vypovedajú, že inovácie pedagogických metód častejšie uskutočňujú učitelia na prvom ako na druhom stupni, čo sa však nepotvrdilo na hladine štatistickej významnosti. Len v jednom prípade, a to pri aplikácii prípadovej štúdie, sa potvrdilo na hladine štatistickej významnosti, že ju viac aplikujú učitelia na druhom stupni základnej školy, čo je v súlade s vekom žiakov.

▶ Pozri graf 11.

Graf 11: Najčastejšie používané aktivizujúce metódy

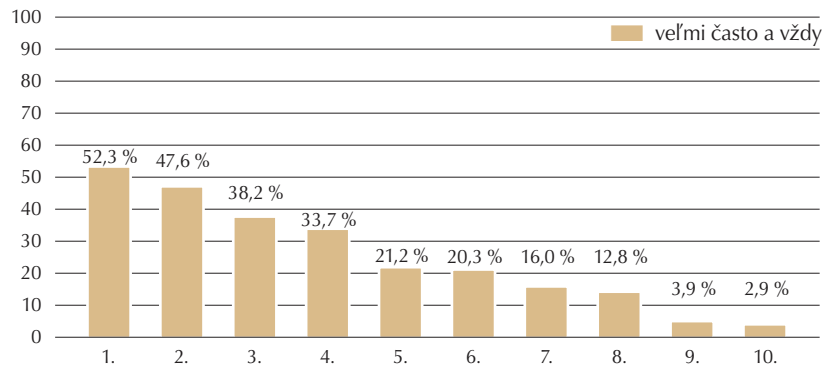

Legenda: 1. dialogická (rozhovor, beseda), 2. tvorivé úlohy, 3. pozorovanie a demonštrovanie, 4. riešenie problémových úloh, 5. tvorivé písanie, 6. stratégia myslenia a učenia – EUR, 7. úlohy na rozvíjanie divergentného myslenia, 8. úlohy na základe Bloomovej taxonómie, 9. aplikačné úlohy na základe Gardnera, 10. prípadová štúdia.

Graf 12: Najčastejšie využívané organizačné formy

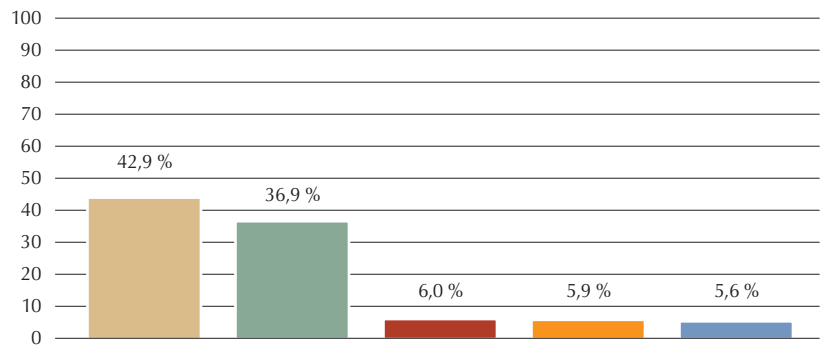

Legenda: klasické vyučovanie, diferencované vyučovanie, bloková výučba, exkurzia, integrovaný projektový deň.

Graf 13: Miera súhlasu respondentov s výrokmi týkajúcimi sa sociálnej klímy a vzťahov v škole

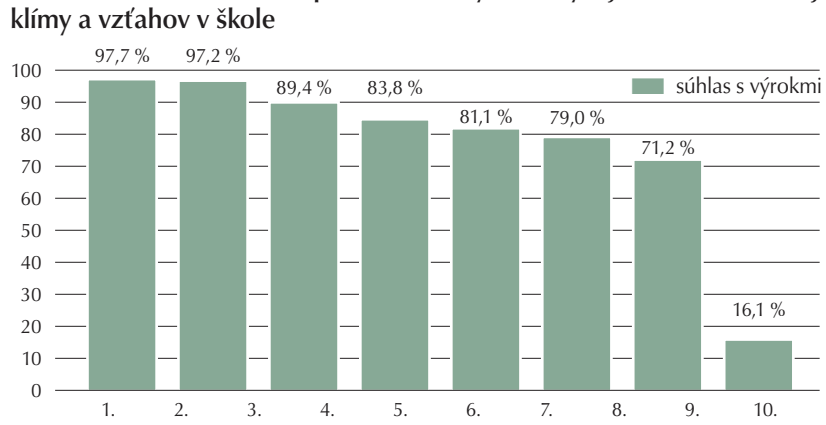

Legenda: 1. myslím, že si naši učitelia zaslúžia úctu a rešpekt, 2. rozvíjanie osobných a sociálnych spôsobilostí žiakov je aspoň také dôležité ako získavanie poznatkov, 3. myslím, že si moji žiaci zaslúžia úctu a rešpekt, 4. konflikty medzi žiakmi sú väčšinou riešené kooperatívnym spôsobom, 5. učitelia na našej škole vzájomne spolupracujú, 6. máme v triede zavedené pravidlá, ktoré sme spolu vytvorili, 7. žiaci sa podieľajú na rozhodovaní v otázkach života triedy, 8. žiaci sa podieľajú na rozhodovaní v otázkach výučby.

Aké organizačné formy používali učitelia najčastejšie?

Respondenti uvádzali, že často a veľmi často uplatňujú **klasické vyučovanie a diferencované vyučovanie** (viac ako 35 %). **Exkurziu** občas uskutočňuje viac ako 63 % respondentov. Viac ako 42 % uplatňuje občas **blokovú výučbu**, skoro 45 % učiteľov realizuje občas **integrovaný projektový deň**.

Hodnoty klasického vyučovania sa ťažiskovo pohybujú v hodnote „veľmi často", kým novšie organizačné formy na škále „občas". Občasné používanie blokovej výučby a projektových dní vyplýva z prevahy klasického vyučovania, ale aj z ich charakteru – bolo by veľmi náročné a možno aj neefektívne (vzhľadom na problém, čas, prípravu učiteľa, iné efektívne metódy a pod.) realizovať projektové dni denne.

▶ Pozri graf 12.

Blokovú výučbu, ktorá je **najvhodnejšou organizačnou formou pre projektové vyučovanie,** uplatňujú najmä učitelia, ktorí učia na prvom stupni, sú vo veku od 30 do 39 rokov a majú dlhšiu pedagogickú prax. Na základe odpovedí je možné konštatovať, že respondenti v rámci blokovej výučby realizujú integrované projektové dni.

Ako inovovali učitelia pedagogické metódy riadenia triedy?

Skúmali sme **názory respondentov na metódy pozitívneho riadenia triedy** žiaduce odpovede, ktoré sa považujú za spoločensky akceptované.

▶ Pozri tabuľku 6.

Metódou miery súhlasu s výrokmi sme zisťovali postoje učiteľov (A až C) a reálnu situáciu v sociálnom živote tried (D až H). Súhlas s výrokmi sa pohybuje na úrovni vysokých hodnôt, od 71,2 do 97,7 %. Najviac sa učitelia stotožňujú s výrokom **„Myslím, že si naši učitelia zaslúžia úctu a rešpekt"** (až 97,7 %). S výrokom **„Myslím, že si moji žiaci zaslúžia úctu a rešpekt" sa stotožňuje už menej respondentov** (89,4 %), čo zrejme súvisí s disciplinárnymi problémami v triedach.

Priaznivým znamením pre ďalšiu realizáciu reformy je stotožnenie sa s názorom **„Rozvíjanie osobných a sociálnych spôsobilostí žiakov je aspoň také dôležité ako získavanie poznatkov"** (až na úrovni 97,2 %).

Ďalšia pätica výrokov napovedá, ako to funguje v triedach – až 79 % respondentov uvádza, že **majú v triede zavedené pravidlá spolužitia,** ktoré vytvorili spolu so žiakmi, a žiaci sa podieľajú na rozhodovaní v otázkach života triedy (71,2 %). Prípadné **konflikty** v triede sú až u 83,8 % učiteľov **riešené kooperatívnym spôsobom.**

Iná situácia je v otázkach výučby, kde **sa žiaci podieľajú na rozhodovaní** len u 16,1 % odpovedajúcich, občas u 69,4 % a nikdy u 13,3 % respondentov.

▶ Pozri graf 13.

Tabuľka 6: Názory učiteľov na sociálnu klímu a vzťahy v triede (v %)

	Výroky	Áno	Nie	Čiastočne
A.	Myslím, že si naši učitelia zaslúžia úctu a rešpekt	97,7	0,2	1,5
B.	Rozvíjanie osobných a sociálnych spôsobilostí žiakov je aspoň také dôležité ako získavanie poznatkov	97,2	0,2	1,8
C.	Myslím, že si moji žiaci zaslúžia úctu a rešpekt	89,4	0,2	9,6
D.	Konflikty medzi žiakmi sú väčšinou riešené kooperatívnym spôsobom	83,8	1,2	14,2
E.	Učitelia na našej škole vzájomne spolupracujú	81,1	0,7	17,8
F.	Máme v triede zavedené pravidlá, ktoré sme spolu vytvorili	79,0	1,3	18,8
G.	Žiaci sa podieľajú na rozhodovaní v otázkach života triedy	71,2	0,2	26,9
H.	Žiaci sa podieľajú na rozhodovaní v otázkach výučby	16,1	13,3	69,4

a budovanie podporujúcej **sociálno-emočnej klímy, na vzťahy medzi učiteľmi a žiakmi, učiteľmi navzájom**. V prístupe ku kolegom respondenti uvádzali, **že získavali kolegov pre spoluprácu a oboznamovali ich so svojimi skúsenosťami**. Voči žiakom **uplatňovali individuálny prístup, toleranciu, empatiu, cielene posilňovali triedne spoločenstvo, kladne motivovali žiakov**.

Postoje učiteľov vo vzťahu k sociálnej klíme sme zisťovali prostredníctvom Likertovej škály vyjadrením miery súhlasu s uvedenými výrokmi. Ako sme už uviedli, dotazníky boli anonymné, napriek tomu pripúšťame možnosť skreslenia odpovedí na základe tendencie uvádzať

Prierezová téma Osobný a sociálny rozvoj

K pozitívnej sociálnej klíme prispieva aj rozvíjanie osobných a sociálnych spôsobilostí žiakov, čo umožňuje **realizácia prierezovej témy *Osobný a sociálny rozvoj***. Skúmali sme, akou formou realizujú učitelia túto prierezovú tému a čo sa im najviac osvedčilo pri rozvíjaní osobných a sociálnych spôsobilostí žiakov. Učitelia **realizujú uvedenú tému** najčastejšie:

- na hodinách etickej a náboženskej výchovy a na triednických hodinách, ako aj počas mimoškolských aktivít,
- na väčšine vyučovacích hodín ako súčasť časovo-tematických plánov,
- prostredníctvom medzipredmetových vzťahov v projektoch v rámci blokovej výučby.

Pri rozvíjaní osobných a sociálnych kompetencií používajú najmä nasledujúce **metódy a prístupy** (v uvedenom poradí):

- rozhovor a diskusiu na vyučovacích hodinách všetkých predmetov, riešenie konkrétnych problémov,
- pozitívne riadenie triedy – zavedenie pravidiel, uskutočňovanie rannej komunity, pozitívne podporovanie,
- modelové situácie, dramatizáciu, rolové hry, príklady zo života, úlohy so sociálnou tematikou,
- ankety, testy, súťaže...

Tabuľka 5: Používanie metód (v %)

	Metódy	Nikdy	Občas	Často	Veľmi často	Stále/vždy	Priemer
A.	Dialogická (rozhovor, beseda)	0,0	6,7	40,3	40,3	12,0	3,6
B.	Tvorivé úlohy	0,3	10,9	38,2	40,0	7,6	3,5
C.	Pozorovanie a demonštrovanie	0,3	14,8	46,0	32,8	5,4	3,3
D.	Riešenie problémových úloh v postupných krokoch (algoritme)	2,6	23,2	35,5	28,4	5,3	3,1
E.	Stratégia učenia a myslenia – EUR (evokácia, uvedomenie významu, reflexia)	3,9	31,5	42,0	17,5	2,8	2,8
F.	Úlohy na základe konvergentného myslenia	2,5	30,5	42,5	12,9	1,3	2,8
G.	Úlohy na rozvíjanie divergentného myslenia	2,9	32,0	39,7	15,0	1,0	2,8
H.	Tvorivé písanie	6,8	33,4	36,8	20,2	1,0	2,7
I.	Úlohy na základe Bloomovej taxonómie	12,7	30,8	29,9	11,6	1,2	2,5
J.	Aplikačné úlohy na základe Gardnera	22,1	35,5	17,4	3,7	0,2	2,0
K.	Prípadová štúdia	25,3	47,2	12,9	2,8	0,1	1,9

Učitelia sa sústreďujú najmä na rozvíjanie týchto **spôsobilostí žiakov:**

- prevziať za seba zodpovednosť,
- čítať s porozumením,
- rozvíjať komunikačné zručnosti,
- vedieť obhájiť svoj názor,
- vedieť vypracovať projekt,
- reflektovať svoje správanie,
- sformulovať a obhájiť svoj postoj.

Aké inovácie učebného obsahu učitelia realizovali?

Takmer 50 % riaditeľov pokladá túto problematiku v oblasti inovácií za najdôležitejšiu. V prieskume sme sa zamerali na **proces tvorby osnov nových predmetov**, na **operacionalizáciu cieľov v súvislosti s novozavedenými predmetmi**, na **integráciu učebných osnov** a na **spôsoby výučby prierezových tém daných v štátnom vzdelávacom programe**.

Na vrchole inovácií učebného obsahu sa nachádzajú **novozavedené predmety**, ktoré zaviedli viac ako na polovici škôl (na školách 61,2 % respondentov) zapojených do výskumu. Prostredníctvom otázky sme zisťovali, akým spôsobom školy tvoria osnovy novozavedených predmetov. Takmer rovnakým dielom **prispeli k vytvoreniu osnov jednotliví učitelia a učiteľské tímy**. Školy spolupracujú aj s externými odborníkmi, ale len ojedinele, a to na úrovni len 1,1 %. V otvorených otázkach respondenti uvádzajú, že ide najmä o predstaviteľov mimovládnych organizácií a odborníkov v jednotlivých oblastiach.

▶ Pozri graf 14.

Respondenti uvádzali nasledovné tri kategórie novozavedených alebo nových predmetov, ktoré uvádzame v poradí podľa frekvencie ich výskytu:

1. **tradičné predmety rozšírené o nové učivo alebo netradične použité** v iných ročníkoch s vypracovanými osnovami – napr. informatická výchova v 1. a 2. ročníku, jazyková komunikácia v AJ, environmentálna výchova, pracovná výchova v 1. ročníku, výtvarné spracovanie materiálov a pod.;
2. **predmety založené na prierezových témach** alebo prierezových spôsobilostiach (kompetenciách) – napr. čítanie s porozumením, kreatívne písanie, dramatická výchova, tvorba projektu a prezentačné zručnosti;
3. **nové predmety v kontexte s inovačnými programami a metódami** – napr. regionálna výchova, osobná a sociálna výchova podľa metodiky ITV.

Na základe uvedeného je možné konštatovať, že **učitelia využívajú možnosť disponibilných hodín najmä na posilňovanie tradičných predmetov a menej na ďalšie možnosti, teda zatiaľ dostatočne nevyužívajú reformný potenciál školského vzdelávacieho programu.** Za možné príčiny považujeme: nízku pripravenosť na proces zmeny, nedostatočné alebo žiadne cielené vzdelávanie a málo skúseností v tejto oblasti, ako aj málo času.

Ďalej sme zisťovali, či a do akej miery učitelia vypracovali **učebné a testové úlohy** pre každý tematický celok učiva pre nové predmety (operacionalizované ciele). Na základe odpovedí môžeme konštatovať, že **v školách viac ako polovice respondentov zaviedli nové predmety a pre približne jednu tretinu sú vypracované aj operacionalizované ciele.**

▶ Pozri graf 15.

Graf 14: Tvorcovia nových a novozavedených predmetov

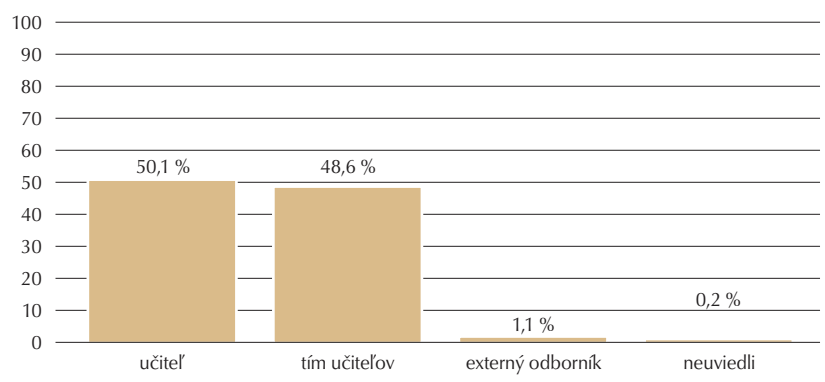

Graf 15: Vypracovanie učebných a testových úloh pre tematické celky učiva nových predmetov

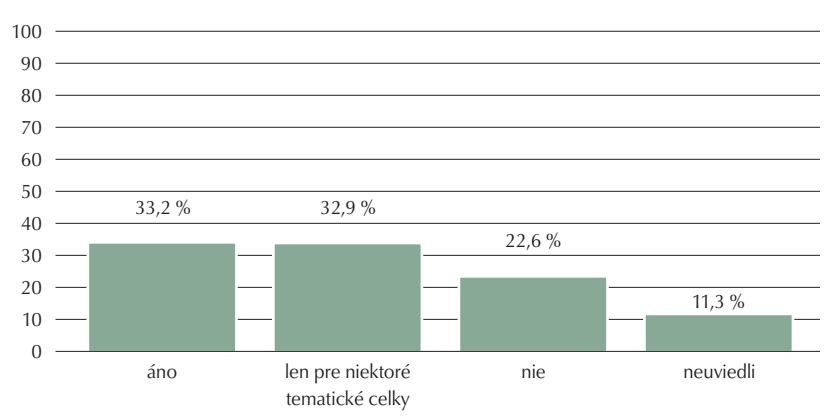

Konkrétne z celkového počtu novozavedených predmetov len pre 33,2 % boli vypracované učebné a testové úlohy na každý tematický celok učiva daného predmetu a pre 32,9 % len na niektoré tematické celky. Pre 22,6 % novozavedených predmetov učebné a testové úlohy neboli vypracované vôbec.

Domnievame sa, že tieto údaje svedčia o náročnosti tejto činnosti, ktorá si vyžaduje relevantné spôsobilosti, postupnosť a veľa času. Potvrdzuje sa tu aj názor, že učitelia menej pracujú s inováciami v oblasti cieľov, prípadne nemajú dostatočné spôsobilosti v tejto oblasti, napr. v používaní taxonómií pri stanovovaní kognitívnych cieľov a tvorbe úloh s ich využitím. Žiaduce by bolo interaktívne vzdelávanie v tejto oblasti, aby učitelia získali „vhľad“ do tvorby učebných a testových úloh a zodpovedajúce zručnosti. Je tiež diskutabilné, či na to majú pri svojej náročnej práci a podmienkach, v ktorých pracujú, dostatok času. Viac by bolo vhodné využívať odborníkov-externých spolupracovníkov (na čo by mali mať školy vyčlenené prostriedky, ktoré im však obvykle chýbajú).

Čo podporuje zavádzanie pedagogických inovácií v školskej praxi?

Respondenti uvádzali **motivačné podnety** na zavádzanie pedagogických inovácií a ich aplikáciu (v poradí podľa frekvencie výskytu):

- *zlepšuje sa **sústredenie a pozornosť žiakov** a komunikácia so žiakmi,*
- *zvyšuje sa **motivácia** žiakov,*
- ***vyučovanie je efektívnejšie** a zábavnejšie, hodiny sú bohatšie,*
- ***učivo** je lepšie pochopené a **osvojené** a dosahujú sa lepšie učebné výsledky,*
- *vlastný postoj učiteľa ako aktéra tvorby alebo zavádzania inovácií, presvedčenie, že to má zmysel, **vlastné obohatenie**,*
- *preukázateľné **rozvíjanie spôsobilostí žiakov** – dôraz na sebahodnotenie, samostatnejší prístup k problémovým úlohám, spoluprácu, prezentačné spôsobilosti,*
- ***inovačné kontinuálne vzdelávanie a ukážky v triedach**.*

Respondenti najčastejšie uvádzajú, že **úspešne realizovali inovácie pedagogických metód**, organizačných foriem, učebného obsahu, a to konkrétne:

- *využívali IKT a internet vo výučbe,*
- *zavádzali interaktívne prvky do vyučovania,*
- *aplikovali projektové vyučovanie,*
- *využívali prezentácie žiakov ako formu hodnotenia,*
- *posilnili existujúce predmety o ďalšie hodiny,*
- *obohatili tematické celky a tým aj výklad učiva,*
- *uplatňovali premyslené postupy práce s deťmi, zlepšili svoj postoj k žiakom a prístup žiakov k učeniu,*
- *dosiahli zlepšenie komunikačných zručností žiakov a ich spôsobilosť vyjadrovať svoje názory, ako aj zlepšenie komunikačných kompetencií v cudzom jazyku.*

Ako ukazuje graf 16, zavádzanie pedagogických inovácií podľa názorov respondentov podporuje (najmä na prvých troch miestach): osobné „nastavenie“ (zameranosť) učiteľa a pripravenosť robiť niečo nové, absolvovanie interaktívneho vzdelávania a ukážky inovačného vyučovania v triedach. Ďalšie ukazovatele sú približne vyrovnané, najmenší vplyv má podľa názorov respondentov pedagogická literatúra.

▶ Pozri graf 16.

Za dôležité pokladajú podporu a spoluprácu zo strany vedenia škôl a od rodičov, ďalej svoju osobnú pripravenosť robiť niečo nové, interaktívne vzdelávanie v oblasti pedagogických inovácií a inšpiratívne materiály.

Aké prekážky zavádzania pedagogických inovácií uvádzajú účastníci?

Učitelia a riaditelia sa na základe svojich skúseností vyjadrovali k tomu, čo považujú za **najväčšie prekážky** pri zavádzaní pedagogických inovácií. Ich názory sme usporiadali zostupne do tabuliek podľa údajov položky „je najväčšou prekážkou“.

▶ Pozri tabuľku 7.

V kontexte vyjadrení učiteľov v otvorených otázkach o súvislosti medzi správaním žiakov a možnosťou realizovať inováciu v triede je významné nasledujúce zistenie. Na základe svojich skúseností až **42,5 % učiteľov pokladá disciplínu v triede za najväčšiu a dosť veľkú prekážku pri uskutočňovaní inovácií, čo je pochopiteľné, pretože aktivizujúce interaktívne metódy s väčšou participáciou žiakov sú náročnejšie na riadenie triedy a vyžadujú si, aby žiaci mali spôsobilosti sebariadenia a sebadisciplíny, ako aj komunikačné zručnosti a spôsobilosti riešenia problémov**. Akákoľvek dobrá inovácia sa nemôže realizovať napríklad v triede, kde nefunguje aktívne počúvanie (sústredenie, neskákanie do reči, očný kontakt, pravidlá diskusie, atď).
Riaditelia pri pohľade na disciplínu v triede tvoria percentuálne vyrovnanejšie skupiny: 35,4 % riaditeľov považuje disciplínu v triede za najväčšiu alebo dosť veľkú prekážku, 33,9 % za čiastočnú prekážku a 26,2 % nepokladá problémy s disciplínou v triede za prekážku pri zavádzaní inovácií.
Obe skupiny respondentov sa zhodujú v názore, že je **nedostatok vzdelávacích ponúk v inovatívnych metódach**, čo považujú za dosť veľkú prekážku v zavádzaní inovácií, ako aj **nízke finančné ohodnotenie učiteľa**. Až 86,9 % respondentov-riaditeľov nepokladá za prekážku nedostatočnú podporu inovácií od vedenia školy a spoluprácu s kolegami. Riaditelia sa domnievajú, že podpora inovácií zo strany vedenia nie je prekážkou, teda je dostačujúca. Učitelia vnímajú podporu zo strany vedenia kritickejšie, menej o 12,2 % ako u riaditeľov, ale aj tak podporu vedenia škôl hodnotí pozitívne až 74,7 % učiteľov.

▶ Pozri tabuľku 8.

Korelačný koeficient štatisticky významne na hladine $p < 0,01$ dokazuje, že učitelia, ktorí uvádzajú, že najväčšou prekážkou je nedostatok metodických materiálov, zároveň za najväčšiu prekážku pokladajú aj nedostatok informácií o overených inováciách, ako aj nedostatok vzdelávacích ponúk v týchto prístupoch.
Podobne najmä mladší učitelia, s kratšou dĺžkou praxe, ktorí uvádzajú ako najväčšiu prekážku zlú materiálnu vybavenosť tried a školy, vidia čiastočne prekážku aj v nedostatočnej podpore vedenia školy.
Respondenti, ktorí uvádzajú ako čiastočnú a dosť veľkú prekážku problémy s disciplínou, vnímajú na hladine štatistickej významnosti aj nedostatočnú podporu vedenia školy a nedostatok spolupráce s kolegami, čo potvrdzuje skutočnosť, že disciplína žiakov a sociálne žiaduce správanie nie je len problémom jednotlivého učiteľa, ale celého kolektívu zamestnancov školy vrátane vedenia.
Na základe odpovedí na otvorené otázky predpokladáme, že do vyjadrení oboch skupín sa premieta aj druhá stránka vzájomnej súvislosti inovácií a disciplíny v triede. Väčšina respondentov si uvedomuje, že zaujímavé vyučovanie, interaktívne, participatívne metódy zvyšujú vnútornú poznávaciu motiváciu žiakov, čím klesajú problémy s disciplínou. Potrebné je v tejto súvislosti postupne rozvíjať osobné a sociálne spôsobilosti žiakov a vzdelávať učiteľov v metódach riadenia triedy.

Graf 16: Motivácia zavádzania pedagogických inovácií

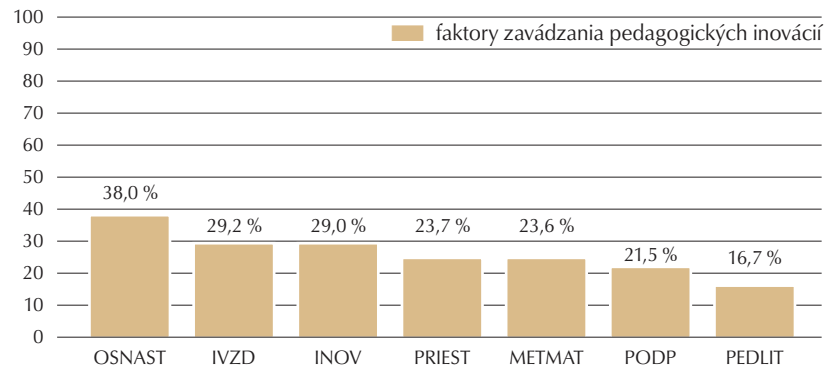

Legenda: OSNAST – osobné nastavenie (zameranie) učiteľa a pripravenosť robiť niečo nové a kvalitné, IVZD – absolvovanie interaktívneho vzdelávania (tréningu), INOV – ukážky inovačného vyučovania, PRIEST – vytvorenie priestoru zo strany vedenia školy, METMAT – metodické materiály, PODP – cielená podpora vedenia školy, PEDLIT – pedagogická literatúra.

Graf 17: Preferované formy vzdelávania učiteľmi

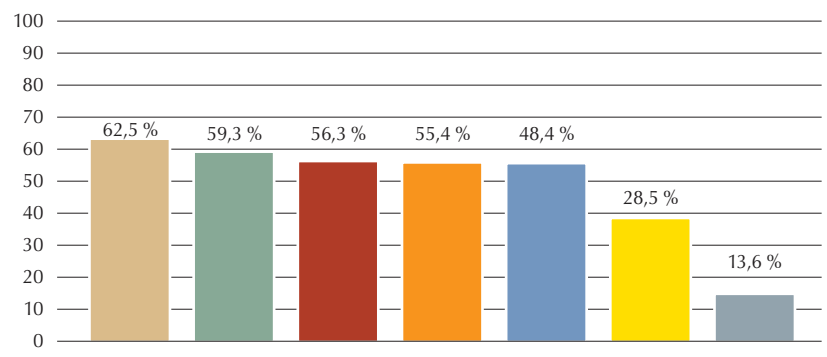

Legenda: interaktívne zážitkové vzdelávanie, zbierka inovačných programov a aktivít, návšteva inovačného vyučovania a výmena skúseností, pracovné listy, metodická príručka, tréningy zamerané na osobnostný rozvoj, vzdelávanie s prevahou prednášok z danej problematiky.

Ako hodnotia učitelia svoju prípravu na zavádzanie pedagogických inovácií?

Prípravu na inovovanie svojej pedagogickej praxe hodnotí až 80,7 % učiteľov ako nedostatočnú a za dostatočnú ju považuje len 15,7 % respondentov. Najmenej spokojní so svojou prípravou sú učitelia vo veku od 30 do 39 rokov (údaje nie sú na hladine štatistickej významnosti).

Učiteľmi označené **najprínosnejšie formy kontinuálneho vzdelávania a ďalšej podpory** z hľadiska rozvíjania pedagogických inovácií korešpondujú s názormi na najväčšie prekážky zavádzania inovácií aj s vnímanými najúčinnejšími formami ich podpory. V tabuľke 9 sú formy usporiadané zostupne podľa položky „veľmi dôležité“.

▶ Pozri tabuľku 9.

Viac ako 60 % respondentov pokladá **za najdôležitejšiu formu kontinuálneho vzdelávania interaktívne zážitkové vzdelávanie zamerané na sociálne spôsobilosti žiakov v súvislosti s učebným obsahom.** Na základe korelačnej matice (korelačný koeficient významný na hladine $p < 0,01$) môžeme usudzovať, že títo učitelia by privítali **tréningy zamerané na osobnostný rozvoj, návštevy vyučovania v inovačných triedach a výmenu skúseností,** ako aj **zbierku inovačných programov a aktivít.**

▶ Pozri graf 17.

Takmer 50 % respondentov si myslí, že by im pri zavádzaní inovácií pomohla **metodická príručka.** Pracovné listy a metodickú príručku by ocenili najmä mladší učitelia prvého stupňa základnej školy.

Odporúčania pre prax

Premena tradičnej školy na modernú je postupným dlhodobým a zložitým procesom, ktorého podstatou sú inovácie v školskej praxi. Meniť zaužívané postupy, o ktorých sme boli presvedčení, že sú najsprávnejšie, nie je ľahké. **Nositeľmi inovácií sú učiteľky a učitelia v školských triedach, podporujúce vedenie škôl. Kto však podporuje učiteľov a riaditeľov? Je ich podpora (metodická, emocionálna, finančná, materiálna...) dostačujúca?** Existujú medzinárodné výskumy zaoberajúce sa efektívnym šírením inovácií. Neriešia však problémy, ktoré sú aktuálne u nás. Naši učitelia väčšinou nežijú a nepracujú vo vyhovujúcich podmienkach, majú často až existenčné problémy. Domnievame sa, že je ťažko a priori očakávať od demotivovaných učiteľov, že budú robiť inovácie. Riešenie problémov je nielen nevyhnutné, ale aj presahujúce možnosti rezortu školstva. Napriek tomu, ako ukázali výsledky výskumu, inovatívni učitelia u nás stále sú a zaslúžia si naše ocenenie. Čo môžeme urobiť, aby sme nepremrhali ich vynaloženú prácu a energiu?

V oblasti vzdelávania sa pedagogické inovácie šíria pomalšie ako v ekonomickom prostredí. **Mnoho inovačných procesov je naštartovaných, ale bez jasne deklarovanej systémovej vonkajšej podpory sa prejavuje nedostatočná vnútorná motivácia a istota pri uskutočňovaní vnútornej premeny školy.** Z uvedeného hľadiska je efektívnejšie využívať a podporovať najmä inovácie pedagogických metód, ktoré vznikajú spontánne, čo potvrdzujú aj medzinárodné výskumné zistenia (*Centre for Educational Research and Innovation OECD*). Uvádzajú, že pri realizácii zmeny sú zvyčajne najúčinnejšie silné interpersonálne väzby.

Stratégie a postupy smerujúce k rozšíreniu a udržateľnosti inovácií:

- podporovať najmä „ohniská inovácií“, ktoré majú komplexnejší charakter (inovačné tendencie, hnutia),
- aplikovať konkrétnu inováciu v skupine motivovaných jednotlivcov, ktorí by ju ľahko implementovali, a poskytnúť im všestrannú podporu,
- sprístupniť príklady dobrej praxe (pozorovanie v triedach, poradenstvo, koučovanie),
- poskytnúť platformu na výmenu skúseností a cielené interaktívne vzdelávanie,
- katalogizovať, porovnávať, vyhodnotiť inovatívne výstupy projektov a programov a následne ich systémovo šíriť ako príklady dobrej praxe (rozpracovaný katalóg inovačných edukačných programov potrebuje legislatívne doriešenie v kontexte so systémovým riešením ukončovania experimentálneho overovania).

Kvôli úspešnému implementovaniu pedagogických inovácií považujeme preto za nevyhnutné:

- v kontexte s inováciami odpovedať na otázku, čo sa skrýva za reformou školy odštartovanou roku 2008, detailnejšie konkretizovať jej ciele a úlohy,
- vypracovať a prijať rezortnú koncepciu obsahujúcu kroky systémovej kontinuálnej podpory úspešných pedagogických inovácií, nadviazať na predchádzajúce dobré návrhy koncepčných riešení založených na dlhoročných skúsenostiach a výskumoch (ktoré neboli z rôznych dôvodov realizované),
- zosúladiť relevantnú legislatívu na podporu udržateľnosti inovácií aj po ukončení režimu experimentálneho overovania,
- cielene a premyslene využiť existujúci potenciál a skúsenosti, vytvoriť a podporovať modelové školy s centrami učiteľského vzdelávania a školsko-pedagogického poradenstva v oblasti inovácií,
- rozpracovať jednotlivé etapy šírenia osvedčených inovácií (5 etáp), na základe platných teórií a skúseností u nás a v zahraničí,
- vytvoriť podmienky na implementáciu overených inovácií (napr. cielené interaktívne vzdelávanie, grantovanie),
- vytvoriť platformu na výmenu skúseností (e-platformy, semináre, pozorovanie v triedach, koučovanie),
- uviesť do praxe katalóg pedagogických inovácií, ktorý by vyriešil stav po ukončení experimentálneho overovania a podľa ktorého by sa školy mohli orientovať a vybrať si vhodné inovácie pre svojich žiakov,
- sumarizovať a katalogizovať výstupy projektov Comenius, ESF a ďalších, ktoré obsahujú úspešné inovácie, a vytvoriť databázu, z ktorej by školy mohli čerpať,
- tvoriť siete vzdelávateľov, pracovníkov s deťmi a mladými ľuďmi z rôznych oblastí v programoch zameraných na rozvoj kompetencií, vytvoriť medzisektorové projekty.

PhDr. Ľubica BAGALOVÁ, PhD.,
Štátny pedagogický ústav
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Tabuľka 7: Prekážky zavádzania inovácií – názory učiteľov (v %)

Por.	Prekážky inovácií	Je najväčšou prekážkou	Je pomerne veľkou prekážkou	Je čiastočne prekážkou	Nie je prekážkou
1.	Nedostatok metodických materiálov	46,2	33,8	13,8	4,8
2.	Nízke finančné ohodnotenie učiteľa	38,8	29,1	17,6	12,4
3.	Zlá materiálna vybavenosť	29,6	30,3	25,2	13,7
4.	Nedostatok informácií o overených inováciách	25,2	36,1	25,6	11,4
5.	Osobná záťaž a prepracovanosť	22,5	38,7	26	11,1
6.	Nedostatok vzdelávacích ponúk v inovatívnych metódach	12,1	37,3	31,2	17
7.	Problémy s disciplínou v triede	14,7	27,8	29,5	26,2
8.	Nedostatok spolupráce s kolegami	5,1	16,3	25,6	51,4
9.	Nedostatočná podpora vedenia školy	2,5	6,9	14,3	74,7

Tabuľka 8: Prekážky zavádzania inovácií – názory riaditeľov (v %)

Por.	Prekážky inovácií	Je najväčšou prekážkou	Je pomerne veľkou prekážkou	Je čiastočne prekážkou	Nie je prekážkou
1.	Nízke finančné ohodnotenie učiteľa	43,6	35,4	16,5	4,5
2.	Nedostatok metodických materiálov	35,7	40,9	18,9	4,5
3.	Osobná záťaž a prepracovanosť	25,4	43,8	25,8	5
4.	Zlá materiálna vybavenosť	21,6	35,1	29,9	13,4
5.	Nedostatok informácií o overených inováciách	17,5	40,5	30,3	11,7
6.	Nedostatok vzdelávacích ponúk v inovatívnych metódach	16,6	34,7	34,7	14
7.	Problémy s disciplínou v triede	11,3	24,1	33,9	30,7
8.	Nedostatok spolupráce s kolegami	5	20	36,1	38,9
9.	Nedostatočná podpora vedenia školy	2,2	3,8	7,1	86,9

Tabuľka 9: Záujem učiteľov o formy vzdelávania (v %)

Por.	Formy vzdelávania	Veľmi dôležité	Dosť dôležité	Čiastočne dôležité	Nie je potrebné
1.	Interaktívne zážitkové vzdelávanie zamerané na sociálne kompetencie žiakov a učebný obsah	62,5	21,3	12	0,7
2.	Zbierka inovačných programov, aktivít a ukážok	59,3	23	12,7	0,5
3.	Návšteva vyučovania v inovačných triedach a výmena skúseností	56,3	25,7	10,7	1,4
4.	Pracovné listy	55,4	25	12,7	0,9
5.	Metodická príručka	48,4	30	14,1	1
6.	Tréningy zamerané na osobnostný rozvoj	28,5	42	20,9	1,8
7.	Vzdelávanie s prevahou prednášok z danej problematiky	13,6	22,4	43,4	12,9